

**KÜTAHYA'DA BÜYÜ VE
BÜYÜ İLE İLGİLİ UYGULAMALAR**

(Yüksek Lisans Tezi)

Bilal ORDU

Kütahya - 2020

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KÜTAHYA'DA BÜYÜ VE BÜYÜ İLE
İLGİLİ UYGULAMALAR**

Danışman:
Doç. Dr. Erdal ADAY

Hazırlayan:
Bilal ORDU

Kütahya - 2020

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim/Ana Sanat Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Erdal ADAY (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/ Fen Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü) (İmza)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Kadir GÜLER (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi/ Fen Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü) (İmza)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ÖZKAN (Afyon Kocatepe Üniversitesi/ Fen Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü) (İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza

Prof. Dr. Şahmurat ARIK

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Kütahya’da Büyü ve Büyü ile İlgili Uygulamalar” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

16/11/2020

Bilal ORDU

Öz Geçmiş

06 Haziran 1994 yılında Bursa'da doğdu. İlköğrenimini Barbaros İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Liseyi Bursa Ergin Ağaç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okudu. 2013 yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne başladı. 2017 yılında mezun oldu ve aynı sene Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisans öğrenimine başladı.

ÖZET

KÜTAHYA'DA BÜYÜ VE BÜYÜ İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

ORDU, Bilal

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyat Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erdal ADAY

Ekim, 2020, 173 sayfa

Büyü, genellikle insanların son çare olarak ya da bir şeye gücü yetmediği zamanlarda yapmış olduğu uygulamalardır. Büyülerin yapılma amaçları da büyülerin dünyasal amaçlarla ilgilendiğini göstermektedir. Büyülerde kullanılan araç ve gereçler, büyülerin uygulanış şekilleri ve büyüler yapılırken kullanılan formel sayılara bakıldığında din ve geleneğin iç içe olduğu anlaşılmaktadır.

Toplumun her kesimini içine alan büyüsel gelenekler, dinî açıdan özel günlerde ve hayatın geçiş evrelerinde sıklıkla ortaya çıkar. Doğum ve evlilik dönemlerinde bu pratikleri uygulayarak aynı zamanda toplum tarafından kutlama yapılmaktadır. Ölüm söz konusu olduğunda ise amaç kötülüklerden korunmaktır.

Büyüsel uygulamalar inancın olduğu her yerde görülür. Kütahya'da yapılan uygulamalara bakıldığında da büyüün ve dinin iç içe geçmiş olduğu görülür. Büyü yapılırken dinî semboller kullanıldığı gibi büyüden kurtulmak için belirli ayetler ve dualar kullanılır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte büyüsel inançların ortadan kalkacağı düşünülse de bu uygulamalar daha da yaygın ve ulaşılabilir hâle gelmektedir. Özellikle insanların bilinmeyene karşı olan merakı ve cinlere karşı olan inancı insanları büyüsel uygulamalar itmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türklerde Büyü, Kütahya'da Büyü, Ruh, Din.

ABSTRACT**THE RITUALS RELATED TO MAGIC AND MAGIC IN KUTAHYA****ORDU, Bilal****Master's Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Supervisor: Assoc. Prof. Erdal ADAY****October, 2020, 173 pages**

Magic is the practice that people usually do as a last resort or when something is not enough. The aim in the application of the magic shows that they are the consequences of world desires. It is understood that religion and tradition are intertwined when looking at the tools and equipment used in magic, the application of magic and the formal numbers used while making magic.

Magical traditions that encompass all segments of society often emerge on religiously special occasions and in the transitional stages of life. The society is also celebrated by applying these practices during the birth and marriage periods. When it comes to death, the goal is to be protected from evil.

Magical practices are seen wherever there is belief. In the practices carried out in Kütahya, it is revealed that magic and religion are intertwined. While using magic, certain verses and prayers are also used to get rid of magic, as well as religious symbols. Although it is thought that magical beliefs will disappear with the development of technology, these rituals are becoming more common and accessible. In particular, people's curiosity towards the unknown and their belief in jinn lead people to do magical practices.

Keywords: Magic in the Turks, Magic in the Kütahya, Soul, Religion.

ÖN SÖZ

Toplumda her yaştan ve her kesimden insanın büyü yaptığı/yaptırıldığı görülmektedir. Fakat toplum içinde büyüsel uygulamaların konuşulması sakıncalı olarak görülür. Bu uygulamaları ve uygulamalarda sık sık adı geçen cin kavramının kullanılmasından kaçınılmaktadır. Büyülerin yaşatılmasındaki önemli bir etken ise insanların düğün, evlilik ve çocuklarla ilgili yaptığı uygulamaları büyüsel işlem olarak görmemelerindedir. Bu uygulamalar tamamen büyüsel uygulamalar olmasa da içinde büyüsel pratikler barındırır. Yani büyüsel uygulamaların bir kısmı hayatın geçiş evrelerinde, gelenek adı altında yaşatılmaktadır.

İnsanların büyülerden ve doğaüstü varlıklardan korkması, kötü ruhların adının anılmaması, yaşanan kültür içinde büyülerin sakıncalı görülmesi, dinin sihir ve büyüü yasaklaması gibi nedenlerden dolayı büyülerin toplum içinde doğrudan doğruya var olması nadir görülen bir olaydır. Büyüsel uygulamalar din, ocaklı, gelenek, görenek gibi kavramlar adı altında yaşatılır.

Halk inanışına göre insanın büyü ile yapamayacağı şeyler oldukça sınırlıdır. Yörede derlenen bilgilerde gördüğümüz gibi bir insanın cinsel gücünü bağlamak, yuvasını yıkmak, evin bereketini engellemek, doğumu kolaylaştırmak, siğil tedavi etmek, bir kişiyi kendisine bağlamak veya bir başkasının ölümünü istemek gibi oldukça geniş bir yelpazesi vardır.

Büyü uygulamaları çeşitli dönemlerde yasaklanmıştır. Osmanlı döneminde toplumu kandıran büyücülere karşı yaptırımlar uygulanmıştır. Yine Osmanlı döneminde çeşitli fal kitapları yasaklanmış bazıları ise imha edilmiştir. Cezai yaptırımların olduğu bu dönemlerde dahi insanlar bu uygulamalardan vazgeçmemişlerdir. Toplumsal değerleri yansıtan gelenekler sayesinde büyüsel uygulamalar gelecek nesillere aktarılmıştır.

Günümüzde büyü konulu yayınlara bakıldığında bu yayınların daha çok bitkisel tedavi yöntemleri veya geçmiş dönemlerde yazılmış (özellikle Osmanlı dönemi) büyü konulu kitapların taklit edilmesinden ibarettir. Akademik anlamda yapılan çalışmalarda vardır. Fakat akademik çalışmaların henüz istenilen seviyeye gelmediği söylenebilir. Çalışmamız esnasında zorluk çektiğimiz konulardan biri de budur. Saha araştırmasında bilgi toplamak için görüşülen büyücü hocaların istediği yüksek miktardaki para ise karşılaştığımız diğer bir zorluktur.

Bu çalışmanın amacı, Kütahya yöresine ait büyüsel uygulamaları kayıt altına almak ve kültür tarihindeki yerini belirlemektir.

Çalışma, Giriş dışında Bölüm, Sonuç, Kaynakça ve Ekler kısmından oluşmaktadır.

Girişte, çalışmanın konusu, amacı, kapsam ve sınırlılık, araştırmada kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma sahasının tarihi, coğrafi özellikleri, nüfusu ve ekonomik yapısından bahsedilmiştir.

Birinci bölümde, büyüün tanımına, türlerine, büyülerin tasnifine yer verilmiş ve bu kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, çeşitli dinlerin büyüye bakış açısı, monoteist dinlerin büyülere bakış açısı, eski Türklerdeki büyüsel kavramlar ve Anadolu'daki büyüsel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Osmanlı dönemi büyüsel uygulamalar yine bu bölümde verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Kütahya'da karşılaştığımız büyüsel uygulamalara yer verilmiştir. Sahada kaynak kişilerden elde edilen bilgiler yine kaynak kişilerin anlattıkları memoratlar ile desteklenmiştir.

Sonuç kısmında derlenen uygulamaların incelenmesi ile elde edilen bilgiler paylaşılmıştır.

Kaynakça kısmında araştırmamızda kullanmış olduğumuz yazılı ve sözlü kaynaklara yer verilmiştir.

Ekler kısmında kaynak kişilerden alınan görseller paylaşılmıştır. Araştırma sahası içinde kaynak kişilere yöneltilen sorular yine bu bölümde verilmiştir. Kaynak kişilerin yaş ve cinsiyet grafiği bu kısımda yer alır.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM BÜYÜNÜN TANIMI VE TÜRLERİ

1.1. BÜYÜNÜN TANIMI.....	8
1.2. BÜYÜNÜN AMACI	10
1.3. BÜYÜNÜN TASNİFİ	10
1.4. BÜYÜNÜN TÜRLERİ.....	13
1.4.1. İşleyiş Prensibine Göre Büyü Türleri	13
1.4.1.1. Taklit Büyüsü.....	13
1.4.1.2. Temas Büyüsü.....	14
1.4.2. Yapılan Uygulamanın Niteliğine Göre Büyü Türleri	16
1.4.2.1. Aktif Büyü	16
1.4.2.2. Pasif Büyü.....	16
1.4.2.3. Allopatik Büyü.....	17
1.4.3. Yönelinen Amaca Göre Büyü Türleri.....	17
1.4.3.1. Ak Büyü.....	17
1.4.3.2. Kara Büyü	18
1.4.3.3. Kırmızı Büyü	19
1.4.4. Yazılı Büyü	19

İKİNCİ BÖLÜM DİNLERDE BÜYÜ VE BÜYÜSEL KAVRAMLAR

2.1. ÇEŞİTLİ DİNLERDE BÜYÜ	22
2.1.1. Yahudilikte Büyü.....	23
2.1.2. Hristiyanlıkta Büyü.....	25
2.1.3. İslamiyet'te Büyü.....	26
2.2. ESKİ TÜRKLERDE BÜYÜSEL KAVRAMLAR	28
2.2.1. Şaman.....	28
2.2.2. Arva – Arvaş.....	32
2.2.3. Türklerde Ruh Anlayışı	33

2.2.4. İyi Ruhlar	34
2.2.5. Kötü Ruhlar.....	35
2.3. ANADOLU'DA BÜYÜSEL KAVRAMLAR.....	37
2.3.1. Tılsım.....	37
2.3.2. Efsun	39
2.3.3. Uğurluk	41
2.3.4. Nazar.....	43
2.3.4.1. Nazarla İlgili Memoratlar	46
2.3.5. Fal	48
2.3.6. Bağlamak	50
2.3.7. Sihir.....	51
2.3.8. Süleyman Mührü.....	52
2.4. OSMANLI'DA BÜYÜ	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KÜTAHYA'DA BÜYÜSEL UYGULAMALAR

3.1. DOĞUM İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR.....	60
3.1.1. Doğumu Kolaylaştırmak İle İlgili Büyüsel Uygulamalar.....	60
3.1.1.1. Doğumu Kolaylaştırmak ile İlgili Memoratlar	63
3.1.2. Çocuğun Düşmesini Engellemek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	64
3.1.2.1. Çocuğun Düşmesini Engellemek ile İlgili Memoratlar	65
3.1.3. Yaşamayan Çocuklarla İlgili Büyüsel Uygulamalar	66
3.1.3.1. Yaşamayan Çocuklarla İlgili Memoratlar.....	69
3.1.4. Uyumayan Çocuklarla İlgili Büyüsel Uygulamalar.....	69
3.1.5. Geç Yürüyen Çocuk ile İlgili Büyüsel Uygulamalar.....	70
3.1.5.1. Geç Yürüyen Çocuklarla İlgili Memoratlar	73
3.1.6. Konuşamayan Çocuklar ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	75
3.1.6.1. Konuşamayan Çocuklar ile İlgili Memoratlar	76
3.2. EVLİLİK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR.....	78
3.2.1. Kısmet Açma ile İlgili Büyüsel Uygulamalar.....	78
3.2.1.1. Kısmet Açma ile İlgili Memoratlar.....	79
3.2.2. Bağlama Büyüsü ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	80
3.2.2.1. Bağlama Büyüsü ile İlgili Memoratlar	82
3.2.3. Bağlama Büyüsünü Çözmek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	84
3.2.3.1. Bağlama Büyüsünü Çözme ile İlgili Memoratlar	85
3.2.4. Evlenmek İsteyen Kişi ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	85
3.2.5. Evli Çiftlerin Arasını Açmak ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	86
3.2.5.1. Evli Çiftlerin Arasını Açma ile İlgili Memoratlar	88
3.2.6. Evli Çiftlerin Arasını Düzeltmek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	92
3.2.6.1. Evli Çiftlerin Arasını Düzeltmek ile İlgili Memoratlar	94
3.2.7. Kısırlığı Gidermek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar	94

3.2.7.1. Kısırlığı Gidermek ile İlgili Memoratlar.....	97
3.3. İNSANLARIN SEVGİSİNİ KAZANMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	98
3.3.1. İnsanların Sevgisini Kazanmak ile İlgili Memoratlar.....	100
3.4. ZARARLI HAYVANLARDAN KORUNMAK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR	101
3.5. DEFİNE İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR.....	103
3.5.1. Definenin Bulunması İçin Yapılan Büyüsel Uygulamalar	104
3.5.1.1. Define ile İlgili Memoratlar	107
3.5.2. Define Duası	111
3.6. CİN ÇAĞIRMAK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR	111
3.6.1. Cin Çağırma ile İlgili Memoratlar	114
3.7. UYKUSUZLUK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	119
3.8. HASTALIKLAR İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR	120
3.8.1. Psikolojik Rahatsızlıklar İçin Yapılan Büyüsel Uygulama	120
3.8.2. İç Sıkıntısını Gidermek İçin Yapılan Büyüsel Uygulamalar	120
3.8.3. Baş Ağrısı İçin Yapılan Büyüsel Uygulama.....	120
3.8.4. Bayılan Kimseler İçin Yapılan Büyüsel Uygulamalar	120
3.8.5. Sigiller İçin Yapılan Büyüsel Uygulama	121
3.9. DİLEĞİN YERİNE GELMESİ İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	121
3.10. BÜYÜLERDEN KORUNMAK VE KURTULMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR.....	123
3.11. ÇALINAN MALIN BULUNMASI İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	125
3.11.1. Çalınan Malın Bulunması ile İlgili Memorat.....	126
3.12. HUZURU SAĞLAMAK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR.....	126
3.13. CİNLERİN MUSALLAT OLMASINDAN KURTULMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	127
3.14. DİL KESMESİ İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	130

3.15. DİL TUTULMASINI ÖNLEME/ DİL AÇMA İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR	130
3.16. MADDİ KAYIP SAĞLAMAYA YÖNELİK BÜYÜSEL UYGULAMA ..	131
3.17. SABUN BÜYÜSÜ UYGULAMASI	131
3.18. TUZ PATLATMA UYGULAMASI	132
SONUÇ.....	133
EKLER.....	139
KAYNAKÇA	160
DİZİN	173

TEZ METNĪ

GİRİŞ

Konu

İnsanların üstesinden gelemediği ve çaresiz kaldığı durumlarda başvurdukları yöntemlerden biri büyüsel işlemlerdir. Büyüsel işlemler her toplumda görülmesine karşın günümüzde gizli bir şekilde varlığını devam ettirmektedir. Büyüsel ritüeller doğum, evlilik ve ölüm gibi hayatın geçiş evrelerinde varlığını sürdürmekle kalmamış aynı zamanda bir kişinin iradesine etki etmek gibi bireysel amaçlar doğrultusunda da uygulanmaya başlamıştır.

Büyüsel pratikler günümüzde “hoca”, “büyücü”, “cinci”, “ocaklı” gibi isimlerle anılan kişiler tarafından yapılmaktadır. Eski Türk kültüründe kamların üstlenmiş olduğu görevler günümüz toplumunda adı geçen bu kişilerce uygulanmaktadır. İcracılar yapılan büyülerin çeşidine göre farklı materyaller kullanmaktadır. Büyüsel uygulamalar yapılırken kutsal olduğu kabul edilen çeşitli camiler, yatırlar ve türbeler etrafında da belirli ritüeller oluşmuştur. Yapılan büyülerin amacına bakıldığında ise hastalıkların tedavisini bulmak, yağmur yağdırmak, kişilerin kaderine ve iradesine etki etmek gibi dünyasal amaçlar doğrultusunda yapıldığı görülmektedir. Din ve büyü birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olmasına rağmen yönelmiş oldukları amaç doğrultusunda birbirinden ayrılmaktadır. Fakat ak büyü kavramı ile büyü kendini dinin şemsiyesi altına almıştır.

Kütahya günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla pek çok kültürü içerisinde barındırdığı gibi mistik olaylarda da yelpazesi geniş bir sahadır. Kütahya’da büyüsel işlemler yoğun bir şekilde yaşanmasına rağmen bu konu hakkında bir çalışma yapılmamıştır. Araştırmanın temel problemi, din ve kültür adı altında büyü olgusunun örfi devamlılığının araştırılmasıdır.

Yörede yapılan uygulamalara baktığımızda eski Türk inanç sisteminin varlığını koruduğunu görmekteyiz. Şaman kültüründen kalma kutsal sayılan materyaller bugün ofansif büyülerden kurtulmak için kullanılmaktadır. Aynı şekilde ofansif büyüleri yapmak içinde geçmişten günümüze gelmiş olan kutsal değerler kullanılır.

Yörede büyülerden kurtulmak için yapılan uygulamaların birçoğunda kutsal sayılan yerleri ziyaret etmek, eski camilere gitmek, şifalı sayılan sulardan içmek vardır.

Sonraki bölümlerde bahsedeceğimiz gibi bu da temas ilkesinden ve atalar kültüründen kaynaklanmaktadır.

Büyü üzerine yapılan akademik çalışmalar yetersizdir. Bu konu üzerine yapılan çalışmalar genellikle dinler tarihi açısından ele alınmıştır. Halk bilimi açısından da bu konu yeterince ele alınmamıştır. Bu çalışma halk bilimi açısından önemli olduğu kadar dinler tarihi açısından da bir o kadar önemlidir. Yapılan uygulamalar, halkın bu uygulamaları yapma amacı, uygulamaların toplumdaki yeri ve geçmiş ile olan bağlantısını sunmak için bu konu seçilmiştir.

Amaç

Ritüel/ayin ve pratikler, bir milleti diğer milletlerden ayıran en belirgin özelliklerdendir. Çünkü ritüeller bir milletin mitik özelliklerini gösteren ana inanç unsurlarını barındırır. Bu unsurlar bir milletin temel yaşam formlarını oluşturur (İçli, 2013: 96). Büyülerde uygulanan pratiklere bakıldığında kutsal değerlerin ön plana çıktığı görülür. Bu kutsal değerler Anadolu'da benzerlik göstermektedir. Fakat hiç kuşkusuz yörelere göre kutsal sayılan yerler, kişiler, sular ve camiler vardır. Bu farklılıklar uygulamada da kendisini göstermektedir. Bu küçük farklılıklar zaman geçtikçe büyüyebilir. Dolayısıyla bu farklılıkların kayıt altına alınması, kutsal sayılan değerlerin hangi ölçüde farklılık gösterdiği önem arz etmektedir. Temel olarak şu sorulara yanıt bulmaya çalıştık: Büyü nedir? Kimler tarafından yapılır? Hangi durumlarda büyülere başvurulur? Büyülere kimler başvurur? Büyüler ne zaman yapılır? Hangi mekanlar kullanılır? Büyü yapılırken kullanılan malzemeler nelerdir? Büyü ve din ilişkisi nedir?

Bu çalışmada amacımız, büyüün halkbilim çalışmaları içinde yerini belirlemek, Kütahya'da yapılan büyü çeşitlerini saptamak, büyülerin yapıma amaçlarını ortaya koymaktır.

Kapsam ve Sınırlar

Araştırmamız Kütahya merkez sınırlarını ve Tavşanlı, Çavdarhisar, Aslanapa ilçelerini kapsamaktadır. Bu sınırlar içinde iki yüz dört kaynak kişi kayıt altına alınmıştır. Buna karşın Anadolu'da bulunan diğer uygulamalarla karşılaştırılması yapılmıştır.

Yörede derlemiş olduğumuz 33 farklı uygulama incelemeye alınmıştır. Bazı uygulamalar farklılık göstermesine rağmen aynı amaca yönelmiş oldukları için tek başlık altında değerlendirilmiştir.

Yörede büyüsel pratiklerin uygulanmasının yanında büyüsel olaylar hakkında pek çok memorat bulunmaktadır. Anlatılan memoratlar büyüsel uygulamalar hakkında ipucu verdiği için bu memoratları çalışmamıza eklemeyi uygun bulduk.

Yöntem

Tez konusu belirlendikten sonra ilk iş olarak bir planlama yapılmış ve ardından bu plan doğrultusunda literatür araştırmasına başlanmıştır. Daha sonra alan araştırmasına geçilmiştir. Bu araştırma, halk bilimine dayalı bir alan araştırmasıdır Alan araştırmasına çıkılmadan önce kayıt cihazı, kamera gibi araçlar hazırlanmıştır. Ayrıca araştırma yapılacak olan yörede bilirkişiler tespit edilmiştir. Mülakat, gözlem ve rol metodu kullanılarak bilgiler derlenmiştir. Tez, makale ve diğer çalışmalardan elde edilen bilgiler ile saha araştırmasında elde edilen bilgiler karşılaştırılmıştır. Fakat araştırmamız derleme çalışması olduğu için saha araştırmasında elde edilen bilgilere ağırlık verilmiştir.

Saha araştırmasında kimlerin büyü yaptırdığı, bu büyülerin nasıl yapıldığı, ne zaman yapıldığı, nasıl bir yöntem izlendiği ve büyü yapılırken kullanılan malzemeler araştırılmıştır. Alan araştırmasında elde edilen bilgiler önce deşifre edilmiş sonra tasniflenmiştir. Görüşülen kaynak kişilerin listesi tutulmuş adı, soyadı, doğum tarihi ve mesleği kayıt altına alınmıştır. Bu kaynak kişiler kaynakçada listelenmiştir. Bilgiler derlenirken konunun amaç dışına çıkması halinde kaynak kişiler yönlendirilmiştir. Kaynak kişilerin yaş ve cinsiyet grafiği kaynakçada verilmiştir. Saha araştırması 2017-2019 yılları arasında kaynak kişilerin yönlendirmesi ile bahçelerde, kahvelerde, evlerde ve bazı kaynak kişiler ile de dükkanlarda yapılmıştır.

Büyü, sihir, tılsım gibi kavramlar halk nazarında soğuk karşılandığından dolayı bazı kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde bu kavramlar doğrudan kullanılmamıştır. Görüşmeler esnasında kaynak kişilere yön verilmeye çalışılmış ve uygun ortam olması halinde sorular yöneltmiştir.

Çeşitli dinlerde büyüsel uygulamalar ana metinden önce verilmiştir. Eski Yunan, Çin ve Hitit gibi kültürlerde karşılaşılan büyüsel uygulamalar monoteist dinlerde karşılaşılan kaynaklardan daha eskidir. Bu kültürlerde kullanılan yazılı ifadeler,

semboller, kullanılan materyaller sonraki dönemlerde kullanılan sembol ve materyallerin kökeni niteliğindedir. Benzer uygulama ve eşyaların kullanımı, aynı amaç doğrultusunda uygulamalar yapılması farklı kültürlerde benzer yaratımların çıkabileceğini göstermektedir. Ayrıca büyüler bir inanç varlığı olması dolayısıyla her inanç ortamında büyüsel bir uygulamanın olduğunu ispatlaması açısından oldukça önemlidir.

Saha araştırmasında konu ile ilgili memoraatlar derlenmiştir. Bu memoraatlar İstanbul Türkçesine göre yazılmıştır. Memoraatlardan bazıları öğrenci arkadaşlarımızın yardımı ile derlenmiştir. Tezin içeriğine aldığımız memoraatları eklerken kaynak kişilerin araştırma sahası içerisinde doğmuş, bu yörenin içerisinde büyümüş kişiler olmasına özen gösterilmiştir. Büyü ne zaman yapılır? Hangi durumlarda yapılır? Büyüye kimler başvurur? Büyülerde kullanılan malzemeler nelerdir? Bu sorulara memoraatlardan elde edilen bilgiler cevap vermektedir.

Araştırma Alanı İle İlgili Bilgiler

Araştırma Alanının Adı

Eski kaynaklara, sikke ve yazıtlara göre Kütahya'nın antik dönemdeki adı "Kotiaieion"dur. Ünlü Antik Çağ Coğrafyacısı Strabon bu adın, "Kotys'in Kenti" anlamına geldiğini belirtmektedir. Kotys, Trakya'da yaşayan Odrisler'den olup, Romalılar'ın M.S. 38'de Anadolu'ya gönderdiği bir komutanın adıdır. Kütahya Müzesi'nde bulunan bir sikkede bu ad "Koti" olarak geçmektedir. Kütahya adı, eskisine benzetilerek Türkler tarafından verilmiştir (<http://www.kutahya.gov.tr/tarihce>, 2020).

Tarihi

Kütahya'da ilk siyasi hâkimiyeti Frigler kurmuştur. Frigler "Larisa" adını verdikleri şehirlerini yüksek hâkim tepelere inşa etmişlerdir. Şehir Frigya hakimiyetinden bir müddet sonra Pers Kralı Kyros'un eline geçmiş sonra Büyük İskender'in, müteakibinden onun kumandanlarından Antigon'un hakimiyetine geçmiştir (Aday, 2013: 1).

395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmış ve şehir Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu içerisinde kalmıştır. Bizanslılar şehre hâkim bir tepede iki kat sur ve bir sato inşa etmişlerdir. Bu kale Germiyanogluları ve Osmanlılar devrinde yapılacak olan Kütahya Kalesinin nüvesidir. Malazgirt'te Sultan Alparslan'a mağlup olan Romanos

Diegenes girdiği taht mücadelesinde esir edilmiş Kütahya'ya getirilmiş, gözlerine mil çekilerek buraya hapsedilmiştir (Baysan, 2016: 4).

Kütahya, 1071 Malazgirt Zaferinden sonra Selçuklu komutanlarından Kutalmışoğlu Süleyman Bey'in şehri fethi ile Türk egemenliğine girmiş ve I. Haçlı Seferine kadar şehir Türklerde kalmıştır. İznik'in Haçlılar tarafından 1097'de alınması ile birlikte Kütahya'da on yedi yıl sürecek olan Bizans hâkimiyeti başlamıştır. II. Kılıç Arslan Miryokefalon (Karamık Beli) Zaferini 1176'da kazanınca Kütahya tekrar Anadolu Selçuklularının topraklarına dâhil edilmiştir (Baysan, 2016: 4).

1511'de Safavilerin Anadolu'da yaptıkları bölücülük sonucunda çıkan Şahkulu ayaklanması Kütahya'ya kadar yayılmıştır. 1833'te Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın Kütahya'yı işgali ve aynı yıl imzalanan Kütahya Antlaşması ile şehri terk etmesi dönemin kayda değer olaylarıdır. Kütahya Osmanlı mimarisinin güzel örnekleriyle donatılmış, çeşme, köprü, cami, medrese, han ve hamamlarla imar edilmiştir (<http://www.kutahya.gov.tr/tarihce>, 2020)

Coğrafi Özellikleri

Kütahya ili, Ege Bölgesi'nin kuzeydoğusunda, İç Batı Anadolu bölümünde yer almaktadır. Ege Bölgesi'ni İç Anadolu Bölgesi'ne bağlayan bir geçiş alanı niteliğindeki il, 38°70' ve 39°80' kuzey enlemleri ile 29°00' ve 30°30' doğu boylamları arasında bulunmaktadır. İl, toplam 11.875 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %1,5'ini oluşturmaktadır. Kütahya ili, kuzeyden ve kuzeybatıdan Bursa'nın İnegöl, Keles ve Orhaneli; kuzeydoğudan Bilecik'in Bozüyük; doğudan Eskişehir'in Merkez ve Seyitgazi; güneydoğudan Afyon'un İhsaniye, merkez ve Sincanlı; güneyden Uşak'ın Banaz ve merkez; güneybatıdan Manisa'nın Demirci ve Selendi, batıdan ise Balıkesir'in Dursunbey ve Sındırgı ilçeleri ile çevrilidir (Aday, 2013: 10).

İl sınırları içerisinde yer alan önemli dağlar ve dağların yükseklikleri şu şekildedir: Murat Dağı 2.308 m., Şaphane Dağı 2.120 m., Eğrigöz Dağı 1.931 m., Gümüş Dağ 1.901 m., Türkmen Dağı 1.826 m., Simav Dağları 1.800 m., Yellice Dağı 1.764 m., Yeşildağ 1.533 m., Akdağ 1.300 metredir. İç Batı Anadolu eşiğinde yer alan Kütahya'nın % 31,5'i platolar ile kaplıdır. Kütahya topraklarında platolar iki ayrı yükselti kuşağı oluşturur. Bunlar 1.000 - 1.250 m ve 1.250 - 1.500 m kuşaklarıdır (Baysan, 2016: 8).

Nüfusu ve Ekonomik Yapısı

81 ilin yer aldığı 2003 yılı sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında, Kütahya ili 81 il içerisinde -0,20684 endeks değeri ile kırkıncı sırada yer almakta iken, bölge illeri içerisinde ise 7. sırada bulunmaktadır. Sanayi göstergelerine bakıldığında imalat sanayi iş yeri sayısı, Kütahya`da 50 iken aynı düzey grubunda yer alan Manisa ilinde 194, Afyonkarahisar ilinde ise 104 adettir (Aday, 2013: 11).

Tarım sektörünün ağır bastığı ekonomik bir yapıya sahiptir. Nüfusun büyük çoğunluğu tarım ile meşguldür. Sanayi sektöründe ise enerji kaynakları ağır basmaktadır. Kömür, bor, antimuan ve manyezit, krom, kaolen, feldispat, dolomit, talk, alunit (şap), gümüş ve mermer gibi yer altı zenginlikleri şehrin ekonomik yapısına büyük katkı sağlamaktadır. Jeotermal ve tarihî doku ile ilin turizm yapısı da eski yıllara oranla gelişme kaydetmektedir (Baysan, 2016: 9).

BİRİNCİ BÖLÜM
BÜYÜNÜN TANIMI VE TÜRLERİ

1.1. BÜYÜNÜN TANIMI

Her toplumun inancında ve kültüründe insanüstü güçlere rastlamak mümkündür. Doğa olaylarından kaçınmak, insanüstü güçlere sığınmak, onlardan yardım istemek dinî törenlerde kurban sunmak alışlagelmiş bir olaydır. Türk tarihinde de hastalıkları tedavi etmek, özel günlerde kamlardan yardım istemek, geleceği görmek gibi ritüellere rastlanılmaktadır. Bu çerçevede yapılan uygulamalar, kullanılan materyaller büyü'nün tanımına dahil edilebilir. Geçmiş dönemlerde bu uygulamaların baharın gelişini kutlamak, toprağın bereketini arttırmak, savaşın neticesini önceden öğrenmek gibi işlevleri olmasına rağmen şamanların toplumsal konumunu kaybetmesi ile beraber yapılan uygulamalar bireysel ihtiyaçlara dönmüştür.

Bilinen yollarla sağlanamayan şeyleri elde etmek, birine zarar vermek ya da zarardan korumak için birtakım gizli güçleri kullanarak doğayı ve doğa yasalarını zorla etkileme amacını güden işlemlerin tümüne büyü denir (Örnek, 2014b: 130).

Büyü, halk arasında yaygın olarak bilinen şekliyle, birtakım dualar ve efsunlarla yapan ve yaptıran kişilerin niyetlerine göre gerçekleşen; büyücülerin yazdığı anlaşılmasız yazılar ve çizgilerle yapılan kötülükler ve pek çok konuda iyi veya kötü niyetli olarak yapılan tılsımlar; insanların istemediği şeyi cinlerin, şeytanların ve kötü ruhların yardım ve tesiriyle yapar hale gelmesi ve bu konuda zorlanmasıdır (Arslan, 2002: 13).

İyi veya kötü bir sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkilemek ve olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin hepsine birden büyü diyoruz (Boratav, 2016: 121).

Doğaüstü güçlerle doğanın etkilenebileceği inancı... (Hançerlioğlu, 2000: 93).

Büyü, kişinin gönül eğlendirmek için başvurduğu bir araç değil, güçsüz kaldığı olaylar karşısında direnebilmek için aradığı bir sığınaktır (Eyüboğlu, 2004: 43). Büyü; iyi ve kötü sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkileyerek, bu olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin tamamına verilen addır (Artun, 2014: 106).

Büyü halkın kültürel veya geleneksel düzeyde hastalıkları iyileştirmek için birtakım sözcükleri, muska, nazarlık ve fiziksel hileleri kullandığı bir çeşit tedavi şeklidir (Yoder, 2015: 401).

Eski Türk dilinde büyü, din adamı ve sihirbaz anlamına gelen “bügi” ya da “bügü” kelimesinden türemiştir (Özbek, 1994: 17). Büyü sözcüğü Uygurca metinlerde hikmet, hâkim, doğaüstü güç, “bügü bilig”, hikmetli, bilgeli anlamlarını taşımaktadır (And, 2003: 38). Büyü tanrısal olanla ve öte dünya ile çok az ilgilenir. Tanrıya yaklaşma, Tanrı gerçeğini tanıma, günahlardan sıyrılma gibi dinsel istekler büyü yoluyla karşılanmaz. Büyünün çabası; çocuğa, mala – mülke, iyi ürün almaya, zararlı etkileri uzaklaştırmaya, insanlara iyilik ya da kötülük etmeye, yani dünyasal şeylere yöneliktir (Örnek, 2014b: 129).

İlkel insan, büyü aracılığıyla güneşi doğurabileceğini, onun doğuşunu hızlandırıp geciktirebileceğini hayal eder (Frazer, 2004: 24). İlkel insan her şeyden önce pratik nedenlerden ötürü doğa süreçlerini denetimi altına almaya çalışır. Bunu da doğrudan doğruya ayinler ve büyü aracılığıyla yapar; bunlar aracılığıyla rüzgarı, fırtınayı, hayvanları ve bitkileri denetimi altına almak ister. Ancak çok sonra kendi büyü gücünün sınırlarını öğrendiği zaman, korku veya umutla, yakararak ya da meydan okuyarak yüce varlıklara seslenmek ister (Malinowski, 2000: 9). Büyünün icra edildiği ortamı görmezden gelerek işlevini öğrenmemiz mümkün olmayacaktır. Bu yüzden yapılan ayinler ve törenler bize önemli bilgiler vermektedir. Unutulmamalıdır ki icra edilen bu törenler sadece seyirlik ya da dramatik gösteriler değildir. Dramatik olarak temsil ettikleri etkiyi oluşturmak için yapılan büyüsel törenlerdir (Frazer, 2004: 103). Ayrıca insan inanma ihtiyacı duyduğu pek çok noktada büyüsel inançları da kabul etmiş bulunmaktadır. İlk bakışta her ne kadar din ve büyü birbirlerine karşı gibi gözükseler de din ve büyü kavramlarının pratik aşamada bütünleşmiş olduğunu görürüz (Baysal, 2015: 75). Büyü inancının ve alışkanlığının temeli boş değildir; tersine, insanın arzulanan hedefe ulaşmak için kendi gücünü anladığı gerçekten yaşanmış bir miktar deneyime dayanmaktadır (Malinowski, 2000: 82).

Ne yandan bakılırsa bakılsın, büyü, bir inanç varlığıdır. Bu inanç ortamında doğmuş ve yayılmıştır. Dine karşı olsa bile, yaşama elverişli, çıkara uygun sayıldığı için benimsenip uygulanmaktadır (Eyüboğlu, 2004: 10).

Bir olayı, bir kişiyi veya doğayı olumlu ya da olumsuz yönde etkilemek için doğaüstü güçleri, çeşitli maddeleri ve dinin kutsal saydığı şeyleri kullanarak yapılan uygulamalara büyü denir.

1.2. BÜYÜNÜN AMACI

İnsanlığın tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan büyü, tarihsel süreç içerisinde hemen hemen her dönem ve toplumda yaygın uğraşı ve güçlü bir toplumsal olgu olarak var olmuştur (Reyhan, 2008: 227). Büyünün ilk amacı, büyü yaptıran kişilerin çeşitli nesnelere kullanarak geleceği, olayları ve nesnelere etkileyerek, büyü yaptıran kişiye fayda sağlamasıdır. Büyü yaptıranlar her zaman kötü amaçlar doğrultusunda büyüye başvurmazlar.

Büyü çok çeşitli maksatlarla yapılmaktadır. Doğa olaylarını insanın isteğine bağımlı kılar. İnsanı düşmanlarından ve dışarıdaki diğer tehlikelerden korur. Aynı zamanda düşmanlarına zarar verme gücü kazandırır (Freud, 2008: 95).

Büyü yapılırken her ne kadar dinden ve dinin kutsal saydığı şeylerden yararlansa da insanın dünyevi isteklerini denetim altına almak amacıyla yapılır. Büyü ile hastalığını tedavi etmeyi, malını ve hayvanlarını korumayı, geleceğini öğrenmeyi, zararlı hayvanlardan korunmayı amaç edinir. Büyüdeki amaç Allah'ın sevgisini kazanmak veya cennete gitmek değildir. Bu dinin gösterdiği yol ile elde edilir. Büyü ise beşeri istekler amacıyla yapılır.

1.3. BÜYÜNÜN TASNİFİ

Büyülerin dayanmış olduğu ilkeler Frazer tarafından belirlenmiş ve daha sonra yapılan çalışmalarda büyüler tasnif edilmeye çalışılmıştır. Büyü üzerine araştırma yapan kişiler farklı tasnif çalışmalarına gitmelerine rağmen büyülerin dayandığı ilkeler konusunda Frazer'e bağlı kalmıştır.

Bu konuyu sisteme oturtan kişi ise S.V. Örnek olmuştur. Frazer'in tasnifine bağlı kalarak, büyülerin yapılma amacı, kişinin eylem durumu ve insanların isteklerini göz önünde bulundurarak tasnif yapmıştır.

Sedat Veyis Örnek'in tasnifi şu şekildedir:

A. Uzaklaştırıcı Uygulamalar (Defansif Uygulamalar)

- a. Hastalıklarda, ölümden ve diğer felaketlerden korunma
- b. Hastalıklardan kurtulma, iyileşme
- c. Malın – mülkün, evin – barkın korunması

B. Hücum Uygulamaları (Ofansif Uygulamalar)

- a. İnsan hayatına, sağlığına ve mutluluğuna zarar verme
- b. Mala – mülke, eve – barka zarar verme

C. Arzu İle İlgili Uygulamalar

- a. Uygun doğa olaylarını insanların lehine kullanmak
- b. Olaylardan ve benzer şeylerden bir şeyin olup olmayacağını dair sonuçlara varmak, yorumda bulunmak
- c. Doğaüstü kudretleri elde etme isteği
- d. Maddi servete kavuşmak (define, altın, para vb) (Örnek, 2017: 59-60).

Amaçları doğrultusunda yaptığı bir başka tasnif şu şekildedir:

1. İşleyiş Prensiplerine Göre Büyü Türleri

- a) Taklit büyü
- b) Temas büyü

2. Yapılan Uygulamanın Niteliğine Göre Büyü Türleri

- a) Aktif büyü
- b) Pasif büyü
- c) Allopatik büyü

3. Yönelinen Amaca Göre Büyü Türleri

- a) Ak büyü
- b) Kara büyü
- c) Kırmızı büyü

4. Yazılı büyü (Örnek, 2017: 34).

Büyüleri tasnif etme yoluna giden diğer bir isim ise Frazer'dir. Büyüleri iki temel ilkeye göre ayırmıştır. Bunlardan ilki benzerlik ilkesidir. Bu ilkeye göre, alınmak istenen

sonuç, onu taklit ederek elde edilebilir. İkinci ilkeye göre, başka bir nesneyle temasta bulunmuş nesnelerin fiziksel olarak ayrıldıklarında da etkileşime devam ettikleri düşüncesine dayanan yakınlık ilkesidir. Bu iki ilke, sempatik büyü olarak adlandırılır. Benzerlik ilkesinde büyücü, etkilemek istediği varlığın bir benzerini yaparak özgün olanı etkilemeye çalışır. Aralarında sempatik bir bağ olduğu için taklit eden nesne üzerinde yapılacak olan bir büyü, taklit ettiği şey üzerinde de etkili olacaktır (Frazer, 2004: 10).

Bir başka tasnifte ise ak büyü ve kara büyü olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır. Kara büyü, insanları hasta etmek, öldürmek ve felakete sürüklemek için yapılan büyüdür. Ak büyü ise kara büyüleri etkisiz hale getirmek için yapılan uygulamalardır (Gökalp, 2017: 130).

Başka bir araştırmacı büyüleri kaçınma ve uygulama olmak üzere iki ana başlıkta değerlendirmiştir. Bir eylemi gerçekleştirilmeme durumu olan kaçınmalar, zararlı etkileri önlemeye yönelik tutumlardır. Uygulamalar, kendi içerisinde uygulamalar ve karşı uygulamalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Uygulamalara bir etki meydana getirmek, karşı uygulamalara ise daha önce yapılmış büyülere karşı yapılan korunma amaçlı uygulamalardır (Esirgen, 2014: 80-88).

Büyüsel uygulamaları tek bir başlık altında toplayarak tamamen aktif büyü ya da tamamen temas büyü olarak adlandıramayız. Bir kişiye cin musallat etmek isteyen kişi çeşitli materyaller kullanarak ve dualar ederek aktif konuma gelmiştir. Bu şekilde hem aktif durumdadır hem de kara büyü uygulaması yapmaktadır. Aynı şekilde çocuğunu korumak isteyen bir anne Muhammed ve Mehmet isimli çocukların giydiği kıyafetlerden kendi çocuğuna bir kıyafet diktiğinde temas büyüünün prensibini kullanmış hem de aktif durumda olmuştur. Tarafımızdan yapılan tasnif ise şu şekildedir:

1. Ak büyü

a. Aktif durum

- Karşı büyülerden korunmak için yardım almak
- Hastalıklardan kurtulmak için ocaklı ya da hocaya gitmek
- Cinlerden kurtulmak için yardım almak

b. Pasif durum

- Duaları duvara asmak, üstünde taşımak
- Okunmuş su veya şerbet içmek, okunmuş bir şey yemek

- Bir büyüğün kişiyi okuması
- 2. Kara büyü
  - Çiftlerin arasını açmak
  - Mala- mülke zarar vermek
  - Cin musallat etmek
  - İnsan sağlığına zarar vermek
- 3. Kırmızı büyü
- 4. Sempatik büyüler
  - a. Taklit büyü
  - b. Temas büyü
- 5. Allopatik büyü
- 6. Arzular ile ilgili büyüler
  - a. Maddi kazanç sağlama
  - b. Doğa olaylarından sonuç çıkarma
  - c. Doğa olaylarını lehine çevirme

1.4. BÜYÜNÜN TÜRLERİ

Büyüler üzerine yapılan tasnifler göz önüne alındığında küçük farklılıklar dışına çıkılmadığını görülür. Büyünün tanımından ve dayandığı ilkeler dikkate alınarak tasnif edildiğinde konu daha da açıklık kazanacaktır. Fakat büyüleri nitelik ve işleyiş gibi çeşitli açılardan birbirinden ayırmaya çalışsak da büyü tamamen yalnız değildir

1.4.1. İşleyiş Prensibine Göre Büyü Türleri

1.4.1.1. Taklit Büyüsü

İlkel toplumlarda var olması istenen bir olayın, taklidinin meydana getirilmesi ile o olayın gerçekleşeceği inancı vardır. Geçmişten günümüze kadar en sık karşılaşılan büyü türlerinden biri taklit büyüdür. Hemen hemen bütün toplumlarda rastlanılan bu yaygın büyü çeşidi taklit yoluyla istenilen sonucu meydana getirme; benzer işlemlerle istenilen şeyi ya da olayı öne alma, böylece o olayın yakın bir gelecekte gerçekleşmesini zorlama denemesidir (Örnek, 2014b: 137).

Eğer birini öldürmek istiyorsanız onun bir imgesini yaratırsınız; insanın, onun imgesi arasındaki sempati yoluyla, imgeye yapılan zararı sanki kendi bedenine yapılmış gibi hissettiğine ve imge yok edilirse kendisinin de aynı zamanda yok olacağına inanır (Frazer, 2004: 10).

Zarar verilmek istenen kişinin fotoğrafı, onu temsil eden nesneye iğnelenir, yapılan uygulamalar son bulduğunda bazen asılır bazen ise yakılır. Bu şekilde zarar vermek istenilen kişinin çekmesi istenilen acılar, onu temsil eden nesneye uygulanır (KK68, KK76).

Sahada yaptığımız araştırmalara göre büyülerde kullanılan bebek silüetlerine, kişiyi temsil eden bebeklere, kuklalara karşı büyük korku vardır. Halkın inancına göre bu tarz büyülerden kurtulmak için işinin ehli olan birisine büyüünün çözdürülmesi gerekmektedir. Aksi halde taklit büyüsünün ölüm ile sonuçlanacağı inancı vardır (KK154).

1.4.1.2. Temas Büyüsü

İlkel toplumlarda, insan bedeninin her bir parçası arasında duygusal ilişki olduğuna inanılır. Bu sayede fiziksel ilişki koştuktan sonra bile duygusal ilişkinin devam ettiğine ve bu yüzden de kırılmış saçlar ya da kesilmiş tırnaklar gibi bedeninden ayrılmış parçaların başına gelebilecek herhangi bir zarardan kendisinin de zarar göreceğine inanılmaktadır (Frazer, 2004: 191). Bu inanç “Parça bütüne aittir” ilkesine dayanmaktadır. İlkel topluluklarda insanlar her bir nesne ve varlıkların içerisinde bir enerji ya da bir başka deyişle bir ruh olduğuna inanmışlardır. Fiziksel temas içerisinde bulunan varlıklar zamanla ayrılırsalar dahi aynı ruh ve özü taşıdıkları için, parçayı elinde bulundurup ona zarar veren kişi, parçanın ayrılmadan önce bağlı olduğu varlığı da etkilemektedir.

İlkel toplumlardan günümüze kadar itina ile korunmuş parça bütün ilişkisi, günümüz kültüründe yaşamını devam ettirmektedir. Frazer çalışmasında Türklerin bu ilkeye dayalı kanunları ne denli önemsediklerinden bahsetmiş, Türklerin kestikleri tırnakları asla atmadığını, öldükten sonraki hayatlarında yeniden dirileceğine inandıkları için duvar aralarına ya da tahta boşluklarına gizlice sakladıklarını söyler (Frazer, 2004: 200). Ünlü araştırmacının konu hakkındaki temel çalışmasında Türklerin bu şekilde yer alması, Türklerin bu konuya ne kadar önem verdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Vücutun çeşitli parçalarının, beden ve ruh ile ilişkisi üzerine birtakım düşünceler eski hekimlik, anatomi, fizyoloji bilgilerinden serpintilerdir. Bunların bir kısmı büyüsel işlemlere bağlanır. Vücutunun bir parçası üzerine yapılacak bir işlemin vücutun tümünü etkileyeceği inancı oldukça yaygındır. Kesilen tırnak herhangi bir yere atılmaz ve ona basılmaz. Baştan dökülen ya da kesilen saçlar sokağa atılmamalıdır (Boratav, 2016: 32-33).

Aynı zamanda temas büyüğü sadece kişiye ait olan saç, tırnak ile yapılmamaktadır. İlkel toplumların dünyasında kuvvet ve maddenin, birbirinden ayrılmaz bir birlik olduğunu söyler. İlkel insan, yediği şeyin içinde var olan “kuvveti” de kazanmış olabileceğine inandığını belirtir (Örnek, 2014b: 25). “Yine, bir adama, paylaştığı yiyeceklerin kalıntıları ya da içinden yediği tabaklar yoluyla da büyüsel zarar verilebilir” (Frazer, 2004: 162) demektedir. Kişinin temas ettiği, yediği şeyin içerisinde bulunan kuvvetin kişiyi etkilemesi bir temas büyüğü örneğidir.

Ad, insanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanında büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten bir simgedir. Ad, taşıdığı anlam itibarıyla, çocuğun karakterini, geleceğini, kişiliğini, toplum içindeki yerini biçimlendirecek simgesel bir anlam taşıyacağı için çocuklara verilen adlar rastgele verilmiş değildir. Çocuğun taşıdığı adın anlamının çocuğa geçtiğine inanılır (Türktaş, 2019: 35).

Çocuk doğduktan hemen sonra ilk yapılacak işlerden biri ona göbek adı vermektir. Göbek adını çocuğun göbeğini kesen yakını ya da aile tarafından hatırı sayılır birisi koymaktadır. Kişinin öbür âlemde dirilişten sonra göbek adıyla çağrılacağı inancı dikkate alınarak çocuğa göbek adı olarak başta peygamber ve yakınlarının adı olmak üzere dinî adlar verilmiştir (Türktaş, 2019: 36). Çocuğu üç yaşına gelinceye kadar bu adla çağırırlar ve başkalarına bu adı söylemekten çekinirler (Türker ve Gündoğdu, 2016: 144). Atalar kültürüne göre, ölen ata ruhunun değişik varlıklar şeklinde geride kalan ailesine görüldüğü ve onlarla temasını kesmediği inancı yaygındır. Bu yüzdendir ki hayatta olan yakınları atalarının ruhlarının kendilerine zarar vermemesi için onun adını çocuklara vererek ondan gelebilecek bir kötülüğü engellemeye çalışmaktadırlar (Türktaş, 2019: 40).

En az ilkel toplumlarda görüldüğü kadar günümüzde de isimlerin insan üzerinde derin bir etkisi vardır. İsim, insanın bir parçası olduğuna göre, ad üstüne yapılacak ak ya da kara büyü, parçanın başına gelenin bütününün de başına geleceği ilkesi gereği, sahibini

de etkileyecek demektir. İlkel düşünceye göre, birinin adını bilen, onu büyüsel yönden etkileyecek gücü elde etmiş sayılmaktadır. Onun için, yerlilerin çoğu tanımadıkları kimselere adlarını söylemekten çekinirler (Örnek, 2014a: 141).

1.4.2. Yapılan Uygulamanın Niteliğine Göre Büyü Türleri

1.4.2.1. Aktif Büyü

Doğa olaylarını etkileyerek iradesi altına almaya çalışan aynı zamanda saldırgan bir özellik taşıyan büyüye aktif büyü denilmektedir (Örnek, 2014b: 140). Aktif büyü yapabilmek için, güçlü bir irade, parapsikolojik yaşantılara sahip olmak, etkili dua edebilmek, beddua ve çeşitli büyüsel sözlerin bilinmesi gerekir (Örnek, 2017: 19).

Aktif büyüünün tanımına bakarak, kötü niyetle yapılmış her türlü tılsımlara, insanların kader algısının dışına çıkarmak için onları iradesizce yönetme eğilimlerine, kuraklık giderme, sel gibi felaketleri önleme vb. gibi büyüsel uygulamaların tümüne aktif büyü diyebiliriz.

1.4.2.2. Pasif Büyü

Ofansif büyüleri uzaklaştırmaya, bunların zararlarından kaçınmaya ve bunlara karşı savunmaya da pasif büyü denilmektedir (Örnek, 2014b: 141). Pasif büyüünün temel ilkesi korunmaktır. Her çeşit enerjik kuvvetlere karşı direnmek, bunları yaparken bir materyal kullanmaktır. Bu materyaller Anadolu'da çörek otu, nazar boncuğu, dualar, yazılar gibi çeşitli nesnelere olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada dikkat edilecek olan husus korunmaktır. İnsanların dileklerinin yerine getirilmesi için çeşitli yatır ve türbelere çaput bağlaması, hamile kalmak için dileklerde bulunması, camilerin avlularına para atılması, göbek bağının gömülmesi ve buna benzer etkiler yaratacağına inandığı uygulama ve pratikler pasif büyü çatısı altında değerlendirilemez Bunlar ana kişiyi aktif kılar. Bahsi geçen büyüde bir materyalden yararlanarak pasif kalma durumu söz konusudur.

1.4.2.3. Allopatik Büyü

Bir şeyi zıddıyla etkileme yoluna gitmeye allopatik büyü denir. Örneğin yılanı onu yiyen leylekle etkilemeye çalışmak (Aladar, 2009: 21) allopatik büyüye örnektir. Allopatik büyü tasnif olarak karşımıza çıkmasına rağmen, bu büyüye örnek oluşturacak bir ritüel ya da uygulama bulamadık. Örneğine rastlayamadığımız bu büyü türü zannediyoruz ki, taklit büyüünün ters bir işleyiş yöntemine sahiptir.

1.4.3. Yönelinen Amaca Göre Büyü Türleri

Büyü, kendi alanında, elde etmek istediği sonuca göre ak ve kara büyü diye iki grup içerisinde incelenmektedir (Çetin, 1991a: 25). Her büyü bir amaca hizmet etmektedir. Kişilerin talihi değiştirmek istemesi, var olanı değiştirmek istemesi yönelmiş oldukları amaca hizmet eder. Bu grupta iyi ve kötü amaçlı yapılan büyü türleri tasnif edilecektir.

1.4.3.1. Ak Büyü

Uygulama bakımından insanın ve toplumun iyiliğine yönelen büyü türüdür. Hastalık, yaralanma, ölüm, kaza, sel, kuraklık vb. gibi doğal felaketleri önlemeyi amaç edinen ak büyü; evi, barkı, malı-mülkü, hayvanları, “geçiş” durumundaki çocukları, lohusaları zararlı dış etkilerden korumayı amaç edinir (Örnek, 2017: 17-18). Ak büyü, çoğunlukla dinden ve dinin kutsal bildiği şeylerden yararlanır. Genellikle din alanında ve din adamlarıyla iş görür; duaya ve kurbana başvurur. Bu büyü, yararlı, göze görülebilen güçleri, hatta doğa düzenini kendi alanına çekmeye çabalar (Örnek, 2014b: 14).

Ocakların hastalıkları sağaltma yöntemleri çoğu kez büyüyük işlemlerdir; ama bunların yanında belirli şeyleri yedirmek, içirmek, vücudun ağrıyan yerine şu veya bu maddeyi sürmek, bağlamak gibi “ilaç” saydıkları gereçleri kullandıkları da olmaktadır (Boratav, 2016: 129). Fert ve toplum açısından fayda sağlayan bu tür iyileştirici amaçlar ak büyü olarak adlandırılabilirler.

Aladar’ın araştırmasında ak büyüden bahsedilirken belirli örnekler verilmiştir. Bu örnekler araştırmacı tarafından şöyle sıralanmıştır:

- Karısına ve çocuklarına kayıtsız, gözü dışarıda olarak nitelendirilen erkeğin eve bağlanması için yapılan büyü,

- Sert mizaçlı babaları yumuşatmak için yapılan büyü
- Gurbetteki kişinin erken dönmesini sağlamak için yapılan büyü
- Kaybedilmiş bir eşyanın bulunması için yapılan büyü
- Sütü kesilen kadının sütünü artırmak için yapılan büyü (Aladar, 2009: 21-22).

Burada verilen örnekler ile yapılan büyülerin iyi bir amaca hizmet ettiği görülebilir. Fakat sevdiği kişiden karşılık bulamayan erkek veya kadının karşı taraftakini kendine bağlamak için yaptırdığı büyü örneği yine ak büyü başlığı altında verilmiştir. Ak büyüler yukarıda bahsetmiş olduğumuz gibi herhangi bir sağlık amacı taşıyıp kişiyi iyi etmek, iyi amaçlı dileklerin yerine getirilmesi gibi amaçlar taşırsa buna ak büyü denilebilir. Fakat vermiş olduğumuz bu son örnekte sevdiği kişiden karşılık bulamayan erkek veya kadının karşı taraftakini kendine bağlamak için yaptırdığı büyü, yapan kişi için fayda sağlasa da toplum açısından bir fayda sağlamamaktadır. Aynı zamanda ak büyü içerisinde ofansif bir yaklaşım sergilenmiş, kişinin kader ve irade algısı ile oynanmıştır. Bu yüzden burada verilmiş olan örnek kara büyü'nün özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır.

Kimi yorumlara göre kişilere zarar verme amacı gütmemesi boyutuyla aşk, sevgi büyülerini, zenginlik sağlayacak büyüleri de ak büyü sınıfı içerisinde değerlendirmeye yönelik bir eğilim vardır. Ancak aşk büyü'sünde bir zorlama olduğu, karşı tarafı istemeden bir şeye zorladığı ya da zenginlik sağlayabilecek büyü türlerindeki haksız ve kolay kazanç sağlamak suretiyle toplumsal yapıda belirli olumsuzluklara neden olabileceği göz ardı edilmektedir (Akkaya, 2003: 16).

1.4.3.2. Kara Büyü

İnsanın hayatına, sağlığına, malına – mülküne, evine – barkına, hayvanlarına zarar vermeye yönelik büyüye kara büyü denilmektedir (Örnek, 2014b: 140). İnsanların hayatına, sosyal statüsüne, kazancına ve hayvanlarına zarar vermek gayesiyle yapıldığı gibi; sevgilileri, evlileri birbirinden soğutmak ve ayırmak, cinsel kudreti, konuşma yeteneğini ve uykuyu bağlamak, düşman bildiklerini hasta etmek ve sakat bırakmak gibi durumlar için de kara büyüler yapılmaktadır (Sipahi, 2006: 17).

Nasıl ak büyü amacına ulaşmak için dinden ve dinsel kudretlerden olumlu yönden yararlanıyorsa, kara büyü de olumsuz yönde yararlanmaktadır. Kara büyülerin

uygulanış yöntemlerine baktığımızda, dinin yasakladığı işlemleri yapmaktan çekinmediği görülür (Akkaya, 2003: 17).

Toplum içerisinde kara büyü yapanlar ve yaptırana karşı sert bir tutum sergilenir. Toplum inancına göre kara büyü ile uğraşanlar, fani hayatlarını ebedi hayata değişmiş olan kişilerdir. Bunlar ebedi olarak cehenneme gideceklerdir. Aynı zamanda toplum inancına göre kara büyü ile uğraşan kişiler şirk koşmuş olurlar ve dinden çıkarlar. Kara büyü yapan hocaların toplumun ücra köşelerde gizlendikleri, kara büyü yapmak için yüklü miktarda para aldıkları ifade edilmektedir (KK64, KK18).

Kara büyü ile uğraşan kişilerin ise ölümlerinin, değişik ve zor şekillerde olacağına inanılır. Yüzleri mor bir şekilde şişerek, dillerini yutarak, kalp krizi geçirerek, cinler tarafından kaçırılarak öleceklerine inanılır. Kara büyülerden korunmak ve kurtulmak için yukarıda bahsetmiş olduğumuz pasif büyülerdeki muska vb. araçları kullanmak yetersizdir. Halk nazarında kara büyülerden kurtulmanın tek yolu vardır. Kara büyüler yapılırken kullanılan muskalar, yağlar, yazılı kâğıtlar, tılsımlar, efsunlu taşlar vb. gibi materyaller bulunmalı ve bu materyaller ak büyü yapan bir hoca tarafından çeşitli dualarla çözümlenmelidir (KK33, KK22, KK181, KK133).

1.4.3.3. Kırmızı Büyü

Kırmızı büyü kötü ruhların ve şeytanın ayinlerde kullanıldığı ve kurbanın sunulduğu bir büyü çeşidi olması hasebiyle en tehlikeli büyü olarak adlandırılır (Aladar, 2009: 23). Olumsuz amaç ve niyetleri taşıması yönüyle kara büyüye benzer. Bir kara büyüünün kurbanı olduğunu anlayan kişi, içinde yaşadığı topluluğun en görkemli geleneklerinin etkisiyle durumunun umutsuzluğuna içtenlikle inanır. Akraba ve dostları da bu kesin kanıyı paylaşırlar (Strauss, 1983: 33). Araştırma sahası içerisinde böyle bir ayin veya bu amaçlarla sunulan bir kurban uygulaması tespit edilememiştir.

1.4.4. Yazılı Büyü

Adından da anlaşıldığı üzere bu işi meslek haline getiren kişilerin metotlarını ve kullandıkları materyalleri deneyip tecrübelerini yazıya geçiren kişilerin yaptıkları büyü çeşididir. Yazılı büyü ikiye ayrılır: Cetvel ve Vefk (Aladar, 2009: 23).

Vefk: büyüsel gayeler için kullanılan cedvellerin en yaygın şekillerinden olan, genellikle bir karenin bölünmüş karelerine rakamlar koymaktan ibarettir. Bu rakamlar karelere, öyle yerleştirilir ki, yukarıdan aşağı, sağdan sola ya da köşelemesine toplandığı zaman aynı sonucu verir (Örnek, 2017: 62).

Vefk kavram olarak, üzerinde belirli kurallara göre harflerin, sayıların veya kelimelerin yazılmış olduğu, satranç tahtası gibi hanelere ayrılmış ve her çeşit büyüsel işlemlere ve hastalıklara karşı kullanılabilen veya muska gibi kullanılan kareli şekillere sahip objelere verilen isimdir (Çiftçi, 2011: 2).

Bir surenin, bir ayetin kutsal gücünü rakamla anlatmaya çalışmanın nedenleri, sistemin herkes tarafından anlaşılmasını önlemek olduğu gibi, ak büyü ile uğraşan kimselerin bu kutsal sözleri olduğu gibi yazıp da Tanrı sözüne saygısızlıkta bulunmamak endişesinden ileri gelmektedir. Çünkü üstünde sure ve ayet yazılı olan muskalar bir cinsel iktidarsızlığı gidermek için vücudun uygunsuz bir yerinde taşındığı gibi yazılışlarındaki gayeye göre ayakkabı ökçesinin içine, eşik altına, duvar deliğine de saklanmaktadır (Örnek, 2017: 67).

Kütahya'da 61 numaralı ve 122 numaralı kaynak kişilerle yaptığımız görüşmeler sonrasında çektiğimiz fotoğraflarda vefklere rastlanılmıştır. Kaynak kişiler bunları birer vefk olarak değil muska olarak görmektedir. Aynı şekilde evin huzurunu sağlamak amacıyla yazılmış olan bir duada da vefk vardır. Sahada yaptığımız araştırmalara göre vefk Kütahya sınırları içinde büyüsel uygulamaları yapan kişiler tarafından biliniyor olmasına rağmen kullanıcılar tarafından genellikle bilinmemektedir. Uygulanış şekli itibariyle muska şeklinde kullanıldığı için halk bunları muska olarak adlandırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM
DİNLERDE BÜYÜ VE BÜYÜSEL KAVRAMLAR

2.1. ÇEŞİTLİ DİNLERDE BÜYÜ

Büyücülüğün ilk olarak nerede başladığını bilmemekle beraber başlangıç yerinin Orta Doğu olduğu kabul edilir. Özellikle de Mısır ve Sümer uygarlıklarına baktığımızda inanç sistemlerinde bu tür işlemlere yer verildiği görülmektedir. Orta Doğu'daki büyüsel faaliyetlerinin başlangıcının Asurlular ile olduğu kabul edilir. Asur'da düğümler, dualar ve tılsımlar büyüden korunmak için önemli bir yer tutar (Kartopu ve Ünal, 2019: 386).

Büyü ve tılsım bilgileriyle uğraşan Mezopotamya ve Mısır'dan günümüze, içlerinde tılsımlı sözlerin ve çeşitli büyü formüllerinin bulunduğu metinler ulaşmıştır. Yine milattan sonra I – IV. yüzyıllardan kalma, içlerinde hayvanlar ve insanlar ile ilgili büyü formüllerine, büyü törenlerine ve büyüünün tutmasını sağlayan Yunan ve Mısır eserlerine rastlanılmaktadır. (Tanyu, 1992: 503).

Milattan en az dört bin yıl önce Çin, Mısır, Babil, Eski Yunan gibi geçmiş medeniyetlerde falcılığın önem taşıdığı, dini ve hekimliği tamamlar nitelikte olduğu, hatta, özel veya genel meselelerin çözülmesinde başvurulan başlıca yardımcılardan sayıldığı görülmektedir (Ersoylu, 2010: 195).

Hititler, büyüü günah çıkarmak için kullanmışlardır. Günah çıkartılacak kişinin üzerine siyah elbise giydirilir, kulağı siyah yünle tıkanır. Büyüsel işlemlerin ardından yaşlı bir kadın, kulaktan yünü çıkarır ve giyilen elbiseyi baştan aşağı yırtarak çıkartır. Çıkarılan elbise, “Günahı ondan alıyorum” denilerek nehre fırlatır ve böylece kişilerin günahlardan arındıklarına inanılır. Kötü büyüleri ortadan kaldırmak için Hititli büyücü kadınlar, bir mum ve koyun etini kurtaracağı kişinin üzerine tutarak “Kim bu adamı kirletirse, o da aynı şekilde parçalansın” derler. Bu sayede büyülenmiş kişilerin iyi olacaklarına inanırlar (Erdal, 2019: 47).

Eski Yunan'da, Haketa adındaki şahsın sırlı bir kişiliğe sahip olduğuna inanılıyordu. Bununla birlikte büyü ilâhesi olarak da benimsenmekteydi. Hatta içlerinde Parphyrius gibi kendini büyüye adayanlar da bulunmaktaydı. Büyücüler Pisagor'un rakamlarından faydalanarak, sayıları büyüü daireler içinde kullanmaktaydı. Pisagorcuların büyü nazariyeleri yanında büyü uygulamaları da yaptığı ifade edilmektedir (Sipahi, 2006: 12).

Eski Çin'de büyü taoizmle özdeşleşmişti. Konfüçyüsçülük genelde büyüye karşı çıkınca eski büyücülerin işlerini Taoist veya Budist rahipler sürdürdüler. Çin'de büyü

insanı hayatta ve ölüm ötesinde güçlendirmeyi ve böylece ruhları hatta tanrıları bile kontrol altına almayı gaye edinmişti. Bu yüzden büyü hayatı sarmış, halk dinini istilâ etmiş, halk kültürü büyüsel temalar ve ruhlarla ilgili alışılmışın üstündeki maceralarla dolup taşmıştı (Tanyu, 1992: 504).

2.1.1. Yahudilikte Büyü

Mısır, Fenike ve Suriyeliler ile sıkça temasta bulunan Museviler, bu coğrafi bölgelerdeki büyüsel kavramlardan da çok fazla etkilenmişlerdir. Ancak Musevi dogmasına göre insanın amaçları doğrultusunda büyü yaptırması ve buna inanması tanrının iradesinin yalanlanması sayıldığından, büyü, büyücülük ve falcılık yasaklanmıştır (Uluğ, 2017: 32).

Tevrat'ta birtakım sihir uygulamalarının geçtiği kıssalar da bulunmaktadır. Ancak tıpkı İslam inancında olduğu gibi Musevilikte de sihir ve büyüye yönelik genel bir yasaklama vardır. Musevi kültürü cin ve büyü konusunda çok zengin birikime sahiptir. (Uluğ, 2017: 52). Musevi kutsal kitabında başlıca üç büyücü tipinden bahsedilir. Gelecekte haber veren kimseler ilk grubu oluşturur: Kahinler (menahes), falcılar (meonen), müneccimler (kesamim). İkinci grup sadece büyü ile uğraşan büyücü ve efsuncu, üçüncü grup ise cincilik ya da bakıcılık yaparak, ölü ruhlardan bilgi edinerek, hem kehanet hem de büyü ile uğraşanlardan oluşmaktadır (Uluğ, 2017: 52).

Tevrat'ın Çıkış babında büyücülerin tozları sivrisineğe çevirmeğe çalıştıkları (Çıkış, 8: 18), Tesniye babında oğlunu ya da kızını ateşte kurban eden falcı, muskacı, büyücü kimselere danışılmaması gerektiğini (Tesniye ve Yasa Tekrarı, 18: 10) ve büyücülerin dinlenilmemesi gerektiği söylenir (Yeremya 27: 9).

İslam inancında ve Hristiyan inancından büyü ve büyücülere kesin olarak karşı çıkılmıştır. Bu Yahudi inancında da vardır. Fakat Yahudi inancında büyü yapanlara karşı cezalar dünyada verilmelidir ve bu cezalar çok ağır cezalardır. Ayrıca Tevrat'ta batıl ile uğraşanların cezalandırılmasına ilişkin kesin hükümler vardır: “Cincilik yapan ve ruh çağıran ister erkek olsun, ister kadın olsun kesinlikle öldürülecektir. Onları taşıyacaksınız. Ölülerinden kendileri sorumludur” (Levililer, 20: 27). Tevrat'ın ikinci kitabı olan Mısır'dan Çıkış'ta büyücünün veya medyumun yaşamasına izin

verilmemesine dair bir emir vardır. 17. Yüzyılda yapılan Kral James'in İncil çevirisinde de şöyle denilir: "Cadının yaşamasına izin vermeyeceksin" (Uluğ, 2017: 53).

Eski Ahit'te Samuel'in ilk kitabının 28/3. babında hikâyesi anlatılan Endorlu cinci kadın tipik bir cadıdır. Kral Saul, ülkesinin içinde bulunduğu durumdan endişe duyar ve halkından ümidi keser. Bunun üzerine Tanrı'dan da olumlu bir cevap alamayınca Endorlu cinci kadını çağırır. Bu cadı da nekromansiye (ölülerin ruhunu çağırma) başvurur ve bu sayede krala öteki dünyadan haber verdiğine inanır (Uluğ, 2017: 54). Yahudi inancından büyü ve büyücülere karşı kesin bir tutum olmasına rağmen büyü ve büyücülük ile ilgili uygulamaların bitmediğine dair güzel bir örnektir. Bu uygulamaların yaşatılmasında en büyük etkenlerden biri ise Kabala inancıdır. Yahudi mistik hareketi, Kabala'nın büyük etkisi altındadır. Kabala mistik ve skolastik felsefeye göre Musevi alfabesindeki 22 harfin ve ifade ettikleri adetlerin mistik ve sihri anlamındadır (Uluğ, 2017: 54). Yahudi mistisizminin geleneğini ifade eden kabala, kara büyü ile yakından ilişki içerisindedir. Ve bu gelenek başta masonluk olmak üzere birçok örgüt ve tarikat tarafından kullanılır (Kartopu ve Ünal, 2019: 388). Yahudiler, Ortaçağda ve 20. yüzyılın ortalarında büyücüleri şeytanın halkı olmakla ve doğaüstü sırları edinmeye kalkışmakla suçlamışlardır (Esirgen, 2014: 54). Yahudi ve Hristiyan otoriteleri, ağır cezalar vermelerine rağmen sihrin önüne geçememişlerdir (Erdal, 2019: 10).

Doğum yapmış kadına kötü ruhların ve cinlerin zarar verebileceğine inanıldığından anne ve çocuğun kaldığı odaya bir dua muskası, bebeğin yattığı beşiğe kırmızı bir şerit, çocuğun boynuna İbranice "het" harfi ile uğurlu sayılan ve "mezzel" denilen Davud burcunun adının yazılı olduğu bir muskanın asılması önemlidir. Odanın zeminine kömürle daire çizilmesinin, tılsımlı taşlardan yapılmış takıların ve dualı muska ya da nazarlıkların kadının boynuna veya odanın çeşitli yerlerine asılmasının lohusa kadının nazardan ve kötü ruhlardan korunmanın bir yoludur¹ (Çinpolat, 2017: 86).

---

¹ Yahudi inancından lohusa kadınların kötü ruhlardan ve nazardan korunmaları için yaptıkları diğer pratikler için bakınız: Çinpolat, (2017), Yahudilikte Yenidoğan Törenleri, *Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi*, (4), 83-102

2.1.2. Hristiyanlıkta Büyü

Musevilik ile kıyaslandığında Hristiyanlıkta büyüsel uygulamaların daha az olduğu görülür. Fakat Hristiyanlığın da Musevilik gibi büyüsel işlemlere karşı bakışı aynıdır. İslamiyet inancında olduğu gibi büyü yasaklanmıştır.

İncil’de büyücülere “hile ve kötülük dolu”, “Rabbin yolundan saptıran” ve “İblis’in oğlu” gibi sıfatlar verilmiştir (Uluğ, 2017: 56). Hristiyanlıkta cinlerin de Yaradan’a kulluk etmek için yaratıldığına inanılır. Bu açıdan İslam inancı ile benzerlik göstermektedir.

Hristiyan inancına göre büyü ilmi kötüdür ve İncil’in yayılmasını engellemek için ortaya çıkmış şeytan icadıdır. Aziz Augustinus büyüün, insanlığı geri dönülmez zararlara sürükleyen uğursuz ve kötü bir ilim olduğunu ifade eder (Uluğ, 2017: 59).

Yahudi inancında büyüsel uygulamalar ile şeytan doğrudan bağlantılı değildir. Büyücüler ve falcılar diğer ruhlardan yardım alarak büyüler uygulayabilirler. Fakat Hristiyan inancında büyüsel uygulamalar şeytan ile doğrudan bağlantılıdır.

Ortaçağ döneminde Avrupa’da kötü varlıklar olarak tasvir edilen cinlerin insanlara saldırdıklarına inanılmaktadır. Onlara göre kötü bir varlık, dindar Hristiyanları etkilemek için obsesyon² ve istila yöntemine başvurur (Erdal, 2019: 48). Yine de Hristiyan inancına göre *Maleficum* (kara büyü), kesinlikle cezalandırılması gerekir (Uluğ, 2017: 60).

Ortaçağ Avrupası düşünürleri arasında büyüsel uygulamalar iki farklı kavram üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar kötü ruhlu büyü ve doğal büyüdür. Doğal büyü, bilimden uzak bir kavram değildir. Doğa içindeki gizli meziyetlerle uğraşan bir ilim dalıdır. Kötü ruhlu büyü ise dine aykırı değildir. Ancak bir sapkınlıktır. Doğal büyü zamanla kötü ruhlu büyüye karşı bir alternatif olarak görülmeye başlanır. (Uluğ, 2017: 61). Doğal büyü kavramı, büyüsel uygulamalarda karşımıza çıkan ak büyü ile benzerlik göstermektedir. Doğal büyü kavramının ak büyü kavramından ayrılan en belirgin yönü ise kehanet içinde kullanılıyor olmasıdır. Hristiyan inancında üfürme yoluyla tedavi etme inancı da vardır.

---

² Obsesyon saldırı, şeytanın hedef aldığı kişinin ruhunu ve iradesini değil sadece bedenini ele geçirmesi durumudur.

Çoğunlukla İslam ülkelerinde görülen bir uygulama olmakla birlikte Hristiyan ülkelerinde de farklı biçimlerde uygulandığı bilinmektedir (Esirgen, 2014: 24).

Büyülerin yaygınlaşması ve şeytan kavramının belirginleşmesi ile birlikte başka fenomenlerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Cadılık bunlardan biridir. Avrupa’da yüz binlerce kadının işkenceden geçirilmesi, hapsedilmesi, yakılması ya da çeşitli şekillerde işkence ile sonuçlanan bu olaylar cadı avı olarak bilinir (Uluğ, 2017: 61).³

2.1.3. İslamiyet’te Büyü

Diğer monoteist dinlerde olduğu gibi İslamiyet inancında da büyüün varlığı kabul edilmektedir. Büyü kavramı Kur’an ayetlerinde incelendiğinde bu uygulamaların insanlara doğaüstü varlıklar tarafından öğretildiği görülmektedir:

Süleyman’ın hükümranlığı hakkında onlar, şeytanların uydurdukları yalanların ardına düştüler. Oysa Süleyman büyü yaparak küfre girmedi. Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve Babil’deki Hârut ile Mârut adlı iki meleğe ilham edileni öğretmek suretiyle küfre girdiler. Hâlbuki o iki melek, ‘Biz ancak imtihan için gönderilmiş birer meleğiz, sakın küfre girme, demedikçe kimseye (sihir) öğretmiyorlardı. Böylece onlardan kişi ile karısını birbirinden ayıracakları sihri öğreniyorlardı. Andolsun, onu alanın ahirette bir nasibi olmadığını biliyorlardı (Bakara: 102).

Büyüsel uygulamaların temelini oluşturan etkenlerden biri de doğaüstü varlıkları kullanmaktır. Burada da doğaüstü güç olarak adlandırabileceğimiz Hârut ve Mârut isimli iki melekten bahsedilir. Bu ayete göre büyüün insanlara öğretilmesi tamamen Allah tarafından insanları sınamak amacıyla. İslamiyet büyüünün yapılmasını ve yaptırılmasını yasaklamıştır. Tâhâ suresinin 69’uncu ayetinde: “Sihirbaz ise nereye varsa kurtuluşa eremez” denilmektedir. Aynı ifade Yunus suresinde de geçer: Musa dedi ki: "Size bir gerçek gelince böyle mi konuşuyorsunuz; bu sihir midir?" Halbuki sihirbazlar kurtuluşa erişemezler” (Yunus 77).

Maide suresinde taklit büyüünü andıran bir uygulamadan şu şekilde bahsedilmektedir:

İşte o zaman Allah şöyle diyecek: "Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve annene lutfettiğim nimetleri hatırla! Seni Rûhulkudüs’le (Cebrâil) desteklemiştim de hem beşikte iken hem de yetişkin halinde insanlarla konuşuyordun. Sana yazmayı, hikmeti, Tevrat ve İncil’i öğretmiştim.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Elif Nimet Uluğ, Osmanlı’da batıl itikatlar, s. 61-69

Benim iznimle çamurdan kuş biçiminde bir şey yapıp ona üflüyordun ve benim iznimle derhal kuş oluyordu. Benim iznimle körü ve cüzzamlıyı iyileştiriyordun. Yine benim iznimle ölüleri diriltiyordun. Onlara açık kanıtlar getirdiğin zaman buna karşı içlerinden inkâr edenler ‘Bu düpedüz bir büyü!’ dediklerinde İsrâiloğulları’nın sana zarar vermelerini önlemiştim (Maide 110).

Bu ayette asıl vurgulanmak istenen kuşkusuz Allah’ın mucizesidir. Fakat İsa’nın “çamurdan kuş biçiminde bir şey” yapması taklit büyüsünü anımsatır. Taklit büyüsünü andıran bir başka uygulama ise Tâhâ suresinde geçmektedir:

(Büyücüler) Onlar: "Ey Musa! ya sen at, ya da ilk atan biz olalım." dediler. Mûsâ 'Yok önce siz atın' dedi. Bir de ne görsün, onların ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirde dolayı kendine hızlı sürünür gibi görünüyor. Bunun üzerine Mûsâ, içinde bir korku hissetti. Şöyle dedik: 'Korkma! Çünkü sensin en üstün olan. Sağ elindeki at ki onların yaptıklarını yutsun. Şüphesiz yaptıkları bir sihirbaz hilesidir. Sihirbaz ise nereye varsa kurtuluşa eremez (Tâhâ, 65-69).

Ayette bahsedilen iplerin ve değneklerin hızla sürünmesi (yılan şekline bürünmesi) taklit büyüsünü anımsatır. Hz. Musa’nın mucize gerçekleştirmek için asasını kullanması ve asanın yılan şeklini alması, taklit büyüsünün dinî uygulamalarda da yer edindiğini gösterir (Erdal, 2019: 50).

Ehl-i Sünnet büyüünün gerçekliğini Kur’an’ın A’raf 116, Bakara 102, Felak 4. ayetleriyle kanıtlamaktadırlar. İlk ayette büyüünün gerçekliği, ikinci ayette büyüünün etkisi ve öğretilirliği, üçüncü ayette büyüünün Tanrı’nın iradesi olmaksızın gerçekleşmeyeceği sonucuna varılır (Esirgen, 2014: 55). Kur’an’da büyü ve sihir kavramlarının geçtiği ayetler şu şekildedir: Tûr 15; En’âm 7; A’râf 109, 112, 113, 115, 116, 120, 127; Yûnus 2, 76, 77, 79, 80, 81; Hûd 7; Hicr 14, 15; Müddesir 23, 24; İsrâ 47, 101; Bakara 102; Kamer 2; Furkân 8; Şuarâ 34, 35, 37, 38, 40, 41, 45, 46, 49, 50, 153; Mâide 110; Neml 13; Kasas 36, 48; Sebe’ 43; Sâd 4; Saf 6; Mü’min 23, 24; Tâhâ 57, 58, 60, 62, 63, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 73; Zuhuruf 30, 49; Ahkâf 7; Sâffât 15; Zâriyât 39, 52.

Mucize: “Peygamberlerin kendilerine inanmayan insanlara peygamberliklerini ispat etmek amacıyla Allah’ın iznine bağlı olarak gösterdikleri olağanüstü olaylar” (<https://sozluk.gov.tr/Mucize>, 2020) olarak tanımlanır. Kur’an’da büyü ve sihir kavramlarının geçtiği ayetlerdeki uygulamalara büyüsel uygulamalar demek oldukça yanlıştır. Fakat yukarıda verilmiş örneklerde göz önünde bulundurulduğunda bu uygulamaların büyüsel ilkeleri de barındırdığı görülür. Büyücüyü, mucize gösteren bir

peygamberden ve keramet sahibi bir din büyüğünden ayıran yardımın kaynağıdır. Büyü gücüne sahip olmak şeytana yaklaşmakla, ondan yardım beklemekle gerçekleşmektedir. Peygamberler ve din büyükleri ise Tanrı'nın yardımı ve izniyle hareket etmektedirler (Esirgen, 2014: 60).

2.2. ESKİ TÜRKLERDE BÜYÜSEL KAVRAMLAR

2.2.1. Şaman

Şaman kelimesi Mançu – Tunguz dilinden gelmektedir. Tunguzca şaman, *saman*; Mançu dilinde *sama*'dır. Bu dilden Rusçaya geçmiş ve bilim dünyasına girmiştir (Örnek, 2014a: 50). Bilim dünyasında yapılan araştırmalarda her ne kadar şaman kavramı kullanılsa da eski Türklerde şaman yerine “kam” terimi kullanılmıştır. Başka bir ifade ile uluslararası literatürde şaman olarak bilinen tipin Türklerdeki karşılığı kamdır. Kamlar, olağanüstü güçlerle bağlantıya geçebilen, büyü yapıp kâhinlik yapabilen ve hastaları sağaltabilen tiplerdir (Gökalp, 2017: 150). Bir de bu kavramlara ek olarak “bahşı” kavramı kullanılmaktadır. Bahşı kelimesi ise Türk – Moğol ortak kelimelerindedir; bu kelime *alim*, *muallim* ve *lama* manalarına gelmektedir (Köprülü, 2014: 100). Türklerde her ne kadar şaman yerine kam kavramı kullanılsa da bu çalışmada literatüre şaman kavramı kullanılacaktır.

Pek çok yerli toplulukta büyü, hastalıkların temel nedeni olarak algılanır. Bu nedenle hastalık, pek çok örnekte insan etkisi ile alakalıdır (Kaplan, 2011: 154). Şaman, hastaları sağaltma, büyü yapma ve ruhlar âlemiyle irtibata geçebilme gibi olağanüstü yetenekleri olan kişilere denilmektedir (Gökalp, 2017: 166). Şamanlar aynı zamanda ruhlara egemen olabilirler. Şamanlar ölümlerle, ruhlarla ve cinlerle iletişime geçip onları egemenliği altına aldıktan sonra gökyüzündeki ve yeraltındaki büyük küçük tanrılarla konuşması için cinler şamana aracılık yapar (Önal, 2013: 66). Şamanlar, Asya'da yaşayan ve Şamanizm inancına sahip Türklerin dinî önderidir. Şamanlar, ilkel topluluklarda hekimlik, büyücülük, din adamlığı, şairlik gibi değişik özellikleri bünyesinde barındıran kişilere denilmektedir (Artun, 2014: 436). Trans haline geçebilme yeteneğine sahip olan bu kimseler, metafizik varlıklarla ilişki kurarlar. Bu şekilde doğaüstü yetenek ve kuvvetlere sahip olduklarına inanılır. Şamanlar bu yeteneklerini toplum adına kullanırlar ve bu şekilde dinsel – büyüsel pratik ve törenler yönetmektedirler (Örnek, 2014b: 204).

Şaman, gücünü dış ruhsal güçlerle ilişki kurabilme ve bu güçler aracılığıyla toplumların çeşitli problemlerine çözüm üretebilme yetisine sahip, kurumsallaşmamış ama karizmatik dinsel uzman olması hasebiyle yer verilmesi gereken önemli bir kavramdır (Aladar, 2009: 33).

Sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok vasfı kendilerinde toplayan bu kişilerin, halk arasında büyük bir yeri ve ehemmiyeti vardır. Muhtelif zaman ve mekânlarda bunlara verilen ehemmiyet derecesi, kıyafetleri, kullandıkları musiki aletleri, yaptıkları işlerin şekli tabii olarak değişiyordu; fakat semadaki mabutlara kurban sunmak, ölünün ruhunu yer altına göndermek, fenalıklar, hastalıklar ve ölümler gibi fena cinler tarafından gelen işleri önlemek, hastaları tedavi etmek bazı ölümlerin ruhlarını semaya yollamak ve hatıralarını yaşatmak tamamıyla bahsi geçen şamanların görevlerindedir (Köprülü, 2014: 89).

Şaman, onun bağlı olduğu toplumsal birim tarafından tekelleştirilir. Bu durum belirli bir kesimi gittikçe daha ayrıcalıklı kılmaya başlar (Strauss, 1983: 19). Başta Oğuzlar olmak üzere tüm Türk topluluklarında büyücü hekimler çok takdir edilir. Onları görenler hürmette kusur etmezler (Roux, 2015: 119). Toplum içerisinde dinî – sihri ve hekimlik mahiyetindeki tüm bu olaylar, şamanların toplumdaki yerini her zaman üst konumda tutmuştur. Toplum, dinî önem taşıyan zamanlarda ve törenlerde şamanlara başvurmuş, büyüsel işlemler için şamanlara gerek duymuş, hastalıklar için şamanlara başvurmuştur. İptidai dönemlerde tabip ile şamanın aynı şahıs olduğu malûmdur (İnan, 2017a: 10). Aynı zamanda çeşitli törenlerde musikişinaslık, hikâyecilik gibi yeteneklerini de kullanmışlardır.

Yusuf Hacıp “Kutadgu Bilig” de kamları otacılar (tabipler) ile bir tutmuş; bir ölüme çare bulamadıklarına işaret etmiştir. Bir yerde kamlar hakkında şöyle demektedir:

Gerek otacı tut, gerekse sihirbaz

Ölene hiçbirisi yararlı olmaz

(Kerek tut otacı, kerek kam

Ölüglükte her giz asığ kılmaz em) (Hacıp, 2018: 98).

Başka bir yerde açgözlülüğün nasıl bir hastalık olduğundan bahsederken yine kamlara değiniyor:

İlacı olmayan bir hastalıktır açgözlülük

Dünyanın bütün kamları bir araya gelse onu tedavi edemez

(Bu sukluğ ig ol bir otı yok emi

Anı emleyemez bu dünya kamı) (Hacip, 2018: 164).

Kadim dönemlerdeki insanların bilinmeyene karşı olan merakı ve korkusu, bilinmeyen ile uğraşan kişilere büyük saygı kazandırmıştır. “İnsanlığın ilk mesleği, büyücünün ya da kötü büyü yapan sihirbazın mesleğidir” (Malinowski, 2000: 89) demektedir.

İlkel toplumlar bitkilerin insanları besleyen, türüne göre insanları zehirleyen ya da tersine bazı hastalıkları iyi eden bir öze sahip olduklarına gözlem yolu ile varmışlardır. İlkel toplumlarda bazı kişilerin, şeflerin, yaşlıların, şamanların, büyücülerin, savaşçıların, avcılarının toplumun diğer üyelerine bakarak iyi konuşma, fiziki yapı, cesaret, parapsişik, majik, hipnotik vb. gibi yetenek ve özelliklerle sivrilmeleri, bunların çevrelerinde sadece korku ve saygı uyandırmaları sonucunu doğurmamış, aynı zamanda bu gibi kimseler de başkalarında olmayan birtakım “olağanüstü” kuvvetlerin var olduğu görüşünü ve tasarımını da doğurmuştur (Örnek, 2014b: 33).

Şamanların başlıca iki çeşit görevi vardır: Hastaları sağaltmak ve ölenlerin ruhlarının öte dünyaya gidişlerine eşlik etmek. Bunlardan başka büyü yapmak, yağmur yağdırmak, bitki ve hayvanların çoğalmasını sağlamak, fala bakmak vb. gibi büyüsel işler de uğraşı alanlarının içine girer (Örnek, 2014b: 50). Şaman, zararlı cinlerin etkisiyle bedeni belli bir süre için terk eden ruhu bularak onu yeniden hastanın bedenine koymaya uğraşır ya da hastalığa sebep olan cini uzaklaştırmaya çabalar; bu işleri yapmak için trans durumuna geçer ve böylece doğaüstü varlıklarla ilişkiler kurar (Örnek, 2014b: 56). Şamanlar, bir şey üzerine, herhangi bir kimsenin hiçbir zaman başaramayacağı derecede konsantre olabilme yeteneğine sahiptir (Örnek, 2014b: 68).

Şamanlar, en eski devirlerde musikiyle sihir yapan, şiirler terennüm eden, gaipten haber veren, hekimlik eden kişilerdir. Nitekim bugünkü Kırgızlar ve Altaylılar arasında da pek az farkla böyledir (Köprülü, 2014: 100). Kırgız – Kazaklar arasında ilk önce kam (şaman) kelimesinin içine aldığı bütün manaları, yani ruhlarla münasebette bulunan mukaddes din adamı, ruhani; dualarla hastayı iyi eden hekim mefhumlarını ifade etmiş olmalıdır. Sonraları, İslam medeniyetinin, velev sathi şekilde olsun, yerleşmesi

üzerine baksılara atfedilen ruhanilik ve kutsilik mefhumları kalkmış ve baksı sadece kendisinden korkulacak bir sihirbaz, fena ruhlarla münasebette bulunan bir büyücü, bir üfürükçü mahiyetinde kalmış, daha eski dönemlerdeki önemini yitirmeye başlamıştır (Köprülü, 2014: 198-199).

Bozkır sahasındaki dinî inançların Şamanlıkla ilişkilendirilmesi kaçınılmazdır. Fakat unutulmaması gereken şey, şaman inancının dinî faaliyetlerin hepsinde yer almadığı, her büyücünün şaman sayılamayacağı gerçeğidir. Çünkü şamanlıkta esas şifa verici olma vasfıyla beraber yüksek haz heyecanı ile kendinden geçme halidir (Aladar, 2009: 33). Büyücülük dini, hâkim olduğu esnada büyük bir dinî mevkiye haiz olan şair – ruhaniler, törecilik zuhur edince adeta bir sihirbaz mahiyeti aldılar; eski din de *büyü* şeklinde yalnız kadınların ve şamanların bir uğraşı olarak kaldı (Köprülü, 2014: 92).

2.2.2. Arva – Arvaş

Bu kelime Dîvânu Lugâti't-Türk' de “*arwa, arwadi, arwamak, arwar, arwaş, arwaşdı, arwaşmak, arwaşur*” olarak birden çok yerde geçer. Dîvânu Lugâti't-Türk' de kamlar kamug arwaşdı (Ercilasun ve Akkoyunlu: 2018: 414) olarak verilen cümle, kâhinler birtakım sözler mırıldandılar (büyülü dualar ettiler) diye geçmektedir.

Kötü ruhların dünyasından başta Erlik olmak üzere hastalık ve ölüm gelebileceği inancı hâkimdi. Eski Türklerde hastalıklara yakalandıktan sonra ilk olarak şamanlara götürülürdü. Kamların, anlaşılmayan sözler söyleyerek cin çarpmasına karşı efsunlamasına, büyü yapmasına ve üfürükçülüğüne arva-arbağ ya da arvaş denirdi (Eliade, 1999: 222).

Kamlar, ruhu cinler tarafından esir alındığına inanılan insanların ruhlarını geri çağırmak için, yaktığı ateşin içine kayın ağacının dallarını atarak davulunu dumana tutardı. Bu sayede cinler tarafından esir alınan ruhları çağırmaya başlar ve ruhların davula girmesini isterdi. Her ruha ismiyle seslenerek, “buradayım” cevabını aldıktan sonra çeşitli ilahiler ve anlaşılmayan tılsımlı sözlerle birtakım hareketler ve ritüeller eşliğinde ruhu tekrar getirdiğini tasvir eder, bu şekilde ruh yakalanır ve kam, ardıç ağacının dallarını yakarak onu tütsüler ve tedavi ederdi (Sipahi, 2006: 26). Bu ve benzeri efsun törenleri özel günlerde sıklıkla uygulanırdı.

Günümüz Türkleri arasında çok eski zamanlardan beri uygulanan efsun olayı, eski Türkçede “arvaç” olarak adlandırılır. Yılan, akrep gibi zararlı böcekler tarafından ısırılanlar olursa Müslüman Türkler bu efsuncuları çağırarak okuturlardı. Türk folklor bakiyelerinden öğrendiğimize göre öyle *arbagcılar* vardır ki, ısırın haşaratı kendi yanına kadar çekebilirmiş. Bazı haşaratlar ve yılanlar bu arbagcının yanına gelerek, ölürlermiş (Gömeç, 2011: 78). Bu arbagcılarının okumuş oldukları efsunlar monoteist dinlerde olduğu gibi tek düze değildir. Her arbagçı kendi efsununu okur. Örnek verecek olursak Türkmenlere ait bir efsun şu şekildedir:

Böy, böy, desedi bi bazar evliya

Darın darın desedi

Darın bazar evliya.

Sayım ulu sekirgen, sayım şeyh evliya,

Magrıpta evliya, maşırıkta evliya, baymır ulu peri men

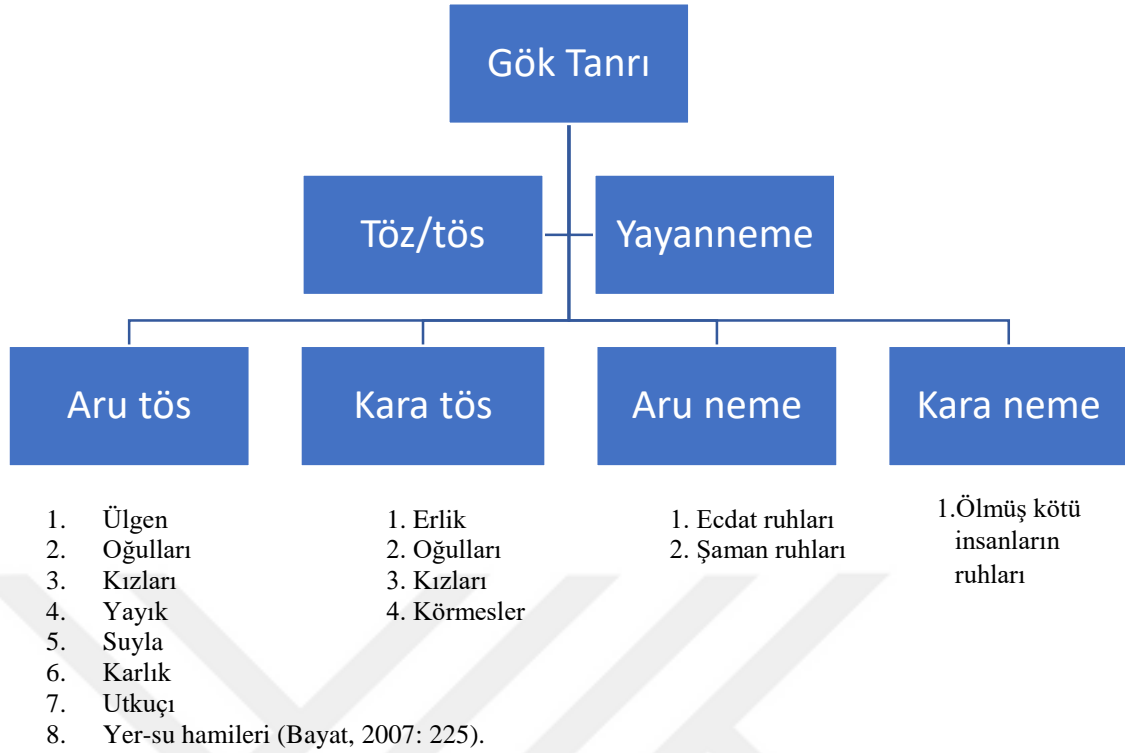
Mıng mirzalı evliya hak Süleyman peygamber (İnan, 2017b: 140).

Arbavcılar şaman yahut bakışı değildirlen. Ocaklı olan her adam, afsun öğrenmiş ise okuyabilir. Dikkate değer ki bu arbavcılar afsunla beraber afsunda zikredilen otları da kullanmayı ihmal etmezler yılanın ısırıldığı yeri kızgın demirle yakıp sonra okuyanlarda görülmüştür. Afsunun tek başına müessir olmayacağını bu “arbavcılar” a malum olsa gerektir (İnan, 2017a: 139).

2.2.3. Türklerde Ruh Anlayışı

Türk mitolojik sisteminde ruhlar, Altay Kişi, Hakas, Kumandin, Şor, Yakut, Teleüt, Sayan, Tuva ve diğer Türk halk ve etnik gruplarının inançlarına göre ikiye ayrılmaktadır. Tösler ve Yayan – Nemeler. Hem Tösler, hem Yayan- Nemeler iki gruba ayrılır (Bayat, 2007: 219).

Türk inanç sisteminde bulunan iyi ve kötü ruhların şeması şu şekildedir:

2.2.4. İyi Ruhlar

Türkler Şamanizm inancı dolayısıyla ruhlarla iç içe yaşadıklarına inanır. Bazı araştırmacılar Şamanizmin bir din olmadığını ve asıl amacın görünmeyen ruhlarla bağlantı kurma ve insani faaliyetlerini yönetmede bu ruhları memnun etmenin söz konusu olduğunu belirtir (Özkarlı, 2000: 55). Türklerin hayatında olağanüstü güçlere sahip varlıklarla, insan hayatı arasında aracılık yapan kamlar vardır. Hayatın çeşitli dönemlerinde birçok fonksiyonu üstlenen kam, dinî otoriteyi ve ruhlara arasındaki aracılık işini de yürütmektedir. Türkler, her varlığın bir ruh taşıdığını kabul etmektedir. İyilikleri ve kötülüklerin de bu ruhlardan meydana getirildiğine inanmaktadır. Bu nedenle onları kızdırmamaya, onların yardımını kazanmaya ve onları memnun etmeye çalışırlardı. Bu yüzden Tanrı ve ruhlara ayin düzenler ve bu ayinlerde kurbanlar kesip şükrederlerdi (İnan, 1968: 245).

Farklı kaynaklarda iyi ruhların başında gelen ruh Ülgen'dir. Fakat daha az olmakla birlikte Ülgen'e tanrı sıfatı da verilmektedir.

Aylu kündü yaan yer

Ayla künüm yayagan

Adam Ülgen bıçığan...

Aylı ve güneşli büyük makamı, ayımı ve güneşimi yaradan (onlara) şekil veren atam Ülgen... (İnan, 2017b: 28).

İyi ruhlar arasında Ülgen yalnız değildir. Kadim dönemlere bakıldığında Türklerin koruyucu ruhları arasında başka önemli ruhlarda vardır. Bunlardan en önemlisi Yer – Su ruhlarıdır. Yer – Su ruhları Gök Türkler' in mukadderatını idare ediyorlardı. Vatanın korunmasında yer – su ruhlarının kilit bir noktası vardı (İnan, 2017a: 43). Ruhlara dair olan bu inançlar, beraberinde bu ve benzeri ruhları memnun etmek amacıyla çeşitli ayinlerin düzenlenmesini de beraberinde getiriyordu.

İyi ruhlarla da kötü ruhlarla da iletişime geçenler dönemin kamlarıdır. Kamların, tanrı ile veya diğer ruhlarla iletişime geçmesi, çeşitli ayinlerin yerine getirilmesinde inançsal olarak bazı zorluklar vardır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için Türk inanç sisteminde yine yardımcı ruhlar karşımıza çıkmaktadır. Suyla bu ruhlardan bir tanesidir. Suyla'nın tasviri şu şekilde verilmiştir:

Suyla adı verilen ruh insanları korur ve yerde bulunur. Gözleri otuz günlük mesafeden görür, at gözlerine benzer. Ay ve güneşin kırıntılarından yaratılmış Suyla'nın görevi insanların hayatında vukua gelecek değişiklikleri haber vermek ve insanları gözaltında bulundurmadır. Ayin sırasında şaman göklere yahut yer altına giderken Suyla şamana yolda hücum edecek kötü ruhları kovar, Yayık ile beraber kurbanın canını göklere kadar götürür. (İnan, 2017a: 30).

Her şeyde ruh olduğu inancı ve insanların bu ruhlara ulaşamaması dolayısıyla şamanlara büyük iş düşerdi. Şamanlar ruhlarla iletişime geçer başa gelen her iyi işin iyi ruhlar vesilesi ile olduklarına inanılır. Bu yüzden iyi ruhları her zaman memnun etmek gerekirdi. Bu yüzden kurbanlar kesilir, ayinler yapılır, iyi ruhlar memnun edilmeye çalışılır.

2.2.5. Kötü Ruhlar

Türk inanç sisteminde ruhların ikici zümresini ise kötü ruhlar oluşturmaktadır. Kamlara ve insanlara yardım eden iyi ruhların aksine kötü ruhlar, insanlara ve kamlara engel olmaya çalışmıştır. Hayatın çeşitli safhalarına göre kötü ruhların işlevi değişmektedir. Bazı kötü ruhlar kamların ayin yapmalarını engellerken bazı kötü ruhlar can almaktadır. Kötü ruhların başında Erlik gelmektedir.

Erlık insanlara her türlü kötülükleri yapar; insanlara ve hayvanlara türlü türlü hastalıklar göndermek suretiyle kurbanlar ister. İstedığı kurban verilmezse musallat olduğu obaya veya aileye ölüm ve felaket ruhlarını gönderir. Öldürdüğü insanların canlarını yakalayarak yer altındaki karanlık dünyasına götürür, kendisine çalışması için canını aldığı ruhu hizmetçi olarak kullanır (İnan, 2017a: 35). Bu tasvirde, Erlık'ın aynı zamanda, semavi dinlerde yer alan Azrail'in fonksiyonunu da yüklenmiş olduğunu görüyoruz. Ölüm meleği diye bilinen Azrail'e, insanoğlu, inançlarına rağmen, günümüzde de biraz soğuk bakar. Ancak o, yaratıcının emrini yerine getiren konumundadır. Ancak, Erlık, insanları kötü yola sevk etme, onlara fenalık etme, hastalıkları gönderme, canlılara musallat olma fonksiyonları ile Ölüm Meleği'nden ayrılmaktadır (Kalafat, 2005: 55).

Erlık'ın karanlık dünyasına ait bütün kötü ruhlara "kara nemeler" denildiği gibi "yekler" de denilmektedir (İnan, 2017b: 37). Bu sözcük Dîvânu Lugâti't – Türk' de şeytan olarak geçmektedir. Ayrıca bu sözcük ile ilgili bir atasözü verilmiş, "Bilmiş yek belmedük kişiden yig" denilmiştir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018: 414). Tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan daha iyidir anlamına gelir.

Kötü ruhlardan bir diğeri ise Alkarısı'dır. Türk Dünyasının hemen her yerinde karşılaştığımız bu ruh, adeta Umay ruhunun bir zıttı niteliğindedir. Üremenin ve çoğalmanın düşmanı gibidir. Daha çok yeni doğum yapan lohusa kadınlara ve yeni doğan çocuklara musallat olduğuna inanılır (Kalafat, 2005: 58). Alkarısı'nın Anadolu'nun bazı yerleşim birimlerinde, olağanüstü yeteneği sayesinde, değişik şekillere girdiği söylenmektedir. Erzurum efsanelerinde su haline girerek çeşmeden akıp gittiğine, Kars yöresinde kıl şekline dönüşüp lohusaya yedirilen yemeğin içerisine girdiğine inanılmaktadır (Araz, 1995: 34). Bu kötü ruhun günümüz inanç sisteminde hala devam ettiği aşikârdır. Fakat bir yönü ile diğer kötü ruhlardan ayrılmaktadır. Anadolu'nun bazı yörelerinde ve araştırma sahası içinde bu kötü ruhu gören bazı erkekler, kendilerine hizmetçi olarak bu ruhu kullanabildiklerini söylerler. Erkekler ellerine bir iğne alarak Alkarısına batırabilirlerse, Alkarısı iğneyi batırmanın kendisini serbest bırakana kadar ona hizmet eder. Alkarısı iğne batırılıp hizmetçi olarak kullanıldığında çok hızlı çalışan, her işi yapabilen bir yardımcı ruh haline döner (KK21, KK147).

Kütahya'da Alkarısı'na dair inanışlar şu şekildedir:

- Alkarısı lohusalara doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrasında musallat olabilir (KK1, KK4, KK17, KK64, KK37, K121, KK158).
- Lohusaların ciğerini sökmek ister (KK145, KK131, KK18, KK82, KK192).
- Muhammed ve Mehmet isminden, kırmızı renkten, demirden ve sestten korkar (KK201, KK188, KK136, KK24, KK77).
- Alkarısı lohusanın doğum yapacağı günü bilir (KK55, KK46, KK99).
- Hayvanları koşturabilir, onlara rahatsızlık verebilir (KK101, KK138, KK120, KK200).
- Bebeği morartabilir veya kaçırabilir (KK171, KK133, KK93, KK195).
- Alkarısı hizmet için kullanılabilir. Bunu yapabilmek için başına çengelli iğne geçirilmelidir. En zor işlerin bile üstesinden gelebilir. Onu serbest bırakmak için çengelli iğne çıkarılmalıdır (KK21, KK38, KK147, KK162).
- Genellikle lohusalar, hocalar ve gönlü açıklar Alkarısını görebilirler (KK155, KK66, KK173).
- Alkarısı uzun boylu beyaz tenli olabileceği gibi kömür gibi kapkara demirden tırnakları olan çirkin biri de olabilir (KK88, KK93, KK74, KK144).
- Suyun bulunduğu bölgede görülebilirler (KK53, KK86, KK36).
- Şarkı söyleyebilir ve ıslık çalabilirler (KK14, KK88, KK74, KK66).
- Su üstünde at ile gezebilirler (KK7, KK61).

2.3. ANADOLU'DA BÜYÜSEL KAVRAMLAR

2.3.1. Tılsım

Bazı araştırmacılara göre tılsım kelimesinin kökü Arapçadır. (Örnek, 2017: 47). Bir diğer araştırmacı ise kelimenin kökenini Yunanca olarak belirtmiştir. (Hançerlioğlu, 2000: 511). Türkçe Sözlük'te de tılsım Arapça bir kelime olarak verilmiştir. (<https://sozluk.gov.tr/tılsım>, 2020). Gizli ve sihirli olduğu kabul edilen, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan ve üzerinde çeşitli şekil ve harfler yazılı olan varlıklara tılsım denilmektedir (Develioğlu, 1970: 1333). Bazı araştırmacılara göre ise tılsım, büyü ile aynı anlama gelmektedir (Başol, 2014: 9).

Tılsımlar, insanları koruyabileceğine ya da uğur getirebileceğine inanılan, doğal veya insanlar tarafından yapılmış maddelerdir. Tılsımlar değerli taş, metal, hayvan dişi ve pençesi, melek ve peygamber isimleri ve bitki gibi pek çok farklı materyallerdir. Tılsımların etkisinin tabiattaki güçlerle ilişkilerinden, dinî çağrışımlardan ya da uğurlu kabul edilen bir zaman diliminde törensel biçimde hazırlanmalarından doğmuş olabileceği düşünülmektedir (Sipahi, 2006: 9).

Tılsım, büyüün gizli, büyüsel verasetle aktarılan ve sadece büyücünün bildiği bölümdür. İlkel halklar için büyü bilgisi ile tılsım bilgisi aynı şeydir (Malinowski, 2000: 72). Günümüzde tılsımın sözlük manası; herkesin bilip çözemediği gizli şey gizli sır, fevkalade kuvvet ve tesiri haiz olan şey (Zeyrek, 1999: 111) anlamına gelir.

Tılsımın başka bir şekline de fetiş inancında rastlamaktayız. Fetiş inancına sahip insanlar, bazı nesnelere uğur ya da uğursuzluk olduğuna inanmışlardır. Uğurlu olduğuna inandıkları bitki, kurt dişi, ayı tırnağı, leylek kemiği, kartal tırnağı vb. nesnelere boyunlarına asar ve yanlarında taşırlar. Yanlarında taşıdıkları bu nesnelere sayesinde bela, kaza ve hastalıklardan korunacaklarına inanırlar. Sonraki dönemlerde kâğıt üzerine yazılmış bazı dinî formüller, çeşitli işaretlerle çizilmiş muska ve tılsımlar fetişlerin yerini almıştır (Erdil, 2005: 26).

Bilinen en eski dönemlerden beri var olan büyüler çeşitli törenler ve tılsımlar vasıtasıyla gerçekleştirilirdi. Bu yüzden büyü, tılsım, ayin ve aynı amaçlarla kullanılan nesnelere aynı yaşıdır (Malinowski, 2000: 74).

Eski Türk kültüründe her türlü bela ve afetlere karşı koruyucu etkisine inanılan muska ve tılsım âdeti yaygındı. VIII – XIV. yüzyıllar arasında Doğu Türkistan’da, aralarında Budist ve Maniheizt Türklerin de yaşadığı bölgede yapılan arkeolojik kazılarda, tılsımlar, muskalar, üzerinde afsunlu formüller yazılı levhalar ve tahta materyaller bulunmuştur (Sipahi, 2006: 13).

Günümüzde ise bazı uygulamalarda tılsımlar, zararlı etkileri uzaklaştırıcı olmaktan çok, taşıyıcısına mutluluk ve başarı getirecek bir uğur eşyası olarak düşünülmektedir (Sipahi, 2006: 10). Büyü ve benzeri maksatlarla yazdırılan ve tılsım gücüne inanılan bazı nüshaların/muskaların yol kavşaklarına gömülmesi ve böyle yapılırsa tesir gücünü göstereceğine inanılması, eski Türk inançlarında bulunan yol iyesinin memnun edilmesi amacıyla yapılmaktadır (Kalafat, 2005: 88).

Kütahya’da yaptığımız araştırmaya göre tılsımların işlevleri hakkında çeşitli görüşler vardır. Bu görüşler üç ana gruba ayrılmaktadır:

- Tılsımların aksilik ve belalardan koruduğuna inanılır.
- Tılsımlar uğur, başarı getirmektedir. Tılsım kullanmak sakıncalı değildir.
- Tılsımlar büyü yapmak için kullanılan malzemelerden biridir. Bu yüzden sakıncalıdır.

İlk maddedeki işlevine göre tılsımlar, günlük yaşantı içerisinde bela ve kazalardan kaçınmak için çeşitli materyaller kullanımı ile olur. Bu maddede yer alan kişilere tılsım deyince ne anladıklarını sorduğumuzda ise bazıları muska, bazıları üzerinde çeşitli ayetler ve duaların yazılı olduğu kâğıtlar, bazılarının ise demir aletlerini (çivi vb.) kullanmış olduklarını görüyoruz.

Ayetlerin yazılı olduğu kâğıtlar, kişi tarafından uğurlu sayılan ve şans getirdiğine inanılan maddeler (çeşitli ağaç kabukları veya dalları) ve nadir olarak da kemiği tılsım olarak kullanan kişiler, ikinci maddedeki inanişe sahiptirler. Bu inanişe sahip olan kişiler, yeni ev ya da araba alacakları zaman, evlilik ve askere gitme dönemleri, genç yaştaki çocukların sınav zamanları gibi dönemlerde tılsım olarak adlandırdıkları maddelere sıkı sıkıya bağlanırlar.

Son maddedeki inanişe sahip olan kişiler ise tılsımı bir büyü ya da büyüsel bir işlem olarak görmektedir. Bu yüzden tılsıma sıcak bakmazlar ve tılsımdan korkarlar. Ayrıca konuşmayı da pek uygun bulmazlar.

2.3.2. Efsun

Farsça *afsun* kelimesinden gelip, büyü, anlamına gelmektedir. Bugün afsun kelimesi Farsçada bilhassa zehirli hayvanların sokmalarına karşı yapılan “şerbet” manasını taşımaktadır (Örnek, 2017: 47). Farsça olan bu sözcük *afsun* biçiminde olduğu gibi *efsun* biçiminde de yazılır ve söylenir. Büyülemek anlamında afsunlamak deyimini kullanılır (Hançerlioğlu, 2000: 128). Genelde üfürük ile aynı anlamda kullanılmaktadır (Boratav, 2016: 132). Efsun kelimesinin Farsça anlamında olduğu gibi Türkçede de akrep, yılan gibi zehirli hayvanlardan korunmak için okunmuş şerbet olduğunu belirtilir (Aladar, 2009: 25).

Yılanları, akrepleri vb. zararlı varlıkları uyuşturma kudreti bulunan bazı kimseler, bunların zehirlerine karşı afsunlama yaparak korunacağına inanırlar. *Bunu da belli bir bedel karşılığında yaparlar. Bu maksatla vücudun belli bir organına afsun yapılır. Artık o organla çeşitli zararlı hayvanların tehlikesizce tutulabileceğine inanılır* (Örnek, 2017: 80). Dünyanın çeşitli bölgelerinde de bu ve buna benzer uygulamalarla karşılaşmaktadır. Çeşitli zararlı haşereler tarafından ısırılan veya sokulan insanlar afsunculara kendilerini okuttururlar (Sipahi, 2006: 3).

Araştırmacıların yapmış olduğu tanımlara baktığımızda efsun ya da afsun kavramının ya “büyü” anlamında kullanıldığını ya da zararlı hayvanlardan korunmak maksadıyla yeteneği olan kişilere okutturularak “üfürükçülük” anlamında kullanıldığını görüyoruz. Üfürükçü büyüye tutulmuşları, hastaları ve “cin çarpmış” sanılanları iyileştirmek amacıyla, ya kutsal kitaplardan bölüm ve duaları okuyarak ya da büyü sözlerden ve formüllerden faydalanarak, okuduklarını hastaların yüzlerine üfleyen kimselere üfürükçü denilmektedir (Örnek, 2017: 30). Hülâsa baksılar, sathi bir Müslüman cilasası altında, eski paganizm kalıntılarını yaşatan büyücü efsunculardır (Köprülü, 2014: 200). Efsun, ilk dönemlerde şamanlar, bahşiler, bakıcılar tarafından yapılırken Türklerin İslâmiyet’i kabul etmelerinden sonra derviş, şeyh ve hocalar tarafından yapılır olmuş, daha sonraları da ocaklılar tarafından uygulanmaya başlamıştır (Çetin, 1991b: 27).

Afsun kelimesini Orta Asya Türk lehçelerinde de görmekteyiz. Bugün ki Kıpçak lehçelerinde “arbav”, Doğu Türk lehçelerinde “arbiş” şeklinde söylenmektedir. Yakut lehçesinde bu kelime “kötü ruhları aldatmak ve dalkavukluk etmek” anlamlarına gelmektedir (İnan, 2017a: 138).

Arbavcılar (Türkistan’da “arbakçı” denir) şaman yahut bakışı değillerdir. Ocaklı olan her adam afsun öğrenmiş ise okuyabilir. Dikkate değer ki bu arbavçılar afsunla beraber afsunda zikredilen otları da kullanmayı ihmal etmezler. Yılanın ısırıldığı yeri kızgın demirle yakıp sonra okuyanlar da görülmüştür. Galiba afsunun tek başına müessir olamayacağını bu “arbavcılar” anlamış olmalıdırlar (İnan, 2017a: 139). Okunan afsun şu şekildedir:

Nur yılan, temir yılan, at yılan su yılan,

Ok yılan, gömülgen yılan, kelte marı, ajdurharı çöl kesen ala yılan

Hindustani, kara yılan, kör marı, erkek yılan, urkoçı yılan

Bogoz yılan, kısır yılan,

Hökm-i Davud, hökm-i Süleyman, ilçi geldi, üsven geldi

Küsvend geldi, brev, reberev küf! Çık (İnan, 2017b: 139).

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak efsun kavramının hem büyü hem de zararlı haşerelerden ve zehirli hayvanlardan korunmak için yapılan üfürük anlamında kullanıldığını görüyoruz. Bu kavram kargaşasının ortaya çıkmasının sebebi ise kavramı dönemin içerisinde değerlendirmekten kaynaklanmaktadır. Eski Türk dönemlerinde efsun kavramı büyü ve büyücülük anlamlarını taşısa da günümüzde sıklıkla zehirli hayvanlardan ve haşerelerden korunmak ya da iyileştirmek maksadı ile çeşitli kutsal kitaplar ve dualardan yararlanılarak okunan duanın üfürülmesi olarak karşımıza çıkar. Alan araştırmasında ise bu kavramın nadir olmakla birlikte sihirli söz anlamında kullanıldığını da görmekteyiz.

Kimilerine göre afsun nazar değdiğine inanılan kişi üzerine, kurtulması için edilen dualar karşısında üfleme olarak bilinir (KK27, KK34, KK71, KK92). Afsun her türlü kaza ve belalardan, nazar ve hastalıklardan, kötü düşünce ve zararlı varlıklardan korunmak için yapılır (KK109, KK121).

2.3.3. Uğurluk

Talisman Yunanca telasma'dan gelmekte olup, anlamı mükemmel lüks eşya demektir. Talisman zararlı etkileri uzaklaştırmaktan çok taşıyıcısına mutluluk ve başarı getirecek olan uğur eşyasıdır. Yani pasif bir maji aracıdır (Anadol, 2006: 262).

Her toplumda görülebilen inançların temelinde geleneklere bağlı olmanın yanında, gizli güçlerden korkma, uğur, geleceği öğrenme gibi duygu ve istemlerin yattığı görülmektedir (Alay, 2019: 329). Halk arasında uğur getireceğine inanılan nesnelere ve zamanlar bunlara örnektir. Uğurluk, taşıyana iyilik, talih açıklığı getiren ve bu özelliği daha önce denenmiş olan nesnedir. Uğurluğu muskadan ayırmak gerekir (Örnek, 2017: 220). Halkın inanış ve işlemlerindeki bütün davranışlar, zamanlar, yönler, çevresindeki nesnelere, kişiler, hayvanlar uğurlu ve uğursuz olarak halk arasında iki bölüme ayrılmıştır (Boratav, 2016: 109). Her işi uğurlu zamanda yapma inancı, İslamiyet devrinde de bütün kuvvetiyle devam etmiştir. Nücum, sihir, büyü gibi şeyler hakkında halk için birçok şey

yazılmış olduğu gibi, hala bugün bile halk arasında – bilhassa kadınlarda – bu eski itikatlar bütün kuvvetiyle devam etmektedir (Köprülü, 2014: 96).

Eski Türklerde her hareket muayyen zaman ve mekanlarda, muayyen şartlar dairesinde yapılıyordu; kamların bütün endişesi her hareketin iyi ve mübarek şartlar içinde, hala yaşayan tabiriyle eşref saatte yapılmasıydı, aksi takdirde fena ruhların işe karışması endişesi mevcuttu (Köprülü, 2014: 92-93). Kam, her yeni durum karşısında hayal gücünü sergileyerek, birtakım ayinler düzenler. Kam yaşanan uğursuzlukları gidermek için toplantılar düzenler (Sipahi, 2006: 30). “Bir kısmı da “Büyük ateş”te bulunan tencere altına odun atarlar. Bu tenceredeki kurbanlık eti piştikten sonra yeşil kayın ağacı dallarından tepsiye benzeyen “tipsi” yapıp bunun üzerine etleri koyarlar. İki adam bu tipsiyi tutar ve başlarına giyerler. Bütün Beltirler bunların arka tarafına toplanır ve şapkalarını çıkarıp yine ibadete başlarlar. Tertip birinci kısmın aynıdır. Yine aynı iştirak ve ibadet edenlerde ellerini yukarı kaldırarak her tarafa eğilmek suretiyle dağlara tazim ederler. Yine güneş tarafına doğru iki daire yaparak devrederler. Bundan sonra kurbanlık etlerini tipsi ile beraber büyük ateşte yakarlar. Et yandığı zaman ateşe kaşıkla rakı serperler. İhtiyar Beltirler dumanın ateş üzerinde nasıl yükseldiğine dikkat ederler: eğer duman yuvarlana yuvarlana güneşe doğru yükselirse kabileye iyilik, eğer ters tarafa yükselirse fenalık olacağına alâmet addederler. Bununla merasimin ibadet kısmı tamam olur.” (İnan, 2017a: 52).

Bir eşyanın veya herhangi bir nesnenin uğurluk olarak kabul edilmesi, genellikle bir rastlantı neticesinde ortaya çıkmaktadır. Mesela; herhangi bir insan üzerinde bir objeyi taşımaya başlar, üzerinde taşıdığı andan itibaren işlerinin iyi gittiğini görünce de bu nesnede bir uğur olduğu hissine kapılır. Bunun sonucu olarak da taşıdığı eşyaya büyüsel bir anlam yüklemesi kaçınılmaz olur. Bu nedenle de uğurlukların çoğunun günümüzde süs eşyası olarak kullanıldığını görmekteyiz (Sipahi, 2006: 39).

Pasif büyü genellikle savunma ve korunma için yapılır. Kutsal yazı, bıçak, makas, mavi boncuk ve çeşitli nazarlık eşyalar bulundurularak büyücülerin bazı faaliyetleriyle gebe ve lohusaların zararlı etkilere karşı korunması bu büyü içinde kabul edilir. Büyücü bu maksatla o kişinin muska ve uğurluklar gibi okunmuş veya hazırlanmış materyalleri üzerinde taşımalarını söyler (Başol, 2014: 21). Zararlı bir hayvanın zararından

korunmak için, o hayvana ait herhangi bir şeyi taşımak çok eskiden beri uygulanan sempatik bir büyü şeklidir (Örnek, 2017: 56).

Tedavisi mümkün olmayan hastalık, kuşku, ölüm, yeis, keder vb. bu felaketlere hepimiz her an uğrayabiliriz; bunlar bizi her an yok edebilirler. İnsanın benliğinden yükselen bu korku, cesaretsizlikten, korkaklıktan biraz başka bir şeydir; bu, korkunç gerçeklerin kudretli bir önseziyle duyulan korkusudur. İşte bu korku içinde kişi, günlük hayatta gülünç ve değersiz şeylere de kendine bir sığınak aramaktadır. Örneğin, ortadan delinmiş paralar, kopuk pantolon düğmeleri, kara kedinin tüyleri vb. gibi. Yeryüzünün bu her yerinde kullanıldığına rastladığımız muska ve uğurlukların psikolojik izahı budur (Örnek, 2017: 32).

2.3.4. Nazar

Nazar, Arapça kökenli bir kelime olup Türkçe karşılığı göz, bakış, fikir, düşünme, niyet, dikkat, iltifat, teveccüh, göz değmesi, kem göz, göze gelme gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Beğeni duygusunun aşırı bir boyuta varması neticesinde, beğenilen insan, hayvan ya da nesnelere olumsuz yönde etkilemeye denilmektedir. Bazı özelliklere sahip olduğuna inanılan kimsenin bakışlarından fırlayan, zarar verici, çarpıcı ve öldürücü gücün insanlara özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala ve değerli eşyalara zarar vermesi demektir (Kuşat, 2003: 16). Artun'a göre bakış anlamındaki Arapça nazar kelimesi, Türkçede kimi insanların bakışlarında ki zararlı güç ve bu nitelikleriyle, bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm; nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi anlamındadır (Artun, 2014: 379). Nazar, bakışla yapılan kötülük (Hançerlioğlu, 2000: 359) demektir. "Belli kimselerde bulunduğu inanılan; insanlara, özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala – mülke hatta cansız nesnelere de zarar veren, bakışlardan fırlayan çarpıcı ve öldürücü kuvvet" (Örnek, 2017: 171) olarak tanımlar.

Dünya üzerinde en yaygın inançlardan biri nazardır. Başka milletlere ait nazar inancının anlatıları Anadolu'ya kadar taşınmıştır (Çağınlar, 2003: 2). Eski Türklerde de, göz değmesine, cinlerin etkilerine ve kötü ruhlara karşı bağ, bostan ve bahçelere korkuluk ve nazarlık (kösgük) dikilmekteydi (İnan, 2017b: 130). Eski Türk dininden günümüze kadar gelen pek çok iz vardır. Fakat nazar konusu toplumun her kesiminden kişilerce artık kabul edilmiş, günümüzde varlığı inkâr edilemeyen en yaygın inançtır.

Türkiye’de nazarla ilgili uygulamaları, uygulamanın yapıldığı zaman ve işlevine bağlı olarak “nazardan korunmak amacıyla” ve nazar değmesinden sonra “nazarın zararlarını yok etmek amacıyla yapılanlar” olmak üzere iki farklı şekilde incelemek mümkündür (Ekici ve Fedakâr, 2014: 42). Nazarın, sağlıklı ve gülbüz çocuklara; güzellikleri ve hünerleriyle dikkati çekenlere; akıllı, zeki olup derslerini başarıyla veren öğrencilere; mesleğinde başarılı olanlara; yeni ev alanlara; kısmeti açık olanlara; mutlu çiftlere vb. kişilere ayrıca iyi ürün veren tarla, bağ ya da bahçeye; güzel görünümlü, hoş kokulu bitki ve çiçeklere; herkes tarafından beğenilen bir ev eşyasına vb. varlıklara daha çok değdiğine inanılır. Bu tür özelliklere sahip canlı ya da cansız varlıklara karşı, herhangi bir kimsenin kıskançlık dolu gözlerle bakması, nazarın ortaya çıkmasına sebep olur (Çıblak, 2004: 2). Bazen nazar o kadar kuvvetli olur ki, mandaları yıkar, kağnılar devirir, insanları hastalandırır, arabaları durdurur (Uslu, 1996: 173).

Bütün Türk boyları nazara inanır ve bunun için tedbirler alırlardı. Örneğin, Kazaklar bunun için "nüsha (muska)" veya "tumar" yazdırıp üzerlerinde taşırlarken; Gagauz Türkleri ise, Muskayı Haç ile beraber kullanırlar. Yine, Budist Uygurların din kitaplarında tılsımlara veya çeşitli şekillerle karşılaşılabılır (Keskin, 2008: 194). Olumsuz enerjinin yerine ifade edilen kötü göz ikiye ayrılmaktadır. Biri bakan tarafından kasten şiddetli etkili kılınan bakış, diğeri ise kasıtsız ama imrenen bakıştır. Biri kötü arzuları taşıyan bir araç gibi, diğeri ise gözün sahibi olan insandan kendi isteği dışında çıkan tehlikeli bir enerji kaynağı olarak görülmektedir. Kimi insanlar nazara meyilli olduklarından yıldızı düşük olarak tanımlanmakta ve kolay etki alanına girmektedirler (Kayabaşı ve Yanar, 2013: 171).

Birisi hastalanıp yatağa düşse insanların koyacağı ilk teşhis nazardır. Bu yüzden halk arasında “nazar değdi, göz değdi, nazara göze uğradı, göze geldi” gibi ifadeler yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Sipahi, 2006: 8). Psikolojik temelinde kıskançlık, haset ve psikolojik duyguların yattığı bu vurucu kuvvetin ruhun dışa açılan iki noktasından, yani gözlerden fişkırlarak kurbanına isabet ettiğine inanılır. Gözde çıkış yolunu bulan ve sembollenen bu vurucu kuvveti önlemenin ve onun zararından korunmanın ilk çaresi de “göze gözle” karşı koymak düşüncesi olmuştur. Bu nedenle rengi ve biçimi gözü andıran her nesne ya olduğu gibi ya da bazı ek öğelerle birlikte nazarı uzaklaştırıcı birer savunma aracı, birer muska olarak kullanılmıştır (Örnek, 2017: 171). Kişiler çok sevdiği veya önemsedığı canlı ya da nesnelere de istemeden nazar değdirebilir. Söylenmesinde sakınca

olan sözler arasında nazarı önlemek kastıyla çekinilenleri de saymak gerek. Anaların çocuklarına “çirkin”, “yumurcak”, “piç kurusu” gibi kötüleici kelimelerle seslenmeleri, onları olumlu nitelikleriyle anmamaları bundan ötürüdür (Boratav, 2016: 101). Yani nazar kıskançlık nedeniyle degebileceği gibi kişinin bir şeyi sevmesinden ya da övmesinden dolayı da degebilir. Acıpayamlı nazar ile ilgili çalışmasında bunu şu şekilde formüle etmiştir:

- a. Nazar (öldürücü kudret) = bakmak = muhatap
- b. Nazar (öldürücü kudret) = Methetmek = muhatap (1962: 17).

Günümüz dünyasında mavi boncuk, yumurta kabuğu, çeşitli hayvan kafatasları veya kabukları, nazardan korunmak için başvurulan yöntemlerdendir (Tuna, 2014: 311). Nazarı büyü olarak kabul edebilmemiz için daha önce yapılmış bir tanıma bakmamız gerekmektedir. “Görüyoruz ki, duygusal büyüde bir olayın mutlaka ve değışmez bir biçimde bir başka olayca izlenmesi gerekmektedir, araya herhangi bir ruhsal ya da kişisel aracı girmemektedir” (Frazer, 2004: 12). Frazer’in bu tanımından yola çıkarak nazara da bir çeşit duygusal büyü diyebiliriz.

Çavdarhisar’ da nazar degen hayvanları yumurta sarısı ile yıkandığı da görülmektedir. Aynı zamanda nazardan korunmak için de çörek otu kullanılır.

Kütahya’da yaptığımız araştırmaya göre nazar sadece bakış ile değıl söz ile de karşı tarafı etkilemektedir. Halk tarafından nazar değmesinin sebepleri şunlardır:

- Renkli gözlü olmak, özellikle mavi gözlü olmak
- Sarışın olmak
- Severken, överken, bir nesneden bahsederken “maşallah” dememek
- Çok sevmek
- Çok kıskanmak
- Yeni alınan bir nesne veya bir eşyayı ön plana çıkarmak
- Art niyet taşımak
- İmrenmek

Nazardan korunmak için çeşitli pratiklerde okunan dualar ise şöyledir:

- Fatiha suresi
- Ayetü'l-kürsi

- Felak suresi
- Nas suresi
- Nazar duası

Kütahya Manileri üzerine çalışma yapan Kınalıbaş'ın nazar ile ilgili derlediği birkaç mani şöyledir:

çok güzelsin güzelsin	<i>motoru yağlamalı</i>
kem gözlere gelesin	<i>dibinde ağlamalı</i>
eğer bana bakmazsan	<i>motor süren yarime</i>
kem gözler sana değsin	<i>nazarlık bağlamalı</i>

(Kınalıbaş, 2012: 97).

<i>Bizim köye giderken</i>	<i>Bugün günlerden Pazar</i>
<i>Sol tarafta mezarlık</i>	<i>Sevdiğim mani yazar</i>
<i>Yârin gözleri mavi</i>	<i>Öyle gülüp kırıtma</i>
<i>İstemiyor nazarlık</i>	<i>Vallahi değer nazar</i>

(Kınalıbaş, 2012: 97).

2.3.4.1. Nazarla İlgili Memoratlar

“Çocuklar yeni doğduklarında başlarını koydukları yastığa nazar değmesin diye muska, enam takarlardı. Sevimli, güzel olan çocukların bazılarında nazar değer çocuklar çatlardı. Bizim Hatice'nin çocuğu vardı. Birilerini davet etmişler. Çocuğu çok beğenmişler ama nazarları değmiş. Çocuk birkaç gün sonra öldü” (KK1).

“Önceden bizim bir çocuğumuz vardı. Teyzemin çocuğuydu yeni doğmuştu. Pamuk gibi şeker gibi bir çocuktur. Hiç kucaktan düşmezdi. Gözleri simsiyah. Seven bir daha sever kendisini alamazdı. Teyzem bir gün ziyarete geliyorlar. Eniştemler o zaman tarladalar. Kadının biri “anam” demiş. Bu nasıl güzel bir çocuk. Teyzemde cahil ne bilsin bir şey yaptırmamış çocuğa. Tencereye yağ koyarsın erir ya hani. Çocuk bildiğin gözümüzün önünde öyle eridi. Akşam enişte geliyor eve ne oldu bu çocuğa diyor. Nazar

değdiğini anlıyor. Kim geldi bugün diyor. İşte falancanın kadını geldi. O kadının nazarı değer demiş. Hemen dua etmeye başlamışlar ama ne fayda. Çocuk sabaha çıkmadı. Öyle çatladı gitti. Çok var öyle güzelliğinden çatlayan çocuklar” (KK35).

“Bizzat başıma gelen bir şey. Sürekli cemaat ile namaz kılmak için camiye giderdim. Tanıdığım bir adam var. Senin gibi gözleri maviydi. Onun da pek nazarı değerdı. Senin de değer mesela. Bir gün camide tuğla üzerinde oturuyordum. Geldi bir bakış attı. Nasıl olduğunu anlamadan tuğla altımdan uçtu kaçtı. Olduğum yere yığıldım. Onun bana nazarı değdi. Bir gün yine aynı kişiye denk geldim. Yeni ceket almıştım. Bir bakayım şuna dedi. Şimdi ben baktırmak istemiyorum. Biliyorum ki nazarı değecek. Ama göstermesem de ayıp olacak. Napayım gösterdim mecburen. Poşeti eline aldı. Çıkarttı ceketi baktı. Aaa dedi ne kadar güzelmiş. Nerden aldın, kaçta aldın dedi. Eve gitti aradan iki gün geçti geçmedi üzerimde parçalandı. Göz değdi yine o adamdan” (KK37).

“Bu Ulucami'nin sütunları çatlıyor. Yeni sütunlar arıyorlar. O zamanlar da Çavdarhisar'dan Aizona'dan sütun getirmeye karar veriyorlar. Tabi işe koyuluyorlar. Yalnız o zamanlar kepçe yok greyder yok hiçbir kamyon yok. Bir tane sütunu getirmek için dört tane öküz arabasıyla taşıyorlar. Tabi sütunların zarar görmesi kabul edilir bir şey değil. O yüzden en iyi öküzleri, mandaları seçiyorlar taşımak için. Hayvanlar büyük büyük güçlü güçlü hayvanlar ama böyle boslu poslu. Temiz hayvanlar. Sütunlar getirilirken insanlar merak edip toplanıyorlar tabi sütunlara bakmak için. O esnada insanların dikkatini hayvanlar çekiyor. Allah Allah bu hayvanlar kimin hayvanları acaba ne kadar güçlü, güzel, temiz hayvanlar diyorlar. Öyle deyince hayvanlara nazar değiyor tabi. Hayvanlardan biri çatlıyor. Akşamına başka bir hayvan çatlıyor. Ertesi güne hiç hayvan kalmıyor. Hepsi ölüyor. Sonra araştırıyorlar. Hayvanların sahipleri ile görüşüyorlar. Bir şey bulamıyorlar tabi. Sonradan hocanın biri çıkıyor ortaya o söylüyor. Siz hayvanları böyle orta yerden getirdiniz insanların nazarı değdi diye. Sonradan o sütunları bir daha getirmek istiyorlar. Cami beklemez tabi. Bu sefer şu yukarda mezarlık var. Başka hayvanlar buluyorlar bu sefer taa o yoldan getiriyorlar hayvanlarla sütunları. Kimseye göstermeden. Sonra Ulucami için kullanıyorlar” (KK55).

“Annem anlattı. Bir zamanlar annem baya baya çiçek bakarmış. Çiçekleri pek güzelmiş. Bir gün eve gelen komşulardan birinin dikkatini çekmiş. Kadın gidene kadar

ikide bir çiçeklerin güzel olduğunu falan söylemiş. Aradan birkaç gün geçmiş annem bakmış ki çiçekler hep boyun eğmiş” (KK3).

“Babam arabayı yeni aldığı zamanlarda bizim mahallede çok konuşan bir kadın vardı. Bizim arabayı görmüş. Ay araban çok güzelmiş. Pahalıdır şimdi bu bilmem ne. Kadın nazar değdirmesin mi arabaya. Araba kapının önünde duruyordu. Bizim ikinci kattaki pencereden saksı arabanın üstüne düştü” (KK4).

“Bembeyaz bir ineğimiz vardı. Bu hayvan sizin mi ne güzelmiş dedi. On dakika geçti. Hayvan yattı kalkmadı. Hayvan beyazdan siyaha dönmeye başladı. Tüyleri diken diken oldu. 5-6 milyarlık hayvanı 500 tl ye sattı” (KK9).

2.3.5. Fal

Arapça da fal (fe'l); uğur ve uğurlu şeyleri gösteren simge anlamına gelmektedir. Batı dillerinde genellikle gelecekte haber verme (kehanet) anlamındaki Grekçe Monteia (İngilizce'de Money, Fransızca'da moncie) ekiyle yapılan ve fal türlerine göre farklı kelimeler bulunmaktadır (Develioğlu, 1970: 577). Başlangıç noktası belirli olmayan fal, Arapça bir kelimedir. İnsanlar ilk çağlardan beri geleceklerinin kimi belirtilerden öğrenilebileceğine inanmışlardır. İ.Ö. 4000 yıllarından Mısır, Babil, Kalde, Çin vb. gibi bölgelerde falcılık yapıldığı bulunan belgelerle ispatlanmıştır (Artun, 2014: 191). Falcılık tüm toplumlarda değişik nesnelere gerçekleştirilen pratik uygulamalardır (Artun, 2014: 261). “Gelecekte haber almak için çeşitli nesnelere yararlanma” (Hançerlioğlu, 2000: 152) olarak tanımlar. Falcılık: Tabiatüstü olduğu iddia edilen yollarla bilme ve buna dayanan yorumdur. Eski çağlara dayanan inançlara göre falcılar vasıtasıyla Tanrılar ve cinler düşüncelerini açığa vururlardı (Aladar, 2009: 22).

İnsanoğlu için geleceği bilme arzusu her zaman var olmuştur. Geleceği bilmenin getireceği kontrol ve yeniden kurgulama avantajı insanoğlunu geleceği bilmeye yönelik çeşitli pratiklere itmiştir. İnsanoğlunun geleceğe dair duyduğu bu bitimsiz merak, aynı zamanda, evreni anlamlandırma çabasının da bir parçasıdır. Bu çaba sürecinde insanoğlu, “hem gerçek boyutu hem de zihni esnetme becerisi bakımından engin olan bu dünyayı anlamının en iyi yolunun yüce varlıklara danışmak” olduğunun idrakine varmıştır (Gür, 2012: 203). Gizlilikleri bilme, geleceği öğrenme konusunda başvurulan büyüler de eski çağ inançlarıyla bağlantılıdır. Ortaçağ krallarının bir işe girişmeden önce yetkili din

görevlilerine danıştıklarını, onlara işin hangi doğrultuda gideceği konusunda “fal” baktırdıklarını biliyoruz. Bu konuda Herodotos Tarihi’nde pek çok örnek bulunmaktadır (Eyüboğlu, 1978: 14).

Eski Türkçede ırklamak ya da ırk saçmak olarak ifade edilen yere saçılan taşlara bakarak falcılık yapma geleneği çeşitli Türk boyları arasında günümüze kadar varlığını korumuş bir kültür unsuru olarak yaşamaktadır (Tavkul, 2003: 182). Falcılık, Şamanizmin başlıca unsurlarından biridir. Fal eski Türkçede ırk kelimesiyle ifade edilmiştir (İnan, 2017a: 99). Falcılar fal açmak için kullandıkları nesneye göre muhtelif isim alırlar. Hayvanların kürek kemiğine bakıp geleceği keşfedenlere “yağrınıcı” koyun tezekleriyle fal açanlar “kumalakçı”, muhtelif şeylerden mânâ çıkaran falcılara “ırımçı” denir (İnan, 2017a: 151). Türklerin ise ateşe bakarak geleceği öğrenmeye çalıştıklarını, ateş ile fal baktıklarını biliyoruz. Fala bakılırken kağan adına yakılan ateş önünde kurbanlar kesilir, çıkan alevlerin şekillerine bakarak gelecek yorumlanırdı (Kalafat, 2005: 107). Ateşe bakıp kehanet etmek Türklerde çok eski bir görenektir. Eski Arap müelliflerinden biri Türklerin ateşle kehanetlerine dair şu malumatı vermektedir: “Türklerin büyük hükümdarlıklarından muayyen bir günü vardır ki, o gün kendisi için büyük bir ateş yakılır. Bu ateşe kurbanlar sunulur ve dualar okunur. Bu ateşin üzerine büyük alevler yükselir. Bu alev yeşilimsi olursa bereketli yağmur ve iyi mahsul olacaktır; kırmızı renkte olursa savaş olacaktır; sarı olursa hastalık ve salgın olacaktır; siyah renkte olursa hükümdarın ölümü yahut uzak yolculuğu gösterir” (İnan, 2017a: 60).

Kütahya’da kahve falı oldukça yaygındır. Kahve falına bakan kişinin anlatmış oldukları arasında değişmeyen motifler vardır. Bu motifler şunlardır:

- Hastalık tespit etmek veya olacağını söylemek
- Ailenden, dost, akraba veya sevgili adından bir harf vermek
- Fala bakılan kişiden dilek tutmasını istemek ve sonrasında fincanı yıkamak (fincan yıkamak yerine, kahve fincanını, tabağına doğru çevirip kahveden damla akıp akmayacağına bakmak gibi uygulamada farklılıklar olabilir)
- Zenginlik, devlet memuriyeti, huzur vs gibi vaatlerde bulunmak
- Bir sayı tutmasını istemek

Kütahya’da yaptığımız araştırmalarda karşılaştığımız bir fal türü de el falıdır. El falı bakan kişiler yaz dönemi boyunca köy köy gezerler ve para karşılığında el falı bakarlar.(KK81). El falına bakıldıktan sonra okunan mani şu şekildedir:

“Yarı canın mal üstüne

Yarı canın yar üstüne

Çıkmışsın yol üstüne

At bakalım üç beş para” (KK81)

Bazen para yerine şeker veya ekmek istendiği de olmaktadır.

2.3.6. Bağlamak

Bağlama büyü; insanların ağızını, dilini ve uykusunu bağlamak, cinsel gücünü yok etmek ve evcil hayvanlarını, kurtların ve yabani hayvanların zararlarından korumak içinde yapılmaktadır (Barlas, 1963: 43).

Belirli sayıda saç teline, bağlama yapılacak kişiyi temsil eden bir ipe düğüm atarak veya onu temsil eden bir kilidi kilitleyerek birilerinin huzurunu, cinsel gücünü v.b bağlama işine bağlama büyü denilmektedir. İnsanlar bunu daha çok kısmetini açmak, birilerini kendine bağlamak, (KK24, KK41) cinleri etkisiz hale getirmek, (KK42) çeşitli kötülüklerden korunmak ve cinsel gücü bağlamak için kullanırlar. Daha çok kadınlar tarafından birini kendine bağlamak ve cinsel gücü bağlamak için kullanılır (KK17).

Büyü yapmak ve yapılan büyüleri bozmak içinde yapılmaktadır. Kısmetlerinin kapalı olduğuna inanılan bir genç kızın kısmetini açmak ya da kapamak, (KK184) birbirini seven kimselerin kavuşmalarını önlemek veya daha ziyade evlilik esnasında damat ve gelinin gerdek gecesinde birlikteliklerini önlemek için yapılmaktadır (KK137).

Bu büyüü yapmak için büyü yapılacak olan kişiye ait saç telini almalı ve yedi defa düğüm atılmalıdır. Her düğüm atıldığında büyü yapılacak olan kişinin adı söylenmeli ve çeşitli sözler ile dua edilmelidir. Bu saç telini büyü yapılacak olan kişinin evine ya da bir yere saklanmalıdır. Daha sonra edilen dualar ile büyü yapılan kişinin evine üflenmelidir (KK139). Yapılan bu işlemler ile kişinin cinsel gücü, kısmeti bağlanacağına inanılır. Bu yapılan büyüden kurtulmak için büyü yapılan saç teli bulunmalıdır. Daha

sonra bu saç teline atılmış olan düğümler Nas – Felak sureleri okunarak açılmalıdır. Büyü yapılmış olan saç telini koparmak, atmak ile büyü bozulmaz (KK137).

Halk edebiyatının en seçkin ürünlerinden olan cönklerde, halk hikâyeleri, rüya tabirleri, hutbeler, dualar ve salâvatlar olabileceği gibi fal, büyü, tılsım ve muska örneklerine de rastlamak mümkündür. Kütahya’da bulunan Mustafa Hakkı Yeşil Kütüphanesi’nde 551 demirbaş numaralı cönkte bağlama büyü ile ilgili bilgiler verilmiştir. Cönkte, bir kızı bağlamak için saçından yedi tel koparılması gerektiğini ve bu saç teline yüz kere Şems suresinin okunmasını söyler. Sure okunduktan sonra ise saç teli yakılmalıdır. Bu uygulama yapılarak kızın bağlanacağına işaret eder.

2.3.7. Sihir

Büyücüler, kötü ruhlar, cinler, şeytanlar ile işbirliği yaparak insanlar üzerinde olumsuz etkiler meydana getirirler. Sihirbazlar ise illüzyona yani yanılsamaya dayanan, el çabukluğu ile insanın görüşünü yanıltan sanatçılardandır (Dülger, 2006: 12). Sihir: “bir şeyi olduğundan başka türlü göstermek, aldatmak, oyalamak; birinin ilgisini çekmek, gönlünü çelmek” (Çelebi, 2009: 170) olarak tanımlanır. Sihir bir illüzyon sanatı ve kimyasal maddelerin insan üzerinde bıraktığı etkidir (Coşkun, 2007: 76).

Kur’an’a göre sihir ve büyü bir tutulmuş her ikisi de yasaklanmıştır. Tâhâ suresinin 69’uncu ayetinde: “Sihirbaz ise nereye varsa kurtuluşa eremez” denilmektedir. Fakat aynı surenin sonraki ayetlerinde bu kıssa şu şekilde geçer: Onlar: "Ey Musa ya sen at, ya da ilk atan biz olalım." dediler. Mûsâ ‘Yok önce siz atın’ dedi. Bir de ne görsün, onların ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirden dolayı kendine hızlı sürünür gibi görünüyor. Bunun üzerine Mûsâ, içinde bir korku hissetti. Şöyle dedik: ‘Korkma! Çünkü sensin en üstün olan. Sağ elindeki at ki onların yaptıklarını yutsun. Şüphesiz yaptıkları bir sihirbaz hilesidir. Sihirbaz ise nereye varsa kurtuluşa eremez (Tâhâ, 65-69). Sihirbaz kelimesinin ön plana çıktığı bu ayetlerde “gibi görünüyor” ve “sihirbaz hilesidir” kelimeleri göz önünde bulundurulduğunda, sihirbazlığın daha çok göz yanılmasına dayandığı anlaşılmaktadır.

Freud, animizmin tekniği olarak kabul ettiği büyüünün sihirden farklı olduğunu ileri sürmektedir. Sihir, ruhlar üzerinde etkili olma sanatıdır. Doğaüstü güçlere insan gözüyle bakan sihir, bu güçleri yatıştırır, sindirir veya onlarla uzlaşıp yanına çeker. Büyü

ise ruhları bir kenara bırakır ve psikolojik yöntemleri değil kendine özgü metotları kullanır (Freud, 2008: 76-80).

Genel olarak sihir, yüksek veya semavi olarak anılan dinlerin de etkisiyle insanlara zarar veren, toplumun ahlak anlayışına aykırı, kötü ruhlardan yardım alan ve illüzyondan faydalanarak insanları kandıran hileli uygulamaları ifade etmek amacıyla kullanılır (Erdal, 2019: 11).

2.3.8. Süleyman Mührü

Kur'an'da ismi geçen peygamberlerden biri de Hz. Süleyman'dır. Kendisine insanoğlunun ulaşamayacağı bir mal ve saltanat verilmiştir. Kuşların ve diğer hayvanların dili kendisine öğretilmiş, her türlü arzusunu yerine getiren cinler emrine verilmiştir (Gökbulut, 2012: 106). Süleyman peygamberin en dikkat çekici özelliği kuşkusuz cinlere hakim olmasıdır. Peygamberin emrine cinlerin verilmesi parmağındaki yüzük ile bağdaştırılır. Mührü Süleyman birbiri içine ters yerleştirilmiş iki üçgenden oluşur. Kitap sanatında, dokumada, işlemede, çini ve ahşapta, maden sanatında sık kullanılan bir semboldür. Nazara karşı etkili olduğuna inanılan bu sembolün yaygın kullanımı dekoratif özelliğinden kaynaklanır. Bu mühür saltanat ve güç sembolü olarak da her devlette kullanılmıştır (Tezcan, 2011: 23). Müslümanlar bütün peygamberlere inanır, iman eder. Mührü Süleyman'ın bulunduğu yere şeytanın giremediğine dair halk inancından dolayı, Mührü Süleyman Anadolu Selçuklularının, Artukluların ve İlhanlıların mimari eserlerinde, bilhassa kubbelerin kilit taşlarında ve sikkelerinde kullanılmıştır. Osmanlılarda ise; mimariyi ilgilendiren hususlarda; başta hamam kubbe delikleri olmak üzere mezar taşları, anıtlar ve kemer kilit taşları ile çini ve cami tezyinatlarında görülür (Pala, 2014: 526).

Mührü Süleyman ve Selçuklu yıldızı Türk-İslam dünyasında kökeni mitolojiye dayanan Tanrı'nın yer ve gök güçlerine hâkimiyeti, İslam'da Allah'ın yerin, göğün ve ikisi arasındakilerin yaratıcısı ve hüküm sahibi olmasının sembolüdür. Bu sebeple Orta Asya'dan, Anadolu'ya, Balkanlara, Kuzey Afrika'ya uzanan coğrafyanın Selçuklu ve Osmanlı İslam eserlerinde altı veya sekiz köşeli yıldız bezemeleri yaygın olarak gözlemek mümkündür. Bu yıldızlar Cumhuriyet dönemi halk sanatlarında da çok kullanılmış hâlâ da kullanılmaktadır (Soysaldı, 2019: 427).

Süleyman peygambere ait bu mührün dört cephesi vardır. Her cephesi üzerinde bir yazı bulunmaktadır. Sağ cephesinde “Zeval bulmayan Allah benim” yazısı okunmaktadır. Sol cephesinde “Hay ve Kayyum olan Allah benim” yazısı vardır. Üst yönünde “Güçlü olan Allah benim” yazısı bulunmaktadır. Alt kısmında ise Ayetü’l Kürsi bulunmaktadır (El-Bûnî, 1979: 158).

İslam kültüründe “Mühr’ü Süleyman” olarak bilinir. İslam’da Hz. Süleyman Peygamber’in yüzükle olan ilgisi onun bir imtihandan geçişi şeklinde ele alınır. Yokluğunda bir cariyesine emanet ettiği yüzük mührü, bir cin O’nun görünümünü alarak ele geçirir. Hz. Süleyman’ın yokluğunda pek çok fitne fesat hazırlar. Örneğin tahtına büyü kitapları koyar ve iftira atar. Oysa Hz. Süleyman yüzüğün yokluğunda kendine dönecek ve gücünün kaynağını keşfedecektir (Soysaldı, 2019: 426). “Süleyman’ın mülk ve saltanatı konusunda onlar, şeytanların okuyup durduklarına uydular. Hâlbuki Süleyman küfre sapmamıştı. Ancak şeytanlar küfre sapmıştı; insanlara büyüü öğretiyorlardı” (Bakara Suresi :102).

Bu kıssanın bir varyantı ise şu şekildedir: Süleyman Peygamber bu yüzüğü sadece abdesthaneye giderken çıkarır, veziri Âsaf’a ya da hanımına emânet edermiş. Yine bir gün bu yüzüğü hanımına vermiş, Hz. Süleyman dışarıda iken bir cin onun kılığına girip yüzüğü almış. Biraz sonra gelip mührü isteyen Süleyman’ı sahtekârlıkla suçlamışlar ve saraydan çıkarmışlar. Yüzüğü alan dev ise onun yerine geçip hükümdar olmuş. Bu arada Hz. Süleyman da bir sahil kasabasına gidip çalışmaya başlamış. Dev, yüzük bir daha Süleyman’ın eline geçmesin diye onu denize atmış. Günlerden bir gün Süleyman bir balıkçının tuttuğu balıkları taşımış, balıkçı da bu hizmetinin karşılığı ona büyükçe bir balık vermiş. Süleyman akşam balığı yemek için karnını yarınca kendi yüzüğünü görmüş. (Gökbulut, 2012: 122).

Aynı kıssanın başka varyantı şu şekildedir: Hz. Süleyman’a hizmet eden cinlerin ellerine iş yakışan, sanatkâr birer cin oldukları, hesap kitap bildikleri ve ilim irfan sahibi oldukları ifade edilir. Hz. Süleyman parmağına yüzüğü takınca şeytanlar, cinler, insanlar, kuşlar, vahşi hayvanlar ve rüzgar hemen kendisine gelip baş eğerler. Yüzüğü almış olan şeytan da kaçıp deryanın ortasındaki bir adaya sığınır. Hz. Süleyman onu yakalamak gayesiyle emrine amade olan diğer şeytanları gönderir. Şeytanlar “Biz onu yakalayamayız, yalnız haftada bir gün adada mevcut olan bir kaynağa su içmeye gelir.

İşte o vakit sarhoş ederek yakalamak mümkündür” dediler. Süleyman (a.s) pınarın suyunu boşalttırıp yerine şarap koydurdu. Şeytan geldi şarabı içti ve sarhoş oldu. Süleyman (a.s) yüzüğünü geri aldı. Şeytanı bir dağa sürdü. Rivayete göre bu dünyada görülen duman ve sisler bu şeytanın nefesidir. Yine dağlardan akan sular ise bu şeytanın idrarıdır. (Aydemir, 1983: 200) Bu mühür halk arasında cinlere hakim olma ve onlardan korunma amaçlı yapılan uygulamalarda kullanılmış, yüzüklere aynı işlemler yapılmıştır. Bir inanışa göre ise kıyamet belirtilerinden biri olan Dâbbetü'l – Arz adlı yaratığın bir elinde Hz. Süleyman'ın mührü, öteki elinde Hz. Mûsâ'nın asası bulunmaktadır. Asa ile inananların yüzünü parlatacak, Hz. Süleyman'ın mührü ile de kafirlerin burnunu damgalayacaktır (And, 2015: 178).

2.4. OSMANLI'DA BÜYÜ

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra eski din adamları yazılı ve sözlü kültürün de etkisiyle yeni dinlerine büyücülük ve nüshacılığın da taşıdılar. Örneğin; Eski Türk dünyasında, şamanların üstlendiği kehanet görevini, Osmanlılarda müneccimlerin, kısmi sınırlamalarla dahi olsa üstlenmiş olması, bu bakımdan dikkate değerdir. Hatırlatmak gerekirse; müneccimbaşılık, 15.yy sonları ile 16.yy başlarında ortaya çıkmıştır. Medrese mezunu olan ilmiye sınıfı mensupları arasından seçilen müneccimbaşılar, ileri gelen devlet adamlarının kullanımı için takvim, imsakiye ve zayıçe hazırlamaya başlamışlardır. (Sümbüllü, 2010: 59). Önem arz eden herhangi bir olay için önceden belirlenmiş olan uğurlu bir saat olması olayın yapılmasında odak noktasını oluşturur. Bu inançlar Osmanlı'da oldukça yaygındır.

Bu sebeple Osmanlı tarihinde padişah cülûsu, doğum, savaş ilanı, ordunun hareketi, sadrazamlara mühür verilmesi, denize gemi indirilmesi, sultan düğünü gibi önemli olaylar birinci veya ikinci müneccimin düzenlediği zayıçe üzerinden hesap edilen eşref saatinde gerçekleştirilirdi; bu ritüeli devlet ricali de kendi siyasi hamlelerinin ve kararlarının hayırlı olması için gerçekleştirirdi; bundan dolayı müneccimlik Osmanlı Devleti'nde çok önemli adetlerin yerine getirildiği hassas bir kurum olarak kabul edilmişti. Bu pek çok toplum ve devlet tarafından uygulanan bir yöntemdir. Eskiçağ krallarının bir işe girişmeden önce yetkili din adamlarına danıştıkları, onlara işin hangi doğrultuda gideceği konusunda fal baktırdıkları bilinmektedir (Eyüboğlu, 2004: 14).

Osmanlı Devleti bu tür işlerle uğraşanlarla ilgili herhangi bir yaptırıma gitmemiş, eskiden beri gelen sıradan bir uygulama olarak görmüştür. Hatta Osmanlı Devlet hiyerarşisi içinde görevli olan müneccimler, ibadet saatleri, mübarek gün ve gecelerin belirlenmesinde olduğu kadar uğurlu saatleri belirlemek gibi geleceğe dair bazı öngörülerde bulunmaya çalıştıkları göz önünde bulundurulduğunda fal uygulamasının yasaklanmaması daha kolay anlaşılabilir (Yanardağ, 2018: 106). Osmanlı imparatorluğunda fal, remil, havas, ilm – i nücum (yıldızlara, burçlara bakarak alın yazısı okuma) birer bilim sayılıyordu. İstanbul kitaplıklarında bu alanda yazılmış yüzlerce kitap vardır⁴ (Eyüboğlu, 1978: 12).

Osmanlı arşiv belgelerinde remmal (7 Numaralı Mühimme Defteri, 1994; 5 Numaralı Mühimme Defteri, 1994) falcı (12 Numaralı Mühimme Defteri, 1994) lakaplı isimlere tesadüf edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin siyasi, adli, mali, örfi, idari, içtimai kararlarını ihtiva eden mühimme defterleri dışında birçok belgede rastlanan bu lakaplar soyadı uygulamasının olmadığı dönemde bireylerin kimliklerini belirlemeye yardımcı olmuştur (Yanardağ, 2018: 106). İnsanoğlunun gelecek ile ilgili merakının bir tezahürü olarak Osmanlı toplumunda ortaya çıkan fal ve kehanet çeşitlerinden biri de melhemelerdir. Melhemeler, doğa olaylarına bakarak, geleceğe dair savaş ve felaket kehanetlerinde bulunan metinlerdir (Uluğ, 2017: 149).

Bu konular hakkında Osmanlı İmparatorluğu'nda da pek çok kitap ve risaleler yazılmıştır. Bu eserlerden en çok bilineni ise Ahmed el-Buni'nin Şemsü'ül-Maarifi'l-Kübra adlı eseridir (Uluğ, 2017: 147).

Hız. Süleyman'ın mührü; Âyetü'l-kürsî ve gizli bereketleri; Yâsîn sûresi ve duaları, haftanın günlerine ait dualar; on grup esmâ-i hüsnânın havassı, duaları, Allah'ın doksan dokuz isminin dışındaki bazı ilâhî isimler, bu isimlere hizmet eden melekler; varlık dairesinin sırlarının şerhi, cefr ilmi, zâyirçe ilmi; cefr kaidelerinde bulunan gizli harfler, bitkilerin havassı; simya ilmi; harflerle tasarrufta bulunmak için gereken halvet ve riyâzetler; Bûnî'nin tecrübe ettiği ilâhî isimlerle çeşitli vakitlerde yapılacak dualar eserin başlıca bölümlerini oluşturur (<https://islamansiklopedisi.org.tr/semsul-maarif>, 2020).

Ayrıca kitapta hırsız bulma, kısmeti bağlı kızların kısmetini açma, tılsım ve mühür gibi konulardan bahsetmektedir. Tılsım ve büyü ile ilgili ayetlerden ve büyü

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Gür, (2012), Osmanlı fal geleneği bağlamında yıldızname, falname ve taliname metinleri, Millî Folklor Dergisi, (96) 202-215

amacıyla kullanılabilir koyun bağırsağı, safran, misk gibi maddelerden de söz edilmiştir (Uluğ, 2017: 147).

Kitapta elif harfinden bahsederken verilen örneklerden biri şöyledir:

Bu harfin özelliklerinden biri de kalpleri dile getirmektir. Şöyle ki, Ay'ın Merih kevkibini toslayacak bir duruma geldiği vakit, yani bu konağa yaklaştığı bir sırada Elif harfini kendi kanınla ve sol elinle sağ avucunun içine yazar, uyuyan bir kimsenin kalbinin zerine kor, o kimse uyanık ve ayakta ise kalbinin sana ne diyeceğini anlamak için, elini uzatır o kimse ile sıkıca tokalaşırın, o vakit o kimsenin kalbinde sana karşı neler düşündüğünü ve seni hayretler içinde bırakacak şeyleri bu har sana bildirmiş olur (Elbûnî, 1978: 6).

Bir başka örnek ise şöyledir:

Bir kimse zalim ve hak yiyici padişah ve yardımcılarından öç almak istiyorsa elif harfini bir yumurtanın üzerine yazmalı, aşağıda gizlilik taşıyan duayı elinde tuttuğu yumurtaya karşı okumalı. Sonradan yumurtayı ateşe koymalıdır. Böylece davet etmiş olduğu Hizmet Meleği yanına gelerek kişinin isteğini yerine getirmiş olur (Elbûnî, 1978: 8).

Bu eser Osmanlı toplumunda bilinen bir eserdir. Yazarının ölmesi üzerine eser farklı kişilerce genişletilmiştir. Süleyman el-Hüseynî'nin dört ciltlik *Kenzü'l Havass Keyfiyet-i Celb ve Tefsir* adlı eseri, Firdevsi-i Rumi'nin *Davetname* adlı eseri aynı konuda yazılmış benzer eserlerdir.

Osmanlı toplumunda evine bağlı olmayan kocayı evine bağlamak, karısına ve çocuklarına sert davranan erkeği yumuşatmak, gurbete giden bir kimsenin geri dönmesini sağlamak, kaybolan eşyayı bulmak, düşmanı yenmek, kısmet açmak gibi pek çok konuda insanlar büyülere ve büyü kitaplarına başvurmuştur. Bu durum yaygınlık kazanınca bazı padişahlar bunun önüne geçmek için bu konuları ele alan kitapları imha ettirmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde 1893 yılında toplatılan *Kitab-ı Min İlmü'r-Remil* adlı kitap bunlardan biridir. Aynı yıl, üfürükçülerin el kitabı kabul edilen *Havas Risalesi*'nin de Osmanlı sınırları içerisine girmesi yasaklanmıştır⁵ (Uluğ, 2017: 186).

Büyüsel uygulamalar Osmanlı toplumunun her kesiminde mevcuttu. Fakat İstanbul'da büyüsel uygulamalar yapan kişilerin dükkan açtıkları ve bunu bir nevi

⁵ Osmanlı Devleti'nin son yıllarında artan büyüsel uygulamaların önüne geçmek amacıyla yaptırımlar başlamış, kitaplar imha edilmiş ve bu uygulamaları yapanlara ağır cezalar verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Yanardağ, A. (2018), Osmanlı Devleti'nde İslihatlar Bağlamında Muska ve Falcılık Mücadele Örnekleri, *Milli Folklor Dergisi*, (117), 102-119

resmiyete dönüştürdükleri bilinmektedir. Çarşı esnafı arasında “gümüş mühür ve tılsım kazıyıcı” esnafı olarak ayrı bir sınıf bulunmaktaydı. Buralarda mühürlere tılsım kazınırdı. Taslara sihirli sözcükler ve dualar yazılır tılsımlar işlenirdi. İnsanlar bu taslarla su içtiklerinde büyülerden kurtulacakları ve hastalıklardan korunacaklarına inanırlardı (Uluğ, 2017: 181). Topkapı koleksiyonunda bu taslara örnek pek çok tas bulunmaktadır. Bu taslar genelde pirinç denilen sarı madenden yapılmıştır ve dibi küçük bir tepe gibi çıkıntılıdır (Tezcan, 2011: 190). Tılsım Osmanlı toplumunda günlük hayatta kullanılan pek çok şeye işlenebiliyordu. Mühürler, taslar, kitaplar hatta Kur’an’a bile işlenen tılsımlar vardı. Osmanlı devletinde tılsımlar o kadar yaygındı ki bir sanata ve bilime dönüşmüştür (Tali, 2013: 522). Ama tılsımın en göz alıcı örneklerine tılsımlı gömlelerde rastlıyoruz.

Osmanlı’da büyüsel uygulamalardan bir diğeri ise tılsımlı gömlelerdir. Bu tılsımlı gömleler ak büyü uygulaması içerisinde ele alınabilir. Tılsımlı gömleler padişahlar ve diğer saray mensuplarının giydiği gömlelerdir. Her padişahın ve şehzadenin bu gömlelerden giydiği bilinmektedir. Bu gömlelerin üzerine geometrik şekiller çizilir ve kuran ayetleri yazılır. Bazı tılsımlı gömlelerde dört halifenin ve dört büyük meleğin isminin de yazıldığı bilinmektedir.

Topkapı Sarayı’nın 87 parçadan oluşan Tılsımlı Gömleler Koleksiyonu’nda yer alan en eski tılsımlı gömle, 1480 tarihlidir ve Fatih Sultan Mehmet’in şehzadesi Cem Sultan’a aittir (Uluğ, 2017: 173). Tılsımlı gömleler çeşitli vesilelerle hazırlanmıştır. Bunlardan en yaygın olanı ise savaşa giderken zırh altına giyilenlerdir. İnanışa göre bu tılsımlı gömleleri giyene kurşun işlemez, kılıç kesmez (Tezcan, 2011: 27).⁶

Osmanlı’da bazı saray mensuplarının da büyüsel uygulamalara maruz kaldığı bilinmektedir. III. Murad, Akşehir ve Manisa’da sancak görevini yaparken yanında eşi Safiye’de vardır. Eşi ile yirmi yıldır evlidir. İki kızı (Fatma ve Ayşe) ve iki oğlu (Mehmed ve Mahmud) vardır. Mahmud küçük yaşta ölünce Mehmed tek varis olarak kalır. Salgın hastalıklarında çok olduğu bu dönemde III. Murad’ın validesi Nurbanu Valide Sultan endişelenir ve yeni varisler ister. Fakat III. Murad’ın çocuğu olmaz. Valide Sultan gelini Safiye’nin padişaha büyü yaptığını öne sürer. Valide Sultan, Safiye’nin yaptığı büyüü

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: Hülya Tezcan, (2011), *Tılsımlı Gömleler*, Timaş Yayınları, İstanbul

bulduğunu ve çözdüğünü söyler. III. Murad'ın gerçekten de ölümüne kadar on dokuz çocuğu olur (Tezcan, 2011: 44).

Osmanlı padişahlarının yanı sıra, Osmanlı devlet ricali de büyüye başvurmuştur. Rusya ile 1772 yılında yapılan Küçük Kaynarca Antlaşması'nın esasları görüşülmek üzere hazırlıklar yapılır. Görüşmelerde anlaşma sağlanamadığı için temsilciler ayrılmak zorunda kalmışlardır. Osmanlı vakanüvisleri, Osman Efendi'nin müzakerelerden sonuç alamaması üzerine büyüye başvurduğunu söylemektedir. Topkapı arşivinin E. 3809 numaralı kaydında, kırmızı atlastan bir kese içerisinde bazı muskalar yer almaktadır. Kesenin açılmış ağzında sahibinin adı Osman olarak okunabilen bu muskaların, müzakerelere katılan diğer temsilcilerin geçeceği yerlere gömülmesi istenmektedir. Yine aynı kesenin içinden beyaz balmumu çıkması büyü yapıldığı ihtimalini arttırmaktadır (Uluğ, 2017: 179). Büyü ve benzeri maksatlarla yazdırılan ve tılsım gücüne inanılan bazı nüshaların/muskaların yol kavşaklarına gömülmesi ve böyle yapılırsa tesir gücünü göstereceğine inanılması, eski Türk inançlarında bulunan yol iyisinin memnun edilmesi amacıyla yapılmaktadır (Kalafat, 2005: 88).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KÜTAHYA'DA BÜYÜSEL UYGULAMALAR

3.1. DOĞUM İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

İnsanoğlunun üç önemli geçiş süreci olarak tanımlanan doğum, düğün ve ölüm dönemlerinde gerek bu süreci kutsamak gerekse bu dönemde meydana gelebilecek bazı kötülüklerden kurtulmak amacıyla çeşitli pratikler uygulanmaktadır (Solmaz, 2018: 129). Doğum ile ilgili uygulanan pratiklerde esas olan amaç ise soyun devam ettirilmesidir. Türklerde soyun devam ettirilmesi oldukça önem verilen bir konudur. Hatta o kadar önem verilir ki, eş seçimi yapılırken eş olarak seçilen kadının ailesinde kısır olup olmadığına dahi bakılır. Kültürümüzde çocuk sahibi olamama sorunu genellikle kadınlara yüklenmektedir.

Türklerde erkek çocuğa sahip olmak çok önemsenmektedir. Bunun için de soyunda kısırlık görülmeyen ailelerin kızlarıyla evlenilerek, ileride soyunun devam etmesi sağlanmış olmaktadır. Buna rağmen evlendiği kadın gebe kalamıyorsa, bu durumda pek çok pratik uygulanmaktadır (Acıpayamlı, 1974: 13).

3.1.1. Doğumu Kolaylaştırmak İle İlgili Büyüsel Uygulamalar

Anadolu sahasında yapılan uygulamaların temelinde ruhları memnun etme söz konusudur. Yapılan uygulamalarda çeşitli büyüsel işlemlerde görülmektedir. Fakat bu büyüsel uygulama ak büyü olarak adlandırılan hayatı kolaylaştırmaya yönelik uygulamalardır.

Kütahya'da bulunan büyüsel işlemler şu şekildedir: Yakın zamanda doğuracak olan kadın muska yazabilen bir hocaya gitmelidir. Bu hoca önce doğum yapacak olan kadına 21 defa Ayetü'l-kürsi okur. Ayetü'l-kürsi okurken hocanın eli doğum yapacak olan kadının karnında olmalıdır. Hoca 21 Ayetü'l-kürsi okuduktan sonra elini kadının alnına koyar ve Allah Allah diye sessizce zikir çeker. Bu işlemde bittikten sonra hoca beyaz bir kâğıdın üzerine 7 defa:

Enûhın bi yemlûhın ve ebrûhın uksımet

Bi temliyhı âyâtin şemûhın teşemmehat⁷

yazar. Bu kâğıdı muska haline getirir ve doğum yapacak kadına verir. Kadından bunu doğumdan sonraki 40 gün boyunca çıkarmamasını söyler. Aynı zamanda doğum

⁷ Bu duanın Celcelütiye duası olduğunu öğrendik. Dua 103 beyitten oluşmaktadır. Diğer beyitlerin mealı olmasına rağmen ilgili beyit (46) ve 47, 48 numaralı beyitlerin mealine ulaşamadık.

yapana kadar her sabah doğum yapacak kadın zikir çekmeli ve bir bardak suya üflemelidir. Sonra bu suyu içmeli ve Allah'tan şifa dilemelidir. Eğer bunlar yapılırsa doğum esnasında kadın sıkıntı yaşamaz (KK76, KK67).

Kütahya'da bulunan bir başka büyüsel uygulama şu şekildedir: Doğum yapacak olan kadın güvendiği biri ile beraber hocaya giderler. Hoca kadının iki kürek kemiğinin arasından aşağıya doğru sıvazlar. Bunu yaparken içinden bir duayı sürekli tekrarlar. Bu işlemden sonra kadından yedi defa besmele çekmesini ister. Her besmeleden sonra bir Fatiha okumalı her Fatihadan sonra ise üç İhlas okumalıdır. Doğum yapacak olan kadın duaları ettikten sonra gözlerini kapatarak içinden doğumun sıkıntısız geçmesi için Allah'a dua etmelidir. Dua bittikten sonra hoca bir muska yazar. Bu muskanın içerisinde “*İlâ keşfi esrârin bi bâtinihintavet*”⁸ yazar. Bu muskayı kadının sürekli takmasını ister. Aynı zamanda bu muskanın içindeki duayı doğum yaptıracak olan ebe de okumalıdır. Bilmiyorsa ezberletilmelidir. Kadın çocuğunu doğurana kadar çocuksuz kişilerle görüşmemelidir. Eğer görüşme istemeden dahi gerçekleşirse, çocuksuz olan kadınların uğursuzluğu kendisine geçebilir. Böyle durumlarla karşı karşıya kalan kişi, bakire olan kişi ile göz göze gelmemeli, hamilelik sohbeti yapmamalıdır. Bakire olan kişinin yanından ayrılınca hemen yedi defa Ayetü'l-kürsi okumalı ve her okuduğunda uğursuzluğunun kovulması için etrafa üfürülmelidir (KK68).

Kütahya'da bir diğer büyüsel uygulama şu şekilde görülür: Doğum yapacak olan kadın, doğum yaklaştığı zamanlarda her sabah ve yatsı namazından sonra iki rekat şükür namazı kılmalıdır. Şükür namazından sonra doğumun kolay geçmesi için eller açılıp dua edilmelidir. Hocaya bir muska yazdırmalıdır. Bu muska içerisinde salavat olmalıdır. Salavat yazılı olan muska üzerinde taşınmalıdır. Doğum esnasında bu salavat yazılı olan muska, yastığın altında kalmalıdır. Kadının doğum günü gelene kadar her gün yatağa girince 41 defa salavat getirmelidir. Doğum esnasında yardımcı olan biri doğum yapan kadına Fatiha okumalı ve tükürüğünü kadının karnını sürmelidir (KK110, KK111, KK127).

Kütahya'da bir başka uygulama ise: Doğum yapan kadın, doğum esnasında eline bir bez parçası almalı ve bunu sıkıca sıkmalıdır. Doğum esnasında saçları salık olmalı ve aynı zamanda kapı ve kilit gibi her türlü şeyin ağzı açık bulunmalıdır. Buna makasta

⁸ Ruhum bismillah sayesinde bismillah içindeki çok sırları keşfetti.

dahildir. Bu şekilde kadının rahmi daha kolay açılacaktır ve doğum kolaylaşacaktır (KK109).

Kütahya'da doğumu kolaylaştırmak için yapılan uygulanan inançlar vardır. Derlemiş olduğumuz büyüsel işlevlerle alakalı olduğu için bunları paylaşmayı uygun buluyoruz:

- Doğumu kolaylaştırmak için muska yazılır (KK67, KK76, KK109, KK110, KK111).
- Adak adanır (KK35, KK37, KK43, KK50, KK54, KK111).
- Doğum esnasında saçlar açılmalıdır (KK58, KK59, KK60, KK63, KK100).
- Makas açılmalıdır (KK58, KK59, KK60, KK63, KK70, KK77, KK100).
- Kapılar açık tutulmalıdır (KK63, KK70, KK71, KK73, KK77, KK100, KK101, KK105).
- Doğum yatağının altına demir koyulur (KK35, KK38, KK42, KK 45, KK59, KK99).
- Doğum odasında Kur'an bulundurulur (KK36, KK40, KK77, KK60, KK109).
- Düğümlü ipler varsa çözülmelidir (KK35, KK37, KK59, KK73, KK77).
- Doğum esnasında odada kırmızı renk olmalıdır (KK40, KK54, KK59, KK70).

Afyon'da ise yapılan uygulamalar şunlardır:

Hamile kadının doğum sancıları başladığında yürütülmesi, sıcak banyo yaptırılması, bazı bitkilerin suyunun kaynatılarak içirilmesi gibi fiziksel pratiklerin yanı sıra kadının saçlarının çözülmesi, kapalı kapı ve pencerelerin açılması, veli, eren yatırlarının ziyaret edilmesi gibi ruhsal pratiklere de başvurulur. Araştırma sahasında kolay doğum yapmış olan kadınların elinden su içmek doğuma yardımcı olur. Doğumun kolaylaştırılması için uygulanan pratiklerden biri de hamile kadının haberi olmadan kaynanasının ayakkabısından su içirmektir (Balaban, 2006: 69).

Malatya'da; doğumu kolaylaştıracağına inanılarak başvuru alan bazı yollar vardır. Kadının doğumu yaklaştığı zaman; doğuracak kadının kocası üzerinden atlatılır, kadına; kocasının elinin kiri içirilir, oluk ve kurnalardan akan çeşmelerin suları makasla kesilir, yeni ölmüş bir kimsenin mezarından toprak getirilip kadının üzerine saçılır, eğer kadın hamile iken tandır veya ocak yapmışsa yıkılır, gebe iken çorap örmüşse o çorap sökülür, tavuklara ve kuşlara yem serpilir, üzerinde besmele yazılı bir yumurta kadının alnında kırılır, evde bulunan kilitli kapılar ve sandıklar açılır, kadının saçı örülü ise çözülür,

hamile kadının başı üstünde bir ekmek bölünerek köpeklere verilir, Ezan okunur ve sela verilir, hamile kadın hamama götürülür ve havaya silah sıkılır. Bu saydığımız uygulamaların yapılması neticesinde doğumun kolaylaşacağına inanılır (Kuşdemir, 2004: 80).

3.1.1.1. Doğumu Kolaylaştırmak ile İlgili Memoratlar

“Aahh aah kadın ne zorluk çekti. Onun çocuğunu doğurtan benim ebemdi. Kadın işinin ehliydi. Yaşlıydı ama bütün arkadaşlarımı o doğurtmuş. Benim çocuklarımdan birini de o doğurttu. Ne yaptıysa olmadı. Kadının çığılığı öte mahalleden duyuluyordu. Çocuk gelmeyeceğim diye diretiyor tabi. Yanında bulunanlar hemen kollarıyla bastırıyolar kadının karnına. Kadın doğumdan sonra belini doğrultamadı tabi. Ebem derdi bunda Selma'nın gözü var diye. Bekardı o. Onun nazarı değdi kadın ondan bu kadar çekti” (KK129).

“Çocuk zorluk çıkarmasın diye eve bekar alınmaz. Saçı çözülür. Bütün hazırlıklar önceden yapılır. Bunlar adet tabi ama dayandığı şeyler var. Bugün hastaneye de gitsen insanın canı yanıyor teknoloji var bide. Ama hiç acı çekmeden çocuk sahibi olanda var. Bu adetler var ama boşuna değil. Daha neler yapılırdı. Mesela kadın çocuksuz biriyle görüşünce doğum sancısı çok olur. Sıcakta oturur. Eline havlu verilir. Canı yanarsa sıksın diye” (KK128).

“Her doğum acısıyla gelir. Acısız olmaz. Önceden muska yapılırdı. Ama ben faydasını gören görmedim. Bu Allah'ın bir lütfü sonuçta. O acıyı çekmek bile güzel. Ki ben inanmıyorum. Ama yapılır öyle şeyler. Ama bunlar daha çok âdet diye yapılır. Doğumda acıyı çekmeden olmaz” (KK36).

“Makas açardık birbirimize destek olurduk. Demir koyardım yatağın altına. Koluna bileğine muska bağlardık. Al takardık. Ama bunlar hep eskide kaldı. Artık böyle şeyler yok. Hatice ablan çok bilir bak bunları. Onlar hep yardımcı olmak için giderdi. Adet yerini bulsun diye evde yoksa bile kurdele götürürlerdi. Demir götürürlerdi. Muska yaparlardı” (KK54).

“Önce bir hoca bulurdun doğuma yakinken. Hocaya derdin doğum muskası yaz diye o bilirdi zaten yazıverirdi hemen. Bunu kadın üstünde taşırdı. Doğum anı geldiği zaman eline verirlerdi. Kadınlar hep başında dua ederdi. Kadın çok bağırıyorsa muskasız

bu muska getirin derlerdi. Kadın onu eliyle sıkınca rahatları. İçinde çokça dua yazılıyor tabi” (KK51).

3.1.2. Çocuğun Düşmesini Engellemek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Nazar değmesinden korkulan kişilerin başında öncelikle lohusalar ve çocuklar gelmektedir (Öztürk, 1994: 15). Ailenin özellikle annenin çocuğu ile olan ilişkisi, hayalleri ve planları daha çocuk ana karnındayken başlar. Kıyafetleri ve çeyizi dizilmeye başlanır. Bu Anadolu’da oldukça yaygın bir gelenektir. Çocuk doğduğu anda her şeyi hazır edilmektedir. Aynı şekilde doğacak olan çocuğun dede, nine gibi büyükleri de çocuğun doğumunu dört gözle beklerler. Aynı zamanda çocuğun aileye bereket getireceğine inanılır. Bu konulara girmemizdeki nedenlerden biri ise çocuğun tüm bu planlara karşı düşme ihtimalidir. Doğacak çocuğu hakkında planları, hayalleri olan onun her şeyini hazırlayan Anadolu insanı çocuğun ölü doğmasına ya da düşme ihtimaline karşı belirli tedbirler ve inançlar geliştirmiştir. Kütahya’da da bu inançlar mevcuttur.

Kütahya’da görülen bir uygulama şu şekildedir: Gebe olan kadın hocaya gider ve muska yazdırır. Hoca kendisine özel bir dua yazar. Yazılan bu muska eğer çocuğun cinsiyeti biliniyorsa değişebilir. Erkek çocuğuna dikdörtgen bir kâğıt üzerine muska yazılır. Kız çocuğuna genelde kare bir kâğıdın üzerine muska yazılır. Çünkü dikdörtgen uzundur ve erkek çocuğunu temsil eder. Karenin her şeyi ölçülüdür. Kız çocuğunun huylarının da ölçülü ve düzgün olması umut edilir. Hoca tarafından bir bez yapılır ve bu belinden sırtına boyunca takılır. Yazılmış olan muska bu bezin içinde tutulmalıdır. Bezi çıkarması gereken durumlarda muskayı boynunda taşınmalıdır. Çocuk doğana kadar dumandan ve ateşten uzak durmalıdır. Kokulardan sakınmalıdır. Yoksa fazla istifra eder ve çocuğa zarar verir. Doğum esnasında camlar açık olmalıdır (KK38, KK58). Doğum yapılan evin dışında at koşturulmalıdır. Eğer at yoksa silah atılmalıdır. Eğer silah yoksa bağırıp çağırmalıdır. Bu onu korur (KK38, KK98, KK117). Burada yüksek ses çıkarmak temel amaçtır. Bu şekilde kötü ruhların korkacağına inanılır.

Kütahya’da çocuğun düşmesini engellemek için yapılan işlemlerden bir diğeri şu şekildedir: Her şeyden önce doğum öncesi çocuğun düşmesini engellemek için anneye kesinlikle ağır iş yaptırılmamalıdır. Onu sıkıntıya sokmamalı ya da sıkıntıyı hissettirmemelidir. Zira bu sıkıntılar çocuğa da yansır. Düşüğü engellemek için her zaman Kur’an başucunda olmalıdır. Doğum esnasında ağzı kapalı hiçbir şey olmamalıdır. Aynı

zamanda makasların ağzı da açık olmalıdır (KK109, KK111, KK115). Bu çocuğun kolay doğmasını da sağlar. Eğer kadın doğum yaklaştığı zamanlarda her gün bir tutam temiz ve okunmuş toprak yerse düşük yapmaz. Eğer midesi bulanıyorsa su ile karıştırabilir (KK91, KK108). Bunu yapmasındaki sebep ise çocuğun dünyaya gelmesinden doğan korkusunu engellemektir. Nereden gelip nereye gideceğini bilmelidir. Ama toprak çok temiz olmalı ve fazla yutulmamalıdır. Eğer çocuk düşmesini engellemek istiyorsanız lokum dağıtmalısınız. Fakat bu lokum yapılırken içerisine muhakkak gül suyu dökülmelidir. Eğer gülsuyu dökülmezse bir etkisi olmayacaktır. Uygulamadaki makasların ağzının açık tutulması büyü konusunda taklit esasına dayanmaktadır. Kadın rahminin açılmasını ve doğumun kolay geçmesini sağlamak için taklit edilir (KK36).

Erzurum’da düşük yapmayı engellemek için yapılan uygulamalar şöyledir: Çocuğun düşmesini önlemek için alınan tedbirlerin bir kısmı akılcı gerçekçi niteliktedir. Ağır şey kaldırmamak, yüksek yerden atlamamak akılcı nitelikte olanlardır. Bir bölümü ise büyü niteliğinde olan sakıncılar ve işlemlerdir. Muska yaptırmak, hocalara kilit kilitletip doğum vaktinde açtırmak gibi işlemler ise büyü niteliğinde olanlardır. Örneğin sürekli düşük yapan kadınlara çocuk düşmesin diye aynı boyda, farklı renkte iplere okunarak yedi düğüm atılır ve kadının beline bağlanır. Doğum sancısı başlayınca bu düğümler çözülerek kadın doğum yapması sağlanır (Açar, 2015: 55).

3.1.2.1. Çocuğun Düşmesini Engellemek ile İlgili Memoratlar

“Önceden Albastı vardı. Kadının başına kırmızı takarlardı. Albastı çocuğu kaçırmazın derlerdi. Çocuğu kaçırır öldürürdü. Olmadı yapamıyor mu bu sefer anneyi zorlardı. Bazen nefes aldırılmaz bazen korkuturdu. Bazen pencereden bakarmış. O yüzden pencere perdesi kapalı olur başına biri dikilirdi. Albastı gelirse kovalasın diye. Çocuğu öldüreceğine inanırdık işte” (KK38).

“Hocalara gidilirdi. Hocam çocuğumuz gelecek yakında diye. Dua istenirdi. Su okutulur içirilirdi. Ben gözümle görmedim muska ama duydum yapıldığını. Etkisi olur mu dersin belki olur. Ama ana babaya bağlı. Sınanacaklarsa çocuk ne yaparsan yap düşer, ölür” (KK46).

“Kadının beline ip bağlanır düşük yapmasın diye. Bide koluna don derdik don bağlanırdı. Kadın doğum yapıyor ama çocuk düşüyor. Yedi kere sekiz kere düşüren var

çocuğunu. Olmuyor bir türlü. Böyle olunca hocalara gidilir dua ettirilir ve muska yaptırılır. Bunlara büyü denmez ama şirk koşmuyorlar. Hoca aracı orda oda dua ediyor bırakıyor bir şey yapmıyor ki yani. Sonra evin erkeği fakir karnı doyuruyor. Bundan başkası da nasipleniyor yani. Yedi sekiz kere düşük yapan kadının çocuğu oldu” (KK50).

“Korkardık tabi önceden. Albastı gelmesin diye evin erkeği silah atardı. Albastı kırmızıdan korkar ama evde kırmızı olursa kuran olursa o eve giremez. Birde kadını yalnız bırakmamak lazım bazen de nazar değıyor. Renkli gözlüler bakıyor kadına kadının çocuğu öle de düşüyor. Dikkatli olmak lazım yani” (KK54).

“Oluyor öle şeyler. Kadının biri Albastı’dan korkardı. Korkutmuşlar kadını tabi köy yerinde var hala böyle şeyler. Yok al gelecek yok al gelecek diye. Kocası yalnız bırakamazmış. Ayrı kaldıkları yer tuvaletmiş affedersin. Ne yapsın kadın yani kolay mı dokuz ay çocuk taşıyacaksın Allah muhafaza yani” (KK109).

3.1.3. Yaşamayan Çocuklarla İlgili Büyüsel Uygulamalar

Çocukları yaşamayan aileler bir daha bu olayın başına gelmemesi için türlü büyüsel uygulamalar yaparlar. Bu uygulamalara baktığımızda kutsal sayılan türbe, mezar, cami gibi yerlere gitmek, kutsal olan Muhammed, Ahmet gibi isimlerin yazılı olduğu muska ve kolyeleri takmak gibi uygulamalar olduğunu görüyoruz. Şimdi yapılan büyüsel işlemlere değinelim.

Kütahya’da yapılan uygulamalar: Düşük yapan ya da çocuğu doğduktan birkaç gün veya kırk gün içerisinde ölen aileler ilk olarak üzerlerinde kötü bir olduğuna inanırlar. Bu inançlar doğrultusunda muska yazdırmak tüm Anadolu’da olduğu gibi Kütahya’da da mevcuttur. Çocuğu yaşamayan aile hocadan muska yazmasını ister. Hoca bir kâğıt üzerine Arap harfleri ile 3 defa vav harfini alt alta yazar. Daha sonra çocuğu ölen kadının doğum tarihini, ana ve baba adını sorar. Bu şekilde kadının üzerinde kötü bir cin olup olmadığını yine cinleri kullanarak öğrenir. Eğer varsa kadından izin alır ve o cini yok etmeye çalışır. Bunu kendisinin sahip olduğu başka cinler ile yapar. Fakat bunun karşılığında cinlere bir şey sunmak zorundadır. Bu işlemler esnasında kadın hocanın yanında bulunmaz. Hoca bir hayvan kanını sahip olduğu cinlere sunar. Bu şekilde işlemin bu safhası tamamlanmış olur. Vav harfini yazmış olduğu kâğıda cinlere sunduğu kandan bir damla bırakır. Bu cinlerine bir nevi adak sunduğunun ispatı niteliğindedir. Kâğıdın

sağ üst köşesine Allah yazar. Kadının ismini ise kâğıdın alt kısmına yazar. Kâğıdı Allah ismi üste gelecek şekilde katlar. Bunu çocuğu yaşamayan kadına verir. Kadının bir kurban kesmesi gerekir. Bu kurban eti ile fakirleri doyurmalı ve aynı zamanda sokak hayvanlarına da bakmalıdır. Çocuğu ölen kadın ve eşi sabah namazından sonra otuz üç rekat namaz kılmalıdır (KK52).

Kütahya’da yapılan bir başka uygulama ise şu şekildedir: Çocuğu ölen kadın hocaya gider. Hoca kadını karşısına alır ve içinden dua eder. Sonra kadına yedi defa nazar duası okur ve ardından Kur’an’dan bazı ayetler okur. Bu ayetleri gül suyuna üfler. Bu gül suyunu kadına verir ve banyo yapacağı suya karıştırmasını ister. Bu uygulama belirli bir süre yapılmalıdır. Cuma ve pazartesi günleri kesinlikle aksatılmamalıdır. Bir baş sarımsak bulmalı ve bu sarımsağı yastığının altında tutmalıdır. Sarımsağın pulları döküldüğü zaman yeni bir sarımsak koymalı fakat yastığının altına koyduğu sarımsakları asla bir yerde kullanmamalıdır. Bir baş sarımsağı da evin salonuna asmalıdır (KK40, K44, KK51). Çocuğun doğduğu gün ve birkaç gün boyunca evde asla iğne iplik ile dikiş yapılmamalı ve aynı zamanda bıçak kullanılmamalıdır (KK60, KK63, KK104). Çocuk doğduğunda kesinlikle yakasına nazar boncuğu takılmalıdır. Aksi taktirde ya göz degecek ya da çocuğu cin boğarak öldürecektir (KK35, KK58, KK62, KK63, KK70, KK71, KK77, KK80, KK85).

Kütahya’da yapılan bir başka uygulama ise şöyledir: Çocuğu sürekli ölen kadın hocaya gitmelidir. Fakat gideceği hoca muska yazan işinin ehli olan bir hoca olmalıdır. Gidilecek olan hoca çocuğun ölümünü engelleyecek olan bir hoca olmalıdır. Hocaya hemen bir muska yazdırılır. Daha sonra “Kırkklı Mehmet” uygulanmalıdır. Bu Kırkklı Mehmet uygulamasında şunlar yapılır: çocuk doğduktan ve hocaya muska yazdırıldıktan sonra içerisinde Mehmet isimli kırk tane haneden kumaş alınmalıdır. Alınan bu kumaşlar takke ya da gömlek olarak dikilmelidir. Hocadan alınan muska takkenin içine dikilmelidir. Daha sonra ise çocuğun adını Mehmet koymalıdır. Bu uygulamalardan sonra yedi tane Yasin suresi yedi tane Fatıha suresi yedi tane Nas suresi yedi tane Felâk suresi okunmalı ve evin içine üflenmelidir. Bunlar yapıldığı taktirde çocuk ölmez. Ama bazılarının kanı uyuşmaz. Onlara yapılacak hiçbir şey yoktur. Hiçbir muska ya da büyü onları etkilemez. Onlar anne ve babalarının sınanması için gönderilmiştir. Onların dünyadaki görevleri budur. Görevlerini tamamlayıp giderler. Yeni doğum yapan kadın ve hanesi özellikle mavi gözlü ve kıskanç kişilerden uzak durmalıdır (KK122).

Kütahya’da yapılan bir başka uygulama şu şekildedir: Çocuğu ölmemesi için doğum yapan kadın, kendisini ziyarete gelen kişiler yaşça büyük dahi olsa elini öpmemelidir. Sürekli nazardan korunmak için Nas ve Felak sureleri okunmalı çocuk ferahlatılmalıdır. Özellikle çocuğun bulunduğu odada iğne iplik yapılmaz. Makaslar ve kapılar her zaman açık tutulmalıdır. Ele bir iplik alınır. Bu iplik kırk düğüm yapılır ve her düğümde Kur’an’dan ayet okunmalıdır. Doğum yapan anne başa kırmızı kurdele takmalıdır. Özellikle kırmızı olmalıdır ki Albastı gelmemeli (KK122).

Kütahya’da çocuğun ölümünü engellemek için yapılan en sık uygulamalar ve inançlar:

- Muska yazdırmak (KK42, KK44, KK45, KK52, KK55, KK60, KK89).
- Adak adamak (KK42, KK44, KK65, KK72, KK109).
- İçerisinde Mehmet isminde bir kişi olan evlerden kumaş toplayıp dikilmesi ve çocuğa giydirilmesi (KK35, KK70, KK71, KK79, KK88) .
- Temizlik yapmak (KK90, KK95, KK102, KK110, KK114, KK118).
- Renkli gözlülerden ve kıskanç kişilerden sakınmak (KK35, KK84, KK89, KK91, KK95, KK106, KK118, KK127) .
- Büyüklerin duasını almak (KK44, KK65, KK79, KK89, KK107).
- Sadece dua etmek ve kadere razı olmak (KK43, KK47, KK55).
- Tekke, türbe vb. yerleri ziyaret etmek (KK27, KK35, KK111).
- Hastaneye gitmek veya beklemek (KK17, KK65, KK98, KK121).
- Kutsal sayılan isimler vermek (Örnek: Muhammed) (KK35, KK37, KK39, KK42, KK44, KK56, KK67, KK77, KK114, KK118, KK124, KK129).

“Dünyaya gelen çocuğu, çocukları hiç ölmemiş bir kadın satın alarak, gömleğinin içinden üç defa geçirmektedir. Bu kadın çocuk emzirilmeden önce onu alarak delik bir kayadan üç defa geçirmektedir. Çocuğun kayadan geçirilişinde, kayaya bir nal çivisi çakılmaktadır. Kadın hiç kimseyle konuşmadan ve arkasına bakmadan oradan uzaklaşmaktadır (Acıpayamlı, 1974: 616).

Çeşitli sosyal ve kültürel yapılarda değişiklik gösteren lohusalık genellikle kırk gündür. Bu süre içerisinde kadın pis ve çeşitli tehlikelere karşı çok hassas kabul edilir. Bebeğin ilk hafta ve ilk aydaki yeni dünyasına uyumu kolay değildir. Aynı şey doğum yapan anne için de söz konusudur. Bu sürede annenin ve bebeğinin çeşitli hastalıklara

yakalanma olasılığı diğer zamanlardan daha fazladır. Tamamen biyolojik etkenlerle açıklanan bu hastalıklar, geleneksel toplumlarda birtakım doğaüstü varlıklara ve sebeplere bağlanmaktadır. Bu bakımdan, ilk hafta ve aylarda anne ve bebeğin temizliği ve bakımı bir takım büyüsel işlemlerle doludur. Bunlar anne ve çocuğu hastalıklardan ve tehlikelerden korumak amacı ve düşüncesiyle uygulanan önlemler niteliğindedir (Elmacı, 2002: 330).

3.1.3.1. Yaşamayan Çocuklarla İlgili Memoratlar

“Kimini al basar kimini nazar değer. Biz çok korkardık mesela çocuğumuza bir şey olacak diye. Kadın kaç kez doğuruyor bir türlü yaşamıyor. Ya doğum esnasında çocuk ölüyor ya da bir yaşında iki yaşında ölüyor. Doktora gidiyorlar fakat bir sonuç alamıyorlar. Onlara nazar değdiriyorlar işte. Zaten bu insanların çocukları hep güzel güzel olur. İnsanlar maşallah demezler. Çocuğunu büyütemeden kaybeden çok insan var” (KK39)

“Genetik değil bunlar hep bakımsızlıktan ölüyorlar. Benim de öldü iki kardeşim. İmkân yoktu ki. Anam tarlaya giderdi ben el kadarım daha kendim çocuğum çocuk bakardım. Yaşım gelince sordum rahmetli anneme. Büyü mü yaptılar dedim de oralı olmadı kadın. Ne yapsın oda iki çocuk kaybetti. Hocaya gidelim demiş arkadaşları ona ama kabul etmemiş o. Benim kaderim demiş. Kaderim ama git okut. Hocanın okuyacağı nedir ki iki nas bir felak” (KK51).

3.1.4. Uyumayan Çocuklarla İlgili Büyüsel Uygulamalar

Aile içerisinde huzurun temsilcisi niteliğinde olan bireyler çocuklardır. Aile içerisinde çocukların huzursuz olması ailenin huzursuz olduğunu, çocukların mutlu olması ailenin mutlu olduğunu gösterir. Kütahya’da çocuklarla ilgili yapılan uygulamalardan biri de uyumayan çocuklara karşı yapılan uygulamalardır. Aileler çocuklarını pek çok yöntem ile uyutmaya çalışırlar. Eğer çocuklar uyumazsa çocukların bir ağrısının olduğunu düşünüp hastaneye giderler. Eğer çocukta bir hastalık yoksa başka uygulamalara başvururlar. Bu durumlarda aileler çocuklarını cinlerin kışkandığını veya rahatsız ettiğini düşünürler. Ailenin bu düşüncesi çocuklarını uyutmak için bazı uygulamalara iter. Bu uygulamalar şu şekildedir:

Eğer bir çocuk hiçbir şekilde uyumuyorsa, aile temiz bir kâğıt üzerine Arapça harfler ile çocuklarının adını yazarlar. Bir bardak suya okurlar. Okunmuş bu sudan birkaç damla çocuklarının ağzına damlatırlar. Daha sonra birkaç damla da çocuklarının adının yazılmış olduğu muskaya damlatırlar. Daha sonra bu muska üçgen şekilde katlanır. Çocuğun boynuna asılır. Boynuna asmak istemeyen ebeveynler çocuklarının kıyafetlerinin koltuk altına bu muskayı dikerler (KK196). Çocuğun annesi güzelce abdest alır ve daha sonra yedi gün boyunca yatmadan önce namaz kılar ve çocuğunun uyuması için dua eder. Bu yedi gün içerisinde haset ve kin dolu kişiler çocuklara dokunmamalıdır. Hatta evin içerisine girmemelidir. Bu uygulamalar yapıldıktan sonra çocuklarının rahatça uyuyacaklarına inanırlar (KK191).

Ocaklılar arasında kullanılan bazı yöntemlerde temas büyüsü kullanılmaktadır. Temas büyüsü için kullanılan araçlar ocaklının evinde bulunan kül veya mürekkep olabileceği gibi ocaklının kendi tükürüğü de olabilir. Ocak sahibi gelen hastaya dua ve sureler okur. Okumuş olduğu her duanın sonunda hastaya üfler. Ocaklının okuduktan sonra üfleme ile hastanın içinde bulunduğu durumu terk edeceğine inanılır. Hasta hafiflemiş veya ağrılarından kurtulmuş olarak evine gider. Nazar ocaklarında özellikle uyumayan çocuklara karşı bu yöntem kullanılmaktadır (Baysan, 2016: 113).

3.1.5. Geç Yürüyen Çocuk ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Yaygın halk inancına göre, çocuğun yürüyememesi veya geç yürümesinin gecikmesinin nedenlerinden biri ayağındaki “köstek”tir. Kösteğin kötü cinler tarafından çocuğun ayağına vurulduğuna inanılır. Bu etkiden kurtulmak çocuğun ayağına ip veya kurdele bağlanır ve çocuğun adım atması sağlanır. İp veya kurdele kesilerek köstek çıkarılmış olur. Bu uygulama çocuğun yürümesini sağlamak amacıyla yapıldığı gibi çocuğun düşmesini engellemek amacıyla da yapılır (Örnek, 2017: 94).

Kütahya’da yapılan büyüsel işlemler şu şekildedir: Öncelikle yürüyemeyen çocuk bir mezara götürülür. Mezardan alınan toprak ile beraber büyücüye götürülür. Büyücü bu toprağa dualar etmeye başlar. Bir kap alır ve içerisine su doldurur. Bunun içerisine bir kapak kadar sirke doldurur. Bu kabı okur ve üfler. Kabın içerisindeki suyu karıştırır. Mezardan alınmış olan toprağı düz beyaz bir yere koyar. Toprağı düzleştirir. Bu toprağın üzerine az önce okunmuş olan su damlatılarak. Allah lafzı yazılır. Sonra büyük parça bir kâğıt alınır. Bu kâğıt toprağın üzerine kapatılır ve bir müddet beklenir.

Kâğıdın üzerinde Allah lafzının çıkmış olması lazımdır. Bu kâğıt katlanarak muska haline getirilir. Sonra bir ip aracılığı ile çocuğun omzuna bağlanır. Sonra toprak karıştırılır ve Allah lafzı silinir. Büyücü toprağa yeniden dualar etmeye başlar. Bu sefer derin bir kabın içerisine koyar. Çocuğun ayakları bu kap içerisinde bulunan toprağın içine gömülür. O esnada büyücu tarafından çocuğun gözleri kapatılarak şunlar söylenir:

Allah'ım mahrum etme

Eksik kılma

Bu çocuk senin eserin

Ayaklarını iyileştir.

İyileştir ki hayır kılsın diyerek dua eder. Bu uygulamalardan sonra yürüyemeyen çocuğun ailesi yemek dağıtır. Sokak hayvanlarını unutmamalıdır (KK122). Bu uygulama ile engelin kalkacağına inanılır. Pozitif bir amaç taşıdığı için ak büyü olarak değerlendirilen bir uygulamadır.

Kütahya'da uygulanan bir başka büyüsel işlem şu şekildedir: Büyücü tarafından bir tencere içerisine pamuk iplik atılır. Bu tencere ateşe konur. Tencerenin içerisindeki iplik kararana veya hafifçe yanana kadar beklenir. O esnada yürüyemeyen çocuk için bir muska hazırlanır. Önce çocuğun üzerinde bulunan nazarı atmak için çocuğa çörek otu yedirilir. Daha sonra muska yazılmaya başlar. Muska içerisinde bir daire ve daire içerisinde geniş bir siyah nokta olur. Bu siyah noktaya büyücu parmağını koyar. Cinlerle iletişime geçer. Muskanın bir ucunu yakar. Çocuğun ayağına çimdik atar. Bir ucunu daha yakar ve yine çocuğun ayağına bir çimdik atar. Son dua olarak Fatıha suresini okur. Bu esnada parmağını çekmeden ateşte kararmış olan ipliği, dairenin içerisinde bulunan geniş siyah noktaya bırakır. Yürüyemeyen çocuğun ayak parmağından bir tırnak kesilir ve o da ipliğin yanına bırakılır. Kâğıt yedi defa katlanır. Her katlama esnasında çocuğun ayağına bir çimdik atılır. Çimdikler esnasında çocuğun ağlamaması çocuğun yürüyeceğine delalettir. Tüm bu uygulamalardan sonra çocuğun ailesi çocuğa okunmuş su içirmelidir. Yediği her şeyi okumalı ve çocuğu yalnız bırakmamalıdır. Aynı zamanda çocuk yürümeye çalışıyorsa ama beceremiyorsa ailesi ona destek olmalıdır. Çocuğun enerjisinin düşmemesi içinde bal yedirilmelidir (KK52).

Yürüyemeyen çocuk önce hamama götürülür. Ayaklarını şifalı sulara bekletmelidir. Büyücüye gidilerek bir muska yazdırılmalıdır. Bu muska çocuk yürümeye başlayana dek boynunda durmalıdır. İçerisinde pislik olmayan temiz bir toprak ısıtılmalıdır. Bu ısıtılmış olan toprak okunduktan sonra çocuğun ayağına sarılmalıdır. Daha sonra üzerini naylon ile kaplamalıdır. Üç gün boyunca çocuk bu şekilde yürütülmeye çalışılır. İlerleme kaydetmeye başlayacaktır. İşlemlerin tamamlanması için çocukların yürümesi niyeti ile yemek dağıtılır. Yürüyemeyen çocuk yatmadan önce annesi tarafından Yasin suresi okunarak eline üflenmeli ve daha sonra çocuğun bir ayağına sürülmelidir. Bu şekilde on bir defa Yasin suresi okunur. Çocuğun ayağından naylon çıkartılacağı zaman büyüciye gidilmelidir. Çünkü çocuğun ayağında bulunan bütün hastalıklar, sarılmış olan toprakta birikmiştir. Bu toprağın doğru bir şekilde çıkarılması gerekir. Ayağından toprak temizlendikten sonra büyüci tarafından zeytinyağı ile sıvazlanır. Daha sonra ise okunmuş su ile çocuğun ayakları temizlenir. Bütün bu işlemler bittikten sonra çocuğun her iki ayağına da kırmızı kurdele bağlanır. Bu şekilde eksiksiz yapılan uygulamalar sonrasında çocuğun yürümesi en geç yedi gün sürer. Eğer çocuk yürümüyorsa eksik yapılmış bir şey vardır (KK42).

Zeytin ağacının dalları toplanır. Bu dallara şekil verilerek küçük bir insan modeli oluşturulur. Bu modelin üzerine yürüyemeyen çocuğun ismi yazılır. Ayaklarına ipler ile düğümler atılır. Bu düğümler başka bir ip ile birbirine bağlanır. Bu iplerin düğüm atılan kısmına balmumu damlatılır. Bu sayede düğüm yeri gözükmeyiz. Yürüyemeyen çocuk büyüciye götürülür. Çocuğu karşısına alır. Önce zeytin ağacının dallarından yapılmış olan modeli diker. Daha sonra çocuğu ayağa kaldırmaya çalışır. Sonra modele bir adım attırır. Çocuğunda adım atmasını sağlar. Sonra modele bir diğer ayağı ile adım attırılır. Aynı işlem yürüyemeyen çocuğa da uygulanır. Yürüyemeyen çocuk ikinci adımı attığı gibi hemen balmumu eritilir. Yürüyemeyen çocuk ayakta bekletilir. O esnada büyüci modelin hemen düğümünü çözer. Ayaklarına bağlamış olduğu ipi keser. Modelin üzerinde bulunan bütün ipleri dua eşliğinde yakar. Daha sonra çocuk serbest bırakılır. Ağzına bir bal çalınır. Modelin ise üzerine yazmış oldukları yürüyemeyen çocuğun ismi bir pamuk ile silinir. Sonra yürüyemeyen çocuğun üzerinde bulunan bir elbiseden parça alınır. Bu parçanın ön tarafına çocuğun ismi arka tarafına ise Allah lafzı yazılır. Çocuğun ismi ön tarafa gelecek şekilde zeytin dalından yapılmış modelin üzerine yine balmumu ile yapıştırılır. Daha sonra çocuk okunmuş su ile yıkanır. Son olarak büyüci tarafından

bir muska yazılır ve çocuğun üzerinde taşınması istenilir. Bu işlemler bittikten sonra çocuğa bol bol yürüme çalışmaları yaptırılırsa çocuğun hiçbir şeyi kalmaz (KK44).

Kütahya’da yürüyemeyen çocuklarla ilgili çok sayıda uygulama vardır. Bu gelenekler kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Yürüyemeyen çocuk ata mezarına götürülür (KK9, KK21, KK45).
- Yürüyemeyen çocuk anne harici birine ykattılır (KK22, KK35).
- Yürüyemeyen çocuğa okunmuş su içirilir (KK19, KK34, KK71, KK84, KK100).
- Yürüyemeyen çocuğun ayaklarına okunmuş toprak sürülür (KK42, KK44, KK52, KK122).
- Yürüyemeyen çocuk için hocaya muska yazdırılır (KK42, KK44, KK52, KK106, KK109, KK122).
- Yürüyemeyen çocuğun ayağına yumurtanın akı sürülür.
- Yürüyemeyen çocuk üzerinde çörek otu taşıtılır (KK61, KK88).
- Yürüyemeyen çocuğun yürümesi niyetine yemek dağıtılır (KK19, KK27, KK35).
- Yürüyemeyen çocuk türbelere götürülür.
- Yürüyemeyen çocuğun ayağına ip bağlanır ve önüne şeker konur (KK38, KK39, KK64, KK89, KK121, KK123).
- Yürüyemeyen çocuk taşlarda ve topraklarda oluşan deliklerden geçirilir (KK97, KK99).

3.1.5.1. Geç Yürüyen Çocuklarla İlgili Memoratlar

“Büyü müyü hikaye onlar. Doktora gideceksin. Gidemiyor musun? Çocuğun ayaklarını biz birbirine bağlardık. Kapıya bağlardık çocuğu önüne şeker koyardık. Çocuk onu almak için yürümeye çalışırdı. Yürüyünce ayağındaki ipi keserdik. Tembellik mi yapıyor gene şeker koyar ayanı bağlardık. Öle öle alışır zaten çocuk” (KK64).

“Annem biz böyle olmayalım diye bize cuma günleri okunmuş su içirmiş. Hep dua edermiş kadın. Muska da yaptırmış dediğin gibi. Hatta annemin göbek bağına sarılı bir muskası vardı. Saklardı onu. Tabi önce tıbbı sormak lazım” (KK74).

“Ondan mıdır bilmem ama çocuğun adını Kağan koydular. Yürüyemezdi. Çocuk ayağa kalkar pat düşerdi. Annesi yaptırmış Kağan’a bir muska. Elbisenin omzuna

diktirmiş. Elbisesini değiştirdikçe o muskayı söker takar söker takar. Çocuk yürüdü Allah var şimdi. Etkisi olmuş demek yani” (KK89).

“Hocanın yaptığı muskada da sonuçta dua yazıyor. Ne yararı olur diye sormaktan önce ne zararı olur demesi lazım insanın. Ayetlerin ne zararı olur. Ahmet yaptırmış yani. Hanımı demiş ona bak çocuk yürüyemeyecek yaptırılım diye. Bizimki ilk istememiş tabi. Hanımı demiş ona da çocuk ilerde yürüyemezse vicdan yaparsın diye aklını çelmiş. Bizimki izin vermiş tabi. Çocuğu okutmuş. Muskasını da yazmış. Çocuk yürüyor yani. Allah razı olsun” (KK82).

“Öyle hemen muska yaptırılmazdı. Önce ana baba üzerine düşeni yapacak tabi. Yürüyemezse destek olacak arada bir çocuğu ayağa dikecek. Olmazsa muska. Hemen hocaya gidilmez. Faydası olur ama dedelerimiz hoca duası almadan adımını atmazlarmış yani. Yapılır tabi” (KK87).

“Bildiğin birine gidersen yaptırırsın muska. Dikkat etmek lazım dolandırıcı çok. Aha çarşıda dükkanı var. Bir tane hoca yapıyor. Ben duydum yani o adamın faydasını. Çocuğunu elinden tutup el öptürmeye gideni de gördüm” (KK126).

“Bana yaptırmışlar. Ben kilolu bir şeymişim. Ayaklarımda ince. Bak. Hala aynı. Göbek hala çıkık. Ben daha yürüme çağına gelmeden yaptırmış bana anam. Bakmış bu çocuğun göt göbek büyüyor. Bacaklar çırpı gibi. Hemen yaptırmış. Hiç de zorluk çekmemişim yani. Çocukken hatırlarım sanki muska falan” (KK130).

“Uzun süredir tanıdığın, güvendiğin bir hoca varsa gitmekte fayda var. Medine’nin beş çocuğu öldü kadıncağız sabahlara kadar ağlar dururdu. Doktora gitti. Doktor demiş sen doğuramayacaksın diye. Deneme demiş. Medine yok ille de doğuracağım demiş. Doktor doğurursan çocuğunu bilmem ama sen ölürsün bak demiş. Kadını düşündürmüş tabi hadi ölmek ne ama adam çocuğa ne kadar bakabilir ki yani. Bide zaten durumları iyi değil. Ya çocuğa bir şey olursa. Öteki tarafta hesap sorarlar. Kadın hocalara gitti hep türbelere gitti. Çocuğum olursa diye koyun, koç keseceğim dedi. Sonra bunun çocuğu oldu tabi. Adaklarını da kesti. Hocaya da gitti” (KK110).

“Leyla bilir bunu işte burada olsaydı şimdi. Üç kez düşürdü oda. İkisi karnında düştü. Biri doğum esnasında düştü. Gitti ama oda hocaya faydalı oldu kadına şimdi aha kişi çocuğu var. İt gibi koşturup duruyorlar orada burada” (KK129).

3.1.6. Konuşamayan Çocuklar ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Konuşamayan çocuklar kendilerini ifade etmede zorluk çeker. Bu durum ilerleyen yaşlarda sıkıntı yaratacağından dolayı çocukların geç konuşması, konuşma zorluğu çekmesi ya da zamanı gelmesine rağmen konuşmaması gibi durumlarda aile devreye girer. Aileler öncelikle çocuğunun konuşmamasını doğum öncesi yaşanan bir uğursuzluğa bağlarlar (KK35).

Hamilelik çağlarında kadının aşerdiği yiyeceği yiyememesi sonucunda çocuğunda bir eksiklik meydana geleceği inancı vardır (KK28, KK34, KK35, KK46). Ayrıca anne tarafından bir kişinin evliliği istememesinden de kaynaklanacağı inancı vardır (KK46). Anne doğum öncesinde ziyaret etmiş olduğu türbeleri doğum sonrasında ziyaret etmezse, çocuğunda bir eksiklik olacağına inanır. (KK46, KK51, KK55) Doğum sonrasında kırkı çıkmadan kem gözlü biri tarafından nazar değmiş olabileceği ihtimali üzerinde durulur (KK52, KK60, KK65, KK70, KK77). Doğum esnasında kötü bir ruhun gazabına uğrayıp cezalandırılmış olma ihtimalide vardır (KK86). Sözü edilen bu inançlar doğrultusunda çocukta oluşan rahatsızlık belirli uygulamaları da beraberinde getirmiştir.

Kütahya'da konuşamayan çocuklar için yapılan büyüsel uygulamaların biri şu şekildedir:

Çocuğu konuşamayan kişi bir hocaya gider. Hoca küçük bir kâsenin içerisine tuz koyar. Bu tuzun içerisine biraz limon suyu biraz sirke akıtır. Kâsenin içerisinde bulunan tuzun sıvılaştıran kısmı ile bir vefk yazılır. Vefkin içerisinde çocuğun ismi ve annesinin ismi yazılır. Aynı vefkten bir tane daha yapılır. Bunlardan birini anne diğerini ise konuşamayan çocuk takmalıdır. Daha önce hazırlamış olduğu tuzun içerisine parmağını batırılmalı ve çocuğun ağzına sürülmelidir. Anne de aynı tuza parmağını batırılmalı ve kendi ağzına götürmelidir. Hemen arkasından çocuğun ağzına şeker konmalıdır. Caminin bahçesinde bulunan veya türbenin bahçesinde bulunan bir ağacın yaprağı kopartılır. Bu yapraklardan üç adet olmalıdır. Bu yapraklar üzerine okunur ve üflenir. Birini anne birini baba birini ise konuşamayan çocuk zamanla küçük parçalar halinde tüketmelidir. Yaprığın alındığı yerden bir parça toprak alınır. Bu toprak hocaya götürülür ve okutulur. Okunmuş olan bu toprak çocuğun diline sürülür (KK68).

Konuşamayan çocuk hocaya götürülür. Hoca muska yazar ve çocuğun boynuna takar. Konuşamayan çocuğun giydiği kıyafetlerden parçalar alarak bunlardan cep yapar.

Bu cebin üzerine bazı ayetleri yazar. Cebin üst kısmına bir düğme diker. Bu düğmeyi dokuz defa açıp kapatır. Her seferinde çocuğun ismini söyleyerek dua eder. Onuncu kez aynı işlemi yaptığı zaman düğme kapatılmaz, açık kalır (KK81). Bu sayede çocuğun kısa zamanda konuşabileceğine inanılmaktadır.

Dili tutulan çocukların şifa bulması için: Sadece Altıntaş çevresinde değil, Ankara'dan ve yurdun değişik bölgelerinden ziyaretçileri vardır. Yaşı geldiği halde konuşamayan çocuklar buraya getirilir. Yöre halkının soyu Söylemez Dede'ye dayandırıldığı için köy halkından herkes ocaklı kabul edilir ve köy halkından bir kadın okur, daha sonra sandukaların arasına yatar bir müddet uyursa şifa bulur. Tedavi için üç Cuma buraya gelmek gerekir. Cuma vaktinde getirilen çocuklar, tekkenin içindeki seyyar ahşap sandukanın altına yatırılır. Cuma vakti ezan okunurken yatırılan çocuk namaz bitinceye kadar orada kalır. Üç Cuma bu uygulama tekrarlanır. Sonunda konuşamayan çocuk konuşur, kekeme ise dili düzelir (Aday, 2013: 318).

Kütahya'da konuşamayan çocuklarla ilgili inançlardan bazıları şunlardır:

- Konuşamayan çocuk ziyaret yerlerine götürülür (KK84, KK61, KK79, KK154).
- Konuşamayan çocuk Dönenler Camisi çeşmesinden su içer (KK154, KK187, KK12).
- Konuşamayan çocuğa muska yazdırılır (KK33, KK72, KK111).
- Konuşamayan çocuğa çörek otu yedirilir. Aynı zamanda çörek otu çocuğun üzerinde taşıtılır. Çünkü ona nazar değmiştir. Nazardan korunmalıdır (KK61, KK88).
- Konuşamayan çocuğun ağzına küçük taşlar konulur ve çocuktan kendisine dua etmesi istenilir (KK17, KK64, KK89, KK105).
- Konuşamayan çocuk için mübarek kişiler ile görüştürülüp dua istenir (KK42, KK44, KK52, KK54 KK122).

3.1.6.1. Konuşamayan Çocuklar ile İlgili Memoratlar

“Merkezde dönenler cami var. Önceden Mevlevi haneymiş orası. Onun altında kuyu var. O kuyudan konuşma zorluğu çeken çocuklara su içirirler. Orada çok insan zikir çekip dua etmiş. O yüzden oradaki su dualanmış. Konuşamayan çocuklar oradan su içince konuşmaya başlarlar. Zaman zaman oradan su alınır. Depolanır. Yeni doğum yapmış kadınlara götürülür. Çocuğu kekeme olana içirilir. Bazen de oranın suyundan ses gelirmiş konuşmalı sesler böle. Su benden faydalanan dermiş. Bazen de kururmuş orası. Halk

kötülük yapmaya rüşvet almaya falan başladığı zamanlar su bunu hisseder kurur. Belki de orda yatanlar sayesinde oluyor. Orda yaşayan ruhlarda var” (KK82).

“Dönenlerin suyunu içirirler. Faydası da vardır. Oradan çok çocuk nasıplendi. Konuşamayan çocuklar oradan su içince bülbül gibi şakır” (KK75).

“Muska yaptırılır, su içirilir, dua ettirilir, büyüklerden dua istenir. Bir şekilde çözüldü. Çok sorun olarak görülmezdi. Daha bebeklikten çocuklara muska yaptırıldır. Yürüyemeyen çocuklara da yapılırdı muska. Şifa bunlar önce Allah’tan dileyeceksin. Bütün ilaçlar aracı” (KK54).

“Konuşmakta zorluk çekenlere yaptırıldır. Bazen taşradan insanlar gelirdi. Ben çocukluğumdan beri buradayım. Bu hamam çok eski hamam. Bazen buraya gelirlerdi. Konuşamayan çocuklar önce hamama sokulur temizlenirdi. Sonra camiden su içirilirdi. Okuturlar üfletirdi. Çocuklar konuşmaya başlardır” (KK61).

“Dili olmayanların bile dilini çözer bunlar. Bazen çocuklara dilini yutmuş konuşmaz diyorlar. Çok kişi şifa bulurdu buradan. Birinin çocuğunu gördüm hatta. Adamın çocuğunun ağzından kan gelirdi böyle. Adam elinde mendille dolaşır çocuğunun ağzını silerdi. Buraya gelirlerdi dua ederlerdi. Şifa bulurlardı” (KK119).

“Şimdi var mıdır bilmem. Önceden yapıyorlardı. Küçük küçük sabileri toplarlardı. Hepsinin başına su mesh ederler onlara okurlar, şifa bulsun diye dua ederler. Hala da anlatılır. Yaşlılar daha iyi bilirler bunların kıymetini. O zamanlar tabi herkes gidemez hastaneye imkânlar kısıtlı. Birde insanlar inanırlardı. Bu yüzden çocuklar iyileşirdi” (KK56).

“Tuba’nın kızı yarım yamalak konuşuyordu. Konuştuğu zamanda pelteklik vardı. Hocanın birine okuttular. Hoca demiş buna senin kızını korkutmuşlar diye. Ne yapacağız hocam demiş çaresi var mıdır bunun? Çocuğa muska yazmış hoca. Dua vermiş yedi gün oku çocuğuna üfle demiş. Besmelesiz bir şey yedirme. Çocuğunu yalnız yatırma. Zorlandığında bırak o konuşsun sen sesini çıkarma demiş. Boynundan çıkarmazmış zaten oda muskayı. Çocuk normal şimdi şifasını buldu” (KK124).

“Sadece su değil muska değil yani. Bazıları toprak yerdı. Annesi geceden toprak alır ağzına sürerdi. Önce toprağı okurdu. Sonra çocuğun ağzına sürerdi konuşsun diye. Ne faydası var nasıl faydası var ben bilmem. Ama yapıyorlar. Konuşanlar var. Bazen

dizlerine sürerler yürüyemeyen çocuklar için. Bunlar zaten taa o zamanın adetleriydi. Bunları konuşamayan çocuk için yaptırılmazlardı ki herkes yapardı. Çocukların hepsi. Âdet yerini bulunca da çocuklara bela uğramazdı” (KK75).

3.2. EVLİLİK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Türk toplumunda aile kutsaldır. Hem İslamiyet öncesi hem İslamiyet sonrasında Türk toplumunda evlilik yeni bir hayata geçiş evresidir. Aile kurmak, Türk toplumunda hayatını düzene sokmak ve soyunu devam ettirmek açısından mukaddes sayılmaktadır. Toplumda evlenemeyen erkek ve özellikle kadınlara karşı ayrı bir bakış açısı vardır. Bu yüzden evlilik çağı geçmiş kişilerce çeşitli büyü ile ilgili uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalar sadece evlenebilmek için değil, evliliği güzelleştirmek, devam ettirebilmek için yapılabildiği gibi aynı zamanda evliliğin son bulmasını sağlamak için de çeşitli uygulamalar yapılır.

3.2.1. Kısmet Açma ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Kısmetinin kapalı olduğuna inanılan, evlilik çağı gelmiş fakat evlenememiş kızları kapsayan bir uygulamadır. Anadolu'nun pek çok yerinde karşılaşılan bu uygulama yer yer farklılıklar göstermektedir. Bu uygulamalar sonrasında kızın kısmetinin açılacağına mutlu bir eş ve evlilik yakalayacağına inanılmaktadır. Bu uygulamalar şunlardır:

Kısmetinin kapalı olduğuna inanılan kız, yanında evli olan bir kadın ile beraber bir hocaya gider. Bu hoca cinlerle irtibat kurabilen bir hoca olmalıdır. Önce hoca kızın geçmişine bakarak kısmetinin büyü yüzünden mi kapalı olduğuna bakar. Eğer büyü yüzünden kapalı ise önce büyüü çözer. Sonra kısmetinin gelmesini hızlandırmak için büyü yapar. Büyü, hocanın cinlerle iletişim kurması ile başlar. Hoca önce yedi Ayetü'l-kürsi okur, daha sonra kâğıt üzerine kısmetinin açılması istenilen kızın adını yazar. Daha sonra üç kez İhlas okur ve yine kâğıdın üzerine kızın adını yazar. Sonra bir kez besmele çeker ve kâğıda kızın ismini yazar. Kâğıdın üzerine isimlerin altına temsili bir erkek bir kadın resmi çizilir. Kâğıt ters çevrilerek bu kez Allah lafzı yazılır. Bu kâğıt üçgen muska haline getirilir. Kızın kısmetinin açılması için bu muskanın tenine temas etmesi gerekir. Yedi gün boyunca günde üç kez evlenmek istediği biri varsa adını sayıklayarak muskayı avucu ile sıkarak. Bu uygulama esnasında bekar bir erkekle aynı ortam içerisinde

bulunmamalıdır. Uygulama yapıldıktan sonra en geç kırk gün içinde kısmetinin açılacağına inanılır (KK42).

Kısmetinin açılmasını isteyen kişi hocaya vefk yazdırır. Bu vefkin yapılması için bir kâğıdın ortasına kare çizilir. Bu kare içerisinde dokuz adet kare çıkarılacak şekilde çizgilerden hücre oluşturulur. Her birine bir rakam verilir. Çizilen karenin etrafına Kur'an'dan çeşitli ayetler yazılır. Karenin üst kısmına Ya Fettah yazılır. Kâğıt katlanır ve üzerine "Allah" yazılır. Muşambaya sarılarak Bakara suresi okunur. Kişinin kısmetinin açılması için dua edilir. Kişi yazılan vefki üzerinde taşınmalı ve vücuduna temas ettirmelidir. Her gün kendisine biri talip olup evlenene kadar günde yüz bir defa Ya Fettah ism-i şerifini çekmelidir. Beğendiği bir kişinin ismini Ya Fettah zikrini çektikten sonra adını üç kez anmalıdır (KK45).

Evlenemeyen bazı insanlar caminin minaresine çıkıp oradan aşağıya iç çamaşırlarını atarlar, sonra türbenin içine bırakırlar. Üç cuma kaldıktan sonra oradan alırlar (Aday, 2013: 631).

Bir kız kısmeti bağlı olup bir türlü evlenemiyorsa, mis, safran ve gül suyu karışımı bir mürekkep ile yapılan özel tılsımı, temiz bir suya atmalı ve yedi gün bu sudan içmelidir. Aynı zamanda yedi gün boyunca yüzünü bu su ile yıkarsa Allah'ın izniyle kendisine kısmet bulacaktır (KK44).

Güneş doğmadan önce yağmur suyu üzerine üç gün, otuz bir defa Hizbül Bahr duası okunur. Bu su ile kısmeti bağlı kişi yıkanır. Bu işlem sonucunda kısmetinin bağlı olduğuna inanılan kişinin kısmetinin açılacağına inanılır (KK122).

3.2.1.1. Kısmet Açma ile İlgili Memoratlar

"Tuzcu Mehmet'in bir kızı vardı yaşlanmaya doğru gidiyordu. Gelmiş otuz üç yaşına kadar. Tarlalarda çalışıp duruyor. Aslında kısmeti açık ama abisi vermiyor. Yaşı geçince de kimse almıyor. Öyle olunca kız abisine ah etmiş araları bozulmuş. Abisi buralara uğramayınca annesi de kızını hocaya götürüyor. Ne yaptılarsa kız ortalarda görünmüyordu. Düğününde gördük onu ona da muska yazdılar dediler doğru mu bilmem" (KK39).

"Böyle şeylere ben inanmam aslında. Kız hamaratsa güzelse o kız elbet alan olur. Hele eskiden kesin giderdi böyle bir şey olunca. Ama duyuyoruz. Sakar Turgut vardı. Karı gibi ağaca çaput bağlardı. Beni evlendirin diye bağırırdı. İşsiz adama kız verirler mi

hiç. Veriyorlarmış işte bunu anası okutmuş birine sonra evlendi o. Haberini aldık amma iyi değillermiş” (KK61).

“Adını vermeyeyim benim arkadaşım vardı. Büyü yaptılar ona everdiler hemen. Anam nasılda olduysa hemencecik evlendi. Kız namaza niyaza pek önem verirdi. Allah mı yardımcı oldu yaptıkları muskalar mı okunmuş sular mı bilmem. Ama Allah nazardan saklasın zengininde birine gitti” (KK46).

“Oldu tabi olmaz mı? Bak anlatayım sana sakat bir kız vardı. Ayağı kısa ağız yamuktu. Küçükken ne olduysa artık yamuktu. Uzunca saçları vardı. Kız daha okul çağında üzülmüş hep beni alan olmayacak diye. Kız yaşına gelince aldılar hemen. Daha önce isteyende olmadı. Kızlar bakıp bakıp biz güzeliz dediler hep ona. Acımasız *****lar ne olacak. Amma dilek diledi. Başkasından da yardım aldı mı bilmiyorum. Okuttu üfletti” (KK58).

“Biliriz biliriz. Neriman vardı hatırladın dimi ona yaptılar bunu. Kız kurtulmak istiyordu hemencecik gitmek istiyordu. Ailesinin de durumu kötüydü zaten. Yaptırdı o hocaya gitti. Meğer büyü yaptırmış. Bizde diyoruz ne ara istendi gitti” (KK51).

“Vallahi bilmem de bizim Hüsam abiyle dalga geçerler. Çok kız istemiş bu bir türlü alamamış. Sonra nasıl olduysa bir kız vermişler. Emin abiler dalga geçerdi bununla. Kısmet açtıran kıza denk geldi diye. Ama doğrudur Hüsam abide der aceleye geldik diye” (KK64).

“Ağabey inanır mısın arkadaşın ablasına yaptırdılar. Kardeşim gibidir benim sır saklamaz benden oradan bilirim yani. Sen adını demede kızarlar vallahi bana. Allah günah yazmasın bir beceriksiz ablası vardı bunun. Ne temizlik bilir ne oklava tutmasını bilirdi. Anası demiş bunu verelim diye. Bulamamışlar beklemişler de alan da olmayınca Sadi abiye gitmişler. O önceden de uğramışmış zaten. Adam güçlü zaten. Evlendirdi kızını. Ben inanırım abi Allah’ın gücü yani sonuçta” (KK106).

3.2.2. Bağlama Büyüsü ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Genellikle yeni evlenen çiftlere yapılan bu büyü oldukça yaygın bir uygulamalardır. Bu büyü ile yeni evlenen çiftlerin cinsel güçlerinin bağlanacağına inanılır. Yeni evli olan çiftlerin gerdek gecesinde birleşmelerini önleyerek evliliklerinin

bozulması istenir. Bu uygulamayı genellikle evliliğin olmasını istemeyen kişilerce veya evlenecek olan kişilerden birinde gönüllü olan kişiler tarafından yapılır.

Bu uygulamanın bir çeşidi Kütahya ve çevresinde de görülmektedir. Uygulama şu şekildedir:

Bağlama yapılacak kadının âdet kanının bulunduğu bir kumaş alınır. Bunun üzerine dua okunur ve üç kez kuvvetlice üflenir. Bu kumaş üçgen şekline getirilir ve muşambaya sarılır. Su kenarına derin bir şekilde gömülür. Eğer bu mümkün değilse gerdek gecesine girilecek evin kapısına gömülür. Büyüyü yapan kişi bu işlemleri tamamladıktan sonra eline bir ip alır ve bağlamak istediği gelin veya damadın adını anarak ipe düğüm atar. Her düğümde cinsel gücü bağlanacak olan kişinin adı anılarak toplam yedi kez düğüm atılır. Bu ip yine toprağa gömülür. Bu uygulamalar yapıldıktan sonra ise kişinin cinsel gücünün bağlanacağına inanılır (KK41, KK47, KK48, KK52, KK54, KK55, KK67).

Bir başka inanç ise kilit iledir. Yeni evli olsun ya da olmasın bir kişinin cinsel gücü bağlanmak isteniyorsa, kişinin adı anılarak kilit kapatılır. Bunu yapılırken dua okunur (KK42, KK51, KK53, KK58, KK59, KK69, KK72, KK84, KK102, KK110). Bazen bu ayetler ise bu uygulamada tersten okunması şartı ile cinsel gücünün bağlanacağı inancı vardır (KK65, KK74, KK77, KK86, KK92, KK93, KK97, KK114, KK118).

Cinsel gücünü bağlayıp kişiyi iktidarsız kılmak için bir arşın boyunda çiriş (yabani pırasa) alınır ve domuz yağında bekletilir. Bir müddet sonra çiriş alınır ve cinsel gücü bağlanmak isteyen kişinin adını söyler. Daha sonra cinsel gücünü bağladım, şehvetini kırdım, çirkin ettim, pis kıldım diyerek düğüm atar. Bu hem kadına hem erkeğe yapılır. Çiriş kimsenin görmediği bir yere saklanarak bulunması engellenir. Bu uygulamadan sonra büyü yapılan kişilerin cinsel birleşme sağlayamayacağı inanılır. Bundan kurtulmanın yolu ise çirişi bulunup bir büyücü tarafından düğümlerin çözümlenmesidir (KK45).

Sahada yapılan araştırmalara göre bağlama büyülerini şu şekilde tasnif edilebilir:

- Kişilerin cinsel iktidarsızlığını sağlamak
- Erkeğin gerdek gecesini güçsüz kalmasını sağlamak
- Kadının isteksiz kalmasını sağlamak

- Hamileliğin engellenmesi
- İstenilen kişinin kendisine sevgi beslemesini sağlamak

Görüldüğü gibi bu uygulamada birilerinin cinsel gücünü bağlamak, evliliğini huzursuzluğa sürüklemek gibi inançlar doğrultusunda yapılmaktadır. Bunlar kara büyü olarak adlandırdığımız büyü çeşitlerinde sıkça karşımıza çıkar. Bu büyülerin yapılmasından insanlar oldukça korkar. Dinî nikah esnasında güvenilmeyen kişilerin çağırılmaması, düğün olan evde iplerin ve kilitlerin saklanması, kıskanç kişilere gelin veya damadın çok gözükmemesi ya da aynı ortamda bulunmaması, bu uygulamalardan kaçınmak içindir.

3.2.2.1. Bağlama Büyüsü ile İlgili Memoratlar

“Yaparlar yapmazlar mı hiç arkadaş bu dertten muzdarip. Ne çekti ama hanım ile evinde ocağında huzuru kalmadı bir de piski meret insanın psikolojisini bozuyor. Hiçbir işi rast gitmiyor ki adamın. Bu iş küçümsenmez. Allah korkusu yok onlarda. Baya uzun sürdü. Hastaneye gittiler oradan da psikoloğa göndermişler. Ama çaresi yok ki bulamıyorlar. Sonradan hocanın birine gitmişler. Ne paralar dökmüş ne paralar dökmüş. Şükür iyiler şimdi” (KK49).

“Tanımadığın adamlardan o zamanlar uzak duracaksın. Nikah kıyılırken elleri düğümlemeyin derler. Boşa demiyorlar. Erkek gerdek gecesinde hanımına dokunamıyor. Atlamıyor. Adam içinde zor. Ne diyecek. Ama bulmuşlar onun büyüünü hemen hocaya gittiler. Hoca demiş ona sizin hasmınız var onlar yaptırmış diye. Şüphelendikleri vardı zaten onların böyle düğüm düğüm çözdürmüşler hocaya” (KK123).

“Yapılır oğlum ben şahidim. Bana yaptılar. Yeni evleydim ben o zamanlar. Kapıma muska koymuşlar yastığıma muska koymuşlar hiç fark edemedik. Hanımdan kaçırdım ben. Rezil oluyorsun hanıma. Oda susmuyor konuşuyor anasına. Bir de çocuk bekletmeden yapın dediler bize. Kapımda çıktı her şey yatağымda çıktı. Korktuk tabi hanımla hemen hocaya gittik. Şükür atlattık ama. Uzak duracaksın böyle şeylerden Allah korusun her türlü şeyi yaparlar” (KK75).

“Teyzemler bulmuşlar bir gün çekyatın altında. Oraya gizlemişler. Birlikte olamıyorlarmış kaç zamandır. Evliliklerine de mâni oluyor tabi bunlar. Kavga felan ediyorlar. Teyzem dua etmiş hep Allah’ım yol göster Allah’ım yol göster diye. Rüyasında

görmüş oda. Uyandığı gibi bakmış ki ne görsün. Hemen altında muska var çekyatın. Annesine göstermiş hemen çözdürmüşler. Teyzem eve almadı kaç zaman insanları” (KK38).

“Köyde evli bir çift vardı. Bunlar altı yedi yıllık evlilerdi. Kadının kocası inşaatta çalışıyordu. Arada bir İstanbul’a gitmek zorunda kalıyordu. Gittiğinde de orada kalıyordu. Ama bu adamın karısı rahat durmuyor tabi. Yaptığı şeyleri herkes biliyor zaten yaramaz bir kadın. Kadının bu yaptıklarından adam önce şüpheleniyor bir süre sonra anlıyor tabi yaramazlık yaptığını kadının. Sonra adam bu kadını boşamaya karar veriyor. Adam eve gitmiyor zaten bu kadın artık benim mesuliyetimde değil diyor. Sadece arada bir çocukları için gidiyor evine. Sonra tam bunlar böyle boşanma evresindedelerken. Kadının bir tanıdığı var yengesi. Yengesi buna diyor ki gel buna büyü yapalım kocanı eve bağlayalım diyor. Kadın başta istemiyor ama sonra karar veriyorlar büyü yapmaya. Ama yengesi diyor ki bak bu büyüü ben yaparsam anlaşılır bu büyüü sen yap diyor. Kadın kabul ediyor. Köyde bir Ahmet Hoca vardı ona gidiyorlar. Hocam böyle böyle bir sorunumuz var diye. Adam bunlara üç tane muska veriyor. Bu muskalardan birini kocanın yemeğine birini suyuna birini de yatağına koyacaksın diyor. Kadın kabul ediyor bunu. Adam eve çocuklarını görmeye geldiği bir gün adama yemek hazırlıyor. Hocanın vermiş olduğu muskalardan birini yemeğe atıyor. Muskaların yazılı olduğu kâğıtlar nasılsa artık suya girince eriyorlarmış. Muskalarda dualar yazıyor. Bu kadın adama yemek hazırlıyor yediriyor bu muskayı. Sonra adam susuyor haliyle suya koyduğu muskayı da içiriyor. Adamı da baştan çıkarıp yatağına alıyor sonra. Adam evden pek çıkmıyor. Sürekli istemediği şeyleri yapmaya başlamış adam. Geceleri rahatsız etmeye başlamışlar. Bu adam bir şeyler olduğunu anlıyor. Sonra bu adamda başka bir hocaya gidiyor. Hocaya derdini anlatınca hoca bu adamı cinlere sorduruyor. Adama sana büyü yapmışlar diyor. Adam sormuş kim yaptı bu büyüü bana onu söyle demiş. Hoca demiş ki ben sana bunu söyleyemem. Ama demiş iki bin lira verirsen söylerim demiş. Adam vermiş parayı öğrenmiş kimin yaptığını. Öğrenince çocukları almış ertesi güne de karıyı boşamış” (KK196).

3.2.3. Bağlama Büyüsünü Çözmek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Kara büyülerden sayılan bağlama büyüü ile kişinin cinsel gücünün etkisiz hale getirildiğine inanılır. Oldukça yaygın olan bu büyüün farklı farklı yapılaş şekilleri olduğu gibi bir de bu büyüün farklı çözümleri bulunur.

Büyünün etkisiz hale getirilmesi, Güneydoğu Anadolu, Orta Toroslar, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kütahya, Konya, Hakkari ve Kars gibi yörelerde; atılan düğümün çözülmesi, kapalı olan kilidin, makasın veya bıçağın açılması ve birtakım duaların okunmasıyla gerçekleşmektedir. Özellikle nikah esnasında eller dizlerin üzerine konulmakta ve parmakların açık tutulmasına özen gösterilmektedir. Böylece bu büyüün etkisiz hale gelmesi sağlanmış olmaktadır (Kalafat, 1999: 4).

Kütahya' da bağlı oldukları zannedilen kimseleri bu hallerinden kurtarmak için, ya nikah zamanını gizlemek ya da büyüde kullanılan yöntemin tersini yapmakla cinsel isteksizliğin giderileceğine inanılmaktadır (Sipahi, 2006: 54).

Bağlama büyüünden kurtulmak için büyüün önce nasıl yapıldığının bilinmesi gerekir. Eğer büyü bir kilidi kilitleyerek yapılmışsa önce kilit bulunur. Daha sonra kilidi açarken Nas ve Felak sureleri okunmalı ve kilit açıldıktan sonra büyüün bozulması için dua edilmelidir (KK42, KK44, KK45, KK50, KK58, KK59, KK60, KK74, KK78, KK81, KK88, KK90, KK118, KK123). Büyü ipe düğüm atılması şeklinde yapılmışsa büyü yapılırken kullanılan ipin düğümü çözülmeli ve her düğüm açıldığında dua edilmelidir. Bütün düğümler çözüldükten sonra ip mum ateşinde yakılmalıdır. Daha sonra ise cinsel gücünün bağlandığına inanılan kişiye üç gün okunmuş şerbet içirilir (KK6). Bağlama büyüünün yapımında kullanılan ip veya kilit bulunamıyorsa cinlerle iletişime geçerek yardım istenmelidir. Bu da mümkün değilse bir başka büyü yapılarak o eşyanın bulunması sağlanmalıdır (KK68).

Bir kâğıda Ayetü'l-kürsi ve diğer bir kâğıda da Bakara suresinin sonundaki Amenerrasulü ayetinden başlayarak sonuna kadar yazılır. Ayetü'l-kürsi sağ koluna, Amerrasulü de sol koluna bağlanır. Kişi yatmadan her gün bal yemeli beslenmesine dikkat etmeli, stres yapmaktan kaçınmalıdır. Kişi bunları yaptığı taktirde sıkıntısından tez vakitte kurtulur (KK122).

3.2.3.1. Bağlama Büyüsünü Çözme ile İlgili Memoratlar

“Anlamışlar daha en başından. Hanım evde temizlik yaparken yazılı kâğıtlar bulmuşlar. Eve gelen giden çok olurmuş. Ama bu kâğıtları çocuklar yapıyor sanmışlar. Saf kadın tabi. Bir gün demiş bu çocuklar ne yapıyor diye sormuş eşine. Eşi görünce anlamış sormuş bunu nereden buldun diye. Temizlik yaparken buluyordum hep merak ettim sana sorayım demiş. Bu demiş muskaya bildiğin muska demiş. Baktırmışlar hemen çözdürmüşler hocaya. Hoca evi allak bullak etmiş tütsü yaktırmış evde hep kuran okutmuş öyle geçirmişler” (KK99).

“Hoca eve geliyor sirkeyle evi temizliyor. Ne var ne yok topluyor tabi yağlar bulmuşlar evde sirkeyle silmişler evi hemen. Hep bela okudular hep bela okudular yapana yaptırana dediler. Hoca ateşlemiş ne bulduysa. Dikkat edin demiş sizin eve gelene gidene açmayın demiş” (KK83).

“Ben de tam bilmem ama hocaya yaptırmışlar. Naylon saklamışlar eve hep böyle çevrilmiş naylonlar. Ağızları kapalı içinde kuran yazıyormuş hep. Kadın demiş bu kuranların burada ne işi var? Böyle şeylere inanırmış. Köydeki hocanın yanına gitmiş. Hoca görmüş açmış naylonu eve gitmişler. Çöpleri evde çok bekletmeyin. Birbirinize sular okuyup üfleyin demiş” (KK75).

“Domuz yağı ile yapıyorlar bunu. Şimdi pek bilinmez ama önceden bunlar çok yapılırdı. Hoca arardık biz didik didik yaptıran çoktu da çözen yoktu. Başka yerlere gidilirdi oradan bulunurdu. Bu haram ama yapıyorlar kaç aile bunun yüzünden gitti. Kolay değil hocalarda çözüyor ama o zaman kadar aileler ne çekiyor. Hocalar hep diyormuş zaten evinizi sirke ile silin diye. Sirke belayı temizler. Duvarlara dua asıyorlar” (KK58).

3.2.4. Evlenmek İsteyen Kişi ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Cuma günü cuma ezanı okunduktan sonra temiz ve beyaz bir kâğıt ile muska yapılır. Etrafına da çeşitli ayetler yazılır. Güzel kokulu bir buharla tütsüledikten ve güzelce büküp bir naylonu sardıktan sonra kırmızı biri kumaşa konulur. Evlenecek olan kişi bunu göğsünde taşımalıdır. Yazılmış olan muskadan yedi adet daha yapılır. Cuma günleri evlenecek olan kişi gusül abdesti alır. Yapılmış olan muskalardan birini su dolu bir kaba atar. Muskanın içindeki yazıların silinmesini bekler. Muskanın yazıları silinince

su dolu kabı hayırlı olmasını dileyerek başından aşağıya döker. Muska yine bir su dolu kabın içine konur. Bu su işlek bir yola Fatıha ve İhlas okunarak dökülür. Bu uygulamayı yapan kişi kimseye bakmadan eve gelir. Bu uygulama sayesinde bekar olan kişi en kısa zamanda kendisine talip bulacak ya da birine talip olup olumlu cevap alacaktır (KK42).

3.2.5. Evli Çiftlerin Arasını Açmak ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Eşlerin arasını açmak, kara büyülerden en yaygın olanıdır. Bu büyüün yapılması ile ailelerin bir araya gelmesinin oldukça zor olduğuna inanılır. Yıkılan aileler yüzünden çocuklar ortada kalabilir, eşlerin aileleri ile araları bozulabilir, psikolojik bunalımlar neticesinde kişiler intihara kadar gidebilirler.

Yapılan bu kara büyüde yörelere ve kişilere göre farklılık olmasına rağmen ortak bir unsur vardır. Bu ortak unsur pek çok yerde domuz yağı olarak karşımıza çıkar. Bazı yörelerde çiftlerin arasını bozmak için domuz eti kullanılırken bazılarında domuz yağı kullanılır. Bazen de domuz kılı ile karşılaşmaktadır. Domuz halk tarafından sevilmeyen bir hayvandır. Kimi yerlerde domuzun adı ağza bile alınmaz. Fakat çiftlerin arasını ayırma büyüğü ile domuz adeta özdeşleşmiştir. Kütahya ve çevresinde yapmış olduğumuz araştırmalarda da domuzun bu büyüde kullanıldığı bilgisine rastlanılmıştır.

Kütahya’da yapılan büyüsel işlem şu şekildedir: Çiftin arasını bozmak isteyen kişi kara büyü yapan bir büyücü bulur. Büyücü öncelikle arasının bozulmasını istediği çiftten tırnak, kıl veya kan ister. Büyücü öncelikle domuz yağını eritir. Daha sonra arası bozulmak istenen çiftin ve annelerinin isimleri bir kâğıt üzerine yazılır. Eğer varsa fotoğrafları yapıştırılır. Kadının isminin altına Kur’an’dan bazı ayetler yazılır. Bu yapıldıktan sonra domuz yağından birkaç damla akıtılır. Daha sonra erkeğin isminin altına ayetler yazılır. Domuz yağından birkaç damla da erkeğin ismine akıtılır. Daha sonra erkek ve kadının isminin arasına bir çarpı atılır. Arası bozulmak istenen çiftin kanı bu çarpının üzerine damlatılır. Eğer bu bir peçete vb. bir şey ise çarpı üzerine dikilir. Bu muska katlanır. Her katlamada bir ip ile düğüm atılarak lanet edilir. On bir defa düğüm atılır. Son düğümden sonra üç defa daha düğüm atılarak balmumu ile düğümün üzeri mühürlenir. Bu muska kalan domuz yağının içerisine atılır ve yağın katılması beklenir. Yağ katıldığı zaman muska alınır ve aralarının bozulması istenen çiftin yatağına saklanır. Çiftin arasını bozmak isteyen kişi evinin etrafında yedi defa dolaşarak çifte lanet eder. Evin etrafında her dönüşünde “Günyüzü görme!” der ve çiftin adını söyler. Çiftin

arasını bozmak isteyen kişi çiftin evine girip belirli yerlere okunmuş su damlatırsa bu büyü etkisini daha çabuk gösterir. Bu su gene büyücü tarafından okunmuş ve ateşte kaynatılıp soğutulduktan sonra yapılır (KK76).

Ayrılması istenen çiftte ait tırnak, diş, kan hocaya götürülür. Hoca çiftin temsili şeklini kâğıdın üzerine çizer. Çifti temsil eden şekillerin arasına çatal dilli bir yılan çizer. Kadından alınan kıl, kadın şeklinin üzerine yapıştırılır. Erkekten alınan kıl ise erkeği temsil eden şekle yapıştırılır. Bir mum yakılır. Bu mumun üzerinde kâğıt siyahlaşmaya kadar gezdirilmeye devam edilir. Kâğıt siyahlaşmaya başladığı zaman muska katlanır. Muska domuz kılı ile düğümlenir. Her düğüm esnasında dualar edilir. Arası bozulmak istenen çiftin evinden toprak alınır. Bu toprak domuz yağı ile karıştırılır. Daha sonra yağ ile içerisinde bulunan toprak elenerek ayrılır. Toprak arası bozulmak istenen çiftin evinin köşelerine bırakılır. Yağ ise kapı eşiğine sürülür. Büyücü tarafından yapılmış olan muska evin bahçesine ya da kapının eşiğine gömülerek arası bozulmak istenen çiftin üzerinden geçmesi sağlanır. Çiftin arasını bozmak isteyen kişi, çiftin kanını büyücüye götürürse büyücü bunu kullanır. Yeni bir muska yapar. Aynı işlemler o muskaya da yapılır. Bu sefer muskaya kan damlatılır. Bu muska ise bir mezarlığa gömülürse büyüün çözülmesi oldukça zorlaşır. Sarımsak kabukları ufalanır. Çiftin yatağının altına üflenir ve orada kaybolması sağlanır. Bu uygulamalardan sonra çift ayrılır (KK81).

Büyücü tarafından eve bir cin musallat edilir. Büyü yapılacak kişinin yiyecek ve içeceğine önceden büyü yapılır. Büyücü özel bir muska yapar. Bu muska suda yazılarını kaybedene kadar bekletilir. Eğer bir şey yedirilecekse bu sudan yapılmalıdır. Eğer bir şey içirilecekse bu sudan içine katılmalıdır. Yapılan bu işlemler sonrasında arası bozulmak istenen çiftin bunları yemesi ve içmesi gerekir. Bu işlem yapıldıktan sonra hoca cinler vasıtasıyla onlardan haber alır. Cinleri üzerlerine yollar. Kocası olmayan veya dul olan bir kadının daha önce giymiş olduğu kıyafetinden bir parça alınır. Büyücü tarafından bir muska yapılır. Bu muska dul kadının kıyafeti ile kaplanarak düğüm atılır. Bu muska evli çiftin kapı eşiğine gömülmelidir. Bu işlem sabah namazından sonra yapılmalıdır. Muska gizlendikten sonra kapıya domuz yağı sürülür. Evli çiftin arasını bozmak için bir tutam saç ya da köpek kuyruğundan koparılmış bir tutam kıl bulunur. Bu kıllar gece vakti okunur ve düğüm atılır. Daha sonra arası bozulmak istenen çiftin evine saklanır (KK65).

Büyücü çiftlerden kıl ister. Kadının kılını bir kalıp sabuna yapıştırır. Erkeğin kılını ise bir başka sabuna yapıştırır. Sonra bu sabunların üzerine kadının ve erkeğin adını yazar. Erkeği temsil eden sabun ateşte eritilir. Kadını temsil eden sabun ise suda eritilir. Sabun sıvı hale geldiği zaman her ikisini de ayrı poşetlere koyar. Poşetin içerisine domuz yağı akıtır. Sıvı olan sabunların eskisi gibi kalıp olması beklenir. Bu aşamada hoca poşetin üzerine okur ve üfler. Sabunlar kalıp haline geldiği zaman hoca iki adet muska yazar. Erkeğe ait olan muska erkeği temsil eden sabun poşetine, kadının muskası ise kadını temsil eden sabun poşetine yapıştırılır. Poşetlerin ucu birbirine bağlanır. Bu poşetlerin bağlı olan kısımları ise mum ışığında eritilerek koparılır. Erkeği temsil eden poşet, ucu olmayan bir suya atılır. Kadını temsil eden poşet ise gizlice bir yere gömülür (KK122).

3.2.5.1. Evli Çiftlerin Arasını Açma ile İlgili Memoratlar

“Evde bir huzursuzluk olduğunu anlıyorsun zaten. Evde eşinin surat beş karış. Konuşmaya çalışıyorsun konuşmuyor. İki muhabbet ediyorsun. Ya bir tartışma çıkıyor ya bir kavga. Sonra o bir yere gidiyor ben bir yere gidiyorum. Kaç yıllık evlilik tabi insan karşısındakini anlaması lazım. Bir büyü olduğu insanın aklına geliyor tabi ama göz görmüyor ki gönül katlansın. Ben bunu ne zaman fark ettim. Dedim bir gece böyle olmayacak. Yatağa giriyoruz. Affedersin kıcını dönüyorsun yatıyorsun. Hiç konuşamıyorsun tabi. Evde yemek yapılmıyor temizlik yok. Sen ona karşı soğuyorsun. İçinden gelmiyor yani. Birileri bağlıyor seni. Aradım evi tabi. Buldum ben bir muska. Bantlanmış böyle hemen açtım içini ben. Yeşil bir kumaşa sarmışlar onu. Birde oda da sure-i şerif var yani. Onun arkasına koymuşlar muska. Eşime söylüyorum. Ne yapıyorsun sen diyor. Oda beni suçluyor ben yaptım sanıyor. Büyü var ya üstünde bana inanmıyor. Sonra sordurdum eşe dostu buldum bir tane hoca görüşmeye gittim. Hoca muskayı görünce anladı hemen. Besmele çekti dualar etti. Eline makası alıp muskanın iplerini kesmeye başladı. Bu dua ederken başladı esnemeye. Bende sağda solda konuşurlarken duydum. Hoca esnemeye başladıysa cinlerle konuşuyordur diye. Korktum tabi haliyle. Hoca eve geleceğim dedi akşama hazır ol dedi. Eve gittim hanım öfkeden patlıyor. Kaç saattir neredesin sen diye. Hanıma durumu anlatıyorum. İnanmıyor. Akşam eve gelince hoca bizim hanım odaya saklandı korkmaya başladı. Hoca evi okudu üfledi baya uğraştı adam. Hoca dedi senin hanıma büyü yapmışlar diye. Ne yapacağız dedim onu sen ayarlayacaksın dedi. Kâğıt kalem aldı bir şeyler yazdı çizdi. Bir bardak suyun içine kağıdı

soktu soktu çıkardı. Suyun rengi değişti. Bunu hanıma içireceksin dedi. Aman hocam hanım sinirli beni dinlemez demeye kalmadan hoca gitti. Odaya girdim. Hanım yorganı almış köşeye sinmiş pis pis bakıyor. Allah'ım sen şu kuluna yardım et dedim hanıma zorla içirdim. Hanım iki gün uyudu uyandı kendine geldi. İşin ilginç yanı hanım bana kötü davrandığını hatırlamıyor da. Şimdide bana yalancı diyor” (KK50).

“Çok aile yıkıldı bu yüzden. Yeni evlenenlere genelde yaparlar. Evin neresi böyle köşe görünmez yer oralara düğüm saklıyorlar. İnsanların arası bozulsun diye. İnsanoğlu işte. Kıskanç kişiler evlilik istemeyen, çekemeyenler var onlar yaptırıyor bunları. Bizim eski mahallede pek güzel çift vardı. Adam dışardan biriyle ilişki yaşamaya başladı. Bunu herkes öğrendi tabi. Halil de adama dedi yani sen evli barklı adamsın diye. Adam dinlememiş. Hanımı da bir güzel kadın gör ki ağzı var dili yok. Ne dersene yapar hem de en güzelini yapar. Adamda düşmüş bir kadınla beraber. Kadında mahallede gezen dul yaşlı bir kadın. Çirkinde yani.biz anlam veremedik tabi güzel anlaşıyorlardı bunlar. Aklımıza geldi dedik büyü yaptırdılar bunlara herhalde diye mahalleden iki üç kadın toplandık gittik bir cinci hocaya. Derdimizi anlattık hocaya. Hoca kağıda bir şeyler yazdı adını anne adını yaşını sordu. Bunlarda bir şey var dedi adamı buraya getirin dedi. Akşam eve gidine Halil'e anlattım bende. Adama gitmiş gel sana çay söyleyeceğim konuşacaklarımız var demiş zorla götürmüş bunu. Adamın Halil'e borcu vardı o karıya para yedirdi herhalde. Halil borcunu almam bak gelersen diye ikna etmiş onu. Adamla hoca görüşmüş. Hoca ne yaptıysa artık adam başlamış titremeye. Meğer olaylar bitince anlaşıldı. Dul karı var ya. O büyü yaptırmış adama. Kendisine bağlatmış. Hanımında kadınlığını bağlamış. Büyüyü hocaya çözdürünce onlar taşındılar buradan. Tabi herkes duyunca rahat edemediler” (KK72).

“Biz aramızda gün yapardık. Cemile bizim güne gelenlerdendi. Bununla konuşurken kocasından şikayet ederdi hep. İçer içer eve gelirmiş buna bağırmış akıl danıştı bana. Ben de evlilikte olur böyle şeyler dedim geçiştirdim. Ben ne bileyim. Sonraları adam eve gel cemileyi döv. Cemilenin de abilerinden biri hapis de yatmıştı önceden bunu duyunca gelmiş eniştesini dövmüş. Adam deyivermiş orada ben isteyerek yapmıyorum bir şeyler oluyor bana diye. Cemile derdi zaten arada bir kendi kendine konuşuyor sinirlenince bana patlıyor diye. Gene kadın vefakâr ama bak. Hocaya gitmiş derdini anlatmış. Ağacın altına bunların adı yazılı bir muska bulmuşlar. Hoca söylemiş bunlara büyü yapmışlar size diye. Evini araştırmışlar ki bir sürü çıkmış kıllar tüyler hep

koymuşlar evine kadının. Kimin yaptırdığını bilmiyorlar. Ama kadın kırk gün hep kuran okudu da şuan iyiler. Arada bir konuşuruz gene denk geldikçe. Allah yardımcıları olsun” (KK86).

“Yeni evli çift vardı gençtiler bunlar. Mahallecek biz bunların kavgalarının sesini duyardık. İki yıl evliler ama çocukları yoktu. Kimsede yakından tanımayınca sesini çıkarmazdı. Arada bir polise şikayet ederlerdi ama gene bir şey olmazdı. Çocuk yok diye sanıyorduk. Büyü yapmışlar onlara birbirlerini hiç çekemiyorlarmış. Hep kavga hep gürültü. Ondan yapıyorlar bu büyüleri işte” (KK36).

“Nezaket vardı. Kızı evliydi bunun beş sene altı sene evvel. O anlatırdı evlerinde bulmuş muskaları. Karı koca hiç konuşmazlarmış da ikisi de aramazlarmış birbirlerini. Biri eve gelir biri gider. Biri diğerinden bihaber. Kadın merak etmiş de bu muskalara denk gelmiş. İnsanoğlu ya işte. Kim yaptırdıysa bilinmez işte. Bunlar ayrılık davası açtılar boşanmak için. Kadın biliyordu hocalara gitti ama ne fayda. Onlar boşandı. Hocaya gitmiş işte bu anlatmış durumu. Hoca bunlar artık boşanmış demiş. Onların rızası olmadan şuan yapsak da geri evlenmezler demiş. Geç kalmışlar yani. Erkenden gitselermiş olurmuş” (KK121).

“Allah verede başımıza gelmesin. Ben korkarım duyarım çünkü bunları. Kimlerin başına ne gelmiş. Zengin olunca, güzel olunca çekemiyorlar. Çocuklarına bile yapıyorlar büyüleri. Önceden çok yaygındı bunlar annem eve hep Ayetü'l-kürsi asardı. Aman oğlum aman kızım yarın evleneceksiniz kıyafetlerinizi yorganlarınız eşyalarınızı kontrol edin. İnsan insanı çekemez derdi. Doğruda yani insan hemen yanındaki komşusuna güvenemiyor. Ben inanırım” (KK125).

“Kerimin evine yapmışlar büyü. Kerim kızı seviyormuş alacam seni demiş. Kızda bunu beklemiş. Babası allem etmiş kallem etmiş. Kerime başka kız almış. Kerim istemem ben kaçarım deyince. Babası vururum seni annene de bakmam demiş. Anası da hasta. Kerim mecburen evlenmiş. İlk başlarda zaten soğukmuş evlendiği hanımına karşı. Söylemiş hanımına da ben başkasını seviyorum diye. Sonraları araları fena oldu. Babası ölünce başına annesi de kaldı tabi. Kerimin durum git gide kötüleşti. Gecenin bir yarısı sokaktan toplamışlar kerimi evine götürmüşler. Kapıyı açan yok. Bide bakmış ki hanım ölü. Öldü mü öldürüldü mü bilmiyoruz. Kerimde deli divane dolaşiyor. Arada bir görürüm tabi. Onun ilk sevdiği kız büyü yaptırdı diyorlar” (KK104).

“Yaptırmış kaynananın biri işte. Burada bir tane şişman bir kadın vardı. Felfecri okurdu. Oğlu kendi istemediği kızı aldı diye oğluyla konuşmamıştı. Kızı istemeye falan gitmemiş. Çocuk kızı alınca kaynanası olacak kadın çocuğun evine büyü yaptırmış. Kadının kanından mı yaptırmış. Kızı hiç çekememiş. Süründüreyim diyor yaptırıyor. Ama Allah’ın adaleti işte. Ne oldu biliyor musun? Kadının öz ve öz oğlu etkilendi büyüden kaçtı gitti. Ya da bir yerde öldü herhalde haber alan yok. Gelin hala evinde. Çok dışarıda çıkmaz zaten gören eden yoktur pek. Arada bir pazar alışverişine çıktığında görürüz o kadar. Zaten önüne bakar gider (KK103).

“Yakın zamana kadar benim hayatımda hiçbir sıkıntı yoktu. Ben öğretmenim mesleğim ve param vardı. Eşimde güzel para kazanıyordu. Mutluyduk. Çocuğum çok başarılıydı. Dersleri hep güzeldi. Üniversitesi sınavından tam puan aldı. Bir ara ne olduysa oldu kocam bana kötü davranmaya başladı. Evliliğimiz kötü gitmeye başladı. Bir sene evliliğimizi kurtarmaya çalıştım. Yaşanmaz bir hale gelmişti ama gene de kurtarmak istiyordum evliliğimi. Çünkü çocuğumun bizim kavgalarımızdan etkilendiğini anlamaya başlamıştım. Dersleri eskisi kadar güzel değildi. Morali hep bozuktu, sinirliydi. Başlarda benim aklıma böyle şeyler gelmemişti. Sonraları biz ayrıldık. Evliliğimizi kurtaramadık. Ama çocuğumun psikolojisi hala bozuktu. Doktorlara gittik ama bir değişme olmadı. Psikologlara. Ayrıldıktan sonra çocuk bende kalıyordu. Çocuk kötü rüyalar gördüğünü söylüyordu. Benim aklıma hala böyle şeyler gelmiyordu. Sonuçta annesi babası bir evliliği bitirdiği için psikolojisi bozuldu diye düşünüyordum. Sonra ben de kötü rüyalar görmeye başladım. Bu sefer ben de çocuğumdan etkilendiğimi düşündüm. Ta ki uyanık vaziyette yanımda bir şeyler hissetmeye başlayana kadar. Benim aklıma bu düştü aslında daha öncesinden. Ama hocaya gitmeye korktum. Hem korkuyordum. Hem hocalar hakkında iyi şeyler duymuyordum. Güvenilir olup olmadıklarını bilmiyordum. Tanıdıklarına sordum soruşturdum gizliden gizliye. Kimsenin benim böyle bir problemimin olduğunu bilmesini istemiyordum. Bir hoca önerdiler bana. Gittim ben bu hocaya cesaretimi topladım açıktan açığa her şeyi anlattım hocaya. Hoca adımı sanırım arapça harflerle yazdı. Doğum tarihim filan sordu. Sonra gözlerini kapattı. Bir şeyler mırıldandı. Bana bir su verdi. Okunmuş su olduğunu söyledi. Bunu hemen eve gidip evin her yerine dökmemi istedi. Dediklerini yaptıktan sonra yanına gidecektim tekrar. Ama oğlum bir trafik kazası geçirdi. Çok kötüydü. Ya bunu anlatmak istemiyorum. Kafası filan. Neyse. Ama çocuğum aylarca yoğun bakımda kaldı. Doktorlar yaşamayacak

dediler. Of çok kötüydü. Hocanın dediklerini yaptım. Tekrar yanına gittim. Aynı işlemleri bir daha yaptı. İşte o saatten sonra korkmaya başladım. Çocuğumun kaza yaptığını bildi hoca inanabiliyor musun? Hiçbir şey söylemedim hocaya yemin ederim. Ama bildi. Kanım dondu resmen. Hocaya göre. Bizim ailemize büyü yapılmış. Cinler musallat edilmiş. Hoca okunmuş sular verdi çeşitli muskalar yazdı. Verdiği suların bir kısmını içip bir kısmı ile duş almamı istedi. Hocaya göre benim çocuğumun trafik kazası yapmasının sebebi cinlermiş. Hocayı bana tavsiye eden arkadaşımınla beraber hoca bizim eve geldiler. Sana gösterdiğim o muskalar saçlar gibi şeyleri o buldu işte. İğrenç pislik şeyler. Hoca bunların hepsini yanına aldı. Çözeceğini söyledi. Bir ay sonra gene yanına uğramamı istedi benden. Ama bir daha hocanın yanına gitmedim. Çünkü çocuğum bir mucize gibi hastaneden çıktı. Biz de yeni bir eve geçtik. Hem ona bakıyorum hem işe gidiyorum yoruluyorum tabi. Gitmedim bir daha iyiyiz şuan sadece korkuyorum ben ama çocuğa belli etmiyorum hiçbir şey. Büyüyü kimin yaptırdığını bilmiyorum. Hocaya da sordum ama söylemedi. Öyle şeyleri söyleyemeyiz dedi” (KK185).

3.2.6. Evli Çiftlerin Arasını Düzeltmek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Evlilikleri kötü giden çiftler bazen bunun bir büyü neticesinde olduğunu düşünür. Bu tür durumlarda yapılan iki uygulama vardır. Bunlardan biri türlü dualar edip bunun üstesinden gelmeye çalışmaktır. Diğeri ise bir hocaya gitmektir. Çiftin arasındaki sorunu düzeltmek için yapılan büyülere ak büyü adı verilir.

Bu konu ile ilgili olarak karşılaştığımız örnekler şu şekildedir:

Bir hoca aranır ve bulunur. Hoca çiftin arasının açılmasının nedenini öğrenmek ister. Cinler ile iletişime geçtiğini belirtir. Eğer evli olan çiftte bir büyü yapılmışsa hemen işe koyulur. İlk olarak büyüünün nasıl yapıldığını bilmek lazımdır. Hoca burada cinler ile daima iletişim halindedir. Zira çiftin arasını bozan kişi düğümleri kullanmışsa, düğümler bulunmalıdır. Her düğüm açıldığında Fatıha suresi okunmalıdır. Düğümü çözülen ipler hoca tarafından yakılır veya gömülür. Eğer yapılan kara büyü içerisinde domuz yağı kullanılmış ise hoca hemen sirke bulur. Sirkeye yirmi bir defa Ayetü'l-kürsi okur, üfler. Domuz yağının sürülmüş olduğu yerleri öğrenir. Domuz yağı sürülen yerleri kendisinin okumuş olduğu sirke ile silmeye başlar. Bu işlemler bittikten sonra hoca evli olan çiftin evine girer. Kırk bir defa Nas ve Felak okunur. Daha sonra evli olan çiftin şükür namazı kılmaları istenir. Evlerini yedi gün boyunca gül suyu ile temizlemelilerdir (KK122).

Arası bozuk olan çifti bir araya getirmek için her ikisine de ait bir eşyaya sahip olmak gerekir. Bu bir mendil olabilir. Mendiller iç içe konulur. Bunlardan biri özellikle erkeğe ait olan eşya diğerini kapsayarak içine almalıdır. Bu vaziyette iken eşya dört bir kenarından dikilerek, erkeğin eşyası kadının eşyasını kapsar ve dışarıdan bakıldığı zaman görünmez. Bazı dualar edilir ve bu eşyaların üzerine okuyup üflenir. Sonra düğümler çözülür ve çiftleri birleştirmek isteyen kişi sahiplerine fark ettirmeden kişilere ait olan eşyayı üzerlerinde taşımasını sağlar. Evli olan kişiler kısa zamanda birleşeceklerdir. Eğer birbirlerine dargın, kırgın olan kişiler bir yerlerde üzerlerinde işlem yapılan eşya varken karşılaştırılırsa, büyüünün etkisi daha da hızlı olur (KK44).

Eşi ile arasına soğukluk giren kişi bir hocaya gider. Hoca eşinin bir eşyasını ister. Bu eşyayı kendisinin giymesini ister. Kişi eşinin eşyasını giyince hoca dua etmeye başlar. Gül suyu, safran ve misk karıştırılarak elde edilen bir mürekkep ile temiz bir kâğıt üzerine göz resmi çizer. Bu göz resmi, üzerlerindeki nazar ve büyülerden korunmak için çizilir. Muskanın altına yedi defa “Bakî” yazılır. Bu yazınında altına bir göz resmi çizilir. Hoca muskayı yaptıktan sonra kıyafetini ters çevirip giymesini ister. Bu şekilde üzerlerinde bulunan bütün kötülükler iyiliklere dönüşecektir. Hoca muskayı kişiye verir. Kişi üzerinden kıyafeti çıkarır ve kendi kıyafetini giyer. Hoca bir başka muska daha yazar ve bunu evin kapısının üstüne koymasını ister. Kendisine soğuk davranan o kapının altından her geçtiğinde eşine daha da yumuşayacak ve aralarındaki soğukluk gidecektir (KK52).

Hocanın birisine bulgur okutulur. Kadın okutulan bulgur ile eşine yemek hazırlar. Eşi okunmuş olan yemeği yemeye başlayınca hanımına karşı sevgisi artmaya başlar. Bunu kalıcı hale getirmek için kırk bir gün boyunca her akşam yatmadan ve her sabah uyandığında yirmi üç defa Ayetü'l-kürsi okunmalıdır. Dualar okundukça eşine üflelidir. Suya okuyup üflelidir. Eşine bunu kırk bir gün boyunca içirmelidir. Kırk bir gün sonra eşi ile olan soğukluk tamamen kaybolur (KK67).

Terkedilen eşler tarafından bu uygulama yapılmaktadır. Terk edilen kişi evde kullanılan bir bıçağı eline alır ve Kur'an'dan bazı ayetleri sapından ucuna gelecek şekilde yazar. Yazmış olduğu ayetleri sesli bir şekilde okumaya devam eder. Ayetler okunduktan sonra eve geri dönmesi istenen kişinin anne ve babasının adını söyler. Ayrıca evi terk etmiş olan kişinin daha önce giydiği yani vücuduna temas etmiş olan bir kıyafetini alır ve ayeti yazdığı bıçağı bu elbise ile sarar. Daha sonra evin bahçesine bunu gömer. Eve geri

döndüğünde İnşirah suresini okumaya başlar. Yedi gece boyunca bunu yetmiş kere okumalıdır. Eğer bunlar yapılırsa evi terk etmiş olan kişi ya eve kendi isteğiyle döner ya da kişi eve dönmeye mecbur hale gelir (KK68).

3.2.6.1. Evli Çiftlerin Arasını Düzeltmek ile İlgili Memoratlar

“Bozuluyor bu büyüler. Bu işi bilen hocalar var. Amcamlar yaptırdı. Kaç yıllık evliler. Birden kavga etmeye başlıyorlar. Evde bir ara amcan kan görmüş yerde damla damla şeklinde. Sanmış ki çocuklardan biri düşmüş diye yengeme sormuş. O da bilmiyorum demiş. Amcam birde bakıyor ki tekli koltukta da kan izi var. Tekli koltuğu yırtmış artık kim yaptıysa. Oraya da küçük düğüm ipleri koymuş. Yanında da muska muskanın içinde de hani yumuşak et olur ya oyun hamuru gibi. Onun gibi bir et. Ucundan damlamış pıt pıt kan. Kim bilir kaç gündür orada. Cinci bir hoca çağarmışlar. Masada açmış onu. Düğümlerin hepsini okumuş, amcamla hanımını da karşısına oturtmuş. Başlamış dua etmeye üfleme. ‘Allah’ım senin kudretine, kaderine karşı gelen, gizlemiş olduğun ilmini kötüye kullanan var’ yardımına sığınırız diye dua etmiş. Hoca evden çıkınca ikisine de abdest alıp namaz kılmalarını söylemiş. Amcamlarda kaç gün namaz kıldılar. İşe gitmedi kaç gün. Korktular. Bize anlattılar biz bile etkilendik yani. Kaç gün boyunca” (KK74).

“Allah derdin önce devasını verir. Sen zannediyor musun ki bu insanlar bu pislikleri yaparken cinlerden yardım alıyor. Alıyor ama o cinlerde ayetlerin etkisinde kalıyorlar. Ayetlerle tehdit ediyor hoca onları ondan yapmak zorunda kalıyorlar. Cinlerde bu yüzden insanlar gibi ateşler içinde yanacak. Artık ne ise yaptıkları büyü. Usulüne göre bakılıyor yapılması gereken yapılıyor. Ama benim bildiğim namazdan şaşmamalı. Her türlü beladan uzak durmak, her türlü büyüden kurtulmak namazına bağlı. Namaz dinin direğidir. İnsanı pek çok şeyden korur. Sen hiçbir cami imamına yapılan büyü gördün mü? Göremezsin onlara işlemez. Neden? Çünkü namazlarını hiç aksatmadan kılarlar. Camide dururlar ondan. Hasetlik çıkaranlara karşı Allah’a sığın gerisinden korkma” (KK86).

3.2.7. Kısırlığı Gidermek ile İlgili Büyüsel Uygulamalar

Türk kültüründe çocuk sahibi olamayan kişiler hor görülmüştür. Fakat çocuk sahibi olamamak büyük çoğunlukla erkeğin değil kadının suçu olarak görülmektedir.

Gerek toplumsal baskıdan kurtulmak gerekse gerçekten çocuk sahibi olmak için çeşitli dinsel – büyüsel işlemlere başvurulmuştur.

Çocuğu olmayan veya çocuğu yaşamayan ailelerin çevresinde bulunan yatırlara adak adadıkları, dilek diledikleri ve doğacak çocuklarını bunlara sattığı bilinmektedir (Tanyu, 1987: 93).

Kısırlığı gidermek ve çocuk sahibi olmak için başvuru alan üç farklı yöntem vardır. Bunlar dinsel-büyüsel nitelikte olanlar, halk sağaltmacılığı alanına girenler ve çağdaş tıptan beklenen yardımlardır. Dinsel-büyüsel alanda hocalara okunma, muska yazdırma, türbe, yatır, ocak ve ziyaret yerlerine gitmek ön plana çıkar. Halk sağaltmacılığı alanına girenler daha çok koca karı ilaçları, rahime ilaç uygulama, buhara, kızgın taşa ve kiremite oturma; kaplıcalara gitme ve belirli şeyleri yeme içme şeklinde uygulanmaktadır (Kılıç, 2010: 9).

Kütahya’da çocuğu olmayanlara uğursuz, (KK35, KK181) kesik, (KK52, KK75) ocağı körümüş (KK195) ve tohumuz (KK189) denilir. Çocuğu olmayan bazı aileler bu durumu büyüsel bir etkiye bağlar. Şimdi bu konuda yapılan çeşitli uygulamalar şu şekildedir:

Evli olduğu halde çocuğu olmayan kadın, annesi ile beraber hocaya gider. Hocadan kendisine yardım etmesini ister. Hoca hemen bir tas suyu kısık bir ateşe koyar. Yasin suresini okur. Yasin suresi okunduktan sonra cinci hoca kare bir kâğıdın üzerine küçük bir çubuk resmi çizer. Bu resim çocuğu simgeler. Kısık ateşte olan ılık suyla bu kâğıdın üzerine damlalar akıtır. Daha sonra bu kâğıdı göbeğine ve göğsüne üç kez dokundurur. Bunu yaparak kocasının kendisine daha fazla yaklaşıcağına inanır. Sonra bu kâğıdı üçgen şekline getirir. Muşamba veya kumaş ile sarıp muska haline getirir ve bunun bedenine çocuğu olana kadar temas etmesini ister. Her gün sabah ezanında kalkıp “Ya Allah” diyerek zikir çekilmelidir (KK42, KK122).

Evlendiği halde çocuğu olmayan kadın, hocaya gider. Hoca çocuğu olmayan kadına türlü ayetler okur. Ailesi ile iyi geçinmesini söyler. Çocuğu olmayan kadın gusül abdesti alıp iki rekat namaz kılar. Hoca su ile şekeri karıştırır. Bu şekerli suya Yasin suresini okur ve üfler. Bu suyu çocuğu olmayan kadına içirir. Kadın bu uygulamalardan sonra Kırklar diye adlandırılan türbeye gidip dua etmeli ve istekte bulunmalıdır. Bu

uygulamalardan sonra yakınlarının mezarına gitmeli ve onlara dua etmelidir (KK44, KK45, KK52, KK76).

Çocuğunun olmasını isteyen kişi büyücü bir hocaya gider. Bu hoca bir kâğıt üzerine göz resmi çizer. Bu kâğıdı üçgen muska haline getirir. Bu kâğıda yedi defa Fatıha suresini okur ve üfler. Çocuğunun olmasını isteyen kadına verir. Kadın ve erkek bir ahıra, yüksek bir tepeye ya da ıssız bir alanda bulunan büyük bir ağacın altına gider. Ellerini açarak:

“Allah’ım seni bilirim, senden isterim

Allah’ım seni bilirim, senden dilerim

Allah’ım seni bilirim, kısmetim sendedir

Allah’ım seni bilirim, sen de bilirsin” diyerek her ikisi de dua eder. Sonra eve gelip gusül abdesti alır ve iki rekat namaz kılarlar. Bunun sonucunda kadın veya erkek rüyasında yeşil ve beyaz görürse sağlıklı çocuklarının olacağına inanırlar. Eğer rüyalarında siyah ve kırmızı görürlerse bu çocuklarının olmayacağı eğer kadın hamile kalsa dahi çocuğunu düşüreceğine inanılır (KK60).

Çocuğu olamayan kadın hocadan kendisine dua etmesini ister. Hoca bunun üzerine gül suyu, safran ve misk ile harmanlanmış bir mürekkep ile muska yazar. Bu muskanın içerisinde Ya Vâhid şerifini yazar. Hoca muskayı belirli bir süre şekerli suyun içine bırakır. Daha sonra bu suya okur ve üfler. İçerisine biraz bal damlatır. Muska kuruduktan sonra bunu koynunda taşır. Bundan sonra yakınlaşmalarında erkeğin menisinin daha verimli olacağına inanılır. Kadın eşi ile yakınlaşmadan önce ona okunmuş bal yedirmelidir (KK81).

Çocuğu olmayan kadın önce şükür namazı kılar. Sonra Allah’a dua eder. Sonrasında ağzına bal çalar fakat yutmaz. Bu bal ile Paşam Sultan türbesine gider. Besmele çekerek içeri girer. Ağzındaki balı yutar. Önce türbeye dua eder. Evde yapmış olduğu bezden bir bebek yanında olmalıdır. Yapmış olduğu bez bebeği türbede yaptığı sancağın içerisine koyar. “Ya Allah Ya Bismillah” der. Eve gelene kadar dua eder dileklerde bulunur. Bu şekilde çocuğu olamayan fakat bunu yaptıktan sonra hamile kalan çok kişi olmuştur (KK72).

Kütahya’da kısırlığı gidermek için yapılan diğer uygulamaları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Çocuğu olmayan kadın yaşlı, sağlam bir ağacı ziyaret eder (KK64, KK82, KK88).
- Çocuğu olmayan kadın Paşam Sultan Türbesi’ne gider (KK90, KK94, KK101, KK102, KK103, KK107).
- Çocuğu olmayanlar adak adarlar (KK40, KK44, KK56, KK58, KK108, KK114, KK119).
- Çocuğu olmayan kadın muska yazdırır (KK45, KK59, KK61, KK68, KK69, KK110, KK109, KK111, KK113, KK115, KK117, KK119, KK120, KK121).
- Çocuğu olmayan kadın kaplıcalara gider (KK41, KK43, KK45, KK57, KK109).
- Çocuğu olmayan kadın sıcak toprak, sıcak kiremit üstüne oturtulur (KK104, KK105, KK104, KK106, KK,111 KK121, KK122, KK123).
- Çocuğu olmayan kadın çeşitli otlar kaynatılır kadın bunun buğuna(buhar) oturtulur (KK41, KK44, KK67, KK71, KK74).
- Çocuğu olmayan kadın bez bebek yapar ve kutsal saydığı yere bırakır (KK75, KK78, KK80, KK81).
- Çocuğu olmayan kadın türbelerde, tekkelerde, camilerin etrafında bulunan ağaçlara çaput bağlar (KK81, KK84, KK90, KK91, KK129).
- Çocuğu olmayan kadının ıslak bir dalı karnından beline boyunca dolamak (KK119).
- Arap harfleri ile yazılmış olan Muhammed isimli kâğıdı yutma gibi inançlarda bulunmaktadır (KK119).

3.2.7.1. Kısırlığı Gidermek ile İlgili Memoratlar

“Bal okutulur şerbet yaparlar, bunların ikisini de okuturlar. Gelen misafirlere verirler bunları. Erkek hanımıyla birlikte olunca çocuğu olurdu. Var arkadaşım o yaptı bunları. Şerbet yapan kadınlar var. Gebe şekeri atıyorlar şerbetin içine onları içiriyorlar dua ediyorlar oluyor” (KK98).

“Kadın kırk yaşında doğurdu. Sonradan olma çocuğu var bunun. Canına tak etmiş evlat sevgisi istiyor tabi. Hocanın birine okutmuş bunlar. Dediklerini bir bir

yapmışlar. Bir müddet sonra çocukları oldu işte. Kırk yaşında maşallah valla gözü gibi bakıyorlar. Çıkarmazlar onların muskaları var. Çocuğa da yaptırmışlar bide” (KK105).

“Kadının kocası varıp duruyordu kadına çocuk ver çocuk ver boşayacağım seni diye. Kadının gidecek yeri yokmuş ne ana ne baba ne kardeş. Korkusuna hocaya gidiyor bu. Hoca buna bir şeyler içirmiş yedirmiş. Kadının göbeği şişmeye başladı mı? Kocası nasıl ilgileniyor tabi. Çocuk uğurla geldi. Kadın mutlu mesut tabii” (KK107).

“Kadının çocuğu olmamış. Anası ile hep türbelere gitmiş adaklar adanmış hep dilek dilemiş. Hoca bunlara büyü yapmış erkeğinde cinsel gücünü arttırmış. Bide sığağa oturturlar kadını biliyor musun çocuğu olsun diye. Olmuş tabii” (KK111).

3.3. İNSANLARIN SEVGİSİNİ KAZANMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

İnsanların sevgisini kazanmak için yapılan büyüsel uygulamaların ak büyü mü yoksa kara büyü mü olduğu yapılan uygulamaya göre değişmektedir. Bazı büyüsel uygulamaların halk arasında çok kuvvetli olduğu söylenmektedir. Yapılan uygulamalarda kendisine bağlanan kişi büyü yaptıran kişinin akıl dışı isteklerini dahi yerine getirmeyi amaçlar. Bu tür uygulamalar sonrasında zina ve hırsızlık gibi uygunsuz, ahlak dışı eylemlerde vardır (KK37, KK43, KK44).

Birilerinin veya birinin sevgisini kazanmak isteyen kişi, büyücüye muska yaptırır. Bu muskalardan iki adet almalıdır. Muska yazılırken kullanılacak mürekkep safran ile karıştırılarak kullanılır. Muskada enine geniş birbirine bitişik dokuz kare çizilmektedir. Ortadaki hariç hepsine kelimeler koyularak ortaya bir ayet çıkarılır. Aynı işlemler diğer muska içinde yapılmaktadır. Muskanın ortasındaki hücreye, büyüü yaptıracak olan kişinin annesinin ve kendisinin adı yazılır. Örneğin; Fatma oğlu Hüseyin gibi. Aynı işlem diğer muskaya da uygulanarak sevgisi kazanılmak istenen kişinin adı ve annesinin adı yazılır. Bu iki muska dua eşliğinde bir araya getirilir. Okunmuş bir şeker arasına koyulur. Sonra bu muskalar birleştirilip bantlanır. Bu işlemler bitince büyüü yaptıran kişi geceleri yalnızken yüz on bir defa salavat getirip sevgisini kazanmak istediği kişinin bulunduğu tarafa üfler. Getirmiş olduğu salavatları yirmi bir gün boyunca yapmaya devam eder ve yaptırmış olduğu muskayı yanında taşırsa, hedeflediği kişinin sevgisini kazanır (KK65).

Büyüyü yapacak olan kişi yedi gün dinlendirilmiş sudan bir bardağa su koyar. Bu suya on gün boyunca “Yâ Aliyyü” der. Altmış altı defa bu isim zikredildikten sonra sevgisi kazanılmak istenen kişinin adı söylenir. Bu bir eş ya da dost olabilir. Ama genelde eş için yapılır. Bu su sevgisi kazanılmak istenen kişiye fark ettirilmeden içirilir. Bir büyücüye muska yaptırılır. Bu muskanın sağ üst köşesine Azrail, sol üst köşesinde Cebrail, sağ alt köşesinde Mikail, sol alt köşesinde İsrail yazılır. Bu işlem tamamlandıktan sonra büyücü cinlerle iletişime geçmeye çalışır. İletişim olumlu bir şekilde gerçekleşirse büyü yaptıracak olan kişiye “Allâhümme attif kalbehû aleyye”⁹ şeklinde yirmi bir defa dua ettirilir. Bu dua her tekrarlandığında duayı eden kişi kibleye doğru döner ve sevgisini kazanmak istediği kişinin adını söyler. Bütün işlemler tamamlandıktan sonra büyücü tarafından büyü yapılmasını isteyen kişinin eline mürekkep ile bir dua yazılır. Sevgisi kazanılmak istenen kişinin adı da altına yazılır. Büyü yaptıran kişi ilk gün eline hiç su değdirmez. Ayakyoluna gideceği zaman elini mendil ile sarar (KK81). Bu uygulamada büyü yaptıran kişinin elindeki mürekkep silinene kadar büyü yapılan kişinin sevgisini kazanır.

Âşık edilmek istenen bir kişinin kullanmış olduğu bir eşya alınır. Bu eşyanın bir kısmı kesilir ve ikiye ayrılır. Daha sonra hoca mürekkep ile bir kâğıda Zilzal suresinin bazı ayetlerini yazar. Bu ayetlerin yazılı olduğu kâğıt ile bir ateş yakar ve içerisine odun atar. Ateşin kendiliğinden sönmeye beklenir. Ateş söndüğü zaman daha önceden ikiye ayrılmış olan kumaşın birini yakar. Kumaştan çıkmış olan küller soğumadan muska ile yakılmış olan ateşin külüne serpilir. Daha sonra Cuma günü yumurtlamış olan bir tavuğun yumurtası alınır. Yumurtanın üzerine daha önce muskaya yazmış olduğu ayetleri tekrar yazar. Kalan kumaş ile bu yumurtayı sarar ve âşık olunması istenen kişiye verilir. O kişi bu yumurtayı evinde veya başkasının bulamayacağı bir yere saklar. Bu uygulama ile kişi âşık edilir (KK67). Bu büyüün bozulması için ise yumurtayı kumaştan ayırmalı ve yumurtanın üzerinde bulunan ayetler silinmelidir. Aksi takdirde büyü etkisini sürdürür (KK42).

Kendisine birini bağlamak isteyen bir kişi düz bir kabın üzerine bal döker. Bu bala parmağını değdirerek Alak suresi okumaya başlar. Bu sure yirmi bir defa okunmalıdır. Bu uygulama yapıldıktan sonra kişi kutsal bilinen bir camiye gider ve orada

⁹ Kalbini bana yönlendir, bana çevir.

secde edip kendisine bağlamak istediği kişinin adını söyleyip dileğini diler Bu balı bir şekilde kendisine bağlamak istediği kişiye yedirmelidir. Bu uygulama her ayın 17. ya da 23. günü yapılmalıdır (KK52).

Kendisine âşık edilmek istenen kişinin saçı ya da tırnağı alınmalıdır. Bu saç ya da tırnağa yedi gece boyunca yüz bir defa “fûlânete binti fûlânete inneke¹⁰” söylenerek üflenmelidir. Büyünün yapımında kullanılan saç veya tırnak uygulama bittikten üç gün sonra yakılırsa büyü yaptığı kişi kendisini sever (KK45).

3.3.1. İnsanların Sevgisini Kazanmak ile İlgili Memoratlar

“Şefika vardı burada. Başlarında bir anası vardı. Anasıyla beraber kalıyorlardı bunlar. Pek de sevilmezler bunlar. Dedikoduyu severler. O yüzden sevilmezler. Bu Şefika birine vurulmuş. Anasına der dururmuş şunu hallet şunu hallet diye. Anasıda sen kızsın dermiş dur hele. Şefika beklemiş gelen yok giden yok. Anasının bir arkadaşı varmış. Kadının cinleri varmış. Ona büyü yaptırmış gönlünü çalmak için. Oğlanı tanımıyorum ben ama oğlanında gönlünü almış büyüyle. Oğlan kızı istemeye gitmiş. Kızı vermişler. Çocukları olmuş bunların. Sonra ölmüş. Bir daha hamile kalmış düşük yapmış. Hak ettiğini bulduysa demek ki” (KK36).

“Bak. Adamın biri daha çocukluktan beri kızın birini seviyor anladın mı? Kız gidiyor başka bir kocaya varıyor. Adamda sinirleniyor tabi hatta düğünlerini basıyor. Bu adam ile sevdiği kızın kocası ne zaman denk gelse kıyamet kopuyor. O diyor karımın peşini bırak o diyor ondan ayrıl. Bir türlü vazgeçmiyor adam. Biz büyü yapıldı diye biliyoruz. Kız durduk yere hamileyken kocasını bırakıp o adam evine girip çıkıyor. Kocasını bunu duyunca tüfeği ile adamı vurmaya gidiyor. Adamın evine gidince dışarı çık dışarı çık diye bağıyor bu. Pencerenin arkasından da hanımını bakarken görmüş. Fıttırılmış bu kapıyı mapıyı kırmış içeri girmiş. Adama kurşun sıkmış ama hanımı adamı adamın önüne geçmiş. Öle olunca kadının bebek düşmüş abi. Adam hapishaneye düştü. Diğer adam hala dışarda. Kim bilir kadınla hala görüşüyorlar. Biz büyü yapıldı diye biliyoruz. Yoksa sevdiğin adamla evliyken üstüne çocuğun karnındayken kim yapar ki bunu. Para için de değil eşi daha zengin” (KK46).

¹⁰ (Kişinin) kalbi (kişinin) kalbine bağlansın.

“Almanya’da maden ocağında çalışan bir abimiz vardı bizim. Eşine ailesine çok bağlıydı severiz de abimizi. Bu çocuklarına oradan aldığı parayı yolluyor sürekli. İstiyor ki kimseye muhtaç olmasınlar. Koca koca oğulları var. Biri neyse de biri işe yaramaz adamın biri bana göre. Eli pek iş tutmaz. Babası bir ara iyi bir para biriktirmiş. Bu iki oğluna yollamış bir dükkan açın işi tutturun da ben de oraya geleyim sizi özledim diye. Bunlar dükkanı açıyorlar tabi. Bir süre sonra bu iki kardeş kavga ediyorlar. Ama nasıl kavga kanlı bıçaklı. Babası bunun haberini alınca Almanya’dan geliyor buraya. Oğulları parçalanmış biri bir tarafta biri bir tarafta. Adam denemiş denemiş bunları barıştıramamış. En son cinci birine gidip bunlara büyü mü ne yaptırmış kardeşler barışsın diye. Öyle diyorlar yani. Bunun iki çocuğu barışınca da adam gitmedi bir daha Almanya’ya” (KK57).

3.4. ZARARLI HAYVANLARDAN KORUNMAK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Kırsal kesimlerde hayvanlarla ilgili karşılaşılan çeşitli zorluklar vardır. Bunlardan biri de zehirli hayvanlardan korunmaktır. Bu tür belalardan korunmak için insanların uyguladıkları yöntemler genelde hayvanlara muska takmak, köpek gezdirmek, afsunlamak gibi işlemlerdir. Ayrıca zararlı hayvanları evden uzak tutmak içinde yapılan uygulamalar vardır. Yapılan işlemlerden bazıları ise büyüsel bir nitelik taşımaktadır.

Zararlı hayvanların musallat olmaması için yapılan uygulamalar şunlardır:

El büyüklüğünde bir demir alınır. Demir besmele çekilerek biraz soyulur. Soyulan demir okunduktan sonra evin bir köşesinde bekletilir. Başka bir demire ise Fatiha ve İhlas sureleri okunur. Bu demir, varsa bahçe kapısına yoksa evin kapısına asılır. Bu sayede eve zehirli hayvanlar girmez (KK44).

Mürekkep ile bir kâğıdın üzerine Fil suresi yazılır. Bu surenin yazılı olduğu kâğıt aynı boyutta kesilir. Bir iğneye iplik geçirilir. İğne eşit parçalara bölünmüş olan kâğıtların ortasından geçirilerek üst üste gelir. İğneye düğüm atılır. İp biraz uzun bırakılır. Uzun bırakılan kısımdan tavana asılır (KK68).

Zararlı hayvanlardan evini korumak isteyen kişi Ayetü'l-kürsi bir kâğıda yazar ve bunu evin içinde tutar. Bu şekilde eve hayvanlar giremez (KK70). Zehirli hayvanlardan kurtulmak isteyen kişi boş kâğıdın üzerine Yasin suresinin ilk ayetini yazar.

Eşit boylarda dörde bölünür. Böldüğü kâğıtları üst üste koyup bantlar. Evine asar. Bu hayvanlardan korunmak için okunmuş su evin farklı bölgelerine dökülür. Bu uygulama yapıldıktan sonra eve zararlı hayvanlar girmez (KK103).

Ev, sirkeli su ile temizlenir. Evin belirli köşelerine toprak bırakılır. Bu toprak okunmuş olmalıdır. Temizlik esnasında o topraklar alınmaz. Bu toprak evin çizgilerini belirler. Hayvanlar o çizgiyi geçemez. Evin kapısına bir avuç şeker koyulur. Bu hayvanları şaşırtır. Eve geleceklerine oraya giderler (KK45).

Çoban kültüründe hayvanlar tek geçim kaynağıdır. Bu sebeple onların korunması gerekir Yörede Hayvanları korumaya yönelik sihri uygulamalar ise şu şekildedir:

Hayvanlarını otlatırken bir hocaya muska yazdırılır. Hoca bu muskayı büyük bir kabın içerisinde bekletir. İçerisine biraz gül suyu atar. Bu sudan hayvanlara içirilir. Hocanın yapmış olduğu muskayı taşıyan kişide hayvanları gibi korunacaktır (KK67).

Zehirli hayvanlardan korunmaya yönelik ritüeller şu şekildedir:

Kişiyi sokan zehirli hayvan bulunur. Bu hayvana hoca dua eder. Sonra o zehirli hayvan öldürülür. Öldürülen hayvan kişinin neresine zehrini akıttıysa oraya sarılır. Üzerine ise marul koyulur ve poşet ile bağlanır. Hoca daha sonra zehrin olduğu yere elini koyarak dua eder. Önüne karabiber alır. Karabiberi okur. Bu karabiberleri besmele çekerek kişiye yedirir. Zehirli hayvan tarafından ısırılmış olan kişinin bir ayağı toprağa basmalıdır. Dua edildikten sonra zehir birkaç saate kendiliğinden akar ve gider (KK81).

“Ve men yebbal fe innemi yebhalü an nefsi”¹¹ bu duayı okuyup yola çıkarsan ne hayvanlara ne de kişiye zarar gelir (KK70, KK79, KK82). Ayrıca edilen bu dua ile ne kadar fakire ve ihtiyacı olana rızık dağıtırsan bir o kadar malın artar (KK77, KK83, KK90). Edilen bu dua o kadar kuvvetlidir ki, bu dua sayesinde etrafında bulunan komşuların, arkadaşların bile faydalanır (KK122).

Hayvanların korunması için bir muska yapılır. Bu hayvanın boynuna asılır. Bu Muska ile hayvanın canı ve kişinin malı korunur (KK81).

¹¹ Muhammed suresi 38. Ayetin tamamının mealı şudur: İşte sizler öyle kimselersiniz ki, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz da içinizden kimi kıskanıyor (cimrilik ediyor). Oysa kim kıskanır (cimrilik eder) ise kendine kıskanmış (cimrilik etmiş) olur. Allah zengindir, yoksul sizsiniz. Eğer tersine giderseniz, tutar başka bir topluluğu yerinize getirir, sonra onlar sizin gibi olmazlar.

“Dedem benim hiçbir hayvandan korkmazdı. Yılanın bile boğazına yapıştırdı. Bir ara teyzemin evladını yılan sokmuş. Dedem atlamış gitmiş hemen. Bakıyor bacak git gide büyüyor. O dediğin den yapıyor işte okumuş bu ağzına bir şeyler koymuş. Teyzemin evladı evde birkaç gün yattı. Birkaç gün sonra dedem elinde bir yılanla beraber gelmiş. Teyzemin evladına götürmüş çocuk kaçacak yer ararken dedem demiş korkma diye. Çocuk korkmuş tabi dedem sormuş bu yılan mıydı diye çocuk evet demiş. Sonra dedem yılanı öldürüyor. Bahçeye asıyor” (KK40).

3.5. DEFİNE İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

İnsanların yer altında saklı olan altın, para, hazine gibi değerleri eşyaları bulma arzusu vardır. Üzerinde yaşamış olduğumuz Anadolu toprakları tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İnsanların yer altında daha önce gömülmüş olan değerli eşyaları bulup kısa yoldan maddi refaha ulaşma çabaları oldukça yaygındır. Maddi refaha ulaşma için girişilen bu çabalar, çeşitli inançlar ve büyüsel işlemleri de beraberinde getirmiştir. Büyüsel işlemlerin oluşmasını sağlayan define ile ilgili inançlar şunlardır:

- Definenin bulunduğu yerde cinler vardır (KK16, KK19, KK22, KK25, KK34, KK46, KK48, KK57, KK68, KK79, KK81, KK85, KK88, KK 101, KK108).
- Bir yerden anlamsız sesler geliyorsa orada define olduğuna inanılır (KK43, KK48).
- Defineler muskasız açılmaz (KK42, KK44, KK45, KK52, KK55, KK65).
- Defineyi koruyan cinler yorulunca yerine başka bir cin geçer (KK55, KK90).
- Define arayan kişiyi cinler kaçırabilir (KK50, KK56).
- Define arayan çarpılabilir (KK58, KK59).
- Hoca olmadan altın çıkarılmaz (KK53, KK61).
- Defineden gelen paranın hayrı olmaz (KK27, KK33, KK74).
- Define çıkarılan yere zeytin dalı bırakılır. Yoksa cinler musallat olur (KK65, KK89, KK121).
- Tapınak, kilise, manastır vb. yerlerde kesin altın vardır (KK65, KK67, KK69).
- Define yerinde namaz kılınmazsa olmaz (KK81).
- Define yeri gece kazılmaz (KK54).
- Büyüde yapsan define abdestsiz çıkarılmaz (KK85).

- Define tek başına çıkarılmaz. Yoksa cinler kaçıır (KK57).
- Define çıkarırken ses duyulursa kaçılır (KK48).
- Altınlar cinler tarafından korunmaktadır (KK42, KK44, KK45, KK52, KK61, KK65, KK76).
- Define yerini cinler koruduğu için altınların sahibi gelmeden altınların oradan çıkarılamayacağına inanılır (KK76, KK91).
- Define yerinde kazı esnasında kullanılan kepçe, dozer, traktör, kamyon gibi araçların devrilebileceği inancı vardır (KK17, KK89, KK90, KK96).
- Altın ararken ve altını çıkarırken cinlerin çarpacağı inancı vardır (KK58, KK59).
- Papaz büyü yapılmadan altınların çıkarılamayacağına inanılır (KK106, KK119, KK126).
- Adak sunulmadan altınların alınamayacağına inanılır (KK13, KK34, KK74, KK81).
- Altınların çıkarılması için cinlerin adet kanını isteme inancı vardır (KK122).

3.5.1. Definenin Bulunması İçin Yapılan Büyüsel Uygulamalar

Define bulmayı amaçlayan kişinin başvurduğu büyüsel işlemlerden biri şu şekildedir: Define bulmayı hedefleyen kişi önce üç gün boyunca oruç tutmalıdır. Bu üç günlük oruç esnasında göz zinası gibi her türlü günahlardan mümkün olduğu kadar uzak durmalıdır. Üç günlük oruç sonrasında bir büyüciye gider. Büyücü kendisine “İnnellahe ye'mürüküm en tüeddül”¹² diye başlayan bir dua ezberletir. Bu duayı bir koyun ya da keçi derisinin üzerine yazmasını ister. Yazma işlemi tamamladıktan sonra bu deriyi bir naylona sarıp üzerinde taşınmalıdır. Aynı zamanda yine üç gün boyunca oruç tutmalı bu zaman zarfı içerisinde günahlardan arınmalı ve aynı zamanda her namazdan sonra hocanın öğretmiş olduğu duayı okumalıdır. Yatsı namazlarından sonra üç gün boyunca aynı dua yetmiş bir defa okunmalıdır. Daha sonra buluş çağına ermemiş bir erkek çocuk bulunur ve cinlerle irtibata geçer. Bu çocuk vasıtasıyla cinlerden definenin yeri öğrenilir. Cinlerden aldığı cevap ile define yeri tayin edilir. Daha sonra define yerine yalnız başına gidilir. Fakat defineyi bulmak için uygulamaya koyulan kişi iki avuç kadar yanına buğday

¹² Nisa suresi 38. Ayet meali şudur: Haberiniz olsun ki, Allah size emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz vakit adaletle hükmetmenizi emrediyor. Gerçekten Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz ki Allah işiten ve bilendir.

almalıdır. Bu zeytin çekirdeği de olabilir. Cinler tarafından öğretilen define yerine gidince define arayan kişi yanında getirdiği iki avuç buğdaya büyücünün ezberletmiş olduğu duayı kırk bir defa okur ve üfler. Bunu yaptıktan sonra belirlenmiş olan alana buğdayları saçar. Aradan üç veya beş gün geçtikten sonra aynı yere gidilir. Yere saçmış olduğu buğdaylar definenin olduğu yerlerde toplanmış olur. Bu şekilde define bulunarak maddi refah sağlanır (KK76).

Kişi, kutsal sayılan bir yerden aldığı su ile abdest alarak yola çıkar. Define bulmayı umduğu veya definenin olduğunu tahmin ettiği yere gider. Bu esnada kişi yerden bir avuç toprak alır. Elindeki toprağın yere dökülmemesi için yoğun çaba gösterir ve şu duayı okur: *“Ikra' kitabeke kefa bi nefsiyel yevme”*¹³. Definenin olduğu yere geldiğinde, içerisinde toprak olan avucu kapanmaya başlar. Definenin tam üstüne geldiğinde eli tamamen kapanır. Elinin açılması için duayı kesmesi gerekir. Eğer bulunduğu yerde define yoksa o toprak avucundan uçar. Define arayan kişinin gezdiği yerlerde toprak yoksa eline ağırlığını hissedebileceği bir taş almalıdır (KK67).

Yapılan bir başka uygulamada ise zeytin dalı kullanılmaktadır. Zeytin ağacından yaklaşık bir metrelik bir dal kesilir. Kesilmiş olan bu dal çatal şeklinde olmalıdır. Yani bir tarafı iki uçlu, diğer bir diğer tarafı ise düz olmalıdır. İki uçlu olan tarafın uç kısımları sivri bir şekilde kesilmelidir. Bu dal okunmuş suda birkaç gün boyunca bekletilir. Bir büyücüye gidilir ve define bulmak için muska yazdırılır. Zeytin dalının iki uçlu olan tarafına muska bağlanır. Define bulmak isteyen kişi araziye çıkar. Allah'tan kendisine yardımcı olmasını ister ve yola koyulur (KK81). Bu yapılan uygulamada zeytin dalından yapılmış olan materyalin kişiyi definenin olduğu yere götüreceğine inanılır.

Zeytin dalı kullanarak yapılan bir başka uygulama daha vardır. Kişi okunmuş su içerisine beş adet zeytin dalı bırakır. Birkaç gün bekledikten sonra bu zeytin dallarını kare şeklinde bir arazi oluşturacak biçimde diker. Kalan son zeytin dalını ise oluşturulan kare arazinin tam ortasına diker. Oradan dua ederek uzaklaşır. Sonraki gün zeytin dallarını diktiği yere gider. Gittiğinde ortaya dikmiş olduğu zeytin dalı, definenin olduğu yeri kişiye göstereceğine inanılır. Kişi zeytin dallarını çıkartır ve belirli bir uzaklık gittikten sonra aynı uygulamayı tekrar yapar. Sonraki gün geldiğinde ortada bulunan zeytin dalı kişiye gideceği yönü gösterir. Bu şekilde uygulama yapılarak define yerine yaklaşılr.

¹³ İsa suresi 14. Ayet meali şu şekildedir: Oku kitabını! Hesap görücü olarak bugün sana nefsin yeter!

Kişi sonraki gün geldiğinde dikmiş olduğu zeytin dallarından ortadaki dal yoksa bu orada define olduğunu gösterir. Kişi kaybolan zeytin dalını bulana kadar toprağı kazar. Kaybolan zeytin dalını bulduğu anda defineyi de bulmuş olacaktır (KK65).

Bir yerde define olduğunu düşünen kişi yanına iki adet dal alır. Bu dalların birine Allah diğerine ise Muhammed yazılır. Boş bir kâğıda ise Zilzal suresi yazılır. Bu kâğıt katlanır ve elde tutulan iki dal ile tutulur. Defineye yaklaşınca Zilzal suresinin yazılı olduğu kâğıt uçar ve definenin olduğu yere düşer (KK52).

Define yerini tespit etmek isteyen kişi şüphelendiği yerden temiz toprak alır. Büyücüye define muskası yazdırır. Büyücü muskayı kumaş ile sarar. Define arayan kişi aldığı toprağı su ile çamur haline getirir. Muskayı avucuna koyar. Sonra çamuru eline alır. Besmele çekerek muskayı çamura bular. Bu muska üzerinde bulunan çamur kurduğunda yastığının altına oyar. Define arayan kişi yatmadan önce yetmiş yedi defa Ya Allah Ya Muhammed der. Sonra kişi sağ tarafına dönerek uyur. Bunu yapan kişi rüyasında definenin yerini görür (KK44).

Define bulmak isteyen kişi yedi ayrı camiden yedi tas su alır. Bu alınan sular yedi gece boyunca Nas ve Felak sureleri okunur. Bu su define bulunduktan sonra kazı esnasında defineyi koruyan cinlerden korunmak için kullanılır. Büyücüden muska istenir. Alındıktan sonra bu muskayı kendi kullanmış olduğu bir elbise ile kaplar. Eğer varsa muskanın üzerine bir de resmini koyabilir. Definenin yerini arayan kişi şüphelendiği yere gider. Yanında boş şişeler olur. Her bir boş şişeyi şüphelendiği yere diker. Şişelerin içinden çıkacak olan sesi duyabileceği bir yere gider. “Gizliyi Allah bilir” der. Okumuş olduğu sulardan birkaç damla ilk şişeye akıtır. Nas ve Felak okur. Aynı bekleme yerine gider ve yine “Gizliyi Allah bilir” der. Sonra diğer şişeye okunmuş sulardan birkaç damla ekler. Yine Nas ve Felak suresi okur. Bu işlemler her bir şişeye uygular. En son yine aynı yere gider. Orada yetmiş bir defa “Yâ Rezzak” çeker. Daha sonra yine “Gizliyi Allah bilir” der ve dinlemeye koyulur. Hangi şişeden ses gelirse define arayan kişi oraya yönelir (KK68). Bu işlemler uygulanarak kişi defineye yaklaşır ve sonra yerini tespit eder.

Bir büyüçüye gidilir ve muska yazdırılır. Bu muska kırmızı mürekkep ile yazılırsa defineyi arayan kişiye kolaylık olacaktır. Muska yaptırıldıktan sonra büyüçü cinler ile iletişim kurar. Bir tas suyun içerisine define arayan kişinin adını yazar. Cinler bu kişinin adını görür ve izin vermesi beklenir. Eğer kişi cinlere bir hediye getirmiş ise

veya getirmeyi vaat ediyorsa cinler ona izin verir. İzin alınması ile kişi araziye gider. Yanında kazma bulundurur. Aynı zamanda bir büyük ve geniş bir tencere bulundurur. Şüphelendiği her yere tencereyi koyar. Oradan biraz uzaklaşır ve kazmayı yere vurur. Tenceden ses gelmiyorsa başka yere koyar ve yine kazmayı vurur. Ses gelene kadar bunu yapmaya devam eder. Tenceden ses geliyorsa bunu üç kere tekrarlar. Eğer tenceden ince bir ses geliyorsa kadın cin tarafından korunuyordur. Eğer tenceden kalın ses geliyorsa orayı erkek cin koruyordur. Kadın cin koruyorsa ona muska gösterilir ve altının bir kısmı bırakılacağı söylenir. Eğer erkek cin koruyorsa ona din ulularından bahsedilir (KK65).

Define arayan kişi şüphelendiği yerlerden toprak alır. Bu toprakları kendi evine götürür. Önce kendi dua eder ve bu topraklar üzerine tükürür. Beş gün boyunca okunmaya devam eder. Sonra aynı topraklar üzerine kendi kanını damlatır. Beş gün daha beklenir. Define arayan kişi namazlarını aksatmadan kılar. Her namazda Nas suresini okur. Toprakları aldığı yere gider. Oralardan birer taş alır. Topraklara yapılan uygulamaların aynısı taşlara da yapılır. Kişi bu sefer kıldığı namazlarda Felak suresini okur. Kişi arazi yerine gider. Taşlar üçgen şeklinde dizilir. Etrafına ise topraklar duvar gibi konur. Kişi kırk bir defa tövbe eder. Kazanacağı paraları hayırlı işler için kullanacağına yemin eder. Yapmış olduğu üçgen etrafında dönmeye başlar. Dönme esnasında yetmiş defa Fatiha suresini okur. Dua bittiğinde hangi taşın önünde durduğuna bakar. Taş hangi yönde duruyorsa, daha önce okumuş ve taşların etrafına dökmüş olduğu toprak o yönde toplanmış olacaktır (KK76).

3.5.1.1. Define ile İlgili Memoratlar

“Babamın bir arkadaş grubu vardır. İş arkadaşları. İki haftada bir hafta sonu muhakkak bir pikniğe, balığa, ya da mangala giderler. Yine bir hafta sonu bunlar pikniğe gidiyorlar tabi erkek erkeğe. Mangal yapacaklar. Bir bakmışlar ki mangalı yakmak için çıra almamışlar. Aralarından birini yolluyorlar sağdan soldan mangalı tutuşturmak için bir şeyler aramaya. Neyse adam gidiyor. On dakika sonra adam geri geliyor. Biraz korkmuş bir vaziyette. Ne oldu diyor soruyorlar. Sanıyorlar ki bir hayvanla karşılaştı falan. Adam diyor ki ses duyar gibi oldum diyor. Bu adam da biraz pısrık herhalde diye bununla dalga geçiyorlar. Elinde üç beş parça bir şey var. Onlarda mangalı için yetmeyecek. Aynı adamın yanına bir adam daha veriyorlar iki kişi gidiyor bunlar. Sonra

ikisi birden geri dönüyorlar. Ne oldu ne bitti derken. İlk başta dalga geçtikleri adam bayağı bir panik halde sesler geldiğinden bahsediyor. Diğerine bakıyorlar ses yok. Babamlar hayırdır inşallah diyorlar. Neyse zoraki yakıyorlar mangalı filan. Ama tabi ortam biraz gergin etrafta da kimse yok. Yemek yerken ortam biraz yumuşuyor. O esnada sesler gelmeye başlıyor. Ama bu sefer sesleri hepsi duyuyor. Odun toplamaya giden o iki kişi iyice panik oluyorlar tabi. İlk giden zaten yerinde duramıyor gidelim diyorlar. Ortada da o kadar et var gitmekte olmaz. Diyorlar ki yemeği yiyelim sonra hemen gideriz. Ardından bir ses daha geliyor. Babamın samimi olduğu bir arkadaşı var orada Vahab abi. Vahab abi define işleriyle uğraşır. Anlar yani bu işlerden. Babam bahsederdi zaten altın, tarihi eser gibi şeler çıkartıp el altından satarmış bunları. Vahab abi burada bir şeylerin olduğundan emincesine konuşuyor burada bir şeyler var gelin bakalım diye teklifte bulunuyor. Bunlar kabul etmiyorlar. Geri dönüyorlar. Ertesi hafta Vahab abi babamla görüşüyor bu mevzuyu. Bak orada altın olabilir gel bakalım diye. Vahab abinin kendi ekibi de var ayrıca. Babam karışmıyor tabi bu işe. Derken ertesi hafta Vahab abi dayanamıyor ekibi alıp gidiyor aynı mekana. Oralarda gezerken mağara gibi bir yer görüyorlar. Altın hevesine o mağaraya giriyorlar tabi ellerinde fenerler. Ne olduysa oluyor Vahab abinin ekip arkadaşlarından birine ivme iniyor. Ne yaşandı ne edildi bilmiyorum. Ama babamın demesine göre orada altın var. Var altın olmasına varda. Muhtemelen orada cinler de vardı ki Vahab abinin ekip arkadaşına bu durduk yere olmadı. Sonra babam Vahab abiye demiş bir daha bana böyle işlerle gelme diye” (KK48).

“Yıllar önce arkadaşımın biri askere gidecekti. O zaman bizim de damarımızda kan hızlı atıyor tabi. Dedik ki felekten bir eğlence yapalım. Alkolleri aldık çıktık biz Kütahya sınırına yakın bir yerde içiyoruz. Keyfimiz güzel arkadaşımız ile olan anımızı paylaşıyoruz gülüyoruz derken. Şiddetli bir rüzgar esti. Bizim ateş söndü. Biz de alkollü kafayız. Çakmak filan ararken o rüzgarda ateşi yakamadık tabi. Arkadaşın biri seslendi herkes dikkat etsin birbirinize tutunarak arabaya geçin. Maksat arabaya geçip yatıp uyumak. Zaten o kadar alkol almışken araba kullanılmaz hele ki dağ başında yani. Neyse arabaya geçtik. Bir baktık arkadaşın biri yok. Sesleniyoruz ses de yok. Arabadan indik ortalık zifiri karanlık. Herkes bir diğerinin kolundan tuta tuta ilerliyoruz. İlerde iyi kötü arkadaşın karanlığını gördük böyle. Seslendik ses yok. Arkadaşın biri ana avrat küfür etti bizim o arkadaşına. Çok iyi hatırlıyorum. O arkadaş arkasını döndü. Öyle bir gülüş attı ki o karanlıkta dişleri adeta parladı. Sesleniyoruz sesleniyoruz niye ses vermiyorsun diye

bağırды küfür eden çocuk. Zengin olduk oğlum dedi bizim diğer eleman. Çocuk gene küfür etti ne içiyorsun oğlum sen dedi zorla çocuğu arabaya bindirdik. Sabaha karşı hava aydınlanmaya başladı tabi. Ben uyur uyanır gibi oldum gece kaybolan arkadaşına çarptı gözüm ön koltuktaydı oda. Elinde bir şeyi sıkı sıkıya tutuyor. Ben gördüm ama çok aldırış etmedim uyumaya devam ettim. Sabah bir seslerle uyandım. Gece kaybolan arkadaşını bizim diğer eleman pata küte dövüyor. Hemen ayırdım ben de. Sonra bir baktık. Kaybolan eleman elinde altın tutuyor. Nerden buldu derken bize başladı anlatmaya. Gece alkol alırken bunun çışı gelmiş. Kenara işemeye gidince gözüne altın çarpmış. Altını eğilip alması ile sert bir rüzgar esiyor. Bizim ateş böyle sönyör. Çocuğun demesine göre daha orada çok fazla altın varmış. Fakat rüzgar esince hepsi kaybolmuş. Altına baktık çocuklarla. Eski bir şey olduğu garanti. Bir ara ayık kafayla bir iki arkadaş daha gittik oraya altın var mı diye. Hiçbir şey göremedik (KK50).

“Dayımlar bir gün böyle gezmeye çıkıyorlar. İki kardeş. Bir yere gelince etraftan anlam veremedikleri sesler işitmeye başlıyorlar. Oralarda çocukluk zamanlarında gezmiş dayımlar daha önce. Mağaraların olduğunu biliyorlar. Seslerde oradan rüzgar ile geliyordur diye önemsemiyorlar. Fakat sesler devam edince büyük dayım işkilleniyor tabi. Sese doğru gidiyorlar mağaraları görünce duruyorlar. Mağaranın içine bir adam girip çıkıyor. Bir yandan bağıyor. Bir yandan bir şeyler götürüp getiriyor. Büyük dayım diyor ki bir gidelim selam verelim ne yapıyor bu diye. Gidiyorlar. Adama selam veriyorlar. Adam direk kazmayı kaldırıyor. Yaklaşmayın diye bağırmaya başlıyor. Dayım sakin ol abi biz gördük selam verelim dedik diyor. Adamın yüzü de yabancı gelmiyor. Bir sıkıntı çıkmadan dayımlar eve geliyor. Herkes odasına çekilince aklına geliyor bugün ki olay. Dayımın jeton orda düşüyor. Dayım küçük yaşlardayken babasıyla geziyor. Babasının yanında bir adam var. konuşuyorlar. Buralarda önceden bir mezarlık vardı. Mezarlık kayboldu mu taşındı mı ne diyor. Dayımın aklına o geliyor. Dayımın aklında soru işareti kalıyor tabi. Adam kazmayla ne yapıyor orada diye. Annemle telefonda görüşüyor. Durumu izah ediyor. Annem oralarda altın olduğu söylenirmiş zaten hep. Bunu dayıma söyleyince dayım olayı çözüyor. Ertesi gün hemen gene aynı yere gidiyor. Adam gene orada. Oturmuş sırtını taşla yaslamış adam dinleniyor. Dayım uzaktan onu izliyor. Adam bir türlü kalkmıyor. Bekle bekle bekle. Dayım dayanamıyor adamın yanına giderken, adamın kafası kuş gibi geri dönüyor. Dayım bunu görünce hemen kaçıp geri geliyor. Annemle dayım konuşurken annem orada cinler vardır adam kazmaya gittiyse cinler onun

içine girmiştir falan diyor. Aileler bir araya geldiği zamanlar hep anlatırlar. Hep de insana bir ürperti verir bu” (KK61).

“Çok eskiden Tuttu Mehmet vardı burada. Bir şeye yapıştığı zaman bırakmazdı. Çocukların topunu tutardı. Çocuklardan dayak yerdı deliydi. Bir gün bu nerden bulduysa elinde altınlarla dolaşmaya başladı. Millet durur mu tabi. Gören adamın üstüne çullanmış gören adamın üstüne çullanmış. Yalnız Tuttu Mehmet bu hemen bırakır mı? Bırakmaz. Neyse zoraki almışlar bunun elinden. Adamın biri bu deliyi takip etmeye başlamış olanları duyunca. Tuttu Mehmet nereye o oraya gidermiş arkasından. Tuttu Mehmet bir gün aynı yere gitti heralde. Ağlaya zırlaya geri geldi. Oğlum Mehmet ne oldu? Gitti. Gitti deyip durur. Ne oldu anlat hele dinleyelim? Gitti. Gitti. Sonradan bir haber geldi. Karşı köyden bir adam kayıpmış ta o köyden bizim köye geldiler. Adamı aradılar aradılar bulamadılar. Bir gün bu Tuttu Mehme elinde gömlekle topallaya topallaya muhtara gitmiş. Gömleği vermiş. Muhtar bu ne diye soruyor. O demiş. Onun gömleği demiş. Sonra adamın cüzdanını çıkarmış da Tuttu Mehmet hemen anlamış muhtar. Askeri çağarmış Tuttu Mehmet önde asker arkada gitmişler oraya. Bir de bakmışlar ki adam orada kazma kürek altın çıkarmaya gitmiş Tuttu Mehmet’i takip edip. Yalnız bu işler öyle kolay olmuyor işte. Cinler çarpmış adamı. Vücudu mos mordu derler. Elleri ayakları bükülmüş. Bize çok anlattılar bunun gibi define uğruna bok yoluna gidenleri” (KK54).

“İyi anlatayım bir daha. Bunu ben komşumdan duydum ama. Köyde iki adam böyle altın çıkaracağız diye bir yeri kazmaya gitmişler. Ama adamlar daha önceden bu işi yapıyorlarmış zaten. Ne derler ona ellerinde bir alet var ya işte. Heh onlarla gitmişler. Bir yer belirlemişler. Kazmışlar bir şey çıkmamış. Başka bir yere gitmişler kazmışlar bir şey çıkmamış. Son kez bir daha deneyelim demişler. Kazmışlar bir şey çıkmamış. Bunlar geri dönerlerken gözlerine büyükçene bir taş çarpmış. Kazsak mı kazmasak mı diye düşünmüşler yorgunlar herhalde kazmamaya karar vermişler. Başka bir gün gitmişler. Aynı yere tabi taşı aramışlar ara ara taş yok. Başka yerlere gitmişler. O aradıkları taşı çok ilerde görmüşler. Bu taş buraya nasıl geldi demişler. Şunun altını kazmayı denemişler bir şey çıkmamış. Ne kadar gerçektir. Bilmiyorum biri dinlenip biri çalışmış çalışan kişi toprağa kazmayı vurmasıyla, yanındaki arkadaşından kanın çıkması bir olmuş. Adam korkmuş kaçmış gelmiş a komşumun köyüne kadar. Adam durumu anlatmış polise askere. Bakmışlar ki, adamın kazdığı yere yanında dinlenirken ölen arkadaşının kanları dolmuş. Orda da sayılar falan yazıyormuş bu kadar işte.

Bulaşmayacaksın para para para. Cinden korkulur. Onların iyisi yoktur. Bir sinirlendirdin mi vallahi adamı mosmor ederler.....” (KK54).

3.5.2. Define Duası

Toprak altına malını saklamak isteyen kişi önce yerini belirler. Yerini belirledikten sonra mallarını oraya koyar. Öncelikle mallarının üst tarafına bir çatal bırakır. Toprak ile üstünü kapatır. Yanına daha öncesinden zeytin çekirdeği almış olmalıdır. Her bir zeytin çekirdeğini dua ederek toprağa gömdüğü mallarının üzerine gömer. Bu zeytin çekirdeklerinden üç tanesini kendisi besmele çektikten sonra yutar. Tekrar dua eder.

Ben sakladım malımı

Kodum ora cin başını

Ben malımı almadan

Sen alma canımı

diyerek oradan uzaklaşır. Eğer kişi sabah namazlarından sonra üç gün oraya gidip abdest aldığı su ile orayı sularsa, cinler onun malını korur (KK122).

Define saklayacak olan kişi mallarını sakladıktan sonra toprağın üzerine oturur, ellerini açar, kibleye döner ve Fatıha ile İhlas suresini okursa, Allah onun malını korur. Bulunduğu yerde bir gece ateş yakıp orada kalmalı ve dua etmelidir (KK76).

Sahada yaptığımız araştırmalara göre definelerin bulunmaması için kara büyü yaptıklarına inanılır. Ayrıca defileri koruması için koruyucu cinler bıraktığına ve biri defineyi bulursa koruyucu cinlerin o kişiye musallat olacağına inanılır.

3.6. CİN ÇAĞIRMAK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Günümüzde her türlü büyülerin cinler aracılığıyla yapıldığına inanılır. Fal bakılırken cinlerin göklere çıkıp meleklerden duyduklarını falcıya bildirdiklerine inanılır (KK22, KK43, KK51).

Cin çağırma için kişinin kendisini hazırlaması gerekir. Göreceklerine, yaşayacaklarına ve o esnada yapacaklarına karşı hazırlıklı olmalıdır. Eğer bunu ilk defa yapıyorsa ve kurulacak olan irtibat sonrasında karşılıklı bir menfaat varsa dikkatli

olunması gerekir. Ama bunu asla abdestsiz yapmamalıdır. Çünkü kötü bir şey olursa en azından abdest insanı korur. İlk olarak yedi gün boyunca oruç tutulmalıdır. Oruç tutulan yedi gün boyunca hayvansal gıdalar yenmemelidir. Aynı zamanda oruç tutulan yedi günün her gecesinde “Yâ Meymûn, Henûd, Biheltayf Behleş, Kenûd” isimleri bin kere tekrarlanmalıdır. Bu isimler onları çağırır. Yedi gün orucun sonrasında hanımı ile birlikte olmalıdır. Daha sonra abdest alıp yalnız başına bir odaya çekilmelidir. Bahsedilen isimleri bin kez daha tekrar etmelidir. O esnada isimleri okunan kabileden cinler gelir. Orada cinler ile anlaşma yaparak cinlerle iletişim halinde olunur (KK81).

Bir kişi cin çağırma istiyorsa pencereyi hafifçe aralamalı ve içeriye rüzgar girmesini sağlamalıdır. Odanın içerisinde tütsü yakmalıdır. İletişime geçebilmek için önce cin isimlerini öğrenmelidir. Su dolu bir leğenin içerisine ayaklarını çıplak olarak sokmalıdır. Cin isimlerini gözleri kapalı bir biçimde ayakları sudayken okumalıdır. Onlar geldiklerini belli eder (KK67).

Temiz bir odada temiz bir masa üzerine beyaz bir örtü serilir. Örtünün üzerinde bir bıçak ve ortası boş bir levhada harfler olmalıdır. Cin çağırma isteyen kişiler bunu yaparken kararlı olmalı ve korkmamalıdır. Cinlerin gelmeyeceğine inanan kişiler bu ortamda olmamalıdır. Aynı zamanda cinlerle dalga geçilmemelidir. Yoksa bu onları kızdırıp odanın içinde bulunan herkese zarar verebilirler. Cinler halis niyetli kullanılmalıdır. Bu işin dersini almayan ilmini bilmeyen bunu yapmamalıdır. Beyaz örtü üzerine kare şeklinde bir cam konulur. Bu camın üzerine birkaç damla kan akıtılır ve odada bulunan herkes dua eder. Cinler elektrik yüklü varlıklardır. Geldiklerinde uzun saçlı olanların saçları kalkar, perdeler oynar, varsa kitap sayfaları açılır. Cinlerin gelmesi ile cevabı merak edilen sorular sorulur. İstenilen olduktan sonra bunu yapanlar birkaç gün abdestsiz gezmemelidir. Gelen cin birisine musallat olabilir (KK122).

Cin çağırma işlemi yapılırken ortamda on yaşını geçmemiş bir sübyan olmalıdır. Bu çocuk buluş çağına ermemiş bir kız çocuğu olursa ve sarışın mavi gözlü ise cin çağırma işleminde kesin başarıya ulaşılır. Önce bir masanın üzerinde daha önce kullanılmamış boş bir kâğıt olmalıdır. Bu kâğıdın üzerine bir kare çizilir ve daha sonra çapraz bir şekilde bir kare daha çizilir. Çizilen karenin son hali sekiz köşeli bir yıldız şeklinde olmalıdır. Karenin içerisinde dokuz hane bulunmalıdır. Bu haneye Arap harfleri ile dokuz harf yazılır. Bu kâğıt beyaz bir tabağın içerisine konulur. Tabağın daha önce

kullanılmamış olmasına dikkat edilmelidir. Bu tabağın içerisine kâğıdı havada tutacak kadar su konulur. Daha sonra ise zeytinyağı katılır ve biraz tuz serpilir. Başka bir kâğıt yakılır ve külleri tabağın içene gelmeyecek şekilde etrafına serpilir. Küllerin uçmaması için bu işlem kapalı bir alanda yapılmalıdır. Bir başka kâsenin içinde ateş yakılır. Cin elması temin edilir ve bu cin elması kâsenin içerisindeki ateşe atılmalıdır. Cinler bu esnada gelirler. Buluğ çağına ermemiş olan çocuk bu aşamada hayaller görmeye başlar. Çocuğun zarar görmesini engellemek için etrafında bulunan kişiler Ayetü'l-kürsi okur. Cinler gelecek hakkında bir şey söylemezler. Sadece geçmiş hakkında bilgi verebilirler. Sorular sorulduktan sonra çocuğa sürekli dua okunmalı ve mümkün olduğunca birkaç gün yalnız bırakılmamalıdır. Çocuğun cinlerden korunması için Zilzal suresinin okunması çocuğun zarar görmesini engeller (KK68).

Cin çağırarak isteyen kişi sol başparmağına bir iğne batırır ve kan akıtır. Bu kanı su dolu bir kaba akıtır. Suya sol el sokulur. Sonra cinin gelmesi için vaatlerde bulunulur. Eğer cin gelmiyorsa ona kan vereceği teklif edilir. Cinin geldiği tırnaklarından oluşan izlerden anlaşılır (KK52).

Kütahya'da cinlerle ilgili inanışlar şunlardır:

- Cinler çöplerin olduğu yerlerde, kırsal kesimlerde, küllerin içinde veya üzerinde, hamamlarda, köylerde, ormanlarda, iki su arasında, dağda, banyo ve tuvaletlerde sık görülür (KK13, KK51, KK78, KK131).
- Cinler aynada ve su yansımasında görülmezler (KK74, KK88, KK191).
- Cinlerin ayakları terstir. Cinlerden kaçmak veya uzaklaşmak için ayak izlerinin yönüne bakılmalıdır (KK66, KK98, KK201).
- Cinler insanlarla konuşabilirler. Zarar verebilecekleri gibi yardım da edebilirler. Kayıp olan bir eşyayı bulabilirler. Geleceğe dair ipuçları verebilirler. Birinin derdine hocalar vasıtasıyla yardımcı olabilirler (KK21, KK65).
- Kahve falına bakılırken fincanda çıkan işaretler cinlere sorulur (KK81, KK153).
- Cinler insan ve hayvan kılığına girer. Yakın çevrede bulunan ve yakından tanıdığımız kişilerin ses tonuyla insanları çağırır (KK11, KK44).
- Cinler insanlarla eğlenmeyi ve onlarla dalga geçmeyi sever (KK33, KK177).
- Cinler ile insanlar temas edildiğinde insanlar çarpılır. Daha muhafazakâr kesim ise cinlerle insanlar temas ettiğinde cinlerin yok olduğuna inanır (KK31, KK49).

- Cinler kendilerinden korkanlara ve cinlerle ilgili çok konuşanlara daha fazla musallat olur (KK77, KK130, KK145).
- Cinler gece vakitlerinde davul zurna ile düğün yapabilir. Özellikle düğün yaptıkları bir mekân yoktur. Sokaklar arasında gezerek düğün yaparlar. Düğün sesi duyulduğunda perdeler çekilmelidir. Camdan dışarı bakılmamalıdır (KK84, KK111, KK166).
- Cinler ev, türbe veya belirli ormanlık alanlar gibi yerleri sahiplenebilirler. Bu yüzden oraya girip rahatsız eden insanları cin çarpabilir. Bu tarz yerlere *sahipli* denilmektedir (KK99, KK180).
- Kötü huylu cinler camilere giremez (KK69, KK73, KK82, KK100).
- Cin insana uyku halinde saldırır. Üzerlerinde baskı kurar. Nefes aldırılmazlar. İnsanların bildikleri duaları unuttururlar (KK22, KK24, KK41, KK167, KK200).
- Sabah ezanından sonra cinler kendi âlemlerine kaçar. Akşam ezanı ile insanlar âlemine tekrardan girer (KK71, KK100, KK131, KK167).
- Banyo ve tuvaletlerde yakışıklı ve genç erkekleri beğenirler. Genç ve güzel bayanları sevebilirler (KK62, KK109).
- Cinler uzun boylu olabilecekleri gibi kısa boylu ve yere değecek kadar uzun sakallı da olabilirler (KK135, KK149).

3.6.1. Cin Çağırma ile İlgili Memoratlar

“Komşunun oğlunu geceleri uyku tutmuyormuş. Çocuğu hep korkutuyorlarmış. Bu yüzden çocukta sabah namazına kadar bekliyor sabah ezanı okununca uyuyormuş. Sabah ezanından sonra cinler gelmez derler ya. Onun için herhalde. Bir ara bu çocuk baygınlık geçirmeye başladı. Ailesi telaşta tabi. Doktora götürüyorlar uykusuzluktandır diyorlar. Annesi başında beklerken çocuk uyuyor. Yerinden sıçırıyormuş. Çocuk anlatıyormuş annesine bak beni korkutuyorlar beni korkutuyorlar diye. Annesine böyle cinci hoca falan hoşlanmayan birisiymiş. Yapacak bir şey yok. Bunu götürmüşler. Cinci hocanın birine. Cinci hoca bakmış çocuğa ne olduysa anlat demiş. Çocukta anlatmaya başlamış. Cinci hoca muska yazmış geri yollamış. Ama muska bir işe yaramamış. Sonra gene gitmişler bu bir işe yaramadı diye. Hoca bir daha bakmış bu sefer. Kendi cinleri varmış herhalde onlara sordurmuş. Çocuklar şakamı ciddi mi bir cin çağarmışlar. Bu cinde gelmiş. Ortada alacak verecek meselesi oluşmuş ne olmuşsa. Hocanın demesine

göre bu iş muskayla çözülmezmiş. Tanrı'ya bir kurban sunacaksın. Tövbe edip af dileyeceksin bir daha yapmayacağına kurana el basıp yemin edeceksin. Namazlarını da kaçırmadan kılmasını söylemiş. Namaz onlardan korur demiş (KK89).

“Çok tehlikeli bir şey biliyor musun? Benim çocukluk arkadaşım vardı. Meraklıydı böyle şeylere. Üniversitede yaşamış. Arkadaşlarıyla toplanmışlar kızlı erkekli. Ne yapsak demişler. Hiç yapacak iş yok. Cin çağırılım demişler. Hani filmlerde görürsün ya bir avuç salak bir araya gelir. Fincanla cin çağırırlar filan. Bunlar o salaklar. Geri zekalılar bir de masaya su koymuşlar. Kâğıda ayet yazıp içine atmışlar. Başlamışlar gel gel gel bilmem ne. Cin bir gelmiş odaya. O an anladık diyor nasıl bir bok yediğimizi diyor. Kendisini görmüyoruz ama inceden çınlama sesi var odanın içerisinde diyor. Biz konuşuyoruz o çınlama sesi kesiliyor diyor. Sanki onları dinliyormuş gibi. Kim konuşursa onun sol kulağına fısıldıyormuş bir şeyler. Sanki bozuk bir hoparlör gibi ses geliyormuş. Bunlar iyice tırsmışlar tabi. Herkes bir kenara çekilmiş. Kapıyı açmayı deniyorlarmış. Kapı açılıyor arkasından biri tarafından çekiliyormuş. Bir türlü çıkamamışlar. Tabi kızlar dayanamamışlar başlamışlar ağlamaya. Kızların ağlama sesi yükseldikçe çınlama sesi de yükselmeye başlamış. Sonra elemanlardan biri kızlara atar yapmış susun diye susmamışlar. Çocuk gitmiş kızın saçına yapışmış sus diye. O esnada çocuğun ayağı yerden kesilmiş. Bunu diğer kız görünce korkudan camdan atla aşağıya. Allah'tan birinci kat. Kız koşarak kaçmaya başlamış. Bizim geri zekalı hala çekinir yalnız kalmaya. Namaza başladı” (KK47).

“Cinci bir hoca vardı burada. Para karşılığında insanlara büyü yapardı. Öyle söylerlerdi yani cinleri varmış bu adamın. Bir gün adam fenalaşmaya başladı. Sürekli koşarak gider gelirdi dükkanına. Bir gün dükkanın da adamı ölü buldular. Dili şişmiş dediklerine göre boğularak ölmüş. Suratı mosmormuş. Cin çarptı sonunda diyorlar. Evinde de yüksek miktarda para bulmuşlar” (KK51).

“Büyükler anlatırdı. Kızın bir tanesi külün üzerine işemiş galiba. Kızı basmaya başlamışlar. Külün ateşin üzerine işlemeyin çöpün yanından geçerken besmele çekin. Oralarda cin vardır derler. Kıza musallat oluyorlar. Bunlarda hocanın birine gidiyorlar. Hoca yardımcı olmaya çalışmış galiba ama etkisi olmadı herhalde gencecik kız öldü. Nasıl oldu bilmiyoruz ama güzelseydi kızda” (KK108).

“Bu işlere meraklı olanları sonu zaten normal bitmiyor oğlum. Cinci hocalar bile iyisi de kötüsü de para kazanıyor. Para kazanıyor ama harcamıyorlar. Morararak ölenler çarpılanlar. Hiç görünmeyenler oluyor. Onlar içinde cinler tarafından kaçırıldığını söylüyorlar. Bu işlerle uğraşan isterse kabe imamı olsun. Sonuçta Allah yasak kılmış. Hala bunu yapıyorsan ya çarpılırsın ya da işte böyle kaçırırlar seni de bir daha görünmezsin” (KK102).

“Yeni doğum yapmış veya yapacak olan kadınlarla cinler çok uğraşır. Dikkatli olmak lazım. Kadın o zamanlarda yalnız bırakılmaz. Cinler hamile kadına görünüp korkutarak çocuğunu düşürmek isteyebilir. Doğduktan sonra çocuğunu kaçırmak isteyebilir. Hatta öle şeyler oluyor ki kadın doğuruyor çocuk bir değişik doğabiliyor. Meğer adam hanımıyla ilişkiye girdiğine sanıyor. Oysa kadın cinlerle ilişkiye giriyor. Çocukta lanetli doğuyor” (KK110).

“Çocuğun birini gece korkutuyormuş bu cinler. Bu çocukta cinci hocaya gitmiş. Cinci hoca muska yapmış boynuna tak diye. Çocuk takıyor tabi muskayı. O aralar hassas. Hoca ne yaptıysa yaptı çocuğu daha da kötü yaptı. Çocuğu hastaneye götürdüler. Gözleri felan olduğu yerde dönüyormuş” (KK163).

“Bir akrabamızın geldi işte başına. Hoca bir şişenin içerisine su koymuş gördüm ben o şişeyi. Şişenin içinde yedi parça kâğıt vardı. Belki de sekiz. Sordum bu kâğıtlarda ne yazıyor diye. İhlas duası yazıyormuş. Her gece yatmadan önce soğan kabuklarını besmele çekerek lavaboda yakıyordu. Hep Nas, Felak okuyorlardı çocuğa. Sonra o şişenin rengi değiştikten sonra suya at demişler o şişeyi. Çocuk çok iyi şuan maşallah” (KK88).

“Adamın cinleri varmış onlarla uğraşmış hep. Bir şey yapacağı zaman sorarmış işini hallettirmiş. Bana da arkadaş dedi de kahveci görmüş bir gün bunu. Ateşin etrafında dolandır dururmuş. Ben onun yalancısıyım. Ama vardı adamda öyle şeyler” (KK126).

“Cinin iyisi kötüsü olmaz. Onların Müslümanı gayri müslimi olur. Onlar yaratılış itibarı ile ateşin dumansız yerinden yaratılmışlardır. Biz ise topraktan yaratıldık. Onların atası bizim atamıza secde etmedi. Fıtratları gereği bizi sevmezler. Onların en iyisi bile yalancıdır. Onlar elektrik yüklü varlıklardır. Bugün cin çarpmış denir mesela. Bunun sebebi onlar insanları çarpınca aynı elektrik çarpmış gibi olmasıdır. Dikkat edilmesi gerekiyor. Sürekli muska taşımak lazım tabi dua etmek lazım. Hep Ayetül-kürsi

okunması lazım. Ha sokaklarda satılan muskaları da almayın onların bir faydası olmaz” (KK128).

“Ben iki yıl kadar bu psikolojiden çıkamadım. Çok korkuyordum o zamanlar. Bak başından anlatayım. Biz arkadaşlarla toplanmıştık. O zamanlar üniversite sınavına hazırlanıyorduk. Soru çözmek için işte ne bileyim birbirimize konu anlatmak için bir gün evde toplandık. Evde sadece biz vardık ailemiz evde yoktu. Canımız sıkılınca herkes telefonlara sarıldı. Sonra hep internette karşılaştığımız şu cin çağırma hikayeleri varya işte. Ona denk geldik biz de deneyelim dedik. Zaten Aslan diye bir arkadaşımız vardı. Hep iddia ediyordu biz denedik arkadaşlarla bir şey hissettik demişti. Bizde hep goy goy geçtik çocukla. Biz cin çağardık işte bir fincanla felan. Filmlerde olurya hani. Aynen öle işte. Sonra odayı kararttık. Ey cin gel diyoruz ne bileyim işte geldiysen haber ver diyoruz. Ne gelen var ne giden var arkadaş yani. Hiçbir şey olmadı tabi. Sonra aradan zaman geçti üniversiteye geldik. O gruptan bir arkadaş vardı Talha diye. Onunla aynı yere gittik biz üniversiteye Muğla’ya. O çalışıyordu eve geç geliyordu. Bir gün o az önce bahsettiğim Aslan dediğim arkadaş varya cin çağarmışlar sözde gelmiş diyen çocuk. O aradı bu muhabbet geçti. Bizde goy goy yaptık işte Talha ile. Diğer üçüncü ev arkadaşımız bir gün bizde çağıralım dedi. Sonra biz cin çağardık gene aynı şeyler. Kimse gelmedi tabi. Birkaç gün sonra kızlar eve geldi. Onlarla konuşurken işte kızlar hadi yine çağıralım dedi. Bir kız vardı işte o yok ben korkarım dedi ama ikna ettiler diğer kızlar. O gece biz gene çağırdık gene gelmediler alkol almıştık o akşamda biri çıktı ben hissettim dedi kimse dikkate almadı dalga geçti. Bizim Talha isteyken bir gün evde yalnızın Ferit kız arkadaşına gitmişti. Evde bir huzursuzluk hissettim ama bir şey görmedim yani öle cin felan. Bizim üzerimize bir şanssızlık çöktü. Talha işten ayrıldı. Ferit kız arkadaşından ayrıldı. Benim sınavlar kötü geçti aileme söyleyemiyorum. Talha evde uyurken benim odada gıcırta sesleri duymaya başladım ben. Yataktan başımı kaldırıp bakıyorum karanlığa bir şey yok. Acaba dedim Talha uyandı da odada yürüyor sesi benim odaya mı geliyor diye düşündüm. Odasına gittim baktım uyuyordu. Sonra gene yattım sesler gene aynı ben korkmaya başladım. Gece kötü rüyalar gördüm. Beni sıkıştırıyorlar, nefesim kesiliyor. Ter içinde uyandım ben. Gece kalktım elimi yüzümü yıkadım. Uyumayacaktım. Birden bir ses bana seslendi. Hemen arkamı dönüp baktım kimse yok. Ağzıma değişik bir tat geldi. Korktum kalbim hızlı hızlı atmaya başladı. Talha’nın odaya gittim orada telefonla takıldım. Ertesi gün ben bu mevzuyu açtım çocuklara kimsede bir şey yoktu.

Ben gece değil gündüz uyumaya başladım o saatten sonra. Geceleri çocuklar uyurken bazen odalarında duruyordum bazen dışarı çıkıyordum yürümeye insanları göreyim diye. Sokakta yürürken köpeğin biri beni takip etmeye başladı. Ben adım atıyorum oda atıyor. Durup sigara içiyorum ben, bekliyor. Kış dedim köpeğe köpek başladı beni kovalamaya. O gece eve döndüm bir baktım ki o köpek evimin önünde beni bekliyor. Aklıma hemen cinler geldi hemen merkeze doğru gittim. Çocukları aradım uyanmadılar. Ben kafaya koymuştum. Bir hocaya gitmek istedim. Çocuklarla hocaya gittik. Hoca beni yalnız aldı zaten. Sorular sordu ben durumu anlattım. Hoca demesin mi siz bunlarla iletişime mi geçtiniz diye. Hoca bunu diyene kadar bizim cin çağırdığımız benim aklıma gelmemiştir. Çünkü cin gelmemiştir yani. Meğer onunla alakalıymış. Hocanın yanına gittiğim günden sonra benim kötü rüyalar, sesler duymalar hiç eksik olmadı. Bazen ensem üflemler adımlı söylemeler çok kötüydü çok. Sonra aileme açtım annem hep okudu babam hep okudu. Namaza başladım düzenli olarak kıldım öyle geçti. Sanki böyle bir zina yapsam, alkol alsam yine başıma aynı şeyler gelecek gibi hissediyorum” (KK 200).

“Simav’dan İbrahim adlı vatandaşın biri hastalanmış. Sürekli korkuyormuş. Uyku uyuyamıyor, yiyip içemiyormuş. Çok doktor gezmiş, hastanede de yatmış. Hiçbir fayda görmemiş. Kendisi üzerinde büyü ya da sihir olup olmadığını öğrenmek için hocaları da gezmiş yine de bir çare bulamamış. Birileri bana yönlendirmişler. Bana geldi. Ben de onu Dönerler Camii içerisinde okudum. Vatandaşın rahatsız olduğu şey cinli bir kadındı. Kadın rahatsız edip duruyordu. Nereye giderse adamı rahatsız ediyormuş. Adam kafayı yeme derecesine gelmişti. Neyse ben burada onu okudum. İbrahim buradan döndükten sonra evinde namaz vaktini beklerken uzanmış yarı uyur yarı uyanık bir anda kendisini ve beni Dönerler Camii’nde gördüğünü söyledi. Camii’de dairenin ortasında bir mahkeme kurulmuş. Başta Ergun Çelebi Hazreti olmak üzere orada yatan on dört zatın hepsi yerlerinden kalkmışlar. Etrafımızı çevirmişler. Sonra Ergun Çelebi Hazretleri onu rahatsız eden kadını çağırmışlar. ‘Sen bu İbrahim’i neden rahatsız ediyorsun bak senin rahatsızlığın yüzünden bu hallere düşmüş bunun vebalini nasıl ödeyeceksin ‘demişler ve hesaba çekmişler. Kadın müsaade isteyip gitmiş. Sonra yanında bir erkek çocukla geri gelmiş. Çocuğun ayakları yamukmuş. Kadın ‘benim oğlumu bu hale bu kişi getirdi bu yüzden onu rahatsız ediyorum ‘demiş. Bundan sonra kadın İbrahim’i hiç rahatsız etmemiş. İbrahim de böylece iyileşti” (Aday, 2013: 515).

“Bunu ben yaşamadım bir tanıdığım yaşamış o görmüş yani. Ama yalan söyleyecek biri değildir. Bunlar ormana gitmişler gezmeye hava kararınca ateş yakmışlar. Sonra turlamaya başlamışlar sağa sola yürüyorlar bunlar. Çıtırtı sesleri duyunca hayvanlar geldi zannetmişler. Hemen ellerinde fenerlerle çıtırtı gelen yere ışık tutmuşlar. Ama ışığı tuttıkları gibi çıtırtı sesleri hemen başka yerlere gidiyormuş hıp hızlı bir şekilde. Çocuk diyor ki yani o kadar hızlı hayvan olamaz yani. Acayip hızlı yani düşün. Işı tuttuğu gibi çıtırtı başka yerden geliyor. Bunlar diğerlerinin yanına gitmeye başlıyorlar korkudan. Geri dönerken o çıtırtı sesleri bunları takip etmeye başlıyor. Arkalarını dönüyorlar yavaş yavaş geri geri ilerliyorlar bunlar fener tutarak. Feneri tutan çocuk birden düşüyor taş a mı ne takılıyor fenerde düşüyor tabi. Bu çocuk düştüğü gibi hemen yanında hızlıca bir rüzgar gibi bir şeyin geçtiğini hissediyor. Feneri almadan ikisi birden koşmaya başlıyor. Feneri tutan çocuk bir ara koşarken arkasına bir bakıyor. Hemen böyle başının yanında bembeyaz suratlı bir adam. Düşünebiliyor musun o anki dehşeti. Hemen yüzünün yanında. O kadar hızla koşuyorsun başını çevirmeye kalmadan adam hemen 5 – 10 cm yanında duruyor. Bembeyaz bir surat. Hemen pılıyı pırtıyı toplayıp o gece dönüyorlar” (KK187).

3.7. UYKUSUZLUK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Yapılan uygulama şu şekildedir: Şikayeti olan kimse hocadan yardım ister. Hoca ile beraber bir mezarlığa gidilir. Yapılan uygulamaların altında bir cin tarafından rahatsız edilme inancı yatmaktadır. Hoca mezarlığın birine gider. Önce kişinin ruhuna Fatıha ve İhlas suresi okunup günahlarının affedilmesi istenir. Daha sonra hoca mezardan bir karış toprak alır ve uzun bir dua okur. Okuduğu duaları toprağa üfler. Elinde bulunan bir avuç toprak bir poşete konur ve rahatsızlığı olan kişiye verilir. Uykusuz kalan kişi mezardan alınan toprağı yatağına serpiştirir. Küçük bir tutamda yastığının altına koyar. Uykusuzluk şikâyetinde olan kişi sağ tarafına zikir çekerek yatar. Bu uygulamalar neticesinde kendisini rahatsız eden cin gibi varlıklardan kurtulur (KK81).

3.8. HASTALIKLAR İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

3.8.1. Psikolojik Rahatsızlıklar İçin Yapılan Büyüsel Uygulama

Hasta olan kişi “Selamün kavlen min rabbın rahım” ayetini günde doksan dokuz kere okuyup bir bardak suya üfler ve bu sudan içerse kısa zamanda hastalıklarından kurtulur (KK65).

3.8.2. İç Sıkıntısını Gidermek İçin Yapılan Büyüsel Uygulamalar

Kendisini ruhani açıdan iyi hissetmeyenler için iki farklı uygulama yapılmaktadır. Bu uygulamalardan ilki, sabah namazı kılındıktan sonra günün ilk ışığına karşı yüzünü dönüp otuz üç defa “Ya Bismillah” denilmesidir. Bir çay kaşığı tuz alınır. Otuz üç defa “Ya Allah” çekilir ve üflenir. Bir şişe suya atılıp karıştırılır. Bu şişedeki su gün boyunca tüketilir (KK37).

İkinci uygulamada ise iç sıkıntısını gidermek isteyen kişi büyük bir zatın ruhuna dua eder. Dua ettikten sonra mezarın başında “ben duamı ettim” der. Böylece kişinin iç huzursuzluğu son bulur (KK37).

3.8.3. Baş Ağrısı İçin Yapılan Büyüsel Uygulama

Baş ağrısı olan kişi için yedi küp şeker alınır. Her birine bir Ayetü'l-kürsi bir Fatıha ve İhlas okunur. Okunan şekerler ağrı başladığında ve yatmadan önce ağızda eritilir. Bu şekilde yapılan uygulamalar sonrasında baş ağrısının geçeceğine inanılır (KK76).

3.8.4. Bayılan Kimseler İçin Yapılan Büyüsel Uygulamalar

İnsanların hastaneye gitme imkânlarının olmadığı, hastaneye gidip hastalığına çare bulamadığı veya hastalığının daha çabuk geçeceğine inandığı zamanlarda hocalara gidip yardım istenir. Hocalar, Allah’a daha yakındırlar ve onların etmiş oldukları dua daha makbuldür (KK82, KK89, KK119, KK120). Bu yüzden genelde sık sık baygınlık geçiren ya da sara hastası olan kişiler hocalara başvurmaktadır. Bu tür durumlarda yapılan uygulamalar şu şekildedir:

Hastalığından rahatsız olan kişi, işinin ehli olan bir hoca bulur (KK17, KK59, KK81). Tedavi olmak için her hocaya gidilmez. Gidilecek olan hocanın bitkiler hakkında ilmi olması gerekir. Yoksa edilen dualar tutarsız kalır. Hoca önce kişiye bir yudum su içirir. Daha sonra suya üfler. Bu uygulamayı yedi kez tekrarlar. Kişiye muska yazar ve bol bol besmele çekmesini ister (KK44, KK65, KK76).

3.8.5. Siğiller İçin Yapılan Büyüsel Uygulama

Araştırma sahası içinde siğillerin tedavisi genellikle ocaklılar tarafından yapılmaktadır. Fakat ocaklıların kullanmış olduğu yöntemlerde büyü esasına dayanan yöntemlerdir (Baysan, 2017: 1870). Siğillerden kurtulmak ve köklerini kurutmak için yapılan uygulama şu şekildedir: Bir kâğıt üzerine “edri” yazılır ve katlanır. Bu kâğıdın üzerine bir Fatiha ve üç İhlas okunup üflenir. Sonra bu kâğıdı hafifçe tükürük ile ıslatılır. Kâğıdı siğillerin üzerine sürüldükten sonra ateşe atıp yakılır. Bu işlem üç kez uygulandığında en kısa zamanda etkisini gösterir. Aynı işlem karabiber ve tuz ile de yapılır. Fakat karabiber ve tuz kullanılırsa bunlar bahçeye gömülmelidir (KK81).

3.9. DİLEĞİN YERİNE GELMESİ İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Maddi ve manevi istekleri gerçekleşmeyen kişiler dua etmenin yanı sıra büyüsel uygulamalara da başvururlar. Bu uygulamalar yörelere ait inançlara göre çeşitlilik göstermektedir. Karşılaştığımız uygulamalar şu şekildedir:

Bir kâğıt üzerine gül suyu damlatır. Ballı veya şekerli suya yirmi bir defa Ayetü'l-kürsi okunur. Parmak veya bir kürdan kullanarak kâğıt üzerine bal, eğer yoksa çok şekerli su ile kâğıdı dolduracak şekilde besmele yazılır. Kâğıt muska haline getirilir. Gelen kişiye verilir. Sonraki gün sabah namazını kıldıktan sonra muska yutulur. Oruç tutmak için niyet edilir. Üç gün boyunca oruç tutulur. Üçüncü günün sonunda istediği dilek için Allah’a dua eder. En kısa zamanda dileğinin yerine geleceğine inanılır (KK65).

Dileğinin yerine gelmesini isteyen kişi ilk olarak ağzı dualı bir hocadan dua istemelidir. Dua edildikten sonra kişi Paşam Sultan türbesine gider. Burada Yasin okur. Daha sonra bu türbeye başörtüsünü bırakır. Başörtüsü sandukaların üzerinde olmalıdır. Bir başkası bu türbeye geldiğinde kişinin bırakmış olduğu başörtüsünü giyer ve dua ederse, başörtüyü bırakan kişinin duası yerine gelir. Dileği yerine gelen kimse çocuklara

şeker, sokak hayvanlarına yemek ve su dağıtır (KK42, KK154, KK167). Türk kültürünün mevcut olduğu hemen hemen her yerde benzer uygulamalar görülmüştür. Evliya veya yatırlar etrafında belirli kültler oluşmuştur. Bu kültlere bağlı ritüellerin yerine getirilmesi ile insanlara yardımcı olacağına inanılır (Çobanoğlu, 2003: 76). Bugün ziyaret merkezi olarak kabul edilen türbe ve yatırlara halkın yoğun ilgi göstermesi İslamiyet öncesi atalar ruhu ile alakalıdır (Aday, 2013: 65).

Dileğinin olmasını isteyen kişi abdest alır. Perşembe gecesi yüz defa istiğfar duası okur. Ardından iki rekât şükür namazı kılar. Yüz defa salavat getirir. Daha sonra bin defa besmele çeker. Hoca tarafından bir kâğıdın üzerine besmele otuz üç defa yazılır. Dileğinin yerine gelmesini isteyen kişi bu muskayı üzerinde taşır. Yatmadan önce sürekli salavat getirmeli ve sağ tarafına dönük bir şekilde yatmalıdır. Bu uygulamaların yapılacağı gece eşi ile birlikte olamamalıdır. Zira bu uygulamaları yapan kişi kötü sonuçlar ile karşılaşabilir (KK44).

Cuma günü cuma namazından sonra temiz bir kâğıda yedi yüz besmele yazılır. Kâğıt üçgen şekline getirilir ve naylona sarılır. Bu işlemi yaparken kişi içinden üç kez Ayetü'l-kürsi okur. Muskayı üzerinde taşıyan kişi dileği yerine gelene kadar her gün yedi yüz defa besmele çeker. Muskayı üzerinde taşıyan kişi çöplerin, mezarların yanından geçerken okumadan geçmemelidir. Cinler kendisini hedef alıp onu yoldan çıkarmayı deneyebilir. Dileği yerine gelen kimse muskasını uzak ayak basmayan bir yere gömmelidir. Eğer bunu yapma imkânı yoksa temiz bir yerde yakmalı ve muskanın küllerini temiz bir akarsuya dökmelidir. Muskanın külleri çöpe atılmamalı ya da pis bir yere bırakılmamalıdır (KK68).

Büyücü veya hocaya gidilir. Büyücü bir kâğıt üzerine safran ve gül suyu ile beraber İhlas suresini yazar. Fakat bu dümdüz yazılmaz. Büyük bir kare çizilir. Bu karenin içerisine enine on altı kare boyuna da on altı kare çizilir. Sağ taraftan İhlas suresi yazılmaya başlanır. Fakat her bir karenin içerisine iki ya da üç harf konularak yazılır. Bu şekilde yazılınca enine doğru oluşturulan karelerin sondan bir önceki hücrelerinde dua biter. Son hücrede bir İhlas suresi yazılmaya daha başlanır bu şekilde alt satırdan devam edilir. Aynı işlem bir daha uygulanır. Bu sefer dua sondan üçüncü hücrede biter ve sondan ikinci hücrede İhlas suresi bir daha yazılmaya başlanır ve alt satıra geçilir. Her on altı satır boyunca bu işlem uygulanır. Sonuç olarak İhlas suresi vefki oluşturulmuş olur. Son

görünümü olarak ise oluşturulan karede çapraz bir aynılık oluşur. Bu muskadan iki tane yapılmaktadır. Kişi birini üzerinde taşırken diğerini dua etme esnasında karşısına koyar. Edilen dualar belirli vakitte edilmelidir. Bu vakitler ise yatsı namazından sonra ve sabah namazından öncedir. İsteği olan kişi bunu yedi gün boyunca alışkanlık haline getirmeli ve bırakmamalıdır. Bunu yaptığı takdirde en kısa zamanda dileği yerine gelecek ve maddi refaha kavuşacaktır (KK81, KK65).

3.10. BÜYÜLERDEN KORUNMAK VE KURTULMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Büyülerin tez vakitte etkisini yitirmesi için yapılan çeşitli büyüsel uygulamalar vardır. Yapılan bu uygulama ile büyü ne maksatla yapılmış olursa olsun şifa vereceğine inanılır. Bununla da kalmayıp sadece büyülerden kurtulmak ve korunmak için değil aynı zamanda kişinin başına bela gelmemesi, kem gözlerden sakınması, kısmet bulması, çeşitli cin, peri ,ruh gibi varlıkların rahatsız etmesinden de korunabileceğine inanılır. Uygulama şu şekilde yapılmaktadır: İki adet uzun kalın iplik alınır. Bu iplikler bir hoca tarafından çeşitli dualar okuyarak her bir ipliğe yüz bir defa düğüm atılır. Bu uygulama yapıldıktan sonra bir leğen içerisine su koyulur. Büyü yapıldığına inanılan kişi bu su içerisine tükürür. Daha sonra hoca suyu işaret parmağı ile besmele çekerek karıştırır. Hoca dualar ederek suya üfler. Daha önce düğüm atmış olduğu her iki ipliği de bu suyun içerisine bırakır ve bir müddet bekler. Tükürülen suyun içindeki ipin iyice suyu çekmesini bekler. Bekleme süresi bittikten sonra büyücü Allah'tan ellerini açarak yardım ister, dua eder. Suyun içerisinden ipi çıkarır ve yüz bir düğümü çözmeye başlar. Her düğüm çözülürken Nas ve Felak suresi okunur ve ardından bir dilek dilenir. Bu dilekler hep aynı olmak zorunda değildir. Bir düğümde nazardan kurtulmak için dilekte bulunurken bir başka düğümde büyüden kurtulmak için dilekte bulunulabilir. Bu şekilde büyücü daha önce atmış olduğu yüz bir düğümü teker teker çözer. Aynı işlem yüz bir düğüm atılmış diğer ipliğe yapılır. Kabın içerisinde bulunan suyun bir kısmı başka bir kaba aktarılır. Suyun aktarıldığı yeni kaba düğümleri çözülmüş olan iplikler avuç içinde iyice sıkılarak birkaç damla su akıtılır. Yapılan bu uygulamadan sonra eski kabta bulunan su büyüye uğramış olan kişiyi temsil eder. Kap ise bulunduğu hali temsil eder. Yine aynı şekilde kullanılan yeni kabın içerisindeki su ise kişinin büyülerden kurtulmuş hâlini temsil eder. Yeni kaba aktarılan su şifadır. Üzerinde büyü olduğuna inanılan kişi bu kabın içerisinde bulunan sudan içer.

Üzerinde büyü olan kişi bir cami, tekke, türbe gibi bir yerde bulunan çeşmeye gider ve oradan yeni su doldurur. Şifalı olduğuna inanılan suyun bir kısmı cami, tekke, türbe gibi yerlerden doldurulan suyla karıştırılır. Kişi bu suya çokça dua okur. Su okunmuş hâle gelir. Kişi bu su ile duş almalı ve temizlenmelidir. Uygulama esnasında kullanılan ipler kişi tarafından saklanmalıdır. Bu uygulama cuma ezanından sonra ipliklerin ve şifalı olan suyun ayak basılmayan bir toprağa dökülmesi gerekir. Kişi bu şekilde ferah bulacağına inanır (KK44).

Cin musallat edilmiş veya büyü yapılmış olan kişi çok bekletilmeden hocaya götürülür. Eğer yapılan büyü neticesinde kişinin içerisine cin girmişse onu zapt etmek için üç beş kişiye ihtiyaç duyulabilir. Bu yüzden hoca da kişinin yanına gider. Hoca ilk olarak cinin insanın içinden çıkması için Felak, Nas, Fatıha gibi sureler okumaya başlar. Bu esnada gül suyu, safran, misk ve temiz bir kâğıt hazır olmalıdır. Bir kaba da su koyup odada bekletilir. Hoca içerisine cin girmiş olan kişinin üzerine dua okurken, Kur'an dan belirlemiş olduğu bazı ayetleri gülsuyu, safran, misk karışımı ile elde etmiş olduğu mürekkep ile kâğıdın üzerine yazar. Aynı zamanda bu ayetleri okumaya başlar. Uygulamanın bu aşamasında insanın içerisinde bulunan cin, içine girmiş olduğu bedende zorluklar çıkarmaya başlar. Gözünden yaşlar gelir. Bağırma başlar. Kendisine de zarar verebilir. Hoca kâğıda yazmış olduğu ayetleri okuduktan sonra hemen bunu muska haline getirir. Büyü yapılmış kişiye muskayı takmaya çalışır. Hoca muskaya yazmış olduğu duanın aynısını yedi defa okuyup daha önce getirilmiş olan suya üfler. Eline su alır ve serpmeye başlar. Hoca insanın içerisinde bulunan cinin çıkmasını ister. Cin direnirse onu tehdit eder. En sonunda cin çıkarılır. İnsan bedeninden cin çıkarılınca, uygulama esnasında kullanılan su başka bir su ile karıştırılarak kişinin o su ile duş alınması istenir. Yıkandığı su biriktirilmelidir. Ya ucu açık bir su akıntısına dökülmeli ya da bir tepeden aşağıya doğru süzdürülmelidir. Uygulama esnasında yapılan muska kişinin hep boynunda durmalıdır (KK81).

Kendisine büyü yapılan kişi muskacı bir hocaya gider. Bu hoca büyü yapılan kişinin adı soyadı, doğum tarihi ve anne adını kâğıdın üzerine yazar. Kâğıdın alt kısmına ise uzun uzun mürekkep ile dualar yazar. Bu duaları su dolu bir kaptaki silinceye kadar tutar. Aynı kâğıdın üzerine yedi defa Ayetü'l-kürsi, on defa İhlas suresi, üç defa

Muavvizeteyn¹⁴, bir defa ise Haşr suresinin son dört ayetini yazar. Bu duaları aynı zamanda suya doğru üfler. Kendisine büyü yapılan kişi eliyle suyu karıştırır. Sonra bu su ile üç defa sağ omzuna üç defa sol omzuna üç defa başına ve bir defa da tüm bedenine döker. Kalan suyu ise kimsenin olmadığı bir yere döker. Büyücünün yapmış olduğu muskayı boynunda veya koltuk altında saklar. Bu muska olduğu sürece kendisine yapılan büyüler tesir etmez (KK122).

Yapılan büyülerden kurtulmak için Kur'an'dan öte bir şey yoktur. Ayetler, dualar ve halis niyetler kişiyi kötü maksatlı büyülerden korur. Fakat peygambere dahi büyü yapılmıştır. Bu yüzden tedbirli olmakta fayda vardır. Kur'an ayetlerini muska şeklinde taşımak lazımdır. Fakat bunu taşırken eline, beline, diline, yaptıklarına dikkat edilmesi gerekir. Ayrıca Beyyine suresini bir kâğıt üzerine yazar ve üç gün suda bekletilir. Sonra bu suyu büyü yapılan kişi içer. O kişiye büyü etki etmez. Ayetü'l-kürsi, Nas, Felak dualarını bolca okunur (KK76). Büyüden korunmaya yönelik uygulamaların başında dinî uygulamalar olduğunu görmekteyiz. Kuran'dan bazı ayetlerin okunması, namazların aksatılmadan kılınması bunların başında gelmektedir.

3.11. ÇALINAN MALIN BULUNMASI İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Bir parça ipliğin üzerine Ayetü'l-kürsi'nin her "Mim" harfinde kendisini temsilen bir düğüm yaptırılır. Ayetü'l-kürsi'de on yedi Mim harfi vardır. İpliğe on yedi düğüm atıldıktan sonra on yedi kere de dua okunup çalınan malın olduğu yerde ağır bir taş altına konulur. Hırsız çaldıklarını ya bizzat getirir ya da başka bir şekilde bulunur (KK81).

Bir başka uygulama ise şu şekildedir:

Eşyası çalınan kişi hocaya başvurur. Hoca bir nohut ya da bir fasulye alır. Bu nohut ya da fasulyeye dua okur, üfler ve bir kap suyun içerisine atar. Suyun içinde bulunan nohut ya da fasulye şişmeye başlar. Nohut veya fasulye şiştikçe eşyayı çalan kimse de şişmeye başlar. Bir an önce çalınan eşya getirilip bırakılmaz ise eşyayı çalan kimsenin şişerek çatlayacağına inanılır. Bu şekilde eşyayı çalan kimsenin ölüm haberi

¹⁴ Nas ve Felak surelerine verilen isim.

gelince hırsızın kim olduğu ortaya çıkar (KK122). Bu uygulamada taklit esasına dayanır. Nohut veya fasulye malı çalan kimseyi temsil etmektedir.

3.11.1. Çalınan Malın Bulunması ile İlgili Memorat

“Dedemler köyde kalırken evin eşyaları kaybolurmuş. Hırsızlık değil ama önemli eşyalar değil. Çatallar kaşıklar, örtüler, kıyafetler kaybolur. Dedemin arkadaşı varmış gitmiş onun yanına böyle büyülerle ilgilenen biri herhalde bu. Anlatmış durumu adam eve gelir dua eder. İki dakika beklermiş. Sonra eşya şurada, eşya burada dermiş. Bakarlarmış. Eşya gerçekten orada” (KK108).

3.12. HUZURU SAĞLAMAK İLE İLGİLİ BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Yapılan bu büyüye bakıldığında daha çok dinî ritüellerin ve inançların etrafında şekillendiği görülür. Bu uygulamanın büyüsel tarafı ise kişinin bir muska yapması ve bunu üzerinde taşımasıdır. Uygulamayı yapmak için önce kare bir kâğıt alınır. Kare kâğıdın her köşesine Arap harfleri ile Allah yazılır. Daha sonra orta kısma Allah yazılır. Karelere yazılmış olan Allah isminin aralarına dört halifenin adı yazılır. Daha sonra bu kâğıt üçgen şekle getirilerek dikiş atılır. Bu muska yapıldıktan sonra bir şişe su alınır. Bu su ucu açık olan bir kaynaktan olmalıdır. Bu suya kırk bir defa yasin okunur. Evin bir köşesine konur. Sonra sirkeli su hazırlanır. Okunmuş olan bu sudan bir miktar sirkeli suya aktarılır. Okunmuş su evin bir köşesine konur. Sirkeli su ile evin her yeri temizlenir. Her cuma günü evde bir yasin okunur. Sonraki haftalarda yine okunmuş su ile sirkeli su karıştırılarak takip eden haftalar boyunca temizlik yapılır. Muska kişinin üzerinde taşınarak evde huzur sağlanır (KK52).

Başka bir uygulama ise evde bulunan huzursuzluğun giderilmesi ve huzurlu olunması için yapılmaktadır. Evin içerisinde bulunan en yaşlı kişi, en küçük kişiden başlayarak kişileri karşısına alır ve oturtur. Fatıha ve İhlas surelerini okur. Her okumadan sonra karşısına oturttuğu kişinin yüzüne üfler. Karşısındaki kişinin bileklerini ovuşturur. İki kürek kemiğinin arasına elini koyar ve benim elim değil Fatma Ana'nın eli huzur bulasın, huzur bulasın, huzur bulasın der. Evde bulunan herkese bu uygulama yapıldıktan sonra namaz kılınır. Evin en yaşlısı gün sonunda istihareye yatar ve dualarının kabul olup olmadığını öğrenmeye çalışır (KK52).

Eve karşı yapılmış bir büyü olmadığı takdirde yapılan bir başka uygulama daha vardır. Bu uygulamaya göre evde herkes gusül abdesti almalıdır. Sonra tuvaletler ve banyolar güzelce temizlenmelidir. Lavaboya sıcak su dökülmemesine dikkat edilmelidir. Varsa üzerlik yakılmalı yoksa evin duvarlarına Ayetü'l-kürsi asılmalıdır. Evde bulunanlar namazlarını eksiksiz kılmalıdır. Perşembe günü sokak hayvanları beslenmeli, cuma günleri ise sadaka verilmelidir. Evde huzur bu şekilde sağlanır (KK2).

3.13. CİNLERİN MUSALLAT OLMASINDAN KURTULMAK İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Cinlerin musallat olması bir kişi tarafından kasıtlı olarak yapılabileceği gibi cinlerin kendi istekleri ile de olabilmektedir. Kütahya'da yaptığımız araştırmalara göre başta gençler olmak üzere pek çok insana cin musallat olabilir. Bu musallat olmadan kurtulmak için belirli uygulamalar yapılır. Bu uygulamalar cinlerin musallat olma amacına göre değişmektedir. Cinler şu durumlarda insanlara musallat olabilir:

- Birinin çöpe basması ile cinler musallat olabilir (KK74, KK96, KK154, KK161, KK171, KK184).
- Piknik alanlarında, harabelerde, تنها yerlerde, sokaklarda insanların tuvaletini yapması ile cinler musallat olabilir (KK21, KK68, KK94, KK99, KK101, KK132, KK145).
- Başkasına büyü yaparken cinler musallat olabilir (KK35, KK45, KK78, KK135, KK159, KK183).
- Fal bakılırsa cinler musallat olabilir (KK17, KK34, KK69, KK81, KK157, KK178).
- Tuvalet ve banyoda uzun süre durulursa cinler musallat olabilir (KK54, KK161, KK181, KK187).
- Ekmek kırıntısına basılırsa cinler musallat olabilir (KK11, KK74, KK145, KK193, KK200).
- Cami, türbe gibi yerlere cenabet girilmesi ile cinler musallat olabilir (KK68, KK91, KK131, KK154).
- Zinanın ve alkolün çok olduğu yerlerde bulunanlara cinler musallat olabilir (KK57, KK65, KK162, KK178).

- Cinlerinin adının çok geçtiği yerde cinler insanlara musallat olabilir (KK101, KK103, KK135, KK147, KK198).
- Cinlerden korkanlara cinler musallat olabilir (KK44, KK51, KK100, KK128, KK135, KK164, KK188).
- Hamile olan kadınların gebelik ve doğum zamanında musallat olabilir (KK128, KK131, KK177, KK199).
- Yeni doğan çocuklara ve ergenlik zamanlarında olan çocuklara cinler musallat olabilir (KK66, KK82, KK141, KK160).
- Define arayanlara cinler musallat olabilir (KK33, KK77, KK103, KK127, KK155, KK187).
- Akşam saatinden sonra dışarıda olanlara cinler musallat olabilir (KK78, KK92, KK139, KK178).
- Pis suyun bulunduğu ortamlarda cinler insanlara musallat olabilir (KK66, KK116, KK121, KK130, KK152, KK160).
- İki dağın arasında bir göl varsa orada yaşayanlara cinler musallat olabilir (KK19, KK33, KK100, KK101, KK191).
- Sert rüzgarların estiği zamanlarda dışarıda olanlara cinler musallat olabilir (KK22, KK49, KK55, KK97, KK156, KK188).
- Başta köpek olmak üzere evcil hayvanların evde beslenmesi cinlerin insanlara musallat olmasına sebep olabilir (KK74, KK107, KK119).
- Bir kişi çok güzel veya çok yakışıklı ise cinler onları beğenip musallat olabilir (KK68, KK78, KK105, KK113).
- İnsanların cinleri merak etmesi ve onlarla iletişime geçmeye çalışması ile cinler insanlara musallat olabilir (KK32, KK67, KK98).

Yukarıdaki nedenlerden dolayı cinlerin insanlara musallat olacağı inancı vardır. İnsanların bu cinlerden kurtulmak için hocalardan yardım alması gerektiğine inanılır. Yapılan uygulamaların hemen hepsi bu hocaların kişileri yönlendirmesi ile yapılır.

Kendisine cinlerin musallat olduğunu düşünen kişi cinci bir hocaya gider. Hoca kişinin adını soyadını ve annesinin adını sorar. Hoca içinden dualar eder. Kişiye cinlerin musallat olduğunu söyler ve kendisine Bursa'dan getirttiği özel mürekkep ile dualar yazar. Bir su bidonunun içerisine su doldurur. Bu suya okur üfler. Kişi hocanın yanından

ayrılmadan hoca ona demir vida verir. Bunu boynunda taşımasını ister. Kendisine cinlerin musallat olduğuna inanan kişi her gün hocanın yazmış olduğu duaları okur. Hocanın vermiş olduğu sudan her sabah kalkınca bir yudum içer. Ellerini ve yüzünü bu su ile yıkar. Cinlerin musallat olduğuna inanan kişi banyo yapacağı zaman bu sudan bir miktar alır, banyo yapacağı suya ekler. Hocanın okumuş olduğu su bitmeden yeni bir su ile karıştırılır. Kişi kendisini huzurda hissedinceye kadar bu uygulamaya devam eder. Uygulamalar bitince bir camiye gidilip cemaat ile namaz kılınır. Hocanın yazmış olduğu dua ise yakılarak yok edilir (KK128).

Cinlerin kendisini rüyalarında rahatsız ettiğini söyleyen kişi hocaya gider. Hoca orta kalınlıkta bir ipe düğüm atar. İpin düğüm noktası ipin tam ortasında olur. Sonra ipin iki ucu birbirine bağlanır. Birkaç kömür közlenir. Daha sonra közlenen kömürler bir tas içerisindeki suya atılır. Kâğıtlara dualar yazılır ve bu kâğıtlar yakılır. Kâğıtlar sönmeyen hemen tasın içerisindeki suya atılır. Kişi işaret parmağını bu suya batırır. Nas ve Felak surelerini okur. Kişi bu duaları bilmiyorsa önce hoca duayı eder arkasından kişi tekrar eder. Dua bittikten sonra suya batırılan işaret parmağı ağza götürülür. Közün ve yanan kâğıtların bulunduğu su bir şişeye konur. Hoca bu suyu başka bir suya dökmesini söyler. Sonra bir tas daha alınır ve içerisine su konur. Bu suyu hoca okur üfler. Düğüm atmış olduğu ipi içerisinde bekletir. Kişi bunu boynuna takar. Kalan su ise bir bardağa doldurulup kişiye içirilir (KK113).

Cinlerin kendisine musallat olduğuna inanan kişi hocaya gider. Hocanın kullanmış olduğu cinler vardır. Bu cinler aracılığıyla kendisine gelen kişiye hangi cinlerin musallat olduğunu bulur. Sonra hoca çeşitli dualar eder. Hocaya yardımcı olan cinler yoluyla, kendisine gelen kişiye musallat olan cinlerle konuşur. Ne istediklerini sorar ve kişiyi rahat bırakmalarını emreder. Eğer cinler gitmez ise hocanın bu cinleri yaktığına inanılır (KK161).

Kişi cinler tarafından sürekli rahatsız edilmektedir. Bu kişi bir hocaya gider. Hoca kendisine dualar eder ve bir su hazırlar. Bu suyun içerisinde Arapça yazılar vardır. Bu su kişinin odasında buldurulmalıdır. Hoca kişiye soğan kabuğu verir. İhlas duasının yazılı olduğu kâğıtlardan yedi adet verir. Hoca bu kâğıtların ve soğan kabuklarını yedi gün boyunca her gece yatmadan lavaboda yakmasını söyler. Yedi gün sonra hocanın vermiş olduğu su bir suya dökülür (KK67).

3.14. DİL KESMESİ İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Dil kesmesi, bir kişinin konuşmasını engellemek amacıyla yapılan kara büyüdür. Yapılan bu uygulamaya göre oyuncak bir bebek alınır. Kişi erkek ise erkek bebek, kız ise kız bebek alınır. Bu oyuncak bebeğin üzerine kişinin adı yazılır. Bebeğin üzerine kişinin eşyasından bir parça yapıştırılır. Bu parçanın üzerine hoca tarafından yapılmış olan muska konur ve düşmeyecek şekilde poşetlenir. Oyuncak bebeğin dili kesilir ve sonra ağzı bantlanır. Oyuncak bebek daha sonra toprak altına gömülür (KK5).

3.15. DİL TUTULMASINI ÖNLEME/ DİL AÇMA İÇİN YAPILAN BÜYÜSEL UYGULAMALAR

Halk arasında belirlenemeyen bir şekilde biri sessiz kalmışsa ya da kekelemeye başlamışsa cinler tarafından korkutulduğuna inanılır. Bu inancın etrafında bazı uygulamalar şekillenmiştir. Dilinin kesilmesindeki nedene göre uygulama farklılık göstermektedir. Eğer biri cinler tarafından korkutulmuş ise yapılan uygulama şu şekildedir:

Dili tutulan kişi bir hocaya gider. Hoca dili tutulan kişinin ağzının içine iyice bakar ve bir şeyler konuşur. Dili tutulan kişinin konuşmasını engelleyen şey cinlerdir. Cinlerin kişinin dilini tuttuğu için konuşamadığına inanılır. Hoca öncelikle dili tutan cinlerden kurtulmak için boş bir kâğıt üzerine başına besmele koyarak Nas ve Felak dualarını yazar. Bu kâğıdı dili tutulan kişiye verir. Dili tutulan kişiden bunu dilinin etrafında dolaştırmasını ister. Hoca bu esnada dualar eder. Kişi ağzındaki bir çeşit muskayı dilinde dolaştırdıktan sonra hoca bu muskayı alır ve yakar. Yeni bir muska hazırlar. Yine başına besmele koyarak Nas ve Felak dualarını yazar. Kişi bu muskayı dilinin altında tutar. Hoca dili tutulan kimseyi cinlerden tamamen uzaklaştırmak için bir tabağın içerisine üzerlik koyar. Bu üzerlikleri yakar. Dili tutulan kişinin başının etrafında yedi defa dolaştırır. Bu sayede cinler uzaklaşmış olur. Hoca dili tutulan kimsenin konuşabilmesini için *“her varlığın yaratılış amacı vardır. Amacına hizmet edesin”* diye dili tutulan kimsenin diline telkinde bulunur. Bunu yedi defa söyler. Daha sonra hoca okunmuş su vererek bunu bir hafta yatmadan ağzında çalkalayıp tükürmesini söyler. Bu inanca göre kişi yedi gün sonra konuşmaya başlar (KK52).

Bir kişinin dilinin tutulmasındaki sebep birinin yapmış olduğu büyü olabilir. Bu büyüleri çözebilmek için cinci hocaya gidilmelidir. Cinci hoca bir ip alır ve buna bir düğüm atar. Düğüm atıldıktan sonra dili tutulan kimseden bu düğüme tükürmesini ister. Cinci hoca dili tutulan kimsenin ağzına taş koyar. Dili ile damağına ağzında taş varken baskı yapmasını ister. Daha sonra bu taşı tükürmesini ister. Bu uygulama üç defa tekrarlanır. En son tükürmeden sonra daha önce ipe atılmış olan düğüm çözülür. Dili tutulan kimse bu ipe bir daha tükürür. Cinci hoca bir muska yapar. Dili tutulan kimseden yapılmış olan bu muskayı denize atmasını ister (KK161).

3.16. MADDİ KAYIP SAĞLAMAYA YÖNELİK BÜYÜSEL UYGULAMA

Karşılaşılan bu büyü türünde amaç maddi kazanç değildir. Başkasının kazancını engellemek ve hatta söndürmektir. Bu tamamen kara büyüye girmektedir. Yapılan uygulamalar şu şekildedir:

Cinci hoca büyü yapılacak olan kişinin evini bir gece gözetler. Eve cinleri gönderir. Bu uygulama ile eve bereket getirecek olan melekleri engelleneceğine inanılır. Evin bahçesinde bulunan bir ağaç kabuğu, yaprak vb. şeyleri cinci hoca alır. Daha sonra bunları beddua ederek yakar. Kalan küller ile bir muska yapar ve evinin bahçesine gömer. Bu şekilde o evin bereketinin söneceğine inanılır (KK104).

Eğer bir kişi kâğıt para alıp bunu domuz yağına batırırsa ve bunu bereketini kaçırmak istediği evin eşiğine gömerse o evde bereket olmayacağına inanılır (KK92).

3.17. SABUN BÜYÜSÜ UYGULAMASI

Bu büyü türü halk tarafından çokça duyulmuş bir büyüdür. Sabun büyüünün esası taklit ilkesine dayanmaktadır. Kara büyü başlığı altında değerlendirilen sabun büyüünün uygulaması şu şekildedir:

Kara büyü yapabilen bir hoca, büyü yapılacak olan kişinin saçından bir tel ister. Almış olduğu bu saç telini suyun içerisinde bekletir. Eline bir sabun alır. Sabunun üzerine yazılar yazar. Sabunu ortasından deler. Deldikten sonra suda bulundurmuş olduğu saç telini alır ve sabunun içerisine koyar. Kalan sabunu eriterek tekrardan sabunu yapıştırır. Bu sabun artık saç telinin sahibini temsil eder. Dört tarafına denk gelecek şekilde ip ile iyice sabun sarılır. Saç telinin bekletildiği su birkaç damla sabuna dökülür ve dualar edilir.

Ardından sabun suya atılır. Sabun suda eridikçe, temsil ettiği kişinin de hayatta öyle eriyeceğine inanılır (KK7).

Bir diğer uygulama ise şu şekildedir: Büyü yapılacak olan kişinin tükürüğüne ihtiyaç vardır. Tükürük alındıktan sonra sabunun üzerine yayılır. Büyü yapacak olan kişi üç defa büyü yaptığı kişinin adını sayıklar ve her adını sayıkladığında sabuna bir çentik atar. Sabun pencere kenarına ya da güneş görececek bir yere konur. Erimesi sağlanır. Bu sayede büyü yapılan kişinin de eriyeceğine inanılır (KK64).

3.18. TUZ PATLATMA UYGULAMASI

Kütahya'da nazardan kurtulmak ve korunmak için en etkili yöntem tuz patlatmaktır. Bazı kişilere göre tuz patlatmak evlere yapılan büyülerden korunmak maksadı ile de yapılabilir. Tuz patlatmak için özellikle bir hoca veya ağzı dualı birine gerek yoktur (KK191). Uygulama şu şekilde gerçekleşir:

Küçük tüpün üzerine derin bir tencere konur. Bu tencere kuru ve nemsiz olmalıdır. Üzerine tencere koyulduktan sonra uygulama için gerekli olan tuz alınır. Bu tuz yemeklerde kullanmış olduğumuz tuz değildir. Bu uygulama için kaya tuzu alınır. Bu tuzlar uygulamayı yapacak kişi tarafından hafifçe tencere içerisine dağıtılır. Daha sonra tüpün altı yakılarak ateşe verilir. Bu esnada tuzu hafifçe tencereye dağıtan kişi tarafından Kur'an'dan ayetler ve sureler okunmaya başlanır. Bir süre sonra tencerenin içerisinde bulunan tuzlar odanın içerisinde şiddetle patlamaya başlar. Bu patlama seslerinin kötü ruh ve enerjiyi evden uzaklaştıracağına inanılır. Ayrıca nazardan korunmak için en etkili yöntemin bu olduğuna inanılır. Günümüzde kurşun dökme olarak bilinen uygulama ile büyük benzerlik göstermektedir. Burada kurşun yerine tuz kullanılır (Baysan, 2016: 197).

SONUÇ

İlkel toplumlardan günümüz toplumlarına kadar her toplumda insanüstü güçlere rastlamak mümkündür. İnsanlar anlam veremediği, üstesinden gelemediği olaylarla karşılaşınca insanüstü güçleri kızdırdıklarına inanmışlardır. İnsanüstü güçleri memnun etmek amacıyla yapılan uygulamaların hayatlarını kolaylaştırdığına inanan insanlar bu uygulamaları zamanla insan ilişkilerinde de uygulamaya başlamışlardır. İnsanlar, bir olayı, bir kişiyi veya doğayı olumlu ya da olumsuz yönde etkilemek için doğaüstü güçleri, çeşitli maddeleri ve dinin kutsal saydığı şeyleri kullanarak büyüsel işlemlere başvurmuştur.

Büyüsel uygulamalar geçmiş dönemlerde savaşın neticesini önceden öğrenmek, özel günleri kutlamak, toprağı bereketlendirmek, hastalıklara şifa bulmak gibi durumlarda kullanılmasına rağmen günümüzde büyülerden kurtulmak, bir kişinin cinsel gücünü bağlamak, yaşamayan çocukları yaşatmak, zararlı hayvanlardan korunmak, kayıp eşyanın bulunması, maddi kazanç sağlama, insanların sevgisini kazanma, evli çiftlerin arasını açmak veya yakınlaştırmak, kekemeliği gidermek gibi daha çok bireysel ihtiyaç ve istekler doğrultusunda kullanılmaya başlanmıştır.

Büyüsel uygulamalar işleyiş prensibine göre taklit veya temas ilkesine dayanmaktadır. Taklit ilkesi, kişiyi temsil eden bir nesneye yapılan uygulamaların temsil ettiği kişiye de tesir edeceği inancından kaynaklanır. Temas ilkesi ise bir kişinin temas ettiği bir eşya veya ondan kopan bir parçaya yapılan uygulamaların kişiye de etki edeceği inancından kaynaklanır. Büyüler kişilerin eylem durumuna göre de ayrılmaktadır. Kişi bir olayın işleyişini değiştirmek için eyleme geçmişse aktif konumdadır. Fakat bir etkiden kurtulmak için bir materyal kullanması ve kendini ona teslim edip korunacağına inanması ile kişi pasif duruma geçer. Yapılan büyüsel uygulamalar toplumun/kişinin yarına ise bu uygulamalar ak büyü olarak adlandırılır. Aksi bir durum söz konusu ise bu kara büyüdür. Kırmızı büyü ise yapılan uygulamada şeytanın kullanıldığı ve bir kurbanın sunulduğu uygulamalardır.

Ak büyüler ve kara büyüler uygulama esnasında Kur'an'dan ve ayetlerden beslenir. Kara büyülerin uygulanış şekillerine bakıldığında dinin yasakladığı işlemleri yapmaktan çekinmediği gibi kutsal sayılan nesnelere saygısızlık yapmaktan da çekinmez. İdrar, dışkı ve kan ile uygulama yapmak Kur'an'a saygısızca davranmak, ayetleri tersten

okumak, büyü yapılan kişilerin hanesine sızmak, kişilere bilmediği şeyler yedirmek ve içirmek, cinlerle anlaşma yapmak başvurulan yöntemlerdendir. Ak büyülerde ise Kur'an'ı referans almak, ayetlerden yararlanmak, okunmuş su içirmek veya yemek yedirmek, türbe ve yatırlara gitmek, peygamberlerin ve din büyüklerinin isimlerini anarak yardım istemek ve Allah'a teslim olmak esastır.

İlk bakışta her ne kadar din ve büyü birbirlerine karşı gibi gözükseler de din ve büyü kavramlarının iç içe geçmiş olduğu görülür. Büyüsel uygulamalar özellikle hastalıkların tedavi edilmesi aşamasında din ile bütünleşmiştir. Hititler büyüleri günah çıkarmak için kullanmış, Çin, Mısır, Babil, Eski Yunan ve Eski Türk inancında büyücüler hem din adamları hem de hekim olarak görev yapmışlardır. Bu dinlerin aksine monoteist dinlerde büyüler kesin olarak yasaklanmıştır. Kutsal kitaplar bu uygulamaları yasaklamış olmalarına rağmen toplum tarafından kullanılmaya devam edilmiştir. Büyüsel uygulamalar yapılırken Hristiyanlar İncil'den, Yahudiler Tevrat'tan, Müslümanlar Kur'an'dan olumlu ya da olumsuz yönde yararlanmışlardır. Dolayısıyla inancın olduğu her toplumda büyüler var olmayı başarmıştır.

Eski Türk inanışlarında büyüsel uygulamalar oldukça yaygındır. Bu uygulamaların canlılık kazanmasını sağlayan iki unsur vardır. Bu unsurlar toplumun dinî önderi olan şamanlar ve halkın ruh inancıdır. Eski Türkler Şamanizm inancı gereği ruhlarla iç içe yaşadıklarına inanırlar. Başlarına gelen felaketlerin ruhları kızdırdıkları için geldiğini, iyi olayların ise ruhları memnun ettikleri için gerçekleştiğine inanırlar. Bu yüzden hayatın her aşamasında ruhları memnun etmek ve onlardan korunmak amaçlı uygulamalar vardır. Bu uygulamaların başkahramanı ise şamanlardır. Şamanlar, ruhlarla iletişime geçebilen, geleceği görebilen, hastalıkları sağaltabilen ve büyü yapabilen dinî bir önderdir. Bu yüzden toplum tarafından tekelleştirilmişlerdir.

İslam inancının kabul edilmesi ve iş dağılımının gerçekleşmesi ile birlikte şamanlar görevinin bir kısmını toplumun başka bir kesimine devretmeye başlamıştır. Hekimler, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde şamanları hakir görmüş, şamanlar ise hekimleri inançsız olmakla suçlamıştır. Bu ayrım zaman ilerledikçe Osmanlı'da daha da belirginleşmiştir. Saray mensubu olan ve tılsımlı gömlekler, kaseler yapan müneccimler ortaya çıkmış, hastalıkları sağaltan ise ocaklılar olmuştur. Şamanlar, kendisinden korkulan, kötü ruhlarla münasebeti bulunan bir üfürükçü mahiyetinde kalmıştır. Her ne

kadar şamanların sorumluluklarını başka kişiler almış olsa da temelde yapılan işlemler aynı kalmıştır. Tıpkı şamanlar gibi müneccimler de gök cisimlerine bakarak geleceği görmek istemişler, kutsal sayılan şeylerden yararlanarak gömlekler yapmışlardır. Ocaklılar ise şamanların uygulamalarında görülen prensiplerin pek çoğunu benimsemişlerdir. İlaçla sağaltma, dinsel işlemlerle sağaltma, ameliyat ile sağaltma, büyüsel işlemlerle sağaltma ve karışık sağaltma ocaklıların sağaltma yöntemleridir. Sağaltma ocaklarının yaptığı büyüsel işlemler, aynı zamanda İhlas, Fatıha gibi sureler okunarak, “Bu el benim elim değil Fatma anamızın eli” gibi sözler sarf edilerek dinî bir içerik verilmeye çalışılmıştır. Ocaklılar da şamanların yaptığı gibi uğurlu nesnelere yapmışlar onlar gibi efsunlu sözler sarf etmişlerdir. Tüm bunların yanında hastalıkları sağaltırken otları kullanmayı da ihmal etmemişlerdir. İslamiyet öncesi Türk toplumunda ruhlara hâkim olan şamanlar ile Osmanlı döneminde cinlerini sırtında taşıdığına inanılan kişi aynıdır. Günümüzde büyüsel uygulamalar yapan hocaların ve ocaklıların da aynı kişiler olduğu unutulmamalıdır.

Kütahya’da yaptığımız araştırmaya göre kişilerin ocaklı uygulamalarına yönelmelerinin üç temel nedeni vardır:

1. Hastaneye gider şifa bulamaz.
2. Hastaneye gitmeye lüzum görmez ve ocaklı uygulamalarda şifa bulacağına inanır.
3. Toplumsal yönlendirme.

Son seçeneği şu şekilde açıklayabiliriz: A kişisi kendisinde zuhur eden hastalığın çaresini arar. A kişinin çevresinde bulunan B kişisi (veya B kişinin çevresinde bulunan C kişisi) bu hastalık için X ocaklıya gittiğini ve şifa bulunduğunu söyler ve A kişisini X ocaklıya yönlendirir.

Kırsal kesimlerde yaşayanların, hastanelere, eczanelere ulaşma zorluğu çekenlerin büyüsel uygulamaların yaşatılmasında büyük katkı sağladıkları da göz ardı edilmemelidir. Günün hemen her saatinde bu hocalara ulaşım kolaylığı olması, salgın hastalıkların yaşandığı dönemlerde hastanelerden korkulması, insanların sosyal sigortalarının olmaması, kriz dönemlerinde hastanelerde oluşan yoğunluk gibi etkenler büyüsel uygulamaların yapıldığı ortamları yaşatan etkenlerdendir. Bazı durumlarda ise kişilerin biyolojik veya fizyolojik rahatsızlıklarını büyüye bağlanması sonucunda büyüsel uygulamalara başvurdukları görülür.

İnsanların büyülerden ve doğaüstü varlıklardan korkması, kötü ruhların adının anılmaması, yaşanan kültür içinde büyülerin sakıncalı görülmesi, İslam inancının sihir ve büyüü yasaklaması gibi nedenlerden dolayı büyülerin toplum içinde doğrudan doğruya var olması daha az görülür. Büyüsel uygulamalar din, ocaklı, gelenek gibi kavramlar adı altında yaşatılır.

Kütahya'da büyü ve büyüsel uygulamalar yaygın bir şekilde yaşatılmasına rağmen toplum içerisinde konuşulması sakıncalı olarak görülür ve gizli bir şekilde yapılır. Doğumu kolaylaştırmak, çocuğun düşmesini engellemek, yaşamayan çocuğun yaşamasını sağlamak, yürüyemeyen çocuğun yürümesini sağlamak, konuşamayan çocuğun konuşmasını sağlamak, uyumayan çocuğun uyumasını sağlamak, kısırlığı gidermek, nazardan korunmak, hastalıkları tedavi etmek gibi uygulamalar, içerisinde büyüsel işlemler barındırıyor olsa da toplum bunları büyüsel pratikler olarak değil gelenek olarak görmektedir. Kısmet açmak, bir kişiyi bağlamak, evli çiftlerin arasını açmak veya düzeltmek, kısırlığı gidermek, insanların sevgisini kazanmak, define aramak, cin çağırarak, çalınan malı bulmak, musallat olan cinden kurtulmak ve sabun uygulaması doğrudan büyü olarak adlandırılır.

Büyüsel uygulamalar dayandığı ilkeye göre kesin bir şekilde ayrılamaz. Örneğin, bağlama büyüünün bir uygulamasında hem kadının kanlı kumaşı kullanılır hem de erkeği temsil eden nesne ile düğüm atılır. Kadının giydiği çamaşır ve kan temas ilkesine dayanırken erkeği temsil eden ip ile düğüm atılması taklit ilkesine dayanır. Buna karşılık yapılan büyüleri amacına göre kesin bir şekilde ayırmak mümkündür. Doğumu kolaylaştırmak, çocuğun düşmesini engellemek, yaşamayan çocuğu yaşatmak, uyumayan çocuğu uyutmak, geç yürüyen çocuğu yürütmek, konuşamayan çocuğu konuşturmak, kısmet açmak, evli çiftlerin arasını düzeltmek, kısırlığı gidermek, zararlı hayvanlardan korunmak, hastalıklarla ilgili uygulamalar, huzuru sağlamak, dil tutulmasını önlemek, çalınan malın bulunmasını sağlamak ve tuz patlatmak ak büyü olarak adlandırılır. Bağlama büyüü, evli çiftlerin arasını açmak, insanların sevgisini kazanmak, define aramak, cin çağırarak, maddi kayıp sağlamak, çalınan malın bulunması ve sabun büyüü kara büyü olarak adlandırılır.

Yörede kara büyü olarak adlandırdığımız olumsuz sonuçlar doğuracak büyüleri yapan kişilere cinci, büyücü gibi isimler verilir. Ak büyü olarak bilinen ve olumlu

sonuçlar doğuran ritüeller için yardım istenen kişiler ise hoca olarak adlandırılır. Yöre halkı kara büyü yapan kişilerden korktuğu ölçüde ak büyü yapan hocalara da saygı gösterir. Büyü yapılırken dinî semboller kullanıldığı gibi büyüden kurtulmak için de belirli ayetler ve dualar kullanılır. Kütahya’da birçok büyücü hoca yaptığı büyüsel uygulamalarda cinlerle iletişime geçtiğini, onları gördüklerini ve konuşabildiklerini söylemektedir. Büyücü hocalar kötü ruhları kovmak ve musallat olan cinlerden kurtulmak için “Hüddam” adı verilen insanüstü varlıkları kullandıklarını belirtirler. Şamanların günümüz büyücüleri ile birebir benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kullanılan materyaller, okunan dua ve efsunlar farklılık göstermesine rağmen toplumsal işlevleri aynıdır. Fakat geçmiş dönemlerde şamanların sahip olduğu toplumsal üstünlük, dinî önderlik günümüz büyücülerinde yoktur.

Büyücülük ve şifacılık, uygulamaları yapan kişiler için alternatif bir kazanç kaynağıdır. Fakat uygulayıcıların bu kazancı sağlayabilmeleri için kişilerin dertlerini gidermeli onlara yardımcı olmalıdır. Fal bakmak gibi ispatlanması mümkün olmayan durumlarda ise uygulayıcıların kazanç sağlayabilmesi için karşısındaki kişiyi ikna etmeleri gerekir.

Büyülerde zaman kavramı oldukça önemlidir. Kara büyülerin işlevini yerine getirmesi için genellikle yatsı namazından sonra ritüeller gerçekleştirilir. Ak büyülerde ise sabah namazı, cuma günü ve kutsal sayılan diğer günlerde uygulamalar yapılır. Kara büyülerde gizlilik ilkesi esas alınır. Kara büyü yapan ve yaptıran kişilere halk arasında kötü gözle bakılır. Bu uygulamaları yapan kişilerin ölümlerinin kötü bir şekilde olacağına inanılır. Ayrıca doğum ve evlilik gibi geçiş dönemlerinde büyülerin yoğunluk kazandığı görülür.

Kütahya’da tılsım kavramının neyi ifade ettiği hakkında farklı görüşler vardır. Bu görüşler üç gruba ayrılmaktadır: 1. Tılsımlar çeşitli aksilik ve belalardan korumaktadır. Burada tılsımın kötülükleri uzaklaştırıcı etkisi olduğuna inanılır. Kişi pasif durumdadır. 2. Tılsımlar uğur, başarı getirmektedir. Tılsımlı olduğuna inandığı eşya veya yazı üzerinde bulunur. 3. Tılsımlar büyü yapmak için kullanılan malzemelerden biridir. Bu yüzden sakıncalıdır.

Kütahya’da görüştüğümüz 204 kişinin 10’u 0-25 yaş, 65’i 25-35 yaş, 102’si 35-55 yaş aralığında olmasına karşın 27’si 55 yaş ve üstü kişilerdir. Bu kişilerin 112’si kadın,

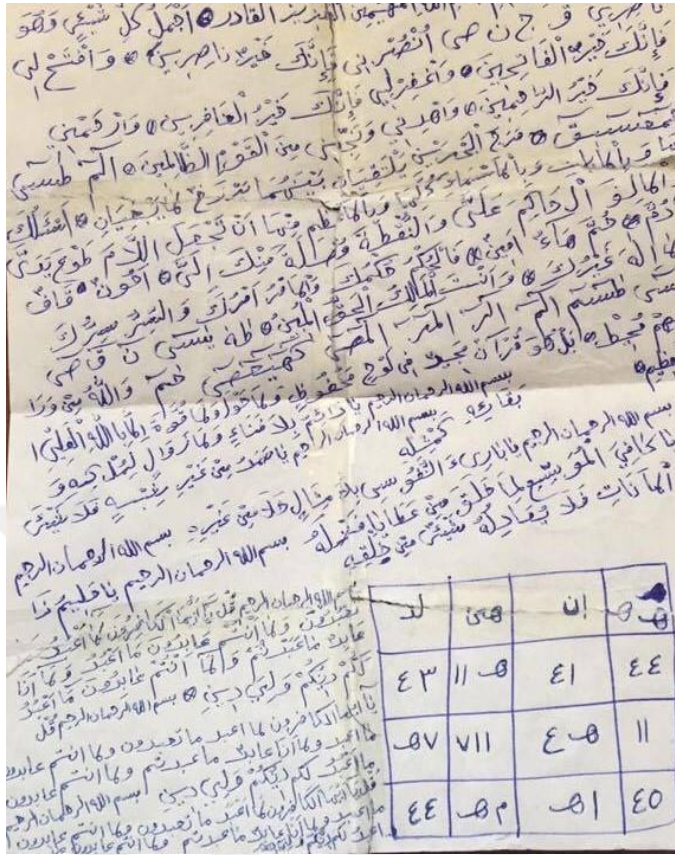
kalan 92 kişi ise erkektir. 0-25 yaş olan kaynak kişilerin bŸyŸlere dair bildikleri daha çok bŸyŸklerinden duydukları kadardır. Bu yaş aralığı daha çok fal ve cin çağırmak ile ilgilenir. 25-35 yaş aralığında olan kişilerden elde dilen bilgiler genelde evlilik Ÿzerinedir. 35- 55 yaş aralığında olan kaynak kişiler bŸyŸlere ya doğrudan maruz kalmışlar ya da bir tanıdığı vasıtasıyla konuya şahit olmuşlardır. Erkek kaynak kişilere gŸre kadın kaynak kişiler konuya daha hakim ve bilgilidirler.

Teknolojinin gelişmesi ve bilgiye ulaşmanın kolaylığı ile beraber bŸyŸsel işlemlerin son bulacağı dŸřŸnŸlŸr. Fakat bilgiyi ulaşmak kolaylaştığı gibi bŸyŸsel işlemlerin internet aracılığıyla yaygınlaşması da bir o kadar kolaylaşmıştır. Sosyal paylaşım sitelerinde başta falcılık olmak Ÿzere pek çok platformda bŸyŸsel uygulamalar için uygun ortam hazırlanmaktadır.

EKLER

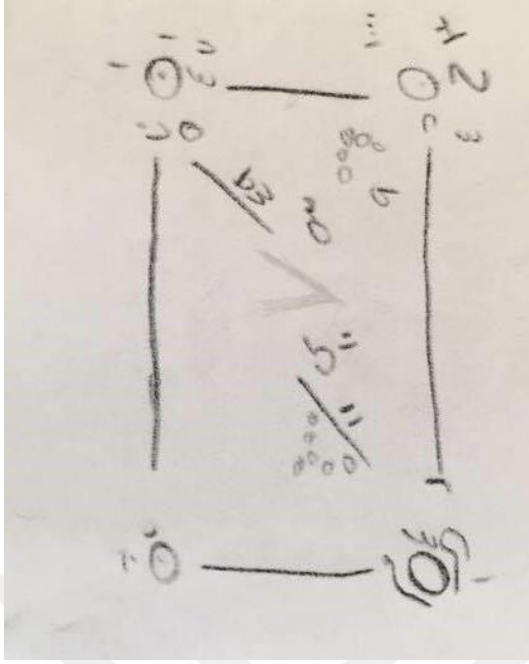
Ek 1: Fotoğraflar

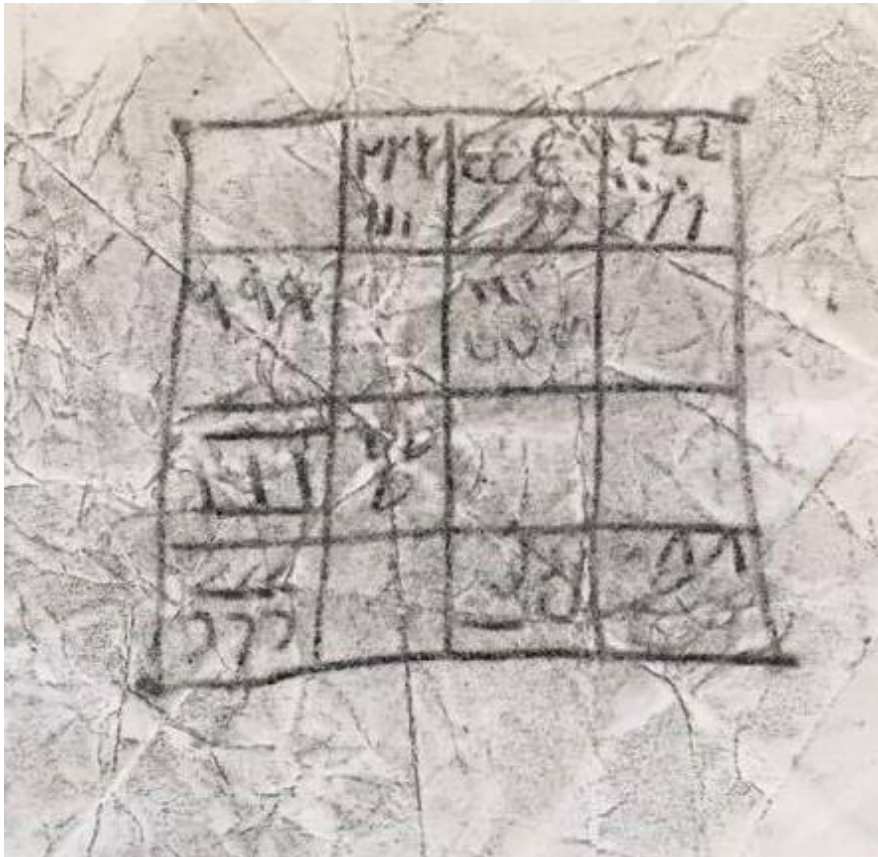
Evde huzuru sağlayabilmek ve insanların arasını yumuşatmak için yazılmış bir dua. Sağ alt tarafta tılsımlarda sıklıkla kullanılan cetvel şeklidir. 124 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Osmanlı döneminden yapılmış tılsımlı bir kase (Tezcan, 2011: 71)

Kötülüklerden korunmak için çizilmiş şekiller. 170 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Kara büyülerin tesirinden kurtulmak için çizilmiş bir cetvel. 122 numaralı kaynak kişi ile mülakat esnasında kayıt altına alınmıştır. Cetvelin içinde Arapça sayılar olmasına karşın anlamını bilmediğimiz şekillerde mevcuttur.

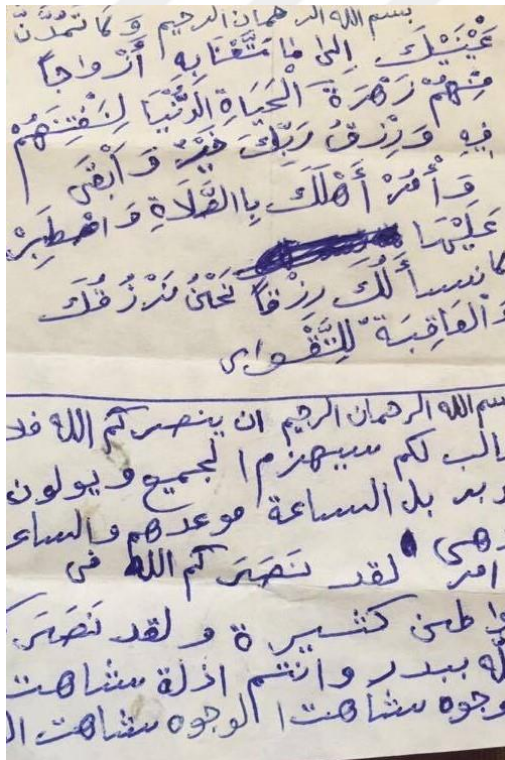
Musallat olan cinlerden kurtulmak için yakılmış bir muska. 61 numaralı kaynak kişi ile yapılan mülakat sonrası kayıt altına alınmıştır. Muskanın içinde çizili bir cetvel vardır.

Falnâme, 06 Mil Yz A 2146 (Gür, 2012: 215)

Cin, Şeytan ve Tılsımlar (And, 2015: 124)

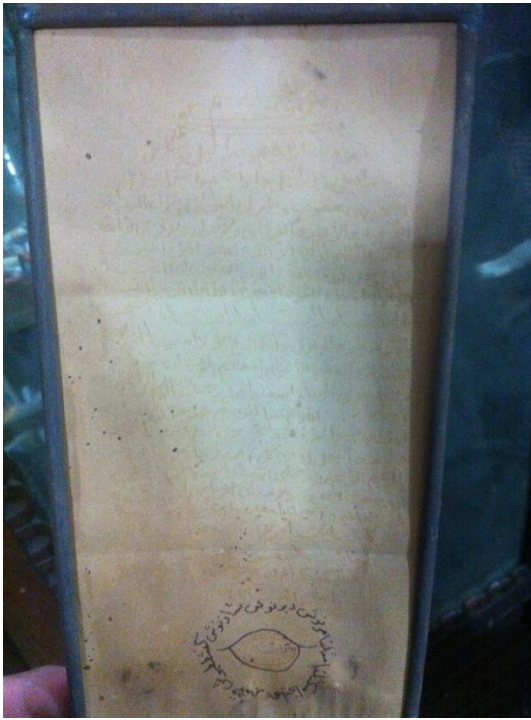

Büyülerden kurtulmak için yazılmış bir dua. 197 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Nazardan korunmak için yakılan üzerlik. 109 numaralı kaynak kişi ile fotoğraf çekilmiştir.

Kötülüklerden korunmak için kullanılan bir dua. İçinde bulunan yazılar silik olduğu için okunamıyor. 146 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Osmanlı döneminde yapılmış tılsımlı bir mühür (Tezcan, 2011: 29)

Bir hocanın büyüsel işlemler esnasında kullandığı yüzük. 137 Numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

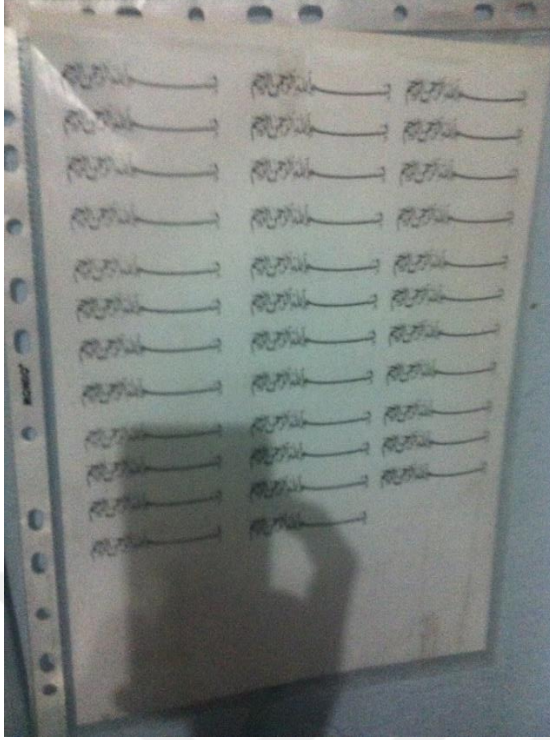
İnsanların ve cinlerin savaşı (And, 2015: 141)

Falname, Milli kütüphane 06 Mil Yz A 5179 (Gür, 2012: 214)

Genelde çocukların boyunlarına astıkları Kuran muska. 122 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Bereket getirmesi için dükkana asılan “Bismillahirrahmanirrahim” yazısı. Bir esnafın dükkanında çekilmiş olan fotoğraf. 146 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Büyülerden ve kötü enerjiden korunmak için çizilmiş olan bir cetvel. 146 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

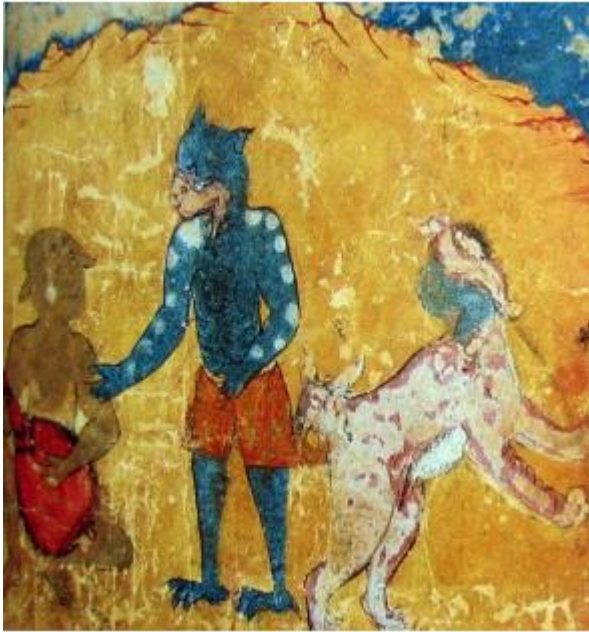
Kütahya yöresine ait bir üzerlik. 166 numaralı kaynak kişiden alınmıştır.

Osmanlı döneminde yapılmış tılsımlı Kur'an (Tezcan, 2011: 64).

Osmanlı döneminde kullanılmış bir tılsımlı gömlek (Tezcan, 2011: 57).

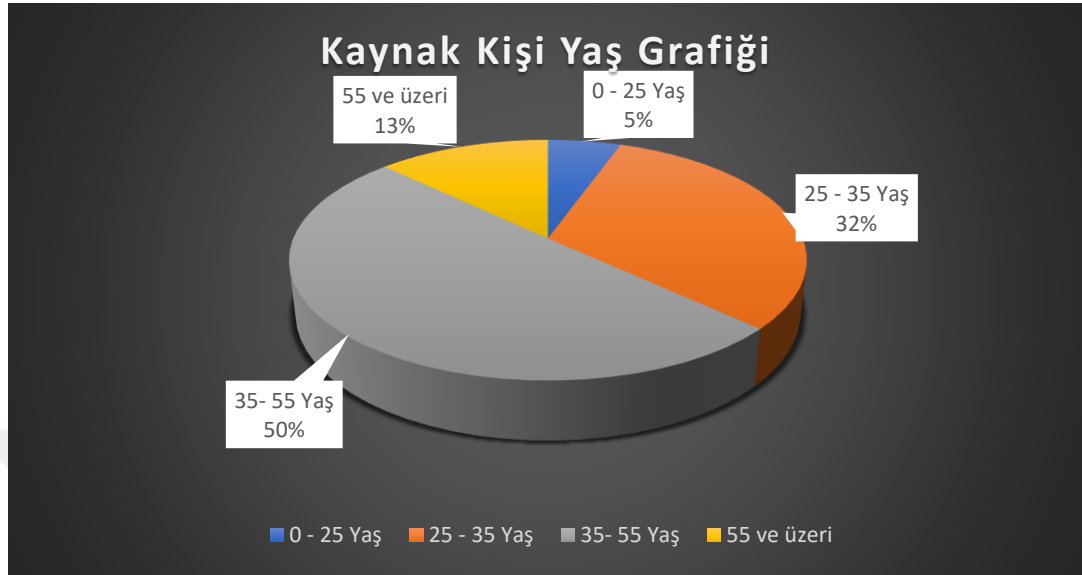
Köpek başlı bir cin (Göğebakan, 2014: 140)

Pençe-i Âl-i Abâ. Parmakların içinde Hz. Muhammed, Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'in adları yazılıdır (And, 2015: 71)

بحدی که اگر بر قزو و اگر بر عود رتی عود
 و عود و یلر سگ صابونند و یذوی قیل الو
 و الشمس و رسین اخدره و ارنجه یوز
 کذا و قیه اولی یقاسین ع
 بقسم باب محبت بگویند بر آویج باره اولی رسم بر آویج دنی
 حراره معالج بر صابون کورک صند
 قاطرت زیتن یاغی بجمونی بر صقیم قویوب
 آتشده بر مقدار قیند باندت ایچ بدنه جلم
 خشکجا صابونده و نل غسل ایده بادن الله وضع
 اولوز یاده بجز بود
 به بر کشک الی ابغی و غسه یا ذلی سلیمه بزه ک
 بجز و او قویده و فور بازه کورتور بلیدر بسو طمان نینو
 لکین پیشاد و لیزیده کشر منهم ما انزل الیلک من ربک
 کافی بهتغای حبیبونها و لایکمون و نزل من القرآن ما هو شفا
 در حقه للمؤمنین و لایزید الظالمین الاحسان له ایا الله یا الله یا الله
 بر کسم او دوسم شمس کلنده بزه بکنده کورتور بسم الله الرحمن الرحیم
 یا ایها المؤمنون فی جنح یحوت اقصت علیک بالحق التذکره
 موت ولم ما کن فی الیل و انما وهو التسمیع العلیع
 و قوعون و کداد و الوطع و جعل علیهم اللغز
 بن ایچ و نزل الیل

Mustafa Hakkın Yeşil Kütüphanesi 551 demirbaş numaralı cönk. Bağlama büyüünden bahsedilmektedir.

Ek 2: Grafikler**Grafik 1:****Grafik 2:**

Ek 3: Büyüsel Uygulamaların Sınıflandırılması

Büyüsel Uygulama	Taklit İlkesine Dayananlar	Temas İlkesine Dayananlar	Ak Büyü	Kara Büyü
4.1.1.	X	X	X	
4.1.2.	X	X	X	
4.1.3.	X	X	X	
4.1.4.		X	X	
4.1.5.	X	X	X	
4.1.6.		X	X	
4.2.1.		X	X	
4.2.2.	X	X		X
4.2.3.	X	X	X	
4.2.4.		X	X	
4.2.5.	X	X		X
4.2.6.	X	X	X	
4.2.7.		X	X	
4.3.	X	X		X
4.4.		X	X	
4.5.1.	X	X		X
4.7.		X	X	
4.8.2.		X	X	
4.8.3.		X	X	
4.8.4.		X	X	
4.8.5.		X	X	
4.9.		X	X	
4.10.	X	X	X	
4.11.	X	X	X	X
4.12.	X	X	X	
4.13.		X	X	
4.14.	X	X	X	
4.15.	X	X	X	
4.16.		X		X
4.17.	X	X		X

Ek 4: Tez Soruları

Alan Araştırmasında Kaynak Kişilere Yöneltilen Sorular

1. Büyülerin varlığına inanır mısınız?
2. Büyü yapıldığını nasıl anlarsınız?
3. Yapılan büyüleri çözmek için kime başvurursunuz?
4. Büyücü hocaların her dediğini yapar mısınız?
5. Hocaların yanına gitmeden önce abdest almak, namaz kılmak gibi çeşitli uygulamalar yapar mısınız?
6. Büyücü hocalar kötü ruhları ya da cinleri kullanır mı?
7. Büyülere karşı hangi dualar edilir?
8. Büyü yapan ve yaptırana toplumda hangi gözle bakılır?
9. Büyüler kaçça ayrılır?
10. Büyülerde tırnak, saç, vefk, ateş, domuz yağı vs neler kullanılır? Daha önce yaşadınız mı ya da duydunuz mu?
11. Ev içinde büyü tutmaması için dua levhaları asılır mı? Bu dua levhaları evin neresine asılır? Nede?
12. Evde uğurlu ve uğursuz addedilen yerler nelerdir?
13. Yörede cinli, perili, uğursuz, büyülü addedilen bir yer var mı?
14. Sayılarla büyü ve muskanın bir ilişkisi var mı?
15. Müslüman olmayan biri Müslümana büyü yapabilir mi?
16. Ruhun varlığına inanır mısınız?
17. Ruh insanın hangi bölgesindedir?
18. İnsan ölünce ruh beden neresinden çıkar?
19. Ölüm olayından sonra ruhun bedeni terk edip, evine dönüp yakınlarını görmeye gelmesi şeklinde bir inanç var mıdır?
20. Ölünün ruhunu memnun etmek için ölü sahipleri neler yaparlar?
21. Fal ile gelecek görülebilir mi?
22. Neden fal baktırma ihtiyacı duyuyorsunuz?
23. Fal baktırmanın bakan kişiler ve baktıran kişiler açısından bir zararı var mıdır?
24. El falında elin içerisindeki nelere bakılır?
25. Falcılıkta el almak var mıdır?
26. Büyücü hocaları nasıl adlandırır mısınız?

27. Nazar nedir?
28. Kimlerin nazarı değmektedir?
29. İstmeden nazar değer mi?
30. Nazar değdiğine dair esnemek, gözyaşı, ateş basması gibi belirtiler var mıdır?
Varsa nelerdir?
31. Nazara karşı önlemleriniz nelerdir?
32. Nazar değen kişiye ne yapılır?
33. Mavi ve yeşil gözlü olmanın nazara etkisi nedir?
34. Nazardan korunmak için demir kullanılır mı? Neden?
35. Doğum ile nazar arasında bir ilişki var mıdır?
36. Kimden nazar değdiğini nasıl bilebiliriz?
37. Fatma ananın eli, nazar boncuğu, demir, at nalı, çörek otu bunların arasından hangisi nazara karşı daha etkilidir?
38. Nazar boncuklarında daha çok hangi renk kullanılır? Neden?
39. Mavi rengin koruyuculuğu var mıdır?
40. Çocuğu olmayan kadınlar büyüsel işleme başvurur mu?
41. Çocuğu yaşamayan kadınlar büyüsel işleme başvurur mu?
42. Al basması nedir?
43. Albastı kimlere musallat olur? Çocuğa mı anneye mi?
44. Albasmasından korunmak için hangi tedbirler alınır?
45. Albastının başka bir adı var mıdır?
46. Albastı nasıl bir şeydir? Hakkında neler duydunuz?
47. Albastı ele geçirilip hükmedilebilir mi? Ele geçirilirse bu nasıl yapılır?
48. Albastıya kendi dünyevi işlerimizi yaptırabilir miyiz?
49. Kötü ruh ve cin aynı şey midir?
50. İyi ruhlar insanı nazardan korur mu?
51. İyi ruhlar kötü ruhlarla savaşıır mı?
52. Her insanın sahip olduğu, hükmettiği iyi ruhlar var mıdır?
53. Büyü ve muska ile birini başkasına aşık edebilir miyiz?
54. Büyüler birini öldürebilecek kadar güçlü müdür?
55. Yeni evlenenlere büyü yapılır mı? Yapılıyorsa ne tarz büyüler yapılır?
56. Bağlama büyüü nedir?

57. Haneye büyü yapılabilir mi?
58. Mezarlık ve büyü arasında bir ilişki var mıdır?
59. İyi ve kötü ruh var mıdır?
60. Kötü ruhlar insana nasıl zarar verebilir?
61. Kötü ruhlar büyüsel işlemlerde mi kullanılır yoksa kendi başına mı kötülük yapar?
62. Kaç çeşit fal vardır? Nelerdir?
63. Kahve falında fincanda çıkan hangi semboller nasıl yorumlanır?
64. Su falında su içerisinde fal baktıran kişilerin hayatı ile ilgili şeyler mi görülür?
65. Nazar insanı öldürür mü?
66. Doğum öncesi büyü ya da muska ile bir uygulama yapılır mı?
67. Doğum esnasında büyü ya da muska ile bir uygulama yapılır mı?
68. Doğum sonrasında büyü ya da muska ile bir uygulama yapılır mı?
69. Kız çocuk olması için yapılan büyü ya da muska var mıdır?
70. Erkek çocuk olması için yapılan büyü ya da muska var mıdır?
71. İkiz çocuk olması için yapılan büyü ya da muska var mıdır?
72. Üçüz çocuk olması için yapılan büyü ya da muska var mıdır?
73. Yeni doğan çocuğun büyü ve nazardan korunması için ne gibi tedbirler alınır?
74. Yürüyemeyen çocuklar için büyüye başvurulur mu? Başvurulursa neler yapılır?
75. Konuşamayan çocuklar için büyü ya da muska hazırlanır mı?
76. Cinlerin varlığına inanır mısınız?
77. Cinler insanlara gelecek hakkında haber verebilir mi?
78. Cinler büyüde kullanılır mı?
79. İyi cinler var mıdır? Varsa insanlara yardım edebilirler mi?
80. Cinlerin insanların yemek artığından beslendiğine inanır mısınız?
81. Cinler genelde nerelerde bulunur?
82. Cinlerin insana musallat olmadan önce alınan tedbirler nelerdir?
83. Cinler bir insana musallat olursa bunu nasıl anlarsınız?
84. Cinlerin musallat olduğunu anladığınızda kime gidersiniz?
85. Hoca seçiminde nelere dikkat edersiniz?
86. Muskalar büyüden koruyabilir mi?
87. Muskaların çeşitleri var mıdır?

88. Muskalar ömür boyu mu takılır? Yoksa belirli bir süre sonra çıkarılır mı?
89. Muskanın özelliği bitince onu atar mısınız yoksa yakma, suya atma, toprağa gömme gibi işlemler mi yapılır?
90. Muskalar kimler tarafından yazılır?
91. Vefk ve muska arasındaki fark nedir?
92. Genelde hangisi ne amaçla kullanılır?
93. Muskaların bedenimizin hangi kısmında taşınmalıyız?
94. Muskayı açarsak koruyucu özelliği gider mi?¹⁵

---

¹⁵ Alan araştırmasında kaynak kişilere yöneltilen örnek sorulardır. Bu sorular tarafımızca hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Kaynak Kişiler

Adı Soyadı	Doğum Yılı	Doğum Yeri	Mesleği	Eğitim Durumu	Kaynak Kişi
İ.T.	1936	Tavşanlı/KÜTAHYA	Emekli	---	1
K.S.	1965	KÜTAHYA	Ticaret Erbabı	İlkokul	2
K.Y.	1994	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	3
H.İ.Ö.	1995	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	4
S.K.	1967	Tavşanlı/KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	5
H.E.	1960	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	6
R.K.	1980	KÜTAHYA	Esnaf	Lise	7
Y.D.	1952	Tavşanlı/KÜTAHYA	Emekli	---	8
İ.H.	1994	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Sağlık Memuru	Lise	9
Ö.K.	1995	KÜTAHYA	---	Lise	10
M.D.	1983	KÜTAHYA	Nakliyeci	Lise	11
E.D.	1993	Simav/KÜTAHYA	Hemşir	Üniversite	12
C.D.	1984	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	13
Ö.Z.	1980	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Kuaför	Lise	14
Ş.Ş.	1978	KÜTAHYA	Toptancı	Lise	15
N.G.	1964	KÜTAHYA	Makineci	İlkokul	16
S.E.	1967	KÜTAHYA	Büküm Ustası	İlkokul	17
M.T.	1980	Tavşanlı/KÜTAHYA	Müezzin	Lise	18
U.P.	1988	KÜTAHYA	Memur	Lise	19
M.G.	1992	KÜTAHYA	Pazarlama Uzmanı	Üniversite	20
M.D.	1979	Aslanapa/KÜTAHYA	İnşaat Ustası	Lise	21
E.E.	1965	Tavşanlı/KÜTAHYA	İşçi	İlkokul	22
B.K.	1992	KÜTAHYA	Plastikçi	Üniversite	23
E.Ç.	1959	KÜTAHYA	Çini Ressamı	İlkokul	24
B.E.T.	1969	Aslanapa/KÜTAHYA	Aktar	İlkokul	25
E.A.	1973	KÜTAHYA	İşçi	Lise	26
S.A.	1979	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	27
P.K.	1987	Aslanapa/KÜTAHYA	Kumaşçı	Lise	28
S.Z.	1978	KÜTAHYA	Overlokçu	Lise	29
H.D.	1965	KÜTAHYA	Kasap	İlkokul	30
O.A.	1985	Tavşanlı/KÜTAHYA	İşletme Sahibi	Lise	31

M.Ö.	1983	KÜTAHYA	Ev Hanımı	Lise	32
E.Ş.	1965	Tavşanlı/KÜTAHYA	Manav	İlkokul	33
H.Y.	1980	KÜTAHYA	Servisçi	Lise	34
M.B.	1982	Tavşanlı/KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	35
H.D.	1965	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	36
T.K.	1970	KÜTAHYA	Toptancı	İlkokul	37
Ö.A.S.	1987	KÜTAHYA	Tekstil	Lise	38
M.B.	1985	KÜTAHYA	Tekstil	Lise	39
K.A.	1990	KÜTAHYA	Şef Garson	Üniversite	40
S.A.	1990	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Satış Danışmanı	Üniversite	41
İ.E.	1967	Altıntaş/ KÜTAHYA	Bıçakçı	İlkokul	42
M.C.D.	1970	KÜTAHYA	Kahveci	İlkokul	43
Ş.Ç.	1962	KÜTAHYA	Esnaf	İlkokul	44
K.S.K.	1960	Altıntaş/ KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	45
İ.D.K.	1988	KÜTAHYA	Sağlık Personeli	Üniversite	46
M.Y.	1995	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	47
F.B.	1993	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	48
M.A.	1984	Tavşanlı/ KÜTAHYA	İşçi	Lise	49
C.S.D.	1981	Tavşanlı/ KÜTAHYA	İşçi	Lise	50
T.Z.	1979	KÜTAHYA	İşçi	Üniversite	51
V.Ü.	1957	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	52
A.K.	1977	KÜTAHYA	Büro Personeli	Lise	53
M.A.	1989	Çavdarhisar/ KÜTAHYA	Ev Hanımı	Üniversite	54
S.M.Ç.	1960	Altıntaş/KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	55
S.K.	1977	KÜTAHYA	---	Lise	56
İ.S.G.	1985	KÜTAHYA	Tesisatçı	Lise	57
H.K.	1976	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	58
G.A.	1979	Emet/ KÜTAHYA	Satış Personeli	Lise	59
Z.M.	1966	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	60
A.T.	1975	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Esnaf	Lise	61
T.H.	1988	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	62
A.S.Ü.	1990	Aslanapa/KÜTAHYA	ATT	Lise	63
A.K.	1985	Tavşanlı/ KÜTAHYA	İşçi	Lise	64
M.İ.	1967	Tavşanlı/Kütahya	Emekli	İlkokul	65
A.Ş.	1982	KÜTAHYA	Kaportacı	Lise	66
S.T.	1960	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	67

M.B.	1961	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Çiftçi	İlkokul	68
İ.B.	1973	KÜTAHYA	Bankacı	Üniversite	69
S.A.	1978	Aslanapa/KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	70
S.Ç.	1980	Altıntaş/KÜTAHYA	Tekstil	Lise	71
N.C.	1974	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	72
B.B.	1985	KÜTAHYA	Tesisatçı	Lise	73
S.K.	1990	KÜTAHYA	Satış	Üniversite	74
			Danışmanı		
H.I.	1969	Altıntaş/ KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	75
Z.Ö.	1961	KÜTAHYA	Ticaret Erbabı	İlkokul	76
İ.A.	1990	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	77
H.S.	1991	Altıntaş/KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	78
M.D.K.	1992	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	79
F.A.	1976	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	80
N.K.	1964	KÜTAHYA	Esnaf	İlkokul	81
Ş.B.	1979	Emet/KÜTAHYA	İdari Yönetici	Üniversite	82
M.M.Ö.	1977	Aslanapa/KÜTAHYA	Memur	Üniversite	83
S.B.	1980	KÜTAHYA	Boyacı	Lise	84
H.Ü.	1984	KÜTAHYA	Asker	Lise	85
E.G.	1979	Aslanapa/KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	86
M.G.	1971	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Radyo Çalışanı	Lise	87
M.Z.	1986	KÜTAHYA	Esnaf	Lise	88
E.B.	1980	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Emlakçı	Lise	89
H.H.C.	1975	KÜTAHYA	Esnaf	Lise	90
H.K.	1970	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	91
S.K.	1967	KÜTAHYA	Esnaf	İlkokul	92
H.K.	1995	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	93
E.F.S.	1979	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Çinici	İlkokul	94
Y.Ç.	1983	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Güvenlik	Lise	95
H.K.	1984	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Güvenlik	Lise	96
A.S.	1987	KÜTAHYA	Danışman	Üniversite	97
Ş.Y.	1984	KÜTAHYA	Market	Lise	98
			Çalışanı		

F.A.	1977	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	99
A.E.	1993	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	100
F.S.	1970	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	101
S.S.	1973	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	102
F.T.	1984	KÜTAHYA	Tamirci	Lise	103
O.K.	1989	Emet/KÜTAHYA	İşçi	Lise	104
M.T.	1967	KÜTAHYA	Dernek Başkan Yardımcısı	İlkokul	105
G.G.	2000	KÜTAHYA	Öğrenci	Lise	106
S.S.	1983	KÜTAHYA	Temizlikçi	Lise	107
Y.B.	1984	Emet/KÜTAHYA	Boyacı	Lise	108
K.T.	1970	Çavdarhisar/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	109
A.K.	1979	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	110
K.D.	1977	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	111
M.D.	1975	Aslanapa/KÜTAHYA	Elektrikçi	Lise	112
Z.T.	1983	KÜTAHYA	Çocuk Bakıcısı	Lise	113
H.İ.	1995	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	114
S.İ.	1994	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	115
Y.D.	1985	KÜTAHYA	Fotoğrafçı	Lise	116
C.U.	1983	Altıntaş/KÜTAHYA	Öğretmen	Üniversite	117
H.Y.	1981	Aslanapa/KÜTAHYA	Aşçı	Lise	118
B.B.	1987	KÜTAHYA	İşçi	Lise	119
E.K.	1986	KÜTAHYA	İşçi	Lise	120
Y.T.	1987	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	121
Ş.N.	1963	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	122
F.A.	1970	KÜTAHYA	İşletme Sahibi	İlkokul	123
G.Ç.	1969	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	124
H.G.	1968	Çavdarhisar/ KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	125
E.E.	1986	KÜTAHYA	İşletme Sahibi	Lise	126
M.S.	1990	KÜTAHYA	---	Üniversite	127
M.A.	1984	Çavdarhisar/KÜTAHYA	İşçi	Lise	128
E.T.	1970	KÜTAHYA	Aşçı	Lise	129
M.A.	1987	Aslanapa/KÜTAHYA	Öğretmen	Üniversite	130
F.G.	1980	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	131

A.C.	1994	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	132
Ş.Ö.	1965	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	133
M.Y.	1972	Altıntaş/KÜTAHYA	İşçi	Lise	134
E.D.	1990	Domaniç/KÜTAHYA	Muhasebeci	Üniversite	135
G.T.	1975	KÜTAHYA	İşçi	Lise	136
S.B.	1964	KÜTAHYA	Esnaf	İlkokul	137
A.D.	1985	Aslanapa/KÜTAHYA	İşçi	Lise	138
M.U.	1967	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	139
N.K.	1971	Domaniç/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	140
G.E.	1970	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	141
R.E.	1963	Altıntaş/KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	142
M.İ.	1989	KÜTAHYA	Konfeksiyon Çalışanı	Lise	143
A.İ.	1978	Aslanapa/KÜTAHYA	İşçi	Lise	144
F.A.	1996	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	145
N.B.	1968	Emet/KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	146
M.M.T.	1965	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	147
C.N.	1990	KÜTAHYA	Satış Danışmanı	Üniversite	148
D.D.	1988	KÜTAHYA	Kasiyer	Lise	149
E.Y.	1974	Aslanapa/KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	150
M.T.	1975	KÜTAHYA	Memur	Lise	151
Ş.Ş.	1986	Emet/KÜTAHYA	Sağlıkçı	Lise	152
S.A.	1990	KÜTAHYA	Pazarlamacı	Üniversite	153
S.D.	1967	Aslanapa/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	154
N.K.	1989	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	155
K.U.	1979	KÜTAHYA	Pazarcı	Lise	156
M.D.	1969	Emet/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	157
S.A.	1989	KÜTAHYA	Satış Danışmanı	Lise	158
İ.D.	1987	KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	159
C.K.	1978	Tavşanlı/ KÜTAHYA	İşçi	Lise	160
H.S.	1966	KÜTAHYA	İşçi	İlkokul	161
M.Ç.	1984	KÜTAHYA	İşçi	Lise	162
A.Y.	1991	Tavşanlı/ KÜTAHYA	İnşaat Şefi	Üniversite	163
M.C.	1988	KÜTAHYA	Operatör	Lise	164
B.A.	1967	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	165

Ö.D.	1989	Aslanapa/KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	166
G.P.	1976	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Emekli	Lise	167
F.K.	1987	KÜTAHYA	İşçi	Lise	168
C.E.	1992	KÜTAHYA	Polis Memuru	Üniversite	169
M.K.	1962	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	170
A.F.A.	1957	KÜTAHYA	Ev hanımı	---	171
T.T.	1968	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	172
M.E.	1996	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	173
D.K.	1963	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	174
S.T.	1960	Aslanapa/KÜTAHYA	Ev hanımı	----	175
R.D.	1974	KÜTAHYA	Sağlık Çalışanı	Lise	176
N.H.	1989	KÜTAHYA	Memur	Üniversite	177
H.F.A.	1990	KÜTAHYA	Sağlık Memuru	Üniversite	178
E.S.	1969	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	179
E.T.	1972	Tavşanlı/ KÜTAHYA	İmam	Lise	180
U.G.	1963	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	181
H.B.	1987	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	182
R.Ç.	1975	KÜTAHYA	İşçi	Lise	183
F.Ö.	1995	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	184
B.A.E.	1986	KÜTAHYA	Öğretmen	Üniversite	185
S.A.	1967	Emet/KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	186
O.D.A.	1982	KÜTAHYA	İşçi	Lise	187
A.D.	1976	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Sağlık Çalışanı	Lise	188
Z.Ş.	1975	KÜTAHYA	Memur	Lise	189
D.Ç.	1984	Aslanapa/KÜTAHYA	İşçi	Lise	190
A.B.	1964	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	191
Ş.T.	1985	KÜTAHYA	Emlakçı	Lise	192
E.P.	1967	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	193
F.A.	1994	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	194
Y.F.B.	1957	KÜTAHYA	Ev hanımı	----	195
C.P.	1967	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	196
M.D.	1959	KÜTAHYA	Emekli	İlkokul	197
B.G.	1969	KÜTAHYA	Ev hanımı	İlkokul	198
Z.C.	1992	KÜTAHYA	Maliye Çalışanı	Üniversite	199
B.D.	1993	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	200
M.G.	1987	Tavşanlı/ KÜTAHYA	Ev hanımı	Lise	201

C.B.	1995	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	202
M.A.	1979	KÜTAHYA	İşçi	Lise	203
Ç.U.	1994	KÜTAHYA	Öğrenci	Üniversite	204

Yazılı Kaynaklar

Acıpayamlı, O. (1962). Anadolu'da Nazar ile İlgili Bazı Adet ve İnanmalar. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 20(1-2), 1-40.

----- (1974). *Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnançların Etnolojik Etüdü*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Açar, S. G. (2015). *Erzurum'da kadın ile ilgili halk inanışları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Aday, E. (2013). *Kütahya ili türbe ve yatırları etrafında oluşan inanç ve uygulamalar* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Akkaya, Ü. (2003). *Büyü ve büyüsel uygulamalarda bir din sosyolojisi araştırması: Kayseri örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Aladar, N. (2009). *Büyüsel işlemler üzerine bir din sosyolojisi araştırması: Malatya örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Alay, O. (2019). Bingöl ve Tunceli Yöresinde Yaşayan Şafiive Alevilerde Nazar ve Uğurla İlgili İnanış ve Uygulamalar. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 25(98), 327-338.

And, M. (2003). *Oyun ve Büyü*. İstanbul: YKY Yayınları.

----- (2015). *Minyatürlerle Osmanlı –İslâm Mitolojyası*. İstanbul: YKY Yayınları.

Anadol, C. (2006). *Tarihten Günümüze Kadar Doğu ve Batı Kültürlerinde Halk İnançları: Büyü, Sihir, Tılsım*. İstanbul: Bilge Karınca Yayınevi.

Araz, R. (1995). *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*. Ankara: AKM Yayınları.

Arslan, A. (2002). *Büyü, Fal ve Kehanet*. İstanbul: Nesil Yayınları.

- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik Halkbilimi/Halk Edebiyatı Sözlüğü*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Balaban, T. (2006). *Sandıklı halk inanışları ve uygulamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Barlas, U. (1963). *Kayseri Düğünleri*. İstanbul: Yurttaş Kitabevi.
- Başol, S. (2014). *Hititlerde büyü ve büyü malzemeleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Bayat, F. (2007). *Türk Mitolojik Sistemi I*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Baysal, N. (2015). Dede Korkut Kitabı'nda Dinsel Büyüsel ve Tabusal Uygulamalar Üzerine Bir İnceleme. *Milli Folklor Dergisi*, (107), 72-82.
- Baysan, M. (2016). *Kütahya ve yakın çevresinde halk hekimliği ile ocak kültürü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- (2017). Kütahya'da Sağaltma Ocaklarında Tedavi Esasına Kullanılan Malzemeler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1861-1880.
- Boratav, P.N. (2016). *100 Soruda Türk Folkloru*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Coşkun, A. (2007). *İslam'a Göre Sihir, Cin Çarpması Teşhis ve Tedavi Usulleri*. İstanbul: Yasin Yayınevi.
- Çağımlar, Z. (2003). Adana Halk İnançları İçinde Nazara Bağlı Hastalık, Ölüm Anlatıları ve Bunlardan Korunmak İçin Uygulanan Yöntemler. *II. Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Günleri Sempozyumu*, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Çukurova Kültür Sanat Eğitim Vakfı, 1-10.
- Çetin, İ. (1991a). Orta Asya Türk Kültüründe Efsun ve Efsun Törenleri. *Milli Folklor Dergisi*, (10), 24-28.
- (1991b). Orta Asya Türk Kültüründe Efsun ve Efsun Törenleri 2. *Milli Folklor Dergisi*, (11), 27-32.
- Çıblak, N. (2004). Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 5(15), 103-125.

- Çiftçi, H. A. (2011). *Dinlerde vefkler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Isparta.
- Çinpolat, S. (2017). Yahudilikte Yenidoğan Törenleri. *Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi*, 2(4), 83-102.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Develioğlu, F. (1970). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*. İstanbul: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dülger, E. (2006). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'ndeki büyü, sihir ve falın halkbilimi açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ekici, M. ve Fedakar, P. (2014). Geleneksel Aktarma, Dönüşüm ve Kültür Endüstrisi Bağlamında Nazar ve Nazar Boncuğu. *Milli Folklor Dergisi*, (101), 40-50.
- El- Bûnî A. (1979). *Şems'ül Maârif*. İstanbul: Sedef Yayınevi.
- Eliade, M. (1999). *Şamanizm*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Elmacı, N. (2002). Doğum Gelenekleri: Bakacak Köyünün Dünü ve Bugünü. *Folklor/Edebiyat, Alevilik Özel Sayısı II*, 8(30), 320-334.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2018). *Divânu Lugâti't – Türk*. Ankara: TDK Yayınları.
- Erdal C. (2019). *Türk kültüründe büyüler (Konya örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erdil, K. (2005). *Yaşayan Hurafeler*. Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Esirgen B. (2014). *Anadolu Türk halk anlatılarında büyüünün işlevi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Ersoylu, H. (2010). Fal, Fal-Nâme ve Bir Çiçek Falı: "Der-Aksâm-ı Ezhâr". *Türkiyat Mecmuası*, 21, 195-254.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1978). *Cinci Büyüleri ve Yıldızname*. İstanbul: Seçme Kitaplar Yayınevi.
- (2004). *Anadolu Büyüleri*. İstanbul: Derin Yayınları.

- Frazer, J. G. (2004). *Altın Dal*. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Freud, S. (2008). *Totem ve Tabu*. Ankara: Alter Yayınları.
- Göğebakan, Y. (2014). Resimsel Anlatım Bakımından “Acaibü’l Mahlukat” , “Tercüme-i Miftah Cifrü’l Cami”, ve “Ahval-i Kıyamet” Eserlerindeki Mitolojik Unsurlar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 11(26), 123-141.
- Gökalp, Z. (2017). *Türk Töresi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gömeç, S. (2011). *Şamanizm ve Eski Türk Dini*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Gökbulut S. (2012). Sufilerin Gözünden Hz. Süleyman. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(35), 105-131.
- Gür, N. (2012). Osmanlı Fal Geleneği Bağlamında Yıldızname, Falname ve Taliname Metinleri, *Milli Folklor Dergisi*, (96), 202-215.
- Hançerlioğlu, O. (2000). *Dünya İnançları Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- İçli, A. (2013). Türk Kültüründe Ocak Anlayışı ve Ergani Deringöze Köyündeki Bir Ocaklı Aile. *Karadeniz* (18), 85-101.
- İnan, A (1968). *Makaleler ve İncelemeler*. Ankara: TTK Yayınları.
- (2017a). *Eski Türk Dini Tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- (2017b). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: TTK Yayınları.
- Kalafat, Y. (1999). Alanya Yöresinde Kilit-Bağ, Kilitlemek-Bağlamak. *Alanya 9. Tarih Kültür Semineri Bildirisi*, 589-597.
- (2005). *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*. Ankara: Babil Yayınları.
- Kartopu, S. ve Ünalın, A. (2019). Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Başvurma Nedenleri Üzerine Bir Saha Araştırması. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 379-399.
- Kaplan, M. (2011). Halk Tıbbının Kökenleri: Teşhisten Tedaviye Din ve Büyü İlişkisi. *Milli Folklor Dergisi*, (91), 150- 156.
- Kayabaşı, N. ve Yanar, A. (2013). Türk El Sanatlarında Kullanılan Nazar Motifleri ve Alevilerde Nazar İnancı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 1(65), 169-184.

- Keskin, Y. M. (2008). Türk Toplumunda Nazar Olgusu ve Buna Karşı Geliştirilen Korunma ve Kurtulma Pratikleri: Elazığ Örneği. *Dini Araştırmalar*, 11(32), 191-214.
- Kılıç, E. (2010). *Osmaniye ili Düziçi ilçesi halk kültüründe halk inançları, bayram ve törenler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kınalıbaş, M. (2012). *Kütahya manileri üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Köprülü, M. F. (2014). *Edebiyat Araştırmaları I*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kuşat, A. (2003). *Türk Toplumunda Nazar Olgusu ve Psikolojik Bir Yaklaşım*. Kayseri: Laçın Yayınları.
- Kuşdemir, O. F. (2004). *Türk dünyası halk inançlarında doğum motifi ve Dr. Yaşar Kalafat'ın halk bilimi çalışmaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Malinowski, B. (2000). *Büyü, Bilim ve Din*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Önal, M. N. (2013). *Muğla Efsaneleri*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Örnek, S. V. (2014a). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- (2014b). *Etnoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- (2017). *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Özbek, Y. (1994). *İslam Açısından Sihir*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Özkarslı, Ş. Y. (2000). *Türk kültüründe tılsımlı objeler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Öztürk, A. O. (1994). Çingil: Eskişehir'de Kullanılan Bir Nazarlık. *Milli Folklor Dergisi*, (25), 15-23.
- Pala İ. (2014). Mühr-i Süleyman. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 31, 524-526.

- Reyhan, E. (2008). Eski Anadolu Kültüründe Büyü ve Büyücülük. *Akademik Bakış*, 2(3), 227-241.
- Roux, J. P. (2015). *Eski Türk Mitolojisi*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Sipahi, A. (2006). *Türk halk inançlarında büyü ve büyü ile ilgili inanmalar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Solmaz, E. (2018). Özbek Halk Kültüründe Doğum ile İlgili Pratikler. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 1(1), 127-136.
- Soysaldı, A. (2019). Türklerde Yıldız Motifi ve Tekke Yöresi Yıldızlı Zili (Burdur Müzesi) Örnekleri. *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, 425-439
- Sümbüllü, Z. (2010). Fal ve Falcılık Kavramı Ekseninde Türk Kültür Tarihinde Fal ve Kehanet, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(43), 55-72.
- Strauss, C. L. (1983). *Din ve Büyü*. İstanbul: Yol Yayınları.
- Tali, Ş. (2013). Kayseri Etnografya Müzesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Mühürleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(27), 520-545.
- Tanyu, H. (1992). Büyü. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları. 501-506.
- (1987). *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tavil, F. (2011). *Davetnâme*. İstanbul.
- Tavkul, U. (2003). Kıpçak Kökenli Türk Boylarında ‘Kürek Kemiği’ ve ‘Kumakalak – Taş’ Falı. *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, 2, 181-190.
- Tezcan, H. (2011). *Tılsımlı Gömlekler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tuna, S. T. (2014). *Muğla’da Nazar, Büyü, Fal Üzerine Su Kültürüyle İlgili İnanç ve Pratikler*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Türker, F. ve Gündoğdu V. K. (2016). Tıva Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüelleri: Doğum, Düğün, Ölüm. *Türkbilig Dergisi*, (32), 141-154.

- Türktaş, M. M. (2019). Türklerde Ad Verme ile İlgili Bazı Tespitler. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, (17), 34-44.
- Uslu, M. (1996). Yozgat'ta Göz Değmesine Karşı Alınan Tedbirler. *Milli Folklor Dergisi*, (31-32), 173-174.
- Uluğ N. E. (2017). *Osmanlı'da Batıl İtikatlar ve Büyü*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Yanardağ, A. (2018). Osmanlı Devleti'nde Islıhatlar Bağlamında Muska ve Falcılıkla Mücadele Örnekleri. *Milli Folklor Dergisi*, (117), 102-119.
- Yoder, D. (2015). *Halk Tıbbı ve Modern Tıp, Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*. 3. Çev. Sibel Yoğurtçuoğlu – Ayfer Gülüm, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Zeyrek, İ. H. (1999). *Fizik Ötesi ve İnsan*. İstanbul: Türdav Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

<https://sozluk.gov.tr/Mucize>, (07.07.2020).

<http://www.kutahya.gov.tr/tarihce>, (13.08.2020).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/semsul-maarif>, (01.06.2020).

DİZİN

-A-

Afsun, 38, 39, 40
Ak büyü, 97
Aktif büyü, 16
Alkarası, 35
Allopatik büyü, 17

-B-

Bağlamak, 49, 168
Baş ağrısı, 119
Batıl, 169
Bilim, vi, v, 28, 169

-C-

Cetvel, 19

-Ç-

Çocuk, 45, 62, 63, 66, 69, 72, 73, 76,
89, 90, 97, 102, 108, 113, 114, 115,
118, 162
Çözmek, 83

-D-

Define, 102, 103, 104, 105, 106, 110,
127
Din, 1, 168, 169, 170
Doğum, v, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67,
74, 90, 156, 157, 159, 167, 170
Dua, 60, 64, 76, 101, 106, 119, 120, 128
Düğüm, 130

-E-

Efsun, 38, 39, 166

-İ-

İnanç, 170

-K-

Kam, 31, 41
Kara büyü, 19, 97, 130

Korunmak, 166

Kötü ruh, 156

Kurtulmak, 172

-M-

Muska, 62, 64, 67, 70, 72, 76, 86, 95,
97, 105, 125
Mürekkep, 100

-N-

Nazar, 42, 44, 45, 63, 69, 156, 157, 165,
166, 167, 168, 169, 170

-O-

Ofansif, 11, 16

-P-

Pasif büyü, 41

-R-

Ruh, 32, 155

-S-

Sabun, 87, 131

-Ş-

Şaman, 28, 29, 30, 33
Şamanizm, 28, 33, 167, 168

-T-

Taklit, 13
Temas, 14, 69
Tılsım, 36, 37, 38, 165
Tuz, 131

-V-

Vefk, 19, 20, 158

-Y-

Yağ, 85, 86

